

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİK MÜZAKERELERİ
ÇERÇEVESİNDE VAN İLİNDEKİ MÜLTECİLERİN
SORUNLARI**

Cüneyt ÖNER

**Danışman
Prof. Dr. Semra AYTUĞ**

2010

YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

2007800773

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Cüneyt ÖNER
Tez Başlığı : Avrupa Birliği Üyelik Müzakereleri Çerçevesinde Van İlindeki Mültecilerin Sorunları
Savunma Tarihi : 25.10.2010
Danışmanı : Prof.Dr.Semra AYTUĞ

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.Semra AYTUĞ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Hacı CAN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Ahmet Nazmi ÜSTE	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği (X)
Oy Çokluğu ( )

Cüneyt ÖNER tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "Avrupa Birliği Üyelik Müzakereleri Çerçevesinde Van İlindeki Mültecilerin Sorunları" başlıklı Tezi (X) / Projesi ( ) kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Avrupa Birliği Müzakereleri Çerçevesinde Van İlindeki Mültecilerin Sorunları**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Adı SOYADI

İmza

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİK MÜZAKERELERİ ÇERÇEVESİNDE VAN
İLİNDEKİ MÜLTECİLERİN SORUNLARI

Cüneyt ÖNER

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Avrupa Birliği Anabilim Dalı
Avrupa Birliği Yüksek Lisans Programı

Uluslararası ve yerel sözleşmeler kişilere kendi dil, din, etnik köken ve cinsiyet özellikleri nedeniyle ortaya çıkan haklarını tam bir biçimde kullanma ve yaşama hakkı tanımıştır. Birey doğuştan yada sonradan kazanılan bu haklarını kendi menşe ülkesi yada 2. bir ülkede hiçbir hukuki kısıtlama olmaksızın uluslar arası yasalar çerçevesinde kullanma hakkına sahiptir. Sığınmacı ya da mülteci olarak gidilen herhangi bir 2. ülkede kendisine tanınan haklar doğrultusunda menşe ülke vatandaşından hiçbir farklılık göstermeden, aynı haklardan ve aynı oranda yararlanabilir. Ancak; uluslar arası ve yerel sözleşmeler ile güvence altına alınan bu haklar bir çok durumda yetkili otoriteler tarafından legal yada illegal olarak hükümsüz duruma düşürülebilir. Bu durumda sığınmacı yada mülteci sorunları baş gösterir.

Türkiye 3 Ekim 2005 tarihinde resmi olarak Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerine başladı. Bu süre zarfı içinde açılan bazı fasıllar müzakere süreci sonunda kapatıldı. İleriki dönemlerde Türkiye'nin müzakere süreci içinde karşılaşacağı ve AB mevzuatı ile uyumlaştırmak zorunda olduğu bir diğer konu ise sığınma konusudur. Fakat halen AB'nin 27 ülkesinde bile ortak bir sığınma müktesebatının oluşturulamaması Türkiye'nin bu konuda işinin çok da kolay

olmayacağını göstermektedir. Türkiye Avrupa ülkelerine giden coğrafyada bir köprü ve aynı zamanda bir tampon bölge olduğu için sığınmacı ve mültecilerin en uğrak noktası konumundadır.

Bu çalışmada; Türkiye'nin bu coğrafi konumu ve rolünden hareketle, Türkiye'nin en çok sığınma ve iltica başvurusu alan illerinden biri olan Van'daki mültecilerin sorunları sosyolojik bir açıdan incelenmeye ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: 1) Sığınmacı 2) Mülteci 3) Avrupa Birliği 4) Türkiye 5) Van

ABSTRACT

M.A Dissertation

The Problemse of Refugees Live In Van In Accordance With European Union Negotiation

Cüneyt ÖNER

Dokuz Eylül University

Institute Of Social Sciences

Department of European Union

European Union Program

International and local treaties let to the people use their rights which came from their language, religion, gender and ethnic background. Persons have rights to use these rights, come from born or later, without any restriciton in origin or 2. country as part of international laws. As an asylum seeker or refugee, he can use the same rights at the same rate as the origin country citizens do. But; these rights which under the protection of international and local laws can be declared void by the competent authorities legally or illegally. At that point the asylum seeker and refugee problems start.

Turkey officially has started to EU membership negotiation on 3 October 2005. Few chapters was closed in this process. In the future, one of the chapters that Turkey has to harmony with the EU *acquis communautaire* is the refugee case. But; not having a commom refugee policy in even 27 EU countries shows that Turkey has a hard row to hoe. As Turkey is a bridge and a buffer zone between East and West, he is the hauntest point for the asylum seekers and refugees.

In this study, having regard the Turkey's geographical position and role, the problems of asylum seekers and refugees live in Van, one of the cities takes the application of asylum seeker and refugee most, will be analysed as sociological and tryed to bring the solution suggestions.

**Key Words: 1) Asylum Seeker 2) Refugee 3) European Union 4) Turkey
5) Van**

**AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİK MÜZAKERELERİ ÇERÇEVESİNDE VAN
İLİNDEKİ MÜLTECİLERİN SORUNLARI**

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
TABLO LİSTESİ	xiv
ŞEKİL LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1

**BİRİNCİ BÖLÜM
ULUSLARARASI MÜLTECİ HUKUKU VE ULUSLARARASI HUKUKTA
MÜLTECİ STATÜSÜ**

1.1. TEMEL KAVRAMLAR	5
1.1.1. Göçmenler	6
1.1.2. Mülteciler	6
1.1.3. Sığınmacılar	6
1.1.4. Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Hakları	7
1.2. BİREYSEL BAŞVURU PROSEDÜRÜ	8
1.2.1. Mültecilerin Sınır dışı ve İade Edilme Prosedürleri	9
1.2.2. Mültecilerin sınır dışı Edilmesi	10
1.3. ULUSLARARASI HUKUK BELGELERİNDE MÜLTECİ TANIMI, MÜLTECİ STATÜSÜ VE SİĞİNMA HAKKI	12
1.3.1 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi	12
1.3.2. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü.....	12
1.3.3. Mülteci Haklarının Korunmasında AB'nin İmzaladığı Temel Belgeler	13
1.3.4. Mülteci Haklarının Korunmasında Uluslararası Hukukta İmzalanan Diğer Temel Belgeler	14
1.3.4.1. Afrika'daki Mültecilerin Özel Sorunlarını Ele Alan Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi	15
1.3.4.2. Kartagena Beyannamesi (1984)	15
1.3.4.3 Avrupa Konseyi Ülkesel Sığınma Bildirisi (1977).....	15
1.3.4.4 Arap Devletlerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi	16
1.3.4.5. Mültecilerin Özel Statülerini Düzenleyen Sözleşmeler Dışındaki Mevzuat	16
1.4. MÜLTECİLERE YÖNELİK FAALİYETLER YÜRÜTEN ULUSLARARASI YARDIM KURULUŞLARI VE TARİHSEL SÜREÇ	17
1.4.1. Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Merkezi (UNRRA)	17
1.4.2. Uluslararası Mülteci Kuruluşu (IRO)	19
1.4.3. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	21

1.4.4. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International)	28
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUK MEVZUATINDA İLTİCAYA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

2.1. TÜRK YASALARI BAĞLAMINDA MÜLTECİ KAVRAMI VE TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR KARŞISINDAKİ HUKUKİ DURUMU	30
2.1.1. Temel Kavram ve Bilgiler	30
2.2. TÜRK MÜLTECİ HUKUKU VE TARİHSEL SÜREÇ	33
2.2.1. I. Dönem: Cumhuriyetin Kuruluşundan Uluslararası Yükümlülüklerin Kabulüne	33
2.2.2. II. Dönem. Uluslararası Yükümlülüklerin Kabulünden Kitleli Sığınma Hareketlerine (1951-1988)	35
2.2.3. Türkiye Cumhuriyeti’nin Tarihsel Süreç İçerisinde Mülteci Hukukuna Dair Yaptığı Hukuki Düzenlemeler	37
2.2.3.1. İskân Kanunu	39
2.2.3.2. Pasaport Kanunu	39
2.2.3.3. Yabancıların Türkiye’ye İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun	40
2.2.3.4. Askerlik Kanunu	41
2.2.3.5. Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği	41
2.2.3.6. 2006 Yönetmeliği	42
2.2.3.7. Yönetmelikle Yapılan Değişiklikler ve Yönetmeliğin Getirdiği Yenilikler	43
2.2.3.7.1. 1994 Yönetmeliğinin 4. Maddesi	43
2.2.3.7.2. 1994 Yönetmeliğinin 5. Maddesi	43
2.2.3.7.3. 1994 Yönetmeliğinin 6. Maddesi	44
2.2.3.7.4. 1994 Yönetmeliğinin 7. Maddesi	45
2.2.3.8. İçişleri Bakanlığı’nın “Mülteci ve Sığınmacılar” Konu, 2010/19 Sayılı ve 19.03.2010 Tarihli Genelgesi	45
2.3. AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE İLERLEME RAPORLARI VE DEĞERLENDİRMELERİ	46
2.3.1. 1998 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	47
2.3.2. 1999 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	47
2.3.3. 2000 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	48
2.3.4. 2001 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	48
2.3.5. 2002 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	49
2.3.6. 2003 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	50
2.3.7. 2004 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	50
2.3.8. 2005 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	51
2.3.9. 2006 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	52
2.3.10. 2007 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	52
2.3.11. 2008 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	53
2.3.12. 2009 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VAN İLİNDEKİ MÜLTECİLERİN HUKUKİ VE SOSYOLOJİK DURUMU

3.1. GÖÇ, GÖÇÜN NEDENLERİ VE TÜRKİYE’DE KAÇAK İŞÇİLİK	56
3.2. GÖÇMEN VE MÜLTECİLERİN TÜRKİYE TERCİHİ VE MÜLTECİLER İÇİN BİR GEÇİŞ KAPISI OLARAK VAN	57
3.3. MÜLTECİ İHTİYAÇLARI DOĞRULTUSUNDA VAN’DA ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ VAN ŞUBESİ’NİN KURULMA SÜRECİ.....	58
3.4. VAN MÜLTECİ VE SİĞİNMACI OFİSİ	59
3.4.1. Van Mülteci ve Sığınmacı Ofisi Bünyesinde Gerçekleştirilen Faaliyetler	62
3.4.1.1. Acil Eylem Planları	62
3.4.1.2. Çağrı Mektupları	62
3.4.1.3. Acil Eylem Planı ve Çağrı Mektubu süreci	63
3.4.1.4. Acil Eylem Planı ve Çağrı Mektuplarının Kapsadığı Kişi ve Gruplar	64
3.4.1.5. Prosedür	64
3.4.1.5.1. Acil Eylem Planları	65
3.4.1.5.2. Çağrı Mektupları	66
3.4.1.5.2.1. Tunus Mektupları	66
3.4.1.5.2.2. Azerbaycan Mektupları.....	67
3.4.1.5.2.3. Meksika Mektupları	68
3.4.1.5.2.4. İran Mektupları	69
3.4.1.5.2.5. Kosova Mektupları	71
3.5. 2008 Yılı ŞEHİRLERE GÖRE SİĞİNMACI VE MÜLTECİ SAYILARI VE VAN İLİ	72
3.5.1. Ocak Ayı Sığınma Başvuruları (2008).....	75
3.5.2. Şubat Ayı Sığınma Başvuruları (2008)	79
3.5.3. Ağustos Ayı Sığınma Başvuruları (2008)	82
2.5.4. Aralık Ayı Sığınma Başvuruları (2008).....	85
3.6. İRAK, AFGANİSTAN VE İRAN KÖKENLİ SİĞİNMACI VE MÜLTECİLER. 89	
3.6.1. Irak Savaşı Öncesi ve Sonrası Iraklı Mülteciler ve VAN İlindeki Mülteci Ofisine İltica Başvuruları	90
3.6.2. İran’da Mahmut AHMEDİ NEJAT Dönemi Öncesi ve Sonrasında İranlı Mülteciler ve VAN İlindeki Mülteci Ofisine İltica Başvuruları.....	95
3.6.3. Amerikan İşgali Öncesi ve Sonrasında Afgan Mülteciler ve VAN İlindeki Mülteci Ofisine İltica Başvuruları	97
3.7. VAN’DAKİ MÜLTECİLERİN TEMEL SORUNLARI	99
3.7.1. Barınma	99
3.7.2. Eğitim	103
3.7.3. Sağlık	106
3.7.4. Ekonomik Sorunlar	106
3.7.5. Temel Gereksinimler ve Beslenme Sorunu.....	107
3.8. MÜLTECİ KADIN, ERKEK VE ÇOCUKLAR	108
3.8.1. Mülteci Kadınlar	113
3.8.1.1. Mülteci Kadın ve Kız Çocuklarının Yaşadığı Sorunlar	114
3.8.1.2. Çatışma Sırasında, Kaçıştan Önce	114

3.8.1.3. Sığınma Ülkesinde	115
3.8.1.4. Geri Dönüş Sırasında.....	115
3.8.1.5. Yeniden Bütünleşme	115
3.8.2. Mülteci Erkekler	116
3.8.3. Mülteci Çocuklar	117

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
VAN İLİNDEKİ MÜLTECİLERİN SOSYOLOJİK VE EKONOMİK
DURUMLARINI ORTAYA KOYMAYA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI	119
4.1.1. Doğdukları Yerleşim Birimine Göre	119
4.1.2. Cinsiyete Göre	120
4.1.3. Medeni Hale Göre	121
4.1.4. Yerleşim Yerine Göre	123
4.1.5. Geldiği Ülkeye Göre	124
4.1.6. Yaş Gruplarına Göre	125
4.1.7. Çocuk Sayısına Göre	126
4.1.8. Birey Sayısına Göre	127
4.1.9. Eğitim Durumuna Göre	128
4.1.10. Meslek Gruplarına Göre.....	129
4.1.11. Ekonomik Durumuna Göre	130
4.1.12. Etnik Kökenine Göre	131
4.1.13. Dini İnançına Göre.....	132
4.1.14. Siyasi Görüşüne Göre	133
4.1.15. İltica Tarihine Göre.....	134
4.1.16. Van'da Bulunduğu Süreye Göre	135
4.1.17. İltica Ederken Yardım Alıp Almadığına Göre.....	136
4.1.18. İltica Sebebine Göre.....	137
4.1.19. Şartlar Düzelirse Geri Dönüp Dönmeyeceğine Göre.....	138
4.1.20. Gitmek İstenen Ülkeye Göre.....	139
4.1.21. Gitmek İstenen Ülkenin Tercih Nedenine Göre	140
4.1.22. Batıda Bulunup Bulunmadığına Göre	141
4.1.23. Yabancı Dil Bilmeye Göre.....	142
4.1.24. Yerli Halkın Tutumuna Göre	143
4.2. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	144
4.2.1. Barınma	145
4.2.2. Beslenme	147
4.2.3. Sağlık	148
4.2.4. Güvenlik	150
4.2.5. Eğitim	152
4.2.6. Yerel Halkın Tutumu	153
SONUÇ	156
KAYNAKLAR	161
EKLER.....	170

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
A.İ.H.M	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
A.İ.H.S	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birlesmis Milletler
BMMYK	: Birlesmis Milletler Multeciler Yuksek Komiserliği
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulu Kanunu
H.C.R	: Multeciler Yuksek Komiserliği (High Commissioner for Refugee)
H.Y.D	: Helsinki Yurттаşlar Derneği
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
ILO	: Uluslararası Çalışma Teskilatı(International Labor Organization)
IOM	: Uluslararası Goc Orgutu (International Organization for Migration)
IRO	: Uluslararası Multeciler Teskilatı(International Refugee Organization)
Md	: Madde
O.I.R (I.O.R)	: Sığınmacılar Uluslararası Orgutu (Organisation Internationale des Refugies – The Office for Immigration and Refugees)
PK	: Pasaport Kanunu
PKK	: Kurdistan İsci Partisi – Teror Orgutu
S.	: Sayfa Numarası
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
UAÖ	: Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International)
UNCHR	: United Nations High Commissioner for Refugees
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kultur Kurumu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
UNICEF	: The United Nations Children’s Fund

UNRRA : Birlesmis Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Yonetimi (United Nations Relief and Rehabilitation Administration)

Vb. : ve benzeri

YİSHK : Yabancıların İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1: BMMYK Mali Yardım Dağılımı (Ülkeler Bazında 1950-2009).....	22
Tablo 1.2: BMMYK Türkiye Sığınma İstatistikleri (1995-2005)	23
Tablo 1.3: BMMYK'nin Türkiye'den Yaptığı Yerleştirmeler (2000-2007)	24
Tablo 1.4: BMMYK'yı İlgilendiren Mültecilerin Dağılımı (İllere Göre 2007)	25
Tablo 2.1: Sığınma İstatistikleri (1994-2005, Türkiye)	31
Tablo 2.2: Avrupalı Olmayan Sığınmacılar (1997-2005 Türkiye)	32
Tablo 3.1: Şehirlere Göre Sığınmacı ve Mülteci Sayıları (2008, Türkiye).....	72
Tablo 3.2: Şehirler Bazında Ocak Ayı Sığınma Başvuruları (2008, Türkiye).....	76
Tablo 3.3: Şehirler Bazında Şubat Ayı Sığınma Başvuruları (2008, Türkiye).....	79
Tablo 3. 4: Şehirler Bazında Ağustos Ayı Sığınma Başvuruları (2008, Türkiye).....	82
Tablo 3. 5: Şehirler Bazında Aralık Ayı Sığınma Başvuruları (2008, Türkiye).....	86
Tablo 3.6: Türkiye'ye Başvuran Iraklı Mültecilerin Dağılımı (1994-2005).....	90
Tablo 3.7: 31 Ekim 2003 İtibariyle Türkiye'ye Sığınma Başvurusunda Bulunan Iraklı Mülteciler	92
Tablo 3.8: 30 Kasım 2003 İtibariyle Türkiye'ye Sığınma Başvurusunda Bulunan Iraklı Mülteciler.....	98
Tablo 3.9: 31 Aralık 2003 İtibariyle Türkiye'ye Sığınma Başvurusunda Bulunan Iraklı Mülteciler.....	94
Tablo 3.10: Türkiye'ye Sığınma Başvurusunda Bulunan İranlı Mülteciler (1994- 2005).....	96
Tablo 3.11: BM Yardımlarının Van'da Ulaştığı Kişi Sayısı (2006)	108
Tablo 3.12: Uydu Kentlerde Kadın-Erkek Sığınmacı-Mülteci Yaş Dağılımı (2008)...	109
Tablo 4.1: Doğduğu Yere Göre Dağılım.....	120
Tablo 4.2: Cinsiyete Göre Dağılım	121

Tablo 4.3: Medeni Hale Göre Dağılım	122
Tablo 4.4: Yerleşim Yerine Göre Dağılım.....	123
Tablo 4.5: Geldiği Ülkeye Göre Dağılım.....	124
Tablo 4.6: Yaş Gruplarına Göre Dağılım.....	125
Tablo 4.7: Çocuk Sayısına Göre Dağılım	126
Tablo 4.8: Birey Sayısına Göre Dağılım.....	127
Tablo 4.9: Eğitim Durumlarına Göre Dağılım	128
Tablo 4.10: Meslek Guruplarına Göre Dağılım	130
Tablo 4.11: Ekonomik Duruma Göre Dağılım	131
Tablo 4.12: Etnik Kökenine Göre Dağılım	132
Tablo 4.13: Dini İnançlarına Göre Dağılım	133
Tablo 4.14: Siyasi Görüşlerine Göre Dağılım	134
Tablo 4.15: İltica Tarihine Göre Dağılım	135
Tablo 4.16: Van'da bulunduğu Süreye Göre Dağılım	136
Tablo 4.17: İltica Ederken Yardım Alıp Almadığına Göre Dağılım	137
Tablo 4.18: İltica Sebebine Göre Dağılım	138
Tablo 4.19: Şartlar Düzelirse Geri Dönüp Dönmeyeceğine Göre Dağılım	139
Tablo 4.20: Gitmek İstenilen Ülkeye Göre Dağılım	140
Tablo 4.21: Gitmek İstenen Ülkeyi Tercih Nedenine Göre Dağılım.....	141
Tablo 4.22: Daha Önce Batıda Bulunup Bulunmadığına Göre Dağılım	142
Tablo 4.23: Yabancı Dil Bilmeye Göre Dağılım	143
Tablo 4.24: Yerli Halkın Tutumuna Göre Dağılım.....	144

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1: Mülteci ve Sığınmacı Başvuru Prosedür Őeması.....	11
--	----

GİRİŞ

İnsanlar doğdukları andan itibaren ölene dek din, dil, etnik köken ve cinsiyet özelliklerinden kaynaklanan bazı doğal haklara sahiptir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1. maddesinde buna “Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar” diyerek atıfta bulunur.¹ Bu haklar doğuştan kazanıldığı için ancak ölüm yoluyla kaybedilebilir ve herhangi bir otorite tarafından yasal olarak geri alınması söz konusu değildir. Bu sistemin ve anlayışın hâkim olmadığı ve işlemediği durumlarda mülteci sorunları ortaya çıkar. Bu sorun kendi sınırları çerçevesinde barınma, beslenme, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi sorunsal alt başlıkları barındırır.

Tarihin ilk dönemlerinden beri, yaşanan savaşlar, doğal afetler, yönetimlerin el değiştirmesi vb. nedenlerle insanlar sürekli olarak yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Kimi zaman etnik, kimi zaman dini, kimi zaman cinsiyete dair nedenlerle insanlar ezilmiş, baskıya maruz kalmış, yaşadıkları topraklardan sürülmüştür. İstekli ya da isteksiz bir şekilde yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan bu insanlar yeni yaşam habitatları oluşturmak için sonu belirsiz yolculuklara çıkmıştır. Yaşanacak ve yerleşilecek yeni yerler arama süreci her zaman sıkıntılı ve çoğu zaman da çok acı olmuştur. Birçok kişi daha yolun başındayken, birçok kişi ise yolculuk esnasında hayatını kaybetmiştir. Bu yolculuğu tamamlayabilen ve görece şanslı sayılabilecek diğer küçük azınlık ise; yeni hayat koşullarına uyum, nihai yerleşim yerinde istenmeme ve dışlanma, ayrımcılık, ekonomik sorunlar ve kuşaklar arası cereyan eden fikir çatışmalarıyla baş etmek zorunda kalmıştır.

Anadolu; tarih boyunca yüzlerce insan topluluğunun, milyonlarca insan göçünün geçiş noktası üzerinde Doğuyu Batıya, Güneyi Kuzeye bağlayan coğrafi

---

¹ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, <http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/iheb.html>, (8.2.2009), s.1

ve doğal bir köprü olmuştur. Kimi zaman yeni medeniyetlere ev sahipliği yapan yeni bir yuva, kimi zaman yeni ev sahiplerinin fethettiği yeni bir ev, kimi zaman da evlerinden, yurtlarından edilmişlerin son durağı ve çoğu zamanda yeni düşlerin ve zorlukların yerlerinden ettiği büyük ve fakir azınlığın başka diyarlara ulaşımını sağlayan bir geçiş noktası olmuştur. 1923 yılında bu topraklar ve bu değerler üzerinden yükselen yeni Türkiye Cumhuriyeti, olumlu olumsuz tüm yönleriyle asırlar boyunca yaşlı ve bilge Anadolu'nun topladığı birikimlerin tamamının yeni mirasçısı olmuştur. Bu tarihi mirasın içinde göç yolları üzerinde coğrafi ve doğal bir köprü olmak ve Doğudan Batıya yönelen göçün engellenmesi noktasında bir tampon bölge olmak da vardır.

1949 yılında o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu'na ilk başvurusunu gerçekleştiren Türkiye Cumhuriyeti tam üyelik yolunda 3 Ekim 2005 tarihinde resmi olarak Avrupa Birliği müzakere sürecine başlamıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere sürecinin 3 Ekim 2005'de resmi olarak başlamasının ardından yaklaşık 5 yıllık bir süre geçti. Bu süre zarfında AB müktesebatına uyumlaştırma çalışmaları çerçevesinde 2'si süreç bittikten sonra doğrudan müzakere edilmek üzere toplam 35 başlığın ele alınması ve Türkiye'nin kendi mevzuatını AB mevzuatı ile uyumlaştırması gerekiyor. Açılan 13 başlıktan sadece 8'inin kapatılmış olması ve AB ülkelerinde ortak bir İltica Politikası olmadığı da göz önünde bulundurulduğunda iltica konusunda Türkiye'nin işinin çok da kolay olmadığı anlaşılmaktadır. Türkiye; bir tarafta İran, bir tarafta Irak ve bir tarafta Suriye ile olan sınırları nedeniyle kaçak göçün Doğudan Batıya geçiş noktası üzerinde hem bir köprü hem de bir tampon bölge konumundadır. Bu ülkelerden can ve mal güvenliği tehlike altında olduğu ya da ekonomik durumları iyi olmadığı için her yıl binlerce kişi yasal ya da yasal olmayan yollarla Türk sınırlarını geçerek ülkede bulunan mülteci ofislerine sığınma başvurusunda bulunmaktadır. Bu kişilerin hem Türk yasaları hem de AB mevzuatı gereği ya sığınma başvurularının değerlendirilmesi ya da 3. bir ülkeye yerleştirilmeleri gerekmektedir.

Türkiye'de kaçak göçün en yoğun olduğu illerin başında Van ili gelmektedir. Doğuda İran ile sınırı olan ve yaklaşık 1.250 bin kişilik nüfusa sahip olan Van ili Türkiye'nin en doğusunda bulunmaktadır. İl İran ile olan sınırı, Suriye ve Irak'a coğrafi yakınlığı nedeniyle herhangi bir zorunlu ya da istekli göç esnasında sığınmacı ve mültecilerin ilk durağıdır. İlde faaliyet gösteren Birleşmiş

Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Ofisinin varlığı sığınmacı ve mülteci başvurularının bu ile diğer illere oranla daha fazla başvuru yapılmasının coğrafi yakınlıktan sonraki ikinci en büyük nedenidir. Mülteci ofisi ile resmi ya da gayri resmi yollarla giriş yapan sığınmacı ve mültecilerin ilk başvuruları, daha önceden başvurusunu yapan ve ilde ikamet eden diğer sığınmacı ve mültecilerin barınma, sağlık, eğitim, beslenme ve güvenlik gibi sorunlarıyla ilgilenir. Bu süre aşamasında sığınmacı ve mültecilere hukuki destek sağlayarak başvuru sürecini takip eder.

Aşağıdaki çalışmada Türkiye'deki Van ilinde yaşıyan sığınmacı ve mültecilerin sorunlarına sosyolojik bir bakış açısıyla değinilecek ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde sığınmacı, mülteci ve iltica kavramlarına değinilecek, bu kavramların uluslararası hukuktaki yeri ve oluşum süreci ele alınmaya çalışılacaktır. Tarihsel süreç içerisinde sığınmacı ve mültecilere yönelik uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar kronolojik bir sırayla incelenecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde daha önce uluslararası düzeyde ele alınan sığınmacı ve mülteci kavramlarının Türk Hukuk mevzuatındaki izdüşümü incelenmeye çalışılacaktır. 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf ülkelerden biri olan Türkiye Cumhuriyeti'nin 1951 Sözleşmesinden bu yana iltica alanında attığı adımlar, yaptığı düzenlemeler ve Avrupa Birliği Türkiye İlerleme Raporlarında iltica alanına yönelik getirilen eleştiriler, 3. bölümün hukuksal altyapısının oturtulması amacıyla incelenecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Türkiye'de en çok sığınmacı ve mültecinin yaşadığı illerin başında gelen Van ilinin demografik, ekonomik ve sosyal yapısı hakkında bilgiler verilecek, il sınırları içinde yaşıyan sığınmacı ve mültecilerin barınma, beslenme, güvenlik, eğitim ve sağlık gibi temel sorunlarına değinilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın son bölümünde Van ili sınırları içinde yaşıyan sığınmacı ve mültecilerin sorunlarının sosyolojik bir açıdan ele alınması amacıyla gerçekleştirilen anket sonuçları üzerinden değerlendirmeler yapılmaya çalışılacaktır. Bu anket sonuçları ve değerlendirmeler ışığında ilde yaşıyan

sığınmacı ve mültecilerin; barınma, beslenme, güvenlik, eğitim ve sağlık gibi sorunlarının giderilmesine yönelik çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI MÜLTECİ HUKUKU VE ULUSLARARASI HUKUKTA MÜLTECİ STATÜSÜ

1.1. TEMEL KAVRAMLAR

1.1.1. Göçmenler

Mültecilerin sığınma başvurularını gerçekleştirmeden önceki durumları yasal olarak sığınmacı ya da göçmenlik olarak tanımlanmaktadır. Her hangi bir sebepten ötürü bir ülkenin sınırını yasal ya da yasal olmayan yollarla geçerek başka ülkeye sığınmak ya da göç etmek zorunda kalan bu kişilere göçmen denir. Her ülke kendi topraklarına giriş yapmış bu insanlar hakkında kendi reel gerçeklerine göre statüler belirlemiştir. Buna göre bir ülkede yasal olarak ikamet eden göçmenler yasal statülerine göre başlıca;

- Bir ülkede devamlı yerleşmeleri hukuken kabul edilmiş göçmenler
- Hukuken kabul edilmiş göçmenler
- Yasal olmayan (belgesiz) göçmenler
- İltica etmek isteyenler
- Mülteciler

Olmak üzere 5 grupta ele alınır.

Bir ülkede devamlı yerleşme hakları bulunan göçmenlerin en çok tercih ettiği ülkelerin başında Amerika, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda gelmektedir. Resmi rakamlara göre her yıl ortalama yaklaşık 1 milyon kişi göçmen statüsünde bu ülkelere başvurmaktadır.

Hukuken kabul edilmiş göçmenler grubunu ise mevsimlik işçiler, mevsimlik olmayan anlaşmalı işçiler, batı Avrupa'da olduğu gibi anlaşmaları sürekli yenilenen geçici işçiler ve bu göçmenlerle birlikte ülkeye girişlerine izin verilen aile bireyleri oluşturmaktadır. Bu gruba dâhil olan dünyadaki göçmen sayısının yaklaşık 20 milyon olduğu tahmin edilmektedir.

Ülkelere yasal olmayan yollardan kaçak olarak giren göçmenlerin sayısının ise yaklaşık 30-40 milyon olduğu tahmin edilmektedir.

1.1.2. Mülteciler

Mülteci menşe ülkesi dışında bulunan; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti, ya da siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen, ya da zulüm korkusu nedeniyle ülkesine dönmek istemeyen kişidir.² Bu tanım Mültecilerin Durumuna İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşme 'sinde yer almaktadır. Sözleşme 'de, "mülteci" terimine uluslararası düzeyde kabul edilmiş genel bir tanım getirilmektedir.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Mülteci ve Sığınmacı Danışma Ofisi Raporu'na göre ise Mülteci, ülkesini devletin kendisini ciddi insan hakları ihlallerine karşı korumaması ya da koruyamaması nedeniyle terk eden kişidir.³ 1951 BM Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşme (Cenevre Mülteci Sözleşmesi) ile devletler, kendi ülkelerine dönmeleri halinde, kimlikleri ve inançları sebebiyle insan hakları ihlallerine uğrama riski altında olan kişileri korumak zorundadır. Her şeyden önemlisi bu kişiler geri gönderilmemek zorundadır.

1.1.3. Sığınmacılar

Sığınmacı ülkesini uluslararası korumaya ulaşmak için terk eden, ancak iltica başvurusunun bir devlet ya da BM Mülteci Birimi, BMMYK tarafından sonuçlandırılmasını bekleyen kişidir.⁴ Durumlarının resmi bir karara bağlanmasını beklerken sığınmacıların uluslararası mülteci hukukunun koruması altında olma hakları vardır ve menşe ülkelerine geri gönderilmezler. Türkiye için ise sığınmacı

---

² Uluslararası Af Örgütü Türkiye Temsilciliği "Sığınmacı ve Mülteci Hakları", Basın Bülteni, 15.01.2009, <http://www.multeci.net/4.htm>. (25.02.2009) s. 1

³ Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Van Mülteci ve Sığınmacı Danışma Ofisi Raporu, "Mülteci, Göçmen ve Sığınmacıların Temel Hakları", 2009, s. 1

⁴ Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Van Mülteci ve Sığınmacı Danışma Ofisi Raporu, "Mülteci, Göçmen ve Sığınmacıların Temel Hakları", 2009, s. 1-3

kavramı 1951 Sözleşmesi'nin coğrafi sınırlama ile onaylanmış olması nedeniyle sözleşme kapsamı dışında kalan ve mülteci konumunda olan kişiler için kullanılır.⁵

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 14. Maddesine göre “ herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır”. Bu hak, gerçekten adi bir çürüme veya Birleşmiş Milletler prensip ve amaçlarına aykırı faaliyetlere müstenit kovuşturmalar halinde ileri sürülemez.⁶ Böyle bir durumda aksi anlaşılana kadar yani korumaya ihtiyaçları olmadığı anlaşılana kadar sığınmacılar mültecilere tanınan haklardan yararlanabilmektedir.

1.1.4. Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Hakları

Her birey gibi mültecilerin de hakları vardır. Mülteci olmaları ve buna bağlı olarak uluslararası korumadan yararlanma hakları olması nedeniyle de ayrıca mevcut hakları bulunmaktadır. 1951 Mülteci Sözleşmesi ve diğer uluslararası insan hakları sözleşmeleri aşağıdaki hakları içermektedir:

1-Ciddi insan hakları ihlali riski altında bulunacakları bir ülkeye zorla geri gönderilmekten korunma

2-Ayrımcılığa karşı korunma

3-Din ve inanç özgürlüğü

4-Kimlik ve seyahat dokümanları

5-İş, barınma, eğitim, sağlık

6-Sınırdan yasadışı yollardan yapılan girişler için verilen cezalardan korunma

7-Seyahat özgürlüğü.⁷

---

⁵İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı, “Türkiye’deki Sığınmacı ve Mülteciler”, Basın Bülteni, 18.02.2009, <http://multeci.ihh.org.tr/genel/siginmaci.html>. (27.02.2009)

⁶ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, “2009 Yıllık Raporu”, 03.01.2009 <http://www.unhcr.ch/udhr/lang/trk.htm>. (21.02.2009)

⁷ Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Van Mülteci ve Sığınmacı Danışma Ofisi Raporu, “ Mülteci, Göçmen ve Sığınmacıların Temel Hakları”, 2009, s. 2

1.2. BİREYSEL BAŞVURU PROSEDÜRÜ

İltica prosedürünü başlatmak için mülteci:

Eğer Türkiye'ye yasal yollardan giriş yaptıysa bulunduğu ilin en büyük idari makamı olan valiliklere

Eğer Türkiye'ye yasa dışı yollardan giriş yaptıysa giriş yaptığı ilin en büyük idari makamı olan valiliklere 5 gün içerisinde başvuru yapmak zorundadır.⁸

Müracaat sürelerinin kısa olduğuna dair yapılan yoğun eleştiriler nedeniyle Türkiye müracaat süresini 15 Aralık 1998'de 12243 sayılı karar ile 10 güne çıkararak yönetmeliğin 4. Maddesinde değişikliğe gitmiştir. Son yapılan düzenlemeler ile prosedürün son hali şöyledir:

1. İlgili il valiliğine müracaat
2. Kimliklerin tespiti, fotoğraf ve parmak izlerinin alınması
3. Mülteci-Sığınmacı kayıt formunun doldurulması
4. En az iki gün sonra tekrar gerçekleştirilen yazılı mülakat
5. Mülakat tutanağı ve kayıt formunun İçişleri Bakanlığı'na yollanması
6. İçişleri Bakanlığı tarafından gerekli incelemelerin yapılması
7. Karar

İlgili kişinin başvurusu incelenirken geldiği ülkedeki siyasi, ekonomik ve sosyal durum göz önüne alınır. Mülteci ya da sığınmacının ikamet ya da 3. Bir ülkeye transfer talebi bu kıstaslar göz önünde bulundurularak karara bağlanır.

---

⁸ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, "Türkiye'de İltica Talebinde Bulunan Avrupa Uyruklular İçin Bilgi" Info Leaflet Europeansfinal 2009.", www.unhcr.org.tr/MEP/FTPRoot/HTMLEditor/File/LEAFLETS/.../Info%20Leaflet%20Europeansfinal2009_tur.doc, 03,04.2009.

1.2.1 Mültecilerin sınır dışı ve İade Edilme Prosedürleri

Daha önce de belirttiğimiz gibi mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin uluslararası düzeyde oluşmuş 2 ayrı temel düzenleme mevcuttur. Türkiye'nin coğrafi çekinceler nedeniyle coğrafi çekince şartı ile kabul ettiği bu uluslararası antlaşmalardan ilki 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi olarak da bilinen "Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme", diğeri ise 1967 tarihli Roma Protokolü olarak da bilinen "Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Protokol'dür."

Türkiye antlaşmalara koyduğu ve bu suretle kabul ettiği "coğrafi çekince" ler nedeniyle Avrupa dışından ülkesine giriş yapan kişilere mülteci statüsü tanımamaktadır.⁹

Ancak zaman içerisinde Körfez savaşı, İran ve komşu ülkelerdeki despotik rejimler nedeniyle birçok kişi Türkiye sınırlarına dayanmıştır. Yaşanan bu fiili durum, 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Roma Protokolü'ne koyduğu coğrafi çekinceler nedeniyle bu kişileri topraklarına mülteci olarak kabul edemeyen Türkiye'yi sıkıntı içine sokmuştur. Bu kaotik ortamı ortadan kaldırmak, iltica talebinde bulunan bu insanların taleplerine karşılık verebilmek amacıyla "Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'de ikamet izni talep eden münferit yabancılar ile topluca sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılar ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esaslar " hakkındaki yönetmelik, 30.11.1994 gün ve 22127 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye hala bu düzenlemeyi etkin bir biçimde kullanmaktadır. Avrupa dışından ülkeye giriş yapanlara "İnsani nedenlerle geçici sığınma hakkı " tanınmaktadır.

Elde edilen sığınma hakkı geçici bir statüde olduğu için tanınan zaman zarfı içinde mültecinin kendisine gidecek 3. bir ülke bulması ve bu 3. ülkeye kabul ve giriş işlemleri için gerekli işlemleri derhal başlatması gerekmektedir. Bu kişilerin kendilerine tanınan süre zarfı içerisinde Türkiye'yi terk etmeme durumlarında sığınma süresi uzatılmayabilir ve sınır dışı etme işlemleri başlatıla bilinir. Ancak kendi isteği dışında gönderilmesi durumunda yaşam ve özgürlüğü tehlike altına

---

⁹ İlknur ALTUNTAŞ, "Türk Hukukunda Mültecilerin Sınırdışı Edilmesi ve İadesi" Ankara, 2000.s. 20

girebilecek olan sığınmacıların geri gönderilmesi hukuken yasaklanmıştır. Bu durum “Non-refaulement” yani geri göndermeme ilkesi olarak ifade edilmektedir.¹⁰

1.2.2. Mültecilerin sınır dışı Edilmesi

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Roma Protokolü gereğince, iltica edilen devlet mültecileri sınır dışı etmeme veya iade etmeme yükümlülüğü altındadır. Ancak ulusal güvenlik, kamu düzeni veya mültecilerin ağır bir suçtan mahkûm olması ve toplum için bir tehlike oluşturması halinde, iltica edilen devlet mülteci ve sığınmacıları sınır dışı etme veya iade etme hakkını saklı tutar.

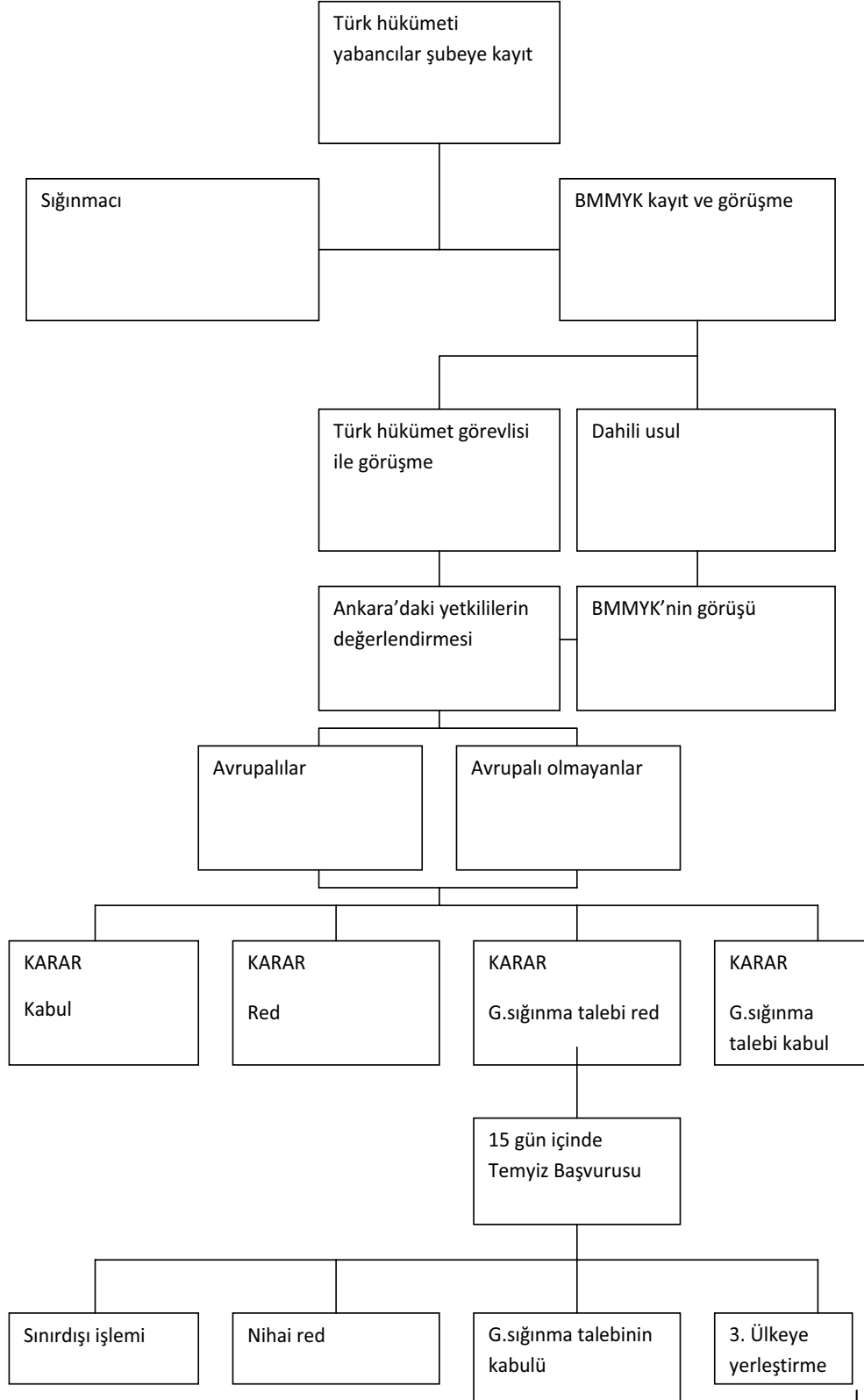
Türkiye’de hâlihazırda kullanımda olan 1994 tarihli yönetmeliğin 29. maddesi gereğince ülkeye iltica veya sığınma talebinde bulunan mültecilerin sınır dışı ve iade işlemlerine İçişleri Bakanlığınca karar verilmektedir. Kendisi hakkında sınır dışı ya da iade edilme kararı çıkan bir mülteci kararın çıktığı günden itibaren takip eden 15 gün içinde Bakanlığa müracaat ederek karara itiraz etme hakkına sahiptir. İtiraz, sınır dışı yâda iade kararını veren yetkilinin bir üstü tarafından incelenir ve sonuçlandırılır.¹¹

---

¹⁰ Turgut Tarhanlı, “Mülteciler. İnsan Hakları ve Yargı”. Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılarla ilgili Meselelerde Yargının Rolü ve İnsan Hakları Paneli, Ankara. Aralık 1998. s.15

¹¹ ALTUNTAŞ, s. 4

Şekil 1,1: Sığınmacı ve Mülteci Başvuru Prosedürü

Kaynak: Mülteci Çalıştayları 2008 Türkiye, Kaynaktan Yararlanarak tarafımdan Hazırlanmıştır.

1.3. ULUSLARARASI HUKUK BELGELERİNDE MÜLTECİ TANIMI, MÜLTECİ STATÜSÜ VE SİĞİNMA HAKKI

1.3.1. Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi

Mültecilerin hukuki durumuna ilişkin temel çerçeve belgesini Birleşmiş Milletlerin 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı Kararıyla toplanan Konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de imzalanmış ve 43. maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Cenevre Antlaşması ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 New York Protokolü oluşturmaktadır.

1.3.2. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü

Cenevre Antlaşmasının imzalanmasından yaklaşık 16 yıl sonra 1967 yılında bu protokole ek olarak Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 New York Protokolü imzalanmıştır. 31 Ocak 1967 tarihinde imzaya açılan Protokol, 4 Ekim 1967 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Protokolün 1,2. maddesine göre sözleşmedeki tanımdan “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda” ve “söz konusu olaylar sonucunda” ifadeleri çıkarılmıştır. Türkiye, Bakanlar Kurulu’nun 1 Temmuz 1968 tarihli kararı ile Protokol’e katılmıştır Bu protokolün Cenevre Antlaşmasına ek olarak imzalanmasının ana nedenleri Cenevre Antlaşmasının Antlaşmayı imzalayan devletler üzerindeki etkisinin ve yaptırım gücünün kısıtlı olması ve 1951 Cenevre Antlaşmasının hükümlerinin 1951 yılından sonra mülteci konumuna düşmüş bireyleri kapsamadığı görüşünün çok geniş bir zeminde kabul görmesidir.

1.3.3. Mültecilerin Haklarının Korunmasında AB'nin İmzaladığı Temel Belgeler

AB'nin ve uluslararası aktörlerin bu alanda imzaladığı Cenevre Sözleşmesi dışında temel bir belge yoktur. Bu durumun ana nedeni Dünya çapında Mülteci ve Sığınmacı kavramlarının daha henüz ciddi anlamda ele alınmaya başlanması, bu kişilerin hiçbir ülke tarafından sorumluluk alanında görülmemesi nedeniyle kabul edilmemesi ve siyasi iradelerin duyarsızlığıdır. İleride de değinileceği gibi bu alanda diğer ülkelerden hayli geri durumdadır. Mülteci hukukuna dair temel bir anayasası yoktur ve vakaları case by case olarak 1994, 1996 ve 2006 yılında çıkarılan yönetmelikler ve düzenlemelerle yürütmektedir. Türk mevzuatına göre Avrupa'dan gelen kişilere mülteci statüsü vermektedir. Ortadoğu'dan gelen kişileri mülteci olarak kabul etmez. Bu durum birçok STK tarafından yoğun bir şekilde eleştirilmektedir.

Prosedür

- Mülteci Ortadoğu'dan geldiğinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne başvurusunu gerçekleştirir (sığınma ve ikamet izni talep eder)
  - Aynı zamanda bağlı bulunduğu valiliğin birimi olan yabancılar şubesine başvurusunu gerçekleştirir
  - Uygun görüldüğü takdirde BMMYK mülteci ya da sığınmacı statüsü verir ve 3. Ülkeye yerleştirmeyi gerçekleştirir.

Türkiye BMMYK mülteci ya da sığınmacı statüsü verene kadar sığınma ve ikamet izni talebini değerlendirir. Çoğunlukla bu başvuruların büyük bir bölümü reddedilir. Başvuru daha BM MYK'da görüşülme aşamasındayken mülteci ya da sığınmacılar sınır dışı edilir. Başvuruların reddedilme sebepleri ise bir hayli ilginç. Sığınmacı ya da mültecilerin başvuruları "Kişi ekonomik nedenlerle bu ülkeye gelmiştir" savı öne çıkarılarak reddedilir. Yani aslında hukuksal mekanizma bu kişileri sığınmacı ya da mülteci olarak değil göçmen işçi olarak kabul etmektedir. Bu durum karşısında Af Örgütü ise idari dava açar ve açılan bu idari davaların neredeyse tümünde Türkiye haksız bulunmuş ve davaları kaybetmiştir. Bu durum

hukuksal dayanağı olmadığı gerekçesiyle birçok STK tarafından eleştirilmekte ve dava konusu edilmektedir.¹²

1.3.4. Mülteci Haklarının Korunmasında Uluslararası Hukukta İmzalanan Diğer Temel Belgeler

Milletler Cemiyeti Mültecilerin Uluslararası Statüsü (1993)

Milletler Cemiyeti Almanya'dan Gelen Sığınmacıların Statüsü (1938)

Her iki sözleşme de az sayıda ülke tarafından imzalanmıştır ve bu sözleşmeler çok fazla çekinceye uğraması nedeniyle dar kapsamlı kalmıştır.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948)

Milletler Cemiyeti Mültecilerin Uluslararası Statüsü (1933)

1951 sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden sonra, dünyada mülteci hareketlerinde meydana gelen artış ve dolayısıyla birçok mültecinin gerek tarih gerekse coğrafi sınırlama nedeniyle Sözleşme kapsamına girememeleri önemli sorunlar oluşturmuş ve kişilerin herhangi bir sınırlama olmaksızın Sözleşme kapsamına giren mültecilere tanınan uluslararası korumadan yararlandırılmaları zorunluluğunu gündeme getirmiştir.

Sözleşme'nin ilk taraf devletlerinden olan Türkiye, 29.08.1961 tarihinde 359 sayılı kanunla sözleşmeyi onayladı ve bu kanunda Sözleşme'nin başlangıcındaki ifadeyi, "Avrupa'da meydana gelen olaylar nedeniyle" şeklinde anladığını ve kabul ettiğini açıklayarak Sözleşme 'ye "coğrafi sınırlama" oydu.

---

¹² Yazarın Notu: "Kendisiyle görüşme yaptığımız Uluslar arası Af Örgütü Van Şubesi Başkanı Av. Erhan bu durumu keyfi bir uygulama olarak değerlendirmekteydi. "

1.3.4.1. Afrika'daki Mültecilerin Özel Sorunlarını Ele Alan Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi

1969'da imzalanan sözleşme, 1951 Sözleşmesi'ndeki tanımını tekrarlarlarken “menşei ülkesinin veya tabiiyetinde bulunduğu ülkenin bir kısmında veya tamamında dış şiddet, işgal, yabancıların istilası veya kamu düzenini ciddi biçimde etkileyen olaylar sebebiyle” ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakılan kişileri de bu kapsama alır. Bu tanım, sivil çatışmalardan, yaygın şiddetten ve savaştan kaçan kişilerin, bu sözleşmeye taraf ülkelerde, haklı nedenlere dayalı zulüm korkusuna bakılmaksızın, mülteci statüsü talebinde bulunabilecekleri anlamına gelir.

1.3.4.2. Ktrağına Beyannamesi (1984)

1984 yılında Latin Amerika ülkelerinde bir grup hükümet temsilcisi, akademisyenler ve seçkin avukatlar Kolombiya'nın Ktrağına şehrinde bir araya gelerek Ktrağına Beyannamesi'ni kabul ettiler. Beyanname'mde ele alınan diğer hususların yanı sıra, bölgede kullanılan mülteci tanımına, 1951 Sözleşmesi koşullarını sağlayanlara ek olarak, “genel şiddet, yabancıların saldırısı, iç çatışmalar, yoğun insan hakları ihlalleri veya kamu düzenini ciddi biçimde bozan diğer koşullar nedeniyle, hayatları iç güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olduğundan” ülkelerinden kaçan kişilerin de eklenmesi tavsiye edilmiştir. Beyanname'nin devletler açısından hukuki bağlayıcılığı bulunmamasına rağmen, Latin Amerikan Devletleri bu tanımını pratiklik için kullanmaktadır ve hatta bazıları bu tanımını ulusal mevzuatlarına dahil etmişlerdir.

1.3.4.3. Avrupa Konseyi Ülkesel Sığınma Bildirisi (1977)

Bildiri, kendinden önceki mülteci sözleşmelerine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne atıf yaparak taraf ülkelere gelen kişilere sığınma hakkı tanımalarını belirtmektedir. Bildiride, 1951 Cenevre Sözleşmesindeki tanımın yanı sıra “insancıl nedenlerle” sığınma talebinde bulunan kişilere de sığınma hakkının verileceğinin

açıklanması, 1951 Sözleşmesi'nin boyutlarını aşmakta ve büyük bir önem taşımaktadır.

1.3.4.4. Arap Devletlerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi

Arap ülkeleri Birliği Konseyi'nin 27 Mart 1994 tarihinde kabul ettiği Sözleşme, devletlerin dini inançları ve ahlaki kurallarından esinlenerek, 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile 1992 Kahire Bildirgesine atıf yaparak ve Sözleşme 'ye taraf devletlerin karşılıklı kardeşlik bağı içinde olmalarını dileyerek giriş bölümü oluşturulmuş ve mülteci tanımını içerir 1. maddesinin 1. paragrafında 1951 Sözleşmesi'ndeki tanım, "etnik köken" eki ile birlikte aynen kabul edilmiş; 2. paragrafında "ülkesine yönelik savaş, işgal ya da yabancı denetimi ya da ülkenin bütününde ya da bir bölümünde kamu düzeninin ciddi biçimde bozulmasıyla sonuçlanan doğal afet ya da yıkıcı olayların meydana gelmesi nedenleriyle, menşei ülke, yer veya daimi ikameti dışında bir ülkede sığınma aramak zorunda kalan herhangi bir kimse" olarak tanımını daha da genişletilmiştir.

1.3.4.5. Mültecilerin Özel Statülerini Düzenleyen Sözleşmeler Dışındaki Mevzuat:

BM Her Tür Irk Ayrımcılığının Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme (1965)

BM Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966)

BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966)

BM Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (1979)

BM İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (1984)

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.¹³

1.4. MÜLTECİLERE YÖNELİK FAALİYETLER YÜRÜTEN YARDIM KURULUŞLARI VE TARİHSEL SÜREÇ

Mültecilere yönelik yardım faaliyetleri yürüten kuruluşlar tarihsel süreç içerisinde, sığınmacı ve mültecilerin ihtiyaçları, dünyadaki konjonktürle durum, savaşlar ve bu savaşlar neticesinde ortaya çıkan göç problemleri ile birlikte oluşturulmuştur. 2. Dünya savaşı yıllarında Avrupa'da milyonlarca kişinin zorla yerlerinden edilmelerini takiben önce Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Merkezi, Uluslararası Mülteci Kuruluşu, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve en son olarak da Uluslararası Af Örgütü kurulmuştur.

1.4.1. Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Merkezi, (UNRRA)

UNRRA yani Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Merkezi 1943 yılında kuruldu. İleride de değinileceği gibi 2. Dünya savaşı yılları ve sonrasında istenen düzeyde verim alınamadığı için 1947 yılında yerini Uluslararası Mülteci Örgütü'ne (IRO) bıraktı.¹⁴ IRO ise 1950 yılında BM MYK'nın kuruluşuna kadar faaliyet gösterdi. UNRRA başlangıçta bir mülteci örgütü olarak kurulmadı. Ana hedefleri arasında:

- ✓ zarar görmüş bölgelere yardım götürülmesi
- ✓ Bu bölgelerin realite edilmesine yardımcı olmak vardı.¹⁵

Örgüt faaliyet yılları sırasında sadece mültecilere değil, savaş sebebiyle yerlerinden kaçan herkese yardım ediyordu. 1945 yılında personel sayısı 300'ü geçen UNRRA, 1943 ve 45 yılları arasında müttefik kuvvetlerin bulunduğu

---

¹³ İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı, "Uluslararası Hukukta Koruma Sağlayan Sözleşme ve Belgeler 2009", s. 11

¹⁴Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Merkezi, "Holocaust Encyclopedia 2009", Washington DC, s.17

¹⁵Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği. "Dünya Mültecilerinin Durumu 2000", Ankara. 2009 s.16

topraklardaki birçok mülteci ve yerinden edilmiş kişiye acil yardım sağladı. 1945 Mayıs-Eylül aylarında yaklaşık 7 milyon kişinin evlerine dönmeye yardımcı oldu.

Müttefik kuvvetlerin kontrol alanındaki bölgelerde görev yapan UNRRA bir sene sonra bu bölgelerde bağımsız hareket edemeyeceğini anladı. Bir tarihçi bu konuya şöyle değinmişti:

“UNRRA, prestijinin azaldığı ve bağımsız faaliyet gösterme kapasitesinin tükenmekte olduğunun farkına vardı...UNRRA'nın büyük bir görev üstlenebilmek için hazırlıklarının oldukça eksik olduğunun erken bir noktada ortaya çıkması üzerine oluşan boşlukta, askerler mültecilere dair faaliyetlerin büyük bir bölümünü üstlendi. Ancak, askerler de yerlerinden edilmiş kişilerin, özellikle de vatanlarına geri gönderilemeyen veya geri dönmek istemeyen kişilerin sorunları ile ilgilenme konusunda aynı oranda yetersiz görünüyorlardı. Görevleri konusunda katı ve sabırsız olan askeri idareciler genelde mülteci sorununu, üstesinden gelinmesi gereken bir angarya olarak görmekteydiler.”¹⁶

Mülteci ve yerlerinden edilmiş birçok insanın sorunlarıyla ilgilenilmesi görevi müttefik kuvvetler içindeki askerlere verilmişti ve bu askerler de mültecilerin eve geri dönüş konusuna pek ciddi yaklaşmıyorlardı. Geri gönderilmesi düşünülen birçok kişi ülkelerinde var olan komünist rejimler dolayısıyla gitmeyi reddediyorlardı. Nitekim yaklaşık 2 milyon Doğu Avrupalı geri gönderilmesinde ciddi sorunlar ve itirazlar yaşandı. Bu dönemde bu itirazlara sadece ABD kulak kabartmıştır.

1946 yılında savaşın bitmesiyle birlikte UNRRA'nın faaliyetleri hakkında eleştiriler yapılmaya başlandı. Doğu Bloku ülkeleri sadece evlerine dönmeyi kabul eden kişilere yardım edilmesini isterken, başını ABD'nin çektiği Batı Bloku ülkeleri ise herhangi bir kıstas olmaksızın mülteci konumundaki, evlerinden edilmiş olan tüm insanlara yardım edilmesini savunuyorlardı. ABD sadece evlerine geri dönmeyi kabul eden mülteci ve evlerinden edilmiş kişilere yardım edilmesinin Sovyetler Birliği'nin elini güçlendireceği hesabını yapmaktaydı.

1947 yılında bu tartışmalar arsında UNRRA bütçesinin % 70'ini karşılayan ve liderliğini yapan ABD, Örgüt'ün faaliyetlerinin daha fazla uzatılmaması kararını

---

¹⁶ “The State Of The World's Regugees 2000”, United Nation High Commissioner for Refugees (UNHCR). Oxford University Press. New York.2001.s. 14

aldı.¹⁷ Bu dönemden sonra Örgüt'e yaptığı mali desteğini kesti.¹⁸ Doğu Bloku ülkelerinden gelen baskıları azaltmak için ise yeni bir mülteci yardım örgütü kurulması önerisini getirdi.

1.4.2. Uluslararası Mülteci kuruluşu (IRO)

Temmuz 1947'de kurulan Uluslararası Mülteci Kuruluşu'nun (IRO) faaliyet süresi 1950 yılına kadar 3 yıllık bir süreyi kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Örgütün temel amacı:

“Mültecilerin kendi ülkelerine ya da daha önce ikamet etmekte oldukları ülkelere muhtemel geri dönüşlerini her açıdan teşvik etmek ve yardım sağlamaktır.” Başlangıçta Avrupalı mültecilere yardım amacıyla kurulmuş olsa da Örgüt tüm Dünya mültecilerine yardım sağladı ve mültecilerin sorunlarıyla her safhada ilgilenen ilk kuruluş olma niteliğini kazandı. Örgütün temel fonksiyonları:

1. Mültecilerin ülkelerine geri dönüşlerini gerçekleştirmek
2. Kimlik saptaması
3. Katıt ve sınıflandırma
4. Bakım ve yardım
5. Hukuki ve siyasi koruma
6. Ulaşım
7. Yerleştirme yeniden yapılandırma olarak belirlenmiştir.

Ana hedef ve fonksiyon, aslında mülteci ve yerlerinden edilmiş kişileri ülkelere göndermekten ziyade bu kişilerin 3. Ülkelere geçişlerini sağlamaktır. Nitekim bu çerçevede Örgüt 73.000 kişiyi ülkelere göndermeyi başarırken yaklaşık 1milyon kişiyi ise 3. Bir ülkeye yerleştirmiştir. Bu kişilerin % 30'u ABD'ye, geriye kalan %70'lik kısmı ise Kanada, Avustralya, İsrail ve Latin Amerika ülkelerine yerleştirildi. Bu durma en çok tepkiyi ise başını Sovyet Rusya'nın çektiği Doğu Bloku ülkeleri göstermiştir. Sovyetler, ABD ve diğer Batı Bloku ülkelerini mültecileri ucuz iş gücü olarak kullanmakla suçlamıştır.

¹⁷ United Nation High Commissioner for Refugees (UNHCR), s.20

¹⁸ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği Raporu, “Daha Geniş Bir Özgürlük”, 13,02,2009, “UNRRA”.<http://www.un.org.tr/>. (08.04.2009)

Sovyetler Birliği bu iddialarında pek haksız sayılmaz. Batılı ülkeler mültecileri ekonomiyi ateşleyecek hazır iş gücü olarak görmüştür.¹⁹Dünya'nın diğer bölgelerine gönderilecek mülteciler hem Avrupa'daki tıkanıklığı açacak hem de nüfusun adil bir şekilde dağılmasını sağlayarak nüfusu düşük, az gelişmiş “deniz aşırı demokrasilere” yararlı olacaktı.

1951 yılına gelindiğinde IRO'nun amaçladığı hedeflerden çok uzakta olduğu ortaya çıktı. IRO faal bir şekilde çalışmasına rağmen yaklaşık 400.000 kişi yerinden edilmiş durumdaydı. Örgütün faaliyetleri 1951 yılının Şubat ayında resmen sona erdirildi.

Hem Batı hem de Doğu Bloku ülkeleri mültecilerin sorunları hakkında faal bir şekilde görev yapacak bir örgütün kurulmasında hemfikirdi. Ancak örgütün çalışma sahası ve yerine getirmesi beklenen görevleri konusunda fikir çatışması vardı. Sovyetler ve diğer Doğu Bloku ülkeleri ABD'nin IRO'yu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirdiğini iddia ediyordu. Zira Örgütün bütçesinin büyük bir bölümünü ABD karşılamaktadır.²⁰

1940'lı yıllarda Soğuk Savaşın (Cold War) başlamasıyla birlikte ideolojik çatışmalar, Dünya'nın her yerinden özellikle de Doğu ve Batı Bloku ülkelerinden milyonlarca kişinin yerlerinden edilmesine neden oldu.²¹2. Dünya Savaşı esnasında yerlerinden edilmiş milyonlarca kişinin karşı karşıya kaldığı bu trajik durumun 2. Dünya Savaşına has bir özellik olmadığı Komünist işgal altında kalan ülkelerde yerlerinden edilen kişilerin sorunlarını da kapsadığı kısa sürede anlaşılmıştır.²² Hem Doğu hem de Batı Bloku ülkeleri ve başta Kızılhaç olmak üzere birçok yardım kuruluşu Birleşmiş Milletler bünyesinde yeni bir BM Mülteci örgütünün kurulmasında aynı görüşleri dile getirmiştir.

---

¹⁹ Yazarın Notu: “Kendisiyle görüşme yaptığımız Uluslar arası Af Örgütü Van Şubesi Başkanı Av. Erhan KAYA da mültecilerin, özellikle 2. dünya savaşı sonrasında yıkılan Avrupa'nın yeniden inşasında iş gücü potansiyeli olarak görüldüğünü ve başta ABD olmak üzere bir çok Batı Bloku ülkesinin mültecileri ucuz iş gücü olarak kullandığını belirtti.”

²⁰ Yazarın Notu: “Sovyetler Birliği bu iddialarında haksız sayılmaz. 1951 yılı itibari ile Örgütün bütçesinin 2/3'lük bütçesini ABD karşılamıştır. Bu durum Örgütün bazen ABD tarafından yönlendirilmesinde zaaf oluşturmuştur.”

²¹ Cold War: 2. Dünya savaşı sonrasında ABD ve SSCB arasında ortaya çıkan;Küba krizi, Viatnam, Maracaristan ve Berlin Duvarı gibi bir çok krizin yaşanmasına neden olan ve 1980'lerin sonunda sona eren ilişkiler ağına siyasi terminolojide verilen addır.

<http://www.historylearningsite.co.uk/what%20was%20the%20cold%20war.htm>, (09.04.2009)

²² United Nation High Commissioner for Refugees (UNHCR), .s.19

1.4.3. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bürosu, 14 Aralık 1950'de Birleşmiş Milletler Genel Meclisi tarafından kurulmuştur.

BMMYK, mültecileri korumak amacıyla yapılan uluslararası hareketleri düzenlemek, onlara liderlik etmek ve dünya çapındaki mülteci sorunlarını çözmekle yetkilendirilmiştir. Asıl amacı, mültecilerin haklarını ve refahını savunmaktır.²³ Herkesin sığınma talebi ve diğer bir devlette gönüllü geri dönüş, yerel bütünleşme ve üçüncü ülkeye yerleştirilme seçenekleri ile güvenli bir şekilde barınma haklarını garantilemek için mücadele eder.

Görev süresi boyunca BMMYK, 50 milyondan fazla insanın hayatlarını yeniden kurmalarına yardım etmiş, bu süre içerisinde 1954'te ve 1981'de olmak üzere iki kere Nobel Barış Ödülü'nü kazanmıştır.²⁴

BMMYK, elli yılı aşkın bir sürede, 50 milyondan fazla insanın hayatlarına yeniden başlamasına yardım etmiştir. Bugün 6351 kişilik personel, 117 ülkede, 32,9 milyon kadar insana yardımcı olmaya devam etmektedir.

Ocak 2000 yılı itibari ile Örgüt Kuzey Amerika'da 1.241.930, Latin Amerika ve Karayipler'de 90,170, Afrika'da 6.250.540, Avrupa'da 7.282.800, Asya'da 7.308.860 ve Okyanusya'da 80,040 olmak üzere toplam 22.257.340 mülteci ile ilgilenmektedir.

BMMYK çeşitli ülkelerden Komiserliğin masraflarının karşılanması, mültecilere ulaştırılacak gıda, giysi, eğitim, sağlık ve para yardımlarının karşılanması amacıyla yardımlar alır. Bu yardımlar Komiserliğin bütçesinde toplanarak her yıl gerekli bölgelere ulaştırılır. Örgüte en çok maddi yardımı yapan ülke ABD'dir. Komiserliğe en çok yardımı yapan ilk 10 ülke ve yardım miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.²⁵

²³Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, "BMMYK Kimdir", <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=114>, (11.02.2009)

²⁴"Helping Refugees: An Introduction to UNHCRR", REFUGE Study Center Library, University of Oxford. 2001, s.6

²⁵An Introduction to UNHCRR, s.18

Tablo 1,1: BMMYK Mali Yardım Dağılımı (Ülkeler Bazında 1950-2009)

ÜLKE	MİKTAR (\$)
ABD	292.854.078
Japonya	136.805.321
Avrupa Komisyonu	96.266.640
Norveç	52.011.811
İsveç	46.371.342
Danimarka	45.056.560
Hollanda	44.528.585
İngiltere	24.961.771
İsviçre	23.511.666
Almanya	22.443.808
Toplam	912.334.122 Dolar

Kaynak: Helin Refugees: An Introduction to UNHCRR”, REFUGE Study Center Library, University of Oxford, 2001, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

Tablo 1,2: BMMYK Türkiye Sığınma İstatistikleri (1995-2005)

Yıllar	Başvurular	Sığınma talep eden kişiler	Mülteciler
1995	3977	Bilinmiyor	Bilinmiyor
1996	4437	Bilinmiyor	Bilinmiyor
1997	4639	Bilinmiyor	Bilinmiyor
1998	7329	3570	1868
1999	7228	5134	1874
2000	7016	5209	2140
2001	5931	4176	2527
2002	4313	2591	2409
2003	4274	3453	1740
2004	3898	3770	2270
2005	3914	4929	2342

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

1995’de başvuran 3997 sığınmacının 1685’inin, 1996’da başvuran 4437 sığınmacının 1543’ünün, 1997’de başvuran 4639 sığınmacının 1582’sinin, 1998’de başvuran 7329 sığınmacının 1651’inin, 1999’da başvuran 7228 sığınmacının 1853’ünün, 2000’de başvuran 7017 sığınmacının 2325’inin, 2001’de başvuran 5931 sığınmacının 2732’sinin, 2002’de başvuran 4313 sığınmacının 2910’unun, 2003’de başvuran 4274 sığınmacının 2935’inin, 2004’de başvuran 3898 sığınmacının

2292'sinin ve 2005'te başvuran 3914 sığınmacının 1262'sinin başvurusu olumlu olarak sonuçlanmıştır.

1997 yılına dek iltica başvurularında sürekli bir artış olmasına rağmen artışlar çok yüksek oranlarda değildir. 1998 yılında iltica başvuruları bir önceki yıla göre neredeyse iki katı artmıştır. Bu artış 1999 yılından itibaren yerini bir düşüşe bırakmış ve bu düşüş trendi 2005 yılına kadar belli bir seviyede devam etmiştir.

Tablo 1,3: BM MYK'nin Türkiye'den Yaptığı Yerleştirmeler (2000-2007)

Ülke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Avustralya	318	154	297	339	313	131	101	145
Avusturya	1			4				
Belçika				6		3		
Kanada	666	636	679	556	453	189	459	364
Danimarka	5	25	267	3	5		1	
Finlandiya	162	97	266	71	143	148	119	92
Fransa		4	2					
Almanya	19	38	75	78	28		4	1
İrlanda				2				1
İtalya		3						
İsrail								1
Hollanda	10	3	11	5	3		14	4
Norveç	62	608	315	263	48	1		1
Yeni Zelanda	4	5	12	1	7			

Polonya						1		
İsveç	122	200	302	109	252	7	2	18
İsviçre	7	1		1	3			
İngiltere	6	14	30	9	1	20	2	
ABD	952	959	662	1,488	1,036	762	907	2,040
Toplam	2,334	2,747	2,918	2,935	2,292	1,262	1,609	2,667

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

Türkiye 200-2007 yılları arasında toplam 18764 mülteciyi 3. bir ülkeye yerleştirmiştir. Bu ülkeler arasında en çok yerleştirmenin yapılan ülke 8806 yerleştirmenin yapıldığı ABD'dir. Yapılan toplam 18764 yerleştirmenin 8806'sı (%46,9) ABD'ye yöneliktir. ABD'den sonra en çok yerleştirmenin yapıldığı ülke 3999 yerleştirme ile Kanada'dır. Bu sayı toplam yerleştirme oranlarının %21,3'ünü oluşturmaktadır. En çok yerleştirme yapılan üçüncü ülke ise Avustralya'dır. Yapılan 18764 yerleştirmenin 1798'i (%9,5) Avustralya'ya gerçekleştirilmiştir. En az yerleştirmenin yapıldığı ülkeler ise 3'er yerleştirme ile İrlanda ve İtalya'dır.

Tablo 1,4: BM MYK'yı İlgilendiren Mültecilerin Dağılımı (İllere Göre 2007)

ŞEHİR	Sığınmacılar	Mülteciler	TOPLAM
Diğer	100	43	143
Adana	11	17	28
Adapazarı	2	12	14
Afyon	150	166	316
Ağrı	14	6	20
Aksaray	134	179	313
Amasya	73	228	301

Ankara	252	409	661
Antalya	6	4	10
Bilecik	22	118	140
Burdur	187	207	394
Bursa	7	3	10
Çankırı	47	257	304
Corum	20	146	166
Edirne	11	4	15
Eskişehir	143	231	374
Gaziantep	225	378	603
Hakkâri	14	14	28
Hatay	256	23	279
Isparta	121	177	298
İstanbul	659	1797	2456
İzmir	136	49	185
İzmit	1		1
Kahramanmaraş		1	1
Karaman	134	101	235
Kastamonu	47	134	181
Kayseri	505	391	896
Kilis	1	4	5
Kırıkkale	3	19	22
Kırşehir	75	285	360
Kocaeli		1	1
Konya	190	533	723
Kütahya	79	134	213
Mardin	4	11	15
Mersin	122	13	135
Muğla		1	1
Nevşehir	135	211	346
Niğde	135	69	204
Samsun	3		3
Silopi	4	6	10

Şırnak	11	36	47
Sivas	7	89	96
Süleymaniye	1		1
Tokat	41	51	92
Bilinmeyen	26	7	33
Urfa		5	5
Van	1057	262	1319
Yozgat	12	39	51
Yozgat Kampı	7	25	32
TOPLAM	5190	6896	12086

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

2007 yılı içinde toplam 12086 iltica başvurusu gerçekleşmiştir. Bu başvuruların şehirlere göre dağılımı şehirlerin buldukları coğrafi konumlara, bünyelerinde barındırdıkları mülteci ofislerinin bulunup bulunmadığına göre farklılık göstermektedir. Yapılan toplam 12086 başvurunun 2456'sı (%20,3) İstanbul'dan gerçekleştirilmiştir. Bu başvurularının büyük bir bölümü Afrikalı siyahi göçmenler tarafından gerçekleştirilmektedir. Sığınma başvurularının İstanbul'da bu kadar fazla olmasının bir diğer sebebi ise ekonomik nedenlerdir.

Yapılan toplam 12086 başvurunun 1319'u (%10,9) ise Van iline gerçekleştirilmiştir. İstanbul'dan sonra en çok başvurunun yapıldığı şehir Van'dır. Buradaki yığılmanın sebebi ise coğrafi konumdur. Van ili Irak, İran, Afganistan, Özbekistan ve Suriye'den gelen sığınmacılara coğrafi yakınlığı nedeniyle daha cazip gelmektedir. Şehir Doğu ve Güneydoğu Anadolu şehirlerinin birçoğuna nazaran ekonomik bakımdan da daha iyi bir konumdadır.

1.4.4. Uluslararası Af Örgütü (AMNESTY INTERNATIONAL)

Dünya'daki hemen hemen tüm sığınmacı ve mültecilerin hukuki haklarını aradıkları sivil toplum kuruluşlarının başında Uluslararası Af Örgütü gelmektedir. Temel hareket noktasını İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi olarak belirleyen UAÖ'nün çalışanları bireysel gönüllülük ilkesi doğrultusunda örgütte çalışmalar yürütmektedir. Dünya çapında 140 dan fazla ülkede yaklaşık 1 milyon kişilik üye ve destekçiye sahiptir.

Örgütün siyasi ve ekonomik konularda temel ilkesi kutupsuzluk yani tarafsızlıktır. Ne siyasi nede ekonomik bakımdan herhangi bir devlet, siyasi parti, örgüt ya da oluşuma bağlı değildir. UAÖ tüm hükümetlerden, siyasi görüşten veya dini inançtan bağımsızdır. Hiçbir hükümet veya siyasi sisteme karşı değildir ve desteklemez. Ayrıca korumaya çalıştığı kurbanların da görüşlerini ne destekler ne karşı çıkar.²⁶

Uluslararası Af Örgütü, yoldaki insanların (sığınmacılar, mülteciler, göçmenler ve yerinden edilmiş kişiler) kendi ülkelerinde, transit geçtikleri, sığındıkları ya da gitmeyi hedefledikleri ülkelerdeki hakların garanti altına alınması ve korumalarının güçlendirilmesi için bu insanların haklarının korunması ve desteklenmesine yönelik kampanyalar yürütür. Evlerini terk etmek zorunda kalan insanların korunması konusunda konu hakkında çalışan diğer kurumlarla ortak çalışmalar yürütür.²⁷

- Düşünce suçlarının serbest bırakılması
- Siyasi suçların adil yargılanması
- İşkence, kötü muamele ve idam cezasının sona erdirilmesi
- Mültecilerin, sığınmacıların ve kendi ülkeleri içinde yerlerinden edilmiş insanların haklarının korunması
- Siyasi cinayetler ve kayıpların sona ermesi

²⁶ Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, "Uluslararası Af Örgütü Kimdir?", 15,04,2004, http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?view=article&catid=48%3Auaao&id=184%3Aksaca-uluslarar-as-af-oerguetue-hakknda&option=com_content&Itemid=72., (02.03.2009)

²⁷ İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı. Sn.1

- Mülteciler için, uluslararası askeri, güvenlik ve polis ilişkileri ve ekonomik ve kültürel ilişkiler ile ilgili çalışmalar yapılması

Konularında çalışmalar yürütür.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUK MEVZUATINDA İLTİCAYA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

2.1. TÜRK YASALARI BAĞLAMINDA MÜLTECİ KAVRAMI VE TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR KARŞISINDA HUKUKİ DURUMU

Türk yasalarında bu güne kadar mültecilere yönelik tam anlamıyla bir bütünlük oluşturacak bir yasa hayata geçirilmemiştir. Mülteci politikası yasal düzenlemelerle değil yıllar boyunca idari tasarruflarla şekillendirilmeye ve yönetilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle de birçok eleştiriye neden olan farklı olaylarda farklı tutumlar ortaya çıkmıştır. Yıllar boyunca “kamu güvenliği” ve “ulusal güvenlik” argümanları ileri sürülerek yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi geciktirilmiş ya da mevcut durumu yürütmek için kullanılan idari tasarruflar keyfi uygulamalara temel olarak kullanılmıştır.

2.1.1. Temel Kavram ve Bilgiler

Türkiye Cumhuriyeti’nde, mülteci ve sığınmacıları ilgilendiren ilgili ilk genel düzenleyici belge, 14 Haziran 1934 tarih ve 2510 sayılı **İskân Kanunu**’dur.²⁸ Kanun esasen, Türkiye’ye yapılacak sığınma ve göç hareketleri ile ülke içi iskân ve özellikle ulus inşa etme siyaseti bağlamında sosyal ve siyasi nitelik taşıyan, **mecburi iskân** ile ilgilidir. Avrupa Birliği serüveninin, üyelik müzakerelerinin başlamasıyla birlikte ivme kazanmasıyla mevcut politikalar değişmeye ve yasal düzenlemelere gidilmeye başlandığı görülmektedir. İleriki bölümlerde de ayrıntılı olarak değinilecek olan Türkiye’nin iltica politikasında dünden bu güne mihenk taşı niteliğindeki başlıca değişiklikler 4 ana başlık altında toplanabilir. Bunlar:

---

²⁸ Av. Taner Kılıç, “Türk hukuk mevzuatında mültecilerle ilgili düzenlemeler.”, 11,02.2009, http://www.multeci.net/t_iltica_2.htm. (11.03.2009), s. 4

I. Cumhuriyetin Kuruluşundan Uluslararası Yükümlülüklerin Kabulüne (1923–1951)

II. Uluslararası Yükümlülüklerin Kabulünden Kitlesele Sığınma Hareketlerine (1951–1988)

III. Kitlesele Sığınma Hareketlerinden Avrupa Birliği Adaylığı Sürecine (1988–1999)

IV. Avrupa Birliği Adaylığı Sürecinden Günümüze (1999...)

Kadar gerçekleştirilen değişikliklerdir.²⁹

Tablo 2,1: Sığınma İstatistikleri (1994-2005, Türkiye)

Yıllar	Başvurular	Sığınma talep eden kişiler	Mülteciler
1995	3977		
1996	4437		
1997	4639		
1998	7329	3570	1868
1999	7228	5134	1874
2000	7016	5209	2140
2001	5931	4176	2527
2002	4313	2591	2409
2003	4274	3453	1740

²⁹ Senar ATAMAN, “Türkiye’nin iltica politikası”, 11.02.2001, http://www.multeci.net/t_iltica_1.htm, (11.03.2009), 2. 12

2004	3898	3770	2770
2005	3914	4929	2342

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

Sığınmacılara verilen hukuki haklar mültecilere tanınan haklarla benzer özellikler taşımaktadır. Sosyal yardım hakkı, sağlık bakımı, öğrenim, eğitim, dil kursları, özel ihtiyacı olan kişilere yönelik hizmetler, yerleşim ve barınma olanaklarının sağlanması, çevre güvenliği bu hakların başında gelmektedir.³⁰

Tablo 2,2: Avrupalı Olmayan Sığınmacılar (1997-2005 Türkiye)

Yeni Sığınma Başvuruları– 1997 – 31 Aralık 2007								
Yıl	İranlılar		Iraklılar		Diğerleri		Toplam	
	Dosya	Kişi	Dosya	Kişi	Dosya	Kişi	Dosya	Kişi
1997	746	1,392	1,275	2,939	83	117	2,104	4,448
1998	1,169	1,979	2,350	4,672	124	187	3,643	6,838
1999	2,069	3,843	1,148	2,472	184	290	3,401	6,605
2000	2,125	3,926	791	1,671	108	180	3,024	5,777
2001	1,841	3,485	497	998	372	709	2,710	5,177
2002	1,456	2,505	402	974	219	315	2,077	3,794

³⁰ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, “BMMYK Kabul Merkezleri ve Tavsiye Edilen Standartlar”, 01,02,2009, http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?view=article&catid=79%3A%20muelteci-haklar-ile-igili-belgeler&id=855%3ABMMYK+S%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1+Kabul+Merkezleri+%C4%B0%C3%A7in+Tavsiye+Edilen+Standartlar&tmpl=component&print=1&page=&option=com_content, (27.02.2009), s. 32

2003	1,715	3,092	159	342	373	514	2,247	3,948
2004	1,225	2,030	472	956	540	912	2,237	3,898
2005	1,021	1,716	490	1,047	753	1,151	2,264	3,914
2006	1,343	2,297	364	722	1,094	1,534	2,801	4,553
2007	1,024	1,668	1,738	3,470	1,651	2,502	4,413	7,640

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

1997-2000 yılları arasında İranlı, Iraklı ve diğer sığınmacılar tarafından yapılan toplam başvuru sayısı 56592'dir. Bu başvuruların 16380'i (%28,9) İranlı sığınmacılar tarafından yapılmıştır. Yapılan 56592 başvurunun 20263'ü (%35,8) Iraklı sığınmacılar, 8411'i (%14,8) ise diğer sığınmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. 1997-98-99 ve 2000 yıllarında İranlı ve Iraklı mültecilerin başvurularında ciddi bir artış vardır. 2001 yılına gelindiğinde bu artış belirli bir oranda azalmış ve düşüşe geçmiştir. 2000 yılında 3926 olan İranlı sığınmacı başvurusu 2001'de 3485'e inmiş ve 2003 yılı hariç, 2007 yılına dek bir düşüş arz etmiştir. 2000 yılında 1671 olan Iraklı sığınmacı başvurusu 2001 yılına gelindiğinde 998'e düşmüş ve bu düşüş 2005 yılına dek devam etmiştir.

2.2. TÜRK MÜLTECİ HUKUKU VE TARİHSEL SÜREÇ

2.2.1 I. Dönem: Cumhuriyetin Kuruluşundan Uluslararası Yükümlülüklerin Kabulüne

Bu dönemin belirleyici özelliği Kurtuluş Savaşı sonrasında Türkiye ve Yunanistan arasında gerçekleştirilen Türk-Yunan nüfus mübadelesidir. Resmî rakamlara göre bu mübadeleyle 384.000 kişi Türkiye'ye, 2.000.000 kişi ise Yunanistan'a göçmüştür. Nitelik bakımından salında Türk-Yunan nüfus mübadelesi

genel geçer “Mültecilik” kavramları sınırlarına taşmaktadır. Bu dönemde Türk kimliği ve kültürüne sahip olmayan kişilere yönelik herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

1934 yılında 2510 Sayılı kanun ile Türkiye'nin göç konusunda ilk yasal düzenlemesi olan İskân Kanunu yürürlüğe konmuştur. İskân kanununun 4. maddesinde Türk kültürüne bağlı olmayanların, anarşistlerin, casusların, göçebe çingenelerin, ülke dışına çıkarılanların muhacir olarak alınamayacağı belirtilmektedir. Kanunun 5. maddesinde Türk kültürüne ve soyuna bağlı olmayıp zorunlu olarak Türkiye'ye gelen kişilerin durumlarının hükümetçe verilecek kararlar durumlarının tayin edilmesi karara bağlanmıştır. Görüldüğü gibi her iki madde de hem İskân Kanununda anarşist, göçebe vb. kavramlara ayrıntılı olarak yer verilmediği hem de yasal boşluklar var olduğu için keyfi uygulamalara zemin hazırlamıştır. İskân Kanununda göze çarpan olgu dönemin şartlarına uygun olarak milliyetçilik modasından etkilenerek hazırlanmış olmasıdır. Türk soyuna ve kültürüne bağlı olmanın esas alınması zaten Türkiye'ye göçen kişileri sınırlamışken bu durum keyfi ve ayrımcı davranmayı kolaylaştırmıştır. 1930 larda yasanın neden olduğu sorunlar pek fazla göze çarpmamaktadır. 1933 yılında Nazilerin baskısından kaçan birçok Alman Yahudi'si Türkiye'ye iltica başvurusunda bulunmuş bu kişilerin birçoğunun başvurusu kabul edilmiştir. Bu kişilerin büyük bir bölümünü kendi alanlarında önemli çalışmalara imza atmış bilim adamları, mimarlar, edebiyatçılar, doktorlar, profesörler, hukukçular, sanatçılar oluşturmaktadır. Türk üniversitelerinde yeni fakülteler, araştırma merkezlerine yeni laboratuvarlar, yeni mimari çalışmalar ve pek çok önemli gelişme bu insanlar sayesinde olmuştur. Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Bruno Taut tarafından, Ankara Devlet Konservatuvarı Leopold Lewy tarafından kurulmuş, klasik eserlerin çevrilmesi Geörg Röhde tarafından, TBMM binasının mimari tasarısı Clemenz Hoizmeister tarafından gerçekleştirilmiştir.³¹

Cumhuriyet'in ilk dönemindeki mülteci hareketleri ne yazık ki her zaman bu kadar olumlu sonuçlanmamıştır. 1942 yılında Nazilerden kaçan ve içinde kadın, yaşlı ve çocukların çoğunluğunu oluşturduğu yaklaşık 778 kişinin olduğu Struma gemisi Türkiye'ye sığınma başvurusunda bulunmuş ancak ne başvuruları kabul

---

³¹ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, “Sığınma Hakkı ve Mülteciler 2009”, s. 66

edilmiş ne de boğazları kullanarak açık denizlere ulaşmalarına izin verilmemiştir. İçinde 103 çocuk, 269 kadın ve 406 erkek olmak üzere, 778 kişinin olduğu Struma gemisi Karadeniz’de 70 gün bekletildikten sonra bir Rus denizaltısı tarafından vurularak içindeki yolcularıyla birlikte Karadeniz’in soğuk sularına gömülmüştür.

2.2.2. II. Dönem: Uluslararası Yükümlülüklerin Kabulünden Kitlesele Sığınma Hareketlerine (1951-1988)

Türkiye’nin de imzalayarak taraf olduğu bu belge aynı zamanda T.C Anayasası’nın ilgili alanı düzenleyen 90. Maddesi gereği Türkiye’yi mültecilerin sığınma, iltica, barınma, aynı ve maddi yardım konularında yükümlü kılmış, Cenevre Antlaşması ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 New York Protokolü Milletlerarası antlaşmalar olduğu için antlaşmaları kanun hükmünde ve Anayasadan üstün tutmuştur. (2709 sayılı kanun)

Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan antlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu antlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir antlaşmaya dayanan uygulama antlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari antlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren antlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü antlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi’ne başvurulamaz.

19.4.1994 tarihinde bu iki temel çerçeve antlaşmasına ek olarak “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen

Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” imzalanıp yürürlüğe girmiştir.

Türkiye 2000 yılından bu yana Mülteci ve sığınmacı haklarına ilişkin yasaların çıkarılmasında ve mevcut yasaların yenileri ile değiştirilerek mülteci hukuku statüsünün sağlanması konusunda ciddi adımlar atmaktadır. Bu düzenlemeler AB müktesebatı ve uluslararası arenada mültecilerin haklarına yönelik hali hazırda mevcut olan uluslararası antlaşmalar göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda:

- “Türkiye’de Dış Sınırların Korunmasına ilişkin Strateji Belgesi” Nisan 2003’te,
- “Türkiye’nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecinde İltica Alanında Yapılması Öngörülen Çalışmalara İlişkin Strateji Belgesi (İltica Strateji Belgesi)” Ekim 2003’te,
- “Türkiye’de Göç Yönetimi Eylem Planına Katkı Sağlayacak Strateji Belgesi (Göç Strateji Belgesi)” Ekim 2003’te hazırlanmıştır.³²

Diğer taraftan, AB Topuluk Müktesebatının Benimsenmesine İlişkin 2003 yılı Türkiye Ulusal Programı ise 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2003 yılı Türkiye Ulusal Programında 24,1 “İltica Alanında AB Mevzuatına Uyumun Başlatılması ve İltica Alanında Kapasitenin Geliştirilmesi” başlığı altında “2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde İltica alanında AB mevzuatına uyumun başlatılması öncelik olarak belirlenerek, başta mülteciler için konaklama ve sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi çalışmalarının sürdürülmesi olmak üzere, bu alandaki idari ve teknik kapasitenin geliştirilmesi öngörülmüştür. Taslak İltica Yasasının yürürlüğe girmesini takiben, ilgili alanda idari düzenlemeler çıkarılarak, bu alanda başlatılan AB mevzuatı ile uyum çalışmalarına devam edilecektir.” taahhüdü bulunmaktadır.

---

³² Helsinki Yurttaşlar Derneği, “Mülteciler Mevzuatı, İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı”, 05.03.2008, <http://www.hyd.org.tr/?pid=297> , (27.02.2009), s. 2

Türkiye, İltica ve Göç işlemlerinin AB Müktesebatına uyum sağlamak amacıyla AB 2002 Mali İşbirliği programlaması kapsamında Danimarka - İngiltere Konsorsiyumu ile TR02-JH-03 İltica-Göç Twinning Projesini (Eşleştirme) 08 Mart 2004 tarihinde uygulamaya başlatmıştır.

Bu eşleştirmenin ana hedefi diğer birçok alanda olduğu gibi İltica alanında da Türk mevzuatının AB mevzuatına uyumlaştırılmasıdır. Göç stratejisi, koordinasyon, görevli personelin eğitimi, mevcut barınma ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesi ve bu eylemlerin hayata geçirilebilmesi için AB fonlarından maddi desteğin sağlanması ise ana amaçları teşkil etmektedir.

TR02-JH-03 İltica-Göç Twinning projesi, HLWG projesi ile bağlantılı olarak yürütülmüştür.³³

Proje, özel olarak kurulan ve “İltica-Göç Eylem Planı Görev Gücü” denilen bir ekip tarafından 02.11.2004 tarihinde hazırlanmaya başlanmış ve Eylem Planı 2004 Aralık ayı sonunda tamamlanarak İltica ve Göç Ulusal Eylem Planını adını almıştır. Projeye göre Eğitim verilen 100 kişi kendi kurumlarında veya çalıştıkları birimlerde toplam 150 kişiyi eğitecek ve böylece 2004 yılı sonuna kadar toplam 250 kişi, Ulusal Eylem Planı ve stratejinin yaygınlaştırılması için eğitilmiş olacaktır.³⁴

2.2.3. Türkiye Cumhuriyeti'nin Tarihsel Süreç İçerisinde Mülteci Hukukuna Dair Yaptığı Hukuki Düzenlemeler

BMMYK statüsü çerçevesinde Yüksek Komiserliğin Mülteci statüsünün belirlenmesi ve uluslararası koruma ve yardımın sağlanması ile ilgili uygulamaları ve bölgesel düzenlemeler dışında, mülteci kavram ve statüsünü belirleyen yegâne uluslararası düzenleme 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (Convention Relating to the Status of Refugees)³⁵ ile 1967 tarihli Protokoldür

³³Helsinki Yurttaşlar Derneği, s. 5

³⁴Helsinki Yurttaşlar Derneği, s. 5

³⁵ 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'ye (Convention Relating to the Status of Refugees)

taraf tüm devletlerin imza, onay ve katılma tarihlerini gösterir belge için bkz.

<http://eurochild.gla.ac.uk/Documents/Un/other/Migrants/Refugees/Res%20429-51.htm>

(Protocol Relating to the Status of Refugees).³⁶ Türkiye sözleşmeyi yaklaşık 10 yıllık bir gecikme ile 29 Ağustos 1961 yılında 359 sayılı onay kanunu ile imzalamıştır. Sözleşmeyi imzalayan ilk devletler arasındadır. Hemen ardından Bakanlar Kurulu kararı ile 1 Temmuz 1968 yılında 6/10266 sayılı kanunla 1967 Protokolüne imza atmıştır. Ancak Protokolü imzalarken coğrafi sınır çekincesi koymuştur. Protokole çekinceli olarak imza atan Malta'nın coğrafi sınır çekincesini kaldırmasından sonra Protokole çekince koyan son 2 ülke Türkiye ve Monaco olarak kalmıştır. Bu çekinceyi koymasının nedeniyle Türkiye, Avrupa dışında cereyan eden olaylar nedeniyle iltica talebinde bulunan kişilere mülteci statüsü verilmesi konusunda herhangi bir şekilde uluslararası bir yükümlülük altına girmemiştir. Buna rağmen Türkiye'nin kendisine mülteci ve sığınmacı statüsünde başvuruda bulunan bu kişilere de mülteci statüsü vermemesi için hiçbir hukuki bağlayıcılık da yoktur. Zira Türkiye 30 Kasım 1994 tarihli "Türkiye'ye İltica Eden ve ya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (The Regulation on the Procedures and the Principles Related to Mass Influx and Foreigners Arriving in Turkey either as Individual or in Groups Wishing to Seek Asylum from a Third Country)³⁷ uyarınca, bu kişilere mülteci yerine sığınmacı statüsü tanınmış ve böylece konuya değişik bir şekilde düzenleme getirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin mülteci hukukuna dair gerçekleştirdiği düzenlemelerin ilk örnekleri 1934 yılına kadar uzanmaktadır. 1934 yılında imzalanan İskân Kanunu'nu, 1950 yılında imzalanan Pasaport Kanunu ve Yabancıların Türkiye'ye ikamet ve seyahatleri hakkında kanun, 1972 yılında imzalanan Askerlik Kanun'u, 1983 yılında imzalanan Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği ve 2006 yılı Yönetmeliği takip etmiştir.

---

³⁶ Odman, Tevfik. "Mülteci Hukuku ve Türk Mülteci Politikası ve Uygulaması". Mülteci Çalışmaları 2004-2005. Ankara 2008. s. 3

³⁷ Collection of International Instruments Concerning Refugees, Office of the United Nations High Commissioner for Refugees-UNHCR, Geneva, 1990, s. 45

2.2.3.1. İskân Kanunu

Esas olarak muhacir-göçmenlerle ilgili düzenlemeler içeren İskân Kanunu (Law on Settlement) 2510 sayılı karar ile 14 Haziran 1934 yılında imzalanmıştır. Kanun mülteci ve sığınmacı tanımlarını yaparken ve bu kişilerin Türk hukuk ve mevzuatındaki yerini belirlerken imzalandığı dönemin yani 1930'lu yılların siyasi düşünce tarzını ön plana çıkarmaktadır. Tanımlamalar Türk soyundan gelme ve Türk kültüründen gelme kavramları üzerinden yapılmakta ve bu bir koşul olarak dayatılmaktadır.³⁸ Yasa bu haliyle günümüz uluslararası hukukuna, bu nedenle ulusal hukukumuzda uymayan bir nitelik taşımaktadır. Kanunun 4. Maddesi mültecilerin göçmen olarak kabul edilebilmesi için Türkiye’de yerleşme niyetlerinin bulunmasının yanı sıra Türk soyundan olma ve Türk kültüründen gelme kriterlerini de ön koşul olarak sunmaktadır.

2.2.3.2. Pasaport Kanunu

Pasaport Kanunu (Passaport Law)³⁹ 5682 sayılı kanunla 5 Temmuz 1950 yılında imzalayıp 24 Temmuz 1950’de resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe konmuştur. Yasanın 4. Fıkrası:

“Umumiyetle mültecilerin ve iskân hakkındaki mevzuat dışında olarak yurt tutmak maksadıyla gelen yabancıların, pasaportları olsun olmasın Türkiye’ye kabulleri İçişleri Bakanlığı’nın kararına bağlıdır” hükmünü içermektedir.

Bu fıkra ile Türkiye’ye pasaportlu ya da pasaportsuz giriş yaban yabancıların girişlerine yönelik hukuki düzenlemeleri yapılmaktadır. Madde yurda giriş yapacak yabancıların giriş izinlerini İçişleri Bakanlığı’nın yetkisi altına vermiştir. Bu durum “keyfi davranışlar” yaratacağı gerekçesiyle birçok STK tarafından eleştirilmektedir.⁴⁰ Bu durum 1951 Cenevre Sözleşmesine 30 Mart 1962 yılında taraf olunduktan sonra hukuken ortadan kalkmasına rağmen fiiliyatta hala kullanıldığı, son dönemlere kadar yurda kaçak yollardan giren kişilere Pasaport

³⁸ Aybay, Rona. “Yurttaşlık Hukuku”, Aybay Hukuk Vakfı, İstanbul 1991, s. 79

³⁹ Söz konusu kanun metni için bkz. Resmi Gazete 24 Temmuz 1950, Sayı: 7564

⁴⁰ Erdoğan Göğer, “Pasaport Hukuku”, AÜHF Yayınları No: 325, Ankara, 1973, s. 170-179

Kanununa muhalefetten cezalar verildiği belirlenmiştir. 2. Dünya Savaşından sonra ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişilere kolaylık tanınması ve bürokrasinin azaltılması amacıyla BM tarafından yurda girişlerde pasaport yerine kullanılacak Nansen Pasaportu ⁴¹ verilmiştir. Türk mevzuatında yapılan değişikliklerle de Türk Pasaport Kanunu bu duruma uyumlaştırılmıştır.⁴²

2.2.3.3. Yabancıların Türkiye'ye İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun

Yabancıların Türkiye'ye İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun (Law on Sojourn and Movement of Aliens) 15 Temmuz 1950 tarihli ve 5683 sayılı kararla resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe konmuştur. ⁴³ Kanunun 1. Maddesine göre Türkiye'ye girişlerinde ve ikametlerinde İskân ve Pasaport Kanununa herhangi bir muhalefetleri olmayan yabancılar Türkiye'de ikamet ve seyahat etme hakkına sahiptirler. Kanun 1951 Cenevre Sözleşmesinden önce yürürlüğe girdiğinden mültecilere ilişkin çok ciddi eksiklikleri bulunmaktadır. Kanunda sadece:

✓ İkamet teskerelerinin müddet ve harçları ile ilgili 9. Maddeye göre: mali durumlarının bozuk olduğuna dair ikamet teskeresi vermeye yetkili makamlarca kanaat getirilen mültecilerden bir yıllık teskerelerin harçsız verileceğine ilişkin hüküm

✓ 17. Maddedeki siyasi nedenlerle Türkiye'ye sığınan yabancıların, ancak İçişleri Bakanlığınca müsaade edilecek yerlerde ikamet edebileceklerine ilişkin hükümler yer almaktadır.

Düzenleme mültecileri kapsamayıp sadece siyasi sığınmacılara hitap etmektedir.

---

⁴¹ Ünlü bir kaşif olan Dr. F. Nansen 2. Dünya savaşı sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nde Yüksek Komiserlik görevi yapmıştır. Adına verilen Nansen Pasaportu Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 52 ülke tarafından kabul edilmiştir.

⁴² M. Tevfik Odman, "Mülteci Hukuku", AÜ. SBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları No: 15, Ankara s. 11

⁴³ Söz Konusu Kanun için bkz. Resmi Gazete 24 Temmuz 1950, Sayı: 7564

2.2.3.4. Askerlik Kanunu

Türk Hukuk mevzuatına mülteciler ve yabancıların askerlik durumları ile ilgili ilk düzenleme 2510 sayılı İskân Kanunu ile girmiştir. İskân Kanununun 38. Maddesinin (A,B,C,D,E,F VE G) fıkraları gerekli düzenlemeleri yapmaktadır.

H Fıkrasına göre:

*“Kanunen muhacir tanınmayan mülteciler ve ecnebilere Türk vatandaşlığına girenler, vatandaşlığa alındıkları tarihte hangi yaşta iseler o yaştaki yerli etraf gibi askerliklerini yaparlar.”*⁴⁴

Bu hüküm 21 Haziran 1972 tarihli ve 1111 Sayılı Askerlik Kanununun (Law on Military Services) Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki 2850 sayılı kanun ile 2510 sayılı kanunun 2. Maddesine eklenmiştir. Bu kanunla vatandaşlık hakkını kazanan mülteciye askerlik yolu açılmış olmaktadır. Kanun bu haliyle 1951 Cenevre Sözleşmesinden bağımsız olarak bu güne dek kullanılarak gelmiştir ve herhangi bir sorun yaşanmamıştır.

2.2.3.5. Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği

Mülteci misafirhaneleri Türkiye’ye iltica talebinde bulunan mültecilerin burada kaldıkları süre içerisinde barınma, gıda ve diğer zaruri ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla inşa edilmektedir. Bu alandaki hukuki düzenlemeyi 29.04.1983 tarihinde 18032 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği⁴⁵ oluşturmaktadır.

Yönetmeliğin 1. Maddesi yönetmeliğin amacını, “değişik ülkelerden kaçak veya pasaportla Yurdumuza gelerek yabancı ülkelere birine gönderilmek veya Yurdumuzda kalmak istediği ile iltica hakkı talebinde bulunan yabancı kişilerin haklarında yapılan işlem sonuçlanıncaya kadar geçecek süre içerisinde geçici

---

⁴⁴ Odman, s. 10

⁴⁵ Bkz. 18032 sayılı resmi gazete, <http://www.mevzuat.%2021589adalet.gov.tr/html/.html>

barındırılma, iaşe, ibate ve diğer masrafların karşılanmasına ilişkin ve usulleri belirlemek” olarak ifade etmektedir.

Mülteci Misafirhaneleri, Genel Müdürün teklifi Bakan'ın onayı ile ihtiyaç duyulan illerde tesis edilir. Bu illerin başında mültecilerin yurda yoğun olarak giriş yaptığı ve ikamet ettiği, uydu kentler olarak da tabir edilen kentler gelmektedir. Yönetim organı ve personel:

- A. Misafirhane Amiri
- B. Misafirhane Amir Yardımcısı
- C. İdari ve Destek Hizmetler Bürosu
- D. Güvenlik Bürosu
- E. Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bürosu'ndan oluşur.

Misafirhanede barınma, gıda gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra sağlık hizmeti de verilmektedir.

2.2.3.6. 2006 Yönetmeliği

2006 yılına gelindiğinde Türkiye reform süreci ve AB müktesebatına uyum süreci çerçevesinde Mülteciler konusunda çok ciddi ve olumlu eleştiriler alan hukuki düzenlemelere gitmiştir. AB komisyonu yapılan hukuki düzenlemelerin çoğu zaman sadece kâğıt üzerinde kaldığını dile getirmekle birlikte bu hukuki düzenlemelerin yapılmış olmasını AB müktesebatının uygulanması yolunda çok önemli bir adım saymıştır. Haziran 2006 da imzalanan bu genelgeyle;

“Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında “ AB normlar kıstas alınarak yeni düzenlemelere gidilmiştir.

2.2.3.7. Yönetmelikte Yapılan Değişiklikler ve Yönetmeliğin Getirdiği Yenilikler

Bu yönetmelikle 1994 yönetmeliğine dayanarak hukuki statüsünü devam ettiren birçok madde ve konuda önemli değişikliğe gidilmiştir.

2.2.3.7.1. 1994 Yönetmeliğinin 4. Maddesi

Madde değiştirilerek 10 günlük başvuru süresi kaldırılmış, “gecikmeden” ve “makul olan en kısa süre içerisinde” ifadeleri ile “makul süre” mevzuatımıza girmiştir. Aslında her ne kadar bu madde yürürlüğe girmeden önce de Türkiye’deki Yabancılar Şubesi 10 günlük başvuru süresinde esneklik gösteriyor olsa da yapılan yeni düzenleme fiilen uygulanmakta olan durumu hukuki statü altına sokmuştur.

2.2.3.7.2. 1994 Yönetmeliğinin 5. Maddesi

Yapılan değişiklik ile” İç İşleri Bakanlığının sahip olduğu tekel mülakat yapma ve karar verme yetkisini Valiliklere devredilmiştir”. Bu hem bürokrasiyi azaltmış hem de bürokrasiye bağlı olarak ortaya çıkan zaman kaybını asgari seviyeye çekmiştir. Aynı maddede yapılan değişiklik ile çok sık bir şekilde eleştirilen Yabancılar Şubesinde görevli elemanların eğitimi konusunda da iyileştirici düzenlemelere gidilmiştir.

2.2.3.7.3. 1994 Yönetmeliğinin 6. Maddesi

Yapılan değişiklik ile kararı verme durumunda bulunan İç İşleri Bakanlığı'nın başta Dış İşleri Bakanlığı olarak ilgili Bakanlıklardan görüş alma yükümü kaldırılmış, bunun yanı sıra karar verme konusunda “uygun göreceği” Valiliklere bu yetkisini devredebilmesi konusunda hukuki imkân sağlanmıştır. Ne var ki, bürokrasinin azalması adına umut vadeden bu açılımın hemen akabinde Avrupa'da da insan hakları kuruluşlarınca çokça eleştirilen “**hızlı prosedür**” hukuki bir tanımlaması ve arka planı olmamasına rağmen mevzuatımıza sessizce giriş yapmıştır. Üstelik bu prosedüre kimlerin ve hangi durumlarının gireceği somut olarak belirtilmesi gerekirken “gerekli görülen durumlarda” bu yola başvurulabileceği belirtilmekle yetkililere oldukça geniş ve ucu açık bir takdir marjı sağlanmıştır. Keza, “daha hızlı karar verilebilmesi için” sağlanmaya çalışılan bu mekanizma ile olumsuz kararlara karşı 15 gün olan normal itiraz süresi “daha kısa olarak belirlenebilmektedir”⁴⁶.

Yönetmelikte yapılan bu değişiklik başta Uluslararası Af Örgütü olmak üzere konuyla ilgili birçok Sivil Toplum Kuruluşundan “Keyfiyete” yol açacağı gerekçesiyle eleştiri almıştır.

Örneğin Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Yönetim Kurulu eski üyesi Av. Taner Kılıç konuya ilişkin 19 Ekim 2006 yılında yazdığı makalede “Bürokrasiyi azaltma” adına ortaya çıkabilecek “Keyfiyeti” şu cümlelerle dile getirmiştir:

“Bu Yönetmelik maddesine göre “yetkiyi devralmış” bir Valilik uygulayıcısının –mesela- “ben senin hakkında itiraz süresini 1 saat olarak tespit etmeyi gerekli görüyorum” diyebilmesi hukuken mümkündür. Bunu bizim kabul edebilmemiz ise mümkün değildir.”⁴⁷

⁴⁶ Uluslar arası Af Örgütü Türkiye Temsilciliği, “ Mülteci Hakları İle ilgili Temel Belgeler, İltica Alanında Yeni Basamak, 1994 yönetmeliğini Değiştiren 2006 Yönetmeliği, 01.02.2007, http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?view=article&catid=79%3A%20m%20teci%20haklar%20ile%20ilgili%20temel%20belgeler&id=543%3A%20t%20rkiye%20iltica%20alanında%20yeni%20basamak%201994%20yoenetmeliini%20deitiren%202006%20yoenetmeli&option=com_content&Itemid=101, (25.02.2009) s. 1-3

⁴⁷ Uluslar arası Af Örgütü Türkiye Temsilciliği 2006, s. 5

2.2.3.7.4. 1994 Yönetmeliğinin 7. Maddesi

Yapılan değişiklik Sivil Toplum Kuruluşlarının yapılan organizasyonlarda doğrudan sorumluluk yüklenebilmesinin yolun açmıştır. Bakanlık "ilgili kişilerin" başta sosyal gereksinimleri olmak üzere temel bir takım ihtiyaçlarının karşılanmasında BMMYK ve Uluslararası Göç Örgütü (UGÖ-IOM) yanı sıra ilk kez "sivil toplum örgütleri ile" de işbirliğinde "bulunabileceğini" yönetmelikte gerçekleştirdiği değişiklik ile hukuki statüye kavuşturmuştur. Bu değişikliğe en olumlu eleştirileri başta Uluslararası Af Örgütü olmak üzere İnsan Hakları Dernekleri gibi diğer Sivil Toplum Kuruluşları getirmiştir.

2.2.3.8.T.C. İçişleri Bakanlığı'nın "Mülteci Ve Sığınmacılar" Konu, 2010/19 Sayı Ve 19.03.2010 Tarihli Genelgesi

Avrupa Birliği ile yürütülen müzakere sürecinde, "Adalet, Özgürlük ve Güvenlik" başlıklı 24. Fasal kapsamında yer alan "İltica ve Göç" konusunun önemli bir yeri bulunmaktadır.

Türkiye'deki iltica ve sığınma işlemleri esas itibariyle ilgede kayıtlı mevzuat hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir. Avrupa Birliği uyum sürecinde gerekli olan yeni yasal düzenlemelerin hazırlık çalışmaları, Başbakanlık Makamınca 25 Mart 2005 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren "İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı" çerçevesinde devam etmekle birlikte, uygulamada karşılaşılan bazı sorunların ivedilikle giderilmesi gerekmektedir. Bu alanda yapılacak mevzuat çalışmaları sonuçlanıncaya kadar geçecek süre zarfında bazı hususlarda düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu boşluğun doldurulması amacıyla "T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN 2010/19 sayılı "MÜLTECİ VE SİĞINMACILAR" GENELGESİ" 19.03.2010 tarihinde yürürlüğe konmuştur. Genelgeye göre, özetle;

İltica-sığınma başvurusu yapan kişiler veya mülteci ve sığınmacılardan sığınmacıların mali durumlarının ikamet harcını ödemeye yeterli olmadığına dair

beyanda bulunanlardan İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar/Pasaport-Yabancılar Şube Müdürlüklerince mali durumlarının bu harcı ödemeye yeterli olmadığı belirlenenlerin ve öğrencilerin ikamet tezkerelerinin harçsız olarak düzenleneceği; genelge yürürlüğe girmeden önce ödenmesi istenen, ancak henüz tahsil edilmemiş ikamet harçlarının da aynı kapsama girdikleri belirlenen kişilerden geçmişe dönük olarak talep edilmeyeceği;

Türkiye’de düzensiz hareket halinde iken yakalanan, düzensiz göçe karıştığı için veya işlediği bir suçtan dolayı sınır dışı edilip tekrar Türkiye’ye giriş yapan, Türkiye’de yasal olarak ikamet etmekteyken haklarında sınır dışı kararı verilen kişilerden iltica-sığınma başvurusu yapmak isteyenlerin sınır dışı edilmeden önce başvurularının mutlaka alınacağı;

01.05.2010 tarihinden itibaren (6) ay ve daha fazla süreyle ikamet izni verilecek yabancılara ikamet tezkeresi düzenlenirken, aynı anda yabancılar numarasının da ikamet tezkerelerine yazılacağı;

İltica-sığınma başvurusu yapan kişiler ile mülteci ve sığınmacılarla ilgili yazılı ve elektronik verilerin yetkili olmayan kişilerin erişemeyeceği şekilde muhafaza edilmesinin sağlanacağı, bu çerçevede iltica ve sığınma başvurusu reddedilmiş kişiler ile halen başvurusu incelenenlerin çevirmen-tercüman olarak kullanılmayacağı bildirilmiştir.

2.3. AVRUPA BİRLİĞİ İLERLEME RAPORLARI VE DEĞERLENDİRMELERİ

Avrupa Birliği her yıl düzenli olarak aday ülkelere yönelik ilerleme raporları hazırlar ve bu raporları yayımlar. Bu raporlarda üye ülkelerin üyelik yolunda attıkları ya da atamadıkları, yerine getirdikleri ya da getiremedikleri yükümlülükleri ve bu yükümlülükleri nasıl yerine getirebileceklerini anlatan bir belgedir. Bu belgeler bir bakıma aday ülkelerin yıllık karneleridir. Ekonomik ve siyasi kriterlerin incelendiği bu rapor Türkiye için şu ana kadar 12 kez yayınlanmıştır.

2.3.1. 1998 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu coğrafi çekinceyi korumaya devam etmektedir. Sadece Avrupa ülkelerinden gelen kişilere Sığınmacı statüsü vermektedir. Bu nedenle iltica mekanizması büyük ölçüde etkisiz kalmaktadır. AB müktesebatına uyum açısından bu çekincenin kaldırılması zorunludur.

Başvuruların inceleme süresi çok kısadır. İltica hakkı isteyen kişilere yapılan muamele kötüdür. Bu alanda iyileştirmeye gidilmesi gerekmektedir.

26 Ocak 1999 tarihinde, Konsey'in Irak'tan ve bölge ülkelerinden yasadışı göçlerdeki artışla başa çıkmaya yönelik bir planı üzerinde Türkiye ile mutabakata varılmıştır. Bu plan ile Türkiye üzerinden Batı Avrupa'ya yönelen yasa dışı göçün önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

2.3.2. 1999 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

1998 yılında yakalanan yasa dışı göçmenlerin sayısı 40.000 iken 1997'de bu rakam 30.000 ve 1996'da 18.000'dir. Her yıl yakalanan göçmen sayısında sistematik bir artış vardır. Göçmenlerin çoğu Sri Lanka, Afganistan, Bangladeş, Pakistan ve Irak kökenlidir.

Türkiye göç haritası içinde nihai hedef olmadığı için bir geçiş güzergâhı olarak kullanılmaktadır. Yapılan göçlerin neredeyse tamamının nihai hedefi Batı Avrupa'dır. Geçiş noktası olarak Türkiye'yi seçen Ortadoğulu mülteciler Türkiye'den çıkış, Batı Avrupa'ya giriş için ise Yunanistan'ı kullanmaktadır. Bu durumun önüne geçilebilmesi amacıyla Türkiye ve Yunanistan arasında Temmuz 1999'da müzakerelere başlanmıştır. Ayrıca Türkiye Budapeşte sürecine katılmakta, eğitim alanında Uluslararası Göçler Bürosu ile işbirliği yapmaktadır.

Diğer ülkelerle imzalanan geri kabul antlaşmalarında büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesindeki coğrafi sınır çekincesine atıfta bulunarak geri kabul antlaşmalarını imzalamayı ve yükümlülüklerini yerinde getirmeyi sürüncemede bırakmaktadır. Bu çekinceye dayanarak Türkiye sadece

Avrupa'dan gelen kişilere statüsü vermektedir. Bu çerçevede 1999 yılı içerisinde 17746 Kosovalıya oturma izni verilmiştir.

İltica işleriyle uğraşacak kapsamlı bir birim ve bu birimin hukuki altyapısını oluşturacak yasalar mevcut değildir.

2.3.3.2000 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

Batı Avrupa hedefli göçlerin önlenmesinde yeterli ölçüde çaba sarf edilmemektedir. Buna rağmen Türkiye'nin UNCHR (BMMYK) ile işbirliği içinde hareket etmesi olumlu bir süreçtir. Yasa dışı göç girişlerinin en çok yaşandığı Van gibi illerde bu girişleri engellemek ve kontrol etmekle görevli birimler farklılık göstermektedir. Örneğin Van-İran sınırını kontrol etmekle görevli birim jandarma iken diğer bazı illerde bu görevi ordu ya da polis üstlenmiş durumdadır. Bu durum iletişim kopukluğuna ve yasa dışı göçle etkin bir biçimde mücadele edilememesine neden olmaktadır.

Mültecilerin barınma yerleri çok kötü şartlar içerisindedir. Mevcut misafirhaneler mülteci sayısını karşılayabilecek kapasitede ve sayıda değildir. Mültecilerin birçoğu yöre halkının ve belediyenin yaptığı yardımlarla zor şartlar altında hayatta kalmaya çalışmaktadır.

2.3.4. 2001 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

10 Eylül 2001 tarihinde Suriye ile "Geri Kabul Antlaşması" imzalanmıştır. Ayrıca İran, Pakistan, Bangladeş, Hindistan, Sri Lanka, Çin, Romanya ve Bulgaristan ile geri kabul protokol taslaklarının hazırlanması amacıyla müzakereler başlatılmıştır. Irak ile ilgili AB Eylem Planı çerçevesinde AB, Türkiye'ye transit geçiş işbirliği geliştirme önerisinde bulunmuştur. 2001 yılının ilk 5 ayında 29.684 yasa dışı göçmen yakalanmıştır. Bu sayı 2000 yılında 94.514'dür. Ortalama %24'lük bir artış vardır ve bu artış AB yetkililerini endişelendirmektedir.

Aralık 2000’de imzalanan 2000 tarihli Birleşmiş Milletler Sınır aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ve Özellikle Kadın ve Çocuklara Yönelen İnsan Kaçakçılığının Önlenmesine Dair Ek Protokol ile Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Yasa Dışı Göçmen Kaçakçılığına Dair Protokol dâhil olmak üzere, yasa dışı göçle mücadeleyle ilişkin uluslararası belgelerin onaylanmasında Türkiye ağır davranmaktadır. Bu alanda herhangi bir ilerleme yoktur. Türkiye mülteci akınlarıyla mücadele edebilme kapasitesinin artırılması ve Topluluk desteği sağlanması karşılığında Nisan 2001’de 1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne dair BM sözleşmesindeki coğrafi çekincesini kaldırmayı taahhüt etmiştir.

Mültecilerin ikamet ettiği mülteci misafirhanelerinin sayıca ve düzenlemeler açısından yetersiz olduğu kanaatine varılarak bu misafirhanelerin yeniden gözden geçirilmesi ve mevcut 2 misafirhaneye ek 11 yeni misafirhanenin inşa edilmesi kararlaştırılmıştır.

2.3.5. 2002 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

Kasım 2001 tarihinde Yunanistan ile geri kabul antlaşması imzalanmıştır. Üçüncü ülke vatandaşlarına ilişkin olarak, bu protokol taraflara birbirlerini iade edilecek kişilerin sayısı konusunda bilgilendirmeleri için, yasa dışı girişin gerçekleştirildiği tarihten başlayarak 14 gün tanımaktadır. Yıl içinde 100’e yakın göçmen Türkiye tarafından geri kabul edilmiştir.

Bazı AB üye devletleri ve Türkiye arasında Iraklı mültecilere yönelik transit geçiş anlaşmaları imzalanmıştır. Bu anlaşmalar Anadolu Kalkınma Vakfı ile Uluslararası Göç Teşkilatı (IOM) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 22 Iraklı mülteci Irak’a iade edilmiştir. 2001 yılında 92.364 yasa dışı göçmen yakalanmıştır. Bu sayı 2000 yılında 94.514’dür.

Türkiye, Mısır, Rusya, Belarus, Gürcistan, İsrail, Sudan, Nijerya, Etiyopya, Fas, Tunus, Libya, Cezayir, Ürdün, Lübnan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Moğolistan ile taslak antlaşmalar üzerinde müzakereler yürütmüştür.

Suriye ile Eylül 2001 yılında imzalanan geri kabul antlaşmasından sonra 178 göçmen iade edilmiş, 6 göçmen ise geri alınmıştır. Mayıs 2002’de CIREFI’ya

(Erken Uyarı Sistemi) katılmaya ve CIREFI ülkeleriyle bilgi alış verişine başlamıştır.

2.3.6. 2003 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

2003 yılında yabancıların ikamet izinlerine ilişkin taleplerinin ve iltica başvurularını alıp değerlendirecek sivil bir ihtisas biriminin kurulması kararlaştırılmıştır. Bu sivil birimin içinde ayrıca ilticaya ilişkin itiraz başvurularını değerlendirmek üzere bünyesinde bağımsız ve yüksek bir itiraz kurulunun oluşturulması sağlanmıştır.

Şubat 2003'te Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun kabul edilmiştir. 2002 yılı içerisinde Türkiye yasa dışı göç akımlarının güzergâhı olmaktan kısmen de olsa kurtulmuştur. 82.285 yasa dışı göçmen 2002 yılı içerisinde yakalanmıştır. Bu rakam 2001 yılında 92.362'dir. Böylece yasa dışı göç ederken yakalanan göçmen sayısında belirgin bir düşüş yaşanmıştır.

2.3.7. 2004 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

Türkiye 2003'te kabul edilen göç stratejisini uygulamak için Ulusal Eylem Planı hazırlanmasına çalışmaktadır. Bu amaçla Mart 2004'te Avrupa Topluluğu ile bir Geri Kabul antlaşması üzerinde müzakerelere başlamıştır. Mayıs 2003'te Kırgızistan ile imzalanan Geri Kabul antlaşması henüz yürürlüğe konmamıştır. Ayrıca Bulgaristan, Libya, Özbekistan ve Ukrayna ile yeni kabul antlaşmaları müzakereleri devam etmektedir.

1999 yılında imzalanan "Bütün Göçmen İşçilerin ve Onların Aile Fertlerinin Korunmasına Dair BM Sözleşmesi" onaylanmıştır. Ekim 2003'te uluslararası Göç Teşkilatı'na (UGT) yönelik anlaşma imzalanmıştır.

2002'de 83.000, 2003'de 56.000 yasa dışı göçmen yakalanmıştır. Ocak ve Temmuz aylarında ise 26.680 yasa dışı göçmen yakalanmıştır. Toplam 468 Türk ve yabancı yasa dışı göç simsarı ele geçirilmiştir.

Genel olarak iltica başvurularında belirli bir oranda azalma olmuştur. Ancak Somali, Sudan, Eritre, ve Etiyopya'dan gelen iltica başvurularında önemli bir artış olmuştur. Ocak 2004'de BMMYK ve Irak ile geri kabul antlaşması imzalanmıştır.

2.3.8. 2005 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

Mart 2005'de göç konusunda Ulusal Eylem Planı imzalanmıştır. Eylem Planı hala hayata geçirilmemiştir ve Plan:

- a. İltica ve göç idaresi kurulması
- b. Aile birleşmeleri
- c. Uzun süreli ikamet
- d. Öğrencilerin ikameti

Hususlarındaki hükümler açıklığa kavuşturulmuştur.

Mayıs 2005'de AB ile geri kabul antlaşmalarına yönelik müzakereler başlamıştır. Romanya ile Ocak 2004'de geri kabul antlaşması imzalanmış, anlaşma 2005'de onaylanmıştır. Bulgaristan ve Rusya ile geri kabul antlaşmaları imzalanmasına yönelik müzakereler devam etmiştir.

54.810 yasa dışı göçmen 2004'de yakalanmıştır. Bu sayı 2003'de ise 48.055'dir. 8.000 yabancı sınır geçiş noktalarında geri çevrilmiştir. Göçü bir kazanç kapısı olarak gören 175 yasa dışı göç simsarı 2004'de yakalanmıştır. Yasa dışı göç için kullanılan 12 tekne Türk Kara Sularında ele geçirilmiştir. Sınır noktasında yakalanan bazı mültecilere kötü muameleler yapılmış, bazıları gerekli prosedürler beklenmeden sınır dışı edilmiştir. Bu kişilere BM MYK'nın ulaşmasında zorluklar çıkartılmıştır.

2.3.9. 2006 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

Rapora göre göç konusunda sınırlı ilerleme sağlanmıştır. İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı uygulanmaktadır. Ancak Plan AB müktesebatının Türk iç hukukuna aktarılmasına ve uzman bir organ kurulması başta olmak üzere idari bir kapasitenin geliştirilmesine ilişkin ayrıntıları içermemektedir.

Türkiye AB Komisyonu ile müzakereleri devam eden Geri Kabul antlaşmasının imzalanmasında daha kararlı ve istekli olmalıdır. 2004 yılında 61.228, 2005 yılında 57.428 ve 2006 yılının ilk 6 ayında 18.441 yasa dışı göçmen yakalanmıştır. Rapora göre AB mevzuatının Türk mevzuatına uyumlaştırılması için gerekli çabalara ihtiyaç vardır. İltica talebinde bulunulabilmesi için gerekli olan 10 günlük zaman süresinin kaldırılması ve İçişleri Bakanlığı'nın iznine tabi olan "iltica konusunda karar verme yetkisinin" belirlenmiş bazı valiliklere tanınması olumlu adımlardır.

İltica başvurularının gerçekleştirildiği merkezlerin sayısı ve kapasitesi yetersizdir. Ayrıca var olan tesislerin iyileştirilmesi gerekmektedir.

2.3.10. 2007 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

Göç alanında az da olsa bir ilerlemenin yaşandığı belirtilmiştir. Buna göre 2005 Mart ayında kabul edilen Ulusal Eylem Planı'nın kabulünden bu yana çok ciddi adımlar atılmıştır. Bakanlıklar bu konuda sıkı bir çalışma içindedir.

2005 yılında 57.428, 2006 yılında 51.893 yasa dışı göçmen yakalanmıştır. 2006 yılında 2005'e göre az da olsa bir düşüş yaşanmıştır. 2007 yılının ilk 7 ayında 32.151 yasa dışı göçmen yakalanmış, bu kişilere ikamet amacıyla 200 yeni merkez açılmıştır.

2001 yılında Suriye ile imzalanan ve yaklaşık 6 yıldır beklemekte olan "ikili geri kabul antlaşması" Türkiye tarafından kabul edilmiştir. Ayrıca Libya, Sri Lanka, Ürdün, Özbekistan, Lübnan ve Pakistan ile müzakerelerin devam etmesinin olumlu olduğu belirtilmiştir.

İltica başvurularının hızlandırılması ve bu süre içinde gerçekleştirilen yerleştirme işlemlerinde ve barınaklarda görece iyileştirilmeler gerçekleştirilmiştir. BMMYK ile daha sıkı işbirliği yapılarak İngilizce, Rusça, Fransızca, Somali’ce, Arapça, Farsça ve Kürtçe olmak üzere 7 dilde broşürler hazırlanmıştır.

Raporun yayımlandığı dönemde mülteci adaylarının sayısı artmıştır. 2005’te iltica için başvuruların sayısı 2.909 iken 2006’da bu sayı 3.250 olmuştur. 2007’nin ilk 8 ayında 3.210 kişi iltica talebinde bulunmuş, Eylülde ise 12.150 mülteci Türkiye’de ikamet etmektedir.

Okula giden mülteci çocukların sayısında artış vardır. Okul yaşına gelmiş 1.045 çocuktan 312’si okula devam etmektedir.

2.3.11. 2008 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

Daha önceki raporların aksine 2008 raporunda Türkiye’nin iltica alanında yaptığı olumlu faaliyetlere daha fazla yer verildiği görülmektedir. Bir önceki raporlara nazaran 2008 raporunda iltica alanında olumlu birçok gelişmeden bahsedilmiştir. Ancak bununla birlikte rapora göre hala çok ciddi sorunlar bulunmaktadır.

Düzensiz göçle bağlantılı sınır görevlerinden sorumlu birimleri bir araya getiren üst düzey bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu birimin amacı maksimum işbirliği prensibine dayanarak ortak risk analizleri yapmaktır. 2007 yılında 64.290 2008 yılının ilk 7 ayında ise 33.143 yasadışı göçmen yakalanmıştır. Yakalanan göçmenlerin sayısı ile ters orantılı ve de olumlu bir gelişme olarak göçmen barınak kapasitesi 1512’den 1793’e çıkarılmıştır.

Türkiye Afganistan ile Geri Kabul antlaşması imzalamayı teklif etmiş, Pakistan ile Geri Kabul antlaşmasının ilk tur görüşmelerini tamamlamış ve 2006 yılı Aralık ayından bu yana AB ile Geri Kabul antlaşması müzakereleri yürütmektedir. Göçmenlerin tutukluluk halleri esnasında yaşanan tercüman eksikliği, yazılı kararların göçmen ana dillerinde raporlanması ve tebliği, tutuklama süreleri ve tutukluluk sürelerinin uzatılması konularında hala bazı sorunlar yaşanmaktadır.

Tutuklu göçmenlerin alıkonuldukları yerlerin cinsiyet, yaş ve sicil durumuna göre düzenlenmesi ve ayrılmasının daha olumlu ve sağlıklı sonuçlar vereceği belirtilmiştir. Göç alanında hizmet veren resmi personelin eğitiminde yeterli ve etkili bir eğitim süresi hala söz konusu değildir. Hala ciddi sayılarda keyfi sınır dışı işlemleri gerçekleştirilmektedir.

2007 yılında bir önceki yıla kıyasla %65 oranında bir artışla iltica talebinde bulunulmuştur. Sayı 3541'den 5846'ya çıkmıştır. 2008'in ilk 8 ayında ise 2364 başvuru kayda geçirilmiştir. Yapılan başvuruların sayısının artması göz önünde bulundurularak İltica Yasası'nın yeniden gözden geçirilmesi ve yeni bir iltica biriminin oluşturulması tavsiye edilmiştir.

2.3.12. 2009 İlerleme Raporu ve Değerlendirmesi

2009 raporunda da bir önceki yıla nazaran yapılan olumlu faaliyetlerden bahsedilmiş, eksikliklerin tamamlanmasına yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur. 2008'de İltica ve Göç Mevzuatını ve İdari Kapasiteyi Geliştirme ve Uygulama Bürosu kurulmuştur. Bu büro İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır ve görevleri göz önüne alındığında kaynaklarının oldukça yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Sığınmacı ve mülteciler 2008 yılında düzenlenen Yeni Sosyal Sigorta ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun kabulüyle, sağlık imkânlarına erişmekte sıkıntı çekmeye başlamıştır. Bakanlık mülteci ve sığınmacıların bu ihtiyacını Bakanlığın Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığının bütçesinden karşıladığı belirtmiştir.

2008 yılında 65737 yasadışı göçmen, 2009 yılının ilk 6 ayında ise 15.701 kişi yakalanmıştır. Bir önceki yıllara nazaran az da olsa bir artış gerçekleşmiştir. Olumlu bir gelişmenin de Mülteci barınakları kapasitesinin artırılmasında gözlendiği belirtilmiştir. 2 yeni misafirhane açılarak toplam 2881 misafirhaneye ulaşılmıştır. Ancak bu sayı mülteci sayısı ile karşılaştırıldığında misafirhane kapasitesinde hala ciddi bir yetersizlik söz konusudur. Pakistan, İran ve Libya ile Geri Kabul antlaşmaları müzakereleri devam etmiştir.

Türkiye'ye 2009 yılı raporunda yöneltilen eleştirilerden biri de mültecilere yönelik ikamet izni ücretleri ve bu ücretlerin yüksekliğidir. Her 6 ayda bir

mültecilerden ikamet izni ücreti alınmaktadır ve bu ücret ödenmediği yâda geciktirildiği takdirde mültecilerin BMMYK tarafında yerleştirilecekleri 3. ülkeye gönderilmesi engellenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VAN İLİNDEKİ MÜLTECİLERİN HUKUKİ VE SOSYOLOJİK DURUMU

3.1. GÖÇ, GÖÇÜN NEDENLERİ VE TÜRKİYE'DE KAÇAK İŞÇİLİK

İnsan kaçakçılığı belli bir menfaat karşılığında göçmenlerin yasadışı yollarla başka ülkelere transferi olarak adlandırılmaktadır. Yasadışı bu göçlerin yani insan kaçakçılığının en çok görüldüğü bölgeler ekonomik ve sosyal açıdan görece daha zengin olan bölgelerdir. UGÖ 2003 raporu Türkiye'de organize bir örgüt halini almış insan kaçakçılığı şebekelerinden ziyade insan kaçakçılığı vakalarının bireyselliğini ortaya koymuştur. Yapılan araştırmalar bu olayların mafya tipi organizasyonlardan çok göçmen kaçakçılığı sürecinin farklı aşamalar ve farklı kişilerin dâhil olduğu fırsat odaklı olaylar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kaçakçılığa bulaşan kişilerin birçoğu birkaç kişilik gruplar halinde çalışmaktadır ve bunların birçoğu aynı zamanda gıda, elektronik eşya kaçakçılığı da yapan kişilerdir.

Kendileriyle görüşülen göçmenlerin çoğu ve yapılan araştırmalar göçmenlerin uluslararası sınırları yasal ya da yasal olmayan biçimlerde geçmelerine sebep olarak ülkelerinde yaşanan ekonomik sıkıntıları göstermiştir. Birçoğunun amacı kendi ülkelerinde yaşayan aile bireylerinin ekonomik sıkıntılarını gidermek amacıyla para kazanmak için göç etmektedir. Yasal ya da yasal olmayarak ikamet edilen ülkede kazanılan para kendi ülkelerinde yaşayan aile bireylerine gönderilmekte ya da buradaki borçları ödenmektedir. Birçoğu kazandıkları para ile toprak alarak kendi konumlarını ekonomik olarak yükseltmeyi ve çocuklarını daha iyi okullara göndermeyi amaçlamaktadır. Göçmenlerin ülkelerinden ayrılmalarının nedenleri 4 ana başlık altında özetlenebilir:

1- Göç edilen ülkede para kazanarak kazanılan bu parayla borçları ödemek, toprak satın almak, çocuklarını daha iyi okullara göndermek,

2-Kendi ailelerine yaşamlarını idame ettirecek miktarda finansal destek sağlamak,

3-Daha iyi bir hayat beklentisi içinde olmak

4-Din, etnik köken ya da dilleri nedeni ile siyasi baskı altında bulunmak

3.2. GÖÇMENLERİN VE MÜLTECİLERİN TÜRKİYE TERCİHİ VE MÜLTECİLER İÇİN BİR GEÇİŞ KAPISI OLARAK VAN

Özellikle Doğu ülkelerinden gelen göçmen, sığınmacı ve mültecilerin birçoğu göç edilecek nihai hedef ya da aracı ülke olarak Türkiye'yi tercih etmektedir. Coğrafi konumu itibariyle Asya ve Avrupa kıtalarını birleştiren, bir tarafı Ortadoğu'ya komşu olan Türkiye Amerika, Kanada, İngiltere, Almanya, İtalya gibi batı ülkelerine göçün ilk ayağını oluşturur.

Van ili Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesinin İran'la sınırı olan bir şehridir. Coğrafi yakınlığı nedeniyle çoğunlukla İran'dan ve nispeten Suriye, Irak, Afganistan gibi ülkelere gelen mülteci ve sığınmacılar Van'ı bir giriş kapısı olarak kullanmaktadır. Bölgede bulunun BMMYK bürosunun varlığı da mülteci ve sığınmacıların ile olan rağbetini tetikleyen diğere bir faktördür.

Türkiye'ye yasal ya da yasal olmayan yollardan giriş yapan bu mülteciler bir şekilde hayatlarını idame ettirmek amacıyla çalışmak zorunda kalmaktadırlar. En çok tercih edilen bölge ise Güneydoğu ve Doğu Anadolu'dur. Bu tercihin sebebi bölgenin coğrafi yakınlığı, göç yolları üzerinde bulunuşu ve asker ve polis teşkilatlarındaki yetersiz denetimlerde yatmaktadır. Sarp kayalıklar ve dağlarla belirlenmiş sınır hatları bütün sınırın tam olarak kontrol edilebilmesini imkânsız hale getirmektedir. Bir diğere neden ise bu sınırları ve sınır kapılarını beklemekle görevli asker ve polislerin münferit vakalar halinde de olsa yasal olmayan göçlere rüşvet karşılığında göz yummasıdır. Ana başlıklar halinde toplamak gerekirse Türkiye'ye göçün, sığınmacı ya da mülteci statüsünde başvurunun 4 ana nedeni vardır:

1-Türkiye ile kendi ülkeleri arasındaki mesafenin azlığı.

Mesafe az olduğu için erişim daha kolay ve ucuz bir şekilde sağlanabilir.

2-Uygulamada olan vize alma koşullarının yarattığı boşluk.

Vize almak diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında Türkiye’de daha kolay alınabilmektedir. Bazı durumlarda 1 gün içerisinde bile vize alınabilmektedir. Günübirlik evlilikler ile Türk vatandaşlığına geçirilen mülteci, göçmen ya da sığınmacılar daha sonra vize başvurularını yaparak vize temin etmektedir.

3-İş ararken Türkçe bilmelerinin avantajları

4-Daha önce Türkiye’de yasal ya da yasal olmayan şekillerde bulunmuş aile bireylerinin etkisi

Daha önce Türkiye’de bulunmuş aile bireyleri Türkiye hakkında olumlu ya da olumsuz eleştiriler yapmaktadır. Yapılan olumlu eleştiriler Türkiye’ye göçün ana nedenlerinden bir diğeridir.

5- Türkiye’deki kayıt dışı ekonomi

Türkiye’deki iş piyasasının yaklaşık % 50 sinin kayıt dışı olduğu tahmin edilmektedir. Vergisiz elde edilecek ücretler nedeniyle sığınmacı, göçmen yâda mülteciler burayı tercih etmektedir.

3.3. MÜLTECİLERİN İHTİYAÇLARI DOĞRULTUSUNDA VAN’DA ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ ŞUBESİNİN KURULMA SÜRECİ

Yaklaşık 140'dan fazla ülkede şubeleri, üyeleri ve destekçileri olan örgütün Türkiye’deki Ulusal Sekretaryası İstanbul’dadır. Türkiye’deki şube örgütün uluslararası Sekretaryası olan Londra’daki ana şubeyle işbirliği içinde çalışmalar yürütmektedir. Örgüt Van’da Hak ve Özgürlükler Destekleme Derneği ile yaptığı işbirliği protokolü ile kurulan “Mülteci ve Sığınmacı Danışma Ofisi’nde” çalışmalar yürütür. Danışma ofisinde tam zamanlı çalışan bir ulusal mülteci koordinatörü ile mülteci asistanı istihdam eder.⁴⁸

---

⁴⁸ İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı, s.1

Af Örgütünün “Af Örgütü kendi çalışma alanında, kendi ülkesinde çalışma yapamaz” diye bir kuralı vardır. Yani herhangi bir ülke sınırları içinde görevli olan Af örgütü şubesi o ülke sınırları içinde faaliyet gösteremez. Örneğin Türkiye’deki şube Türkiye sınırları içinde faaliyet gösteremez. Mülteci masaları dışındaki şubeler tarafsızlığını korumak amacıyla prensip gereği faaliyet yürütmez. Şubede çalışan kişi

- İnsan hakları ihlaline uğrayan kişiden yana taraf olabileceği
- İnsan hakları ihlali yapan kişiden yana taraf olabileceği
- Siyasi ve adli mercilerden yana taraf olabileceği

İçin kendi ülkesi içinde çalışma yapamaz. Örgüt sadece insan hakları ihlallerini tespit ederek o ülkeye karşı imza ya da mektup kampanyası başlatabilir. Mülteci masası ve sığınma ofisi ise çalışma alanı yabancılar olduğu için doğrudan tarafsız olarak kabul edilir ve bu alanlarda faaliyet yürütebilir.

3.4. VAN MÜLTECİ VE SİĞINMACI OFİSİ

Türkiye’de mülteci ve sığınmacılara yönelik faaliyetleri yürütecek olan mülteci ve sığınmacı ofisinin bir şubesi göç yolları üzerinde bir giriş kapısı olması nedeniyle Van’dadır. Örgütün bir şubesi Ankara’da merkez ofisi ise İstanbul’dadır. Bu şubelere Mülteci ve Sığınmacılarla ilgili bir başvuru yapıldığında başvurular Van’a yönlendirilir. Aynı şekilde Türkiye’nin bütün şehirlerinden ve mültecilerin yerleştirildiği uydu kentlerden (10 tanedir) gerçekleştirilen başvurular buraya yönlendirilir. Örgütün buradaki şubesi özellikle yasadışı ya da usule aykırı sınır dışı edilme olaylarıyla ilgilenir.

Türkiye’deki başka hiçbir şehir mülteci ve sığınmacı trafiğinde Van kadar yoğun değildir ve Orta Doğu’dan Türkiye’ye yapılan tüm girişler buradan gerçekleştirilir. Bu yoğunluk ve önemi nedeniyle de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin Ofisi de buradadır ve başvuru merkezi konumuna sahiptir. Ülkeye sığınma ya da iltica başvurusunda bulunacak kişilerin ilk başvurularının alındığı merkezdir. Bu yönüyle de birçok hak ihlalinin yaşanabileceği ilk noktadır.

Mültecilerin sosyal anlamda en çok sıkıntı yaşadığı konu ekonomik koşulların kötülüğüdür. Yerli halk oturma yâda çalışma izni olmayan bu kişileri ucuz işçi olarak görerek çok cüzi miktarlarda çalıştırmaktadır. Buradaki birçok mülteci davalarının ya da ikamet başvurularının sonuçlanmasını beklediği süreç içerisinde ekonomik sıkıntı yaşamaktadır. Çalışma izinleri olmadığı için yerli halk tarafından aylık 30-40 milyon TL karşılığında çalıştırılmaktadır ve mülteciler bu duruma sınır dışı edilme korkusu nedeniyle ses çıkaramamaktadır. En çok yığılmanın görüldüğü alan ise garsonluk ve sokakta kaçak sigara satıcılığıdır. Van'da sokakta kaçak sigara satan her 5 kişiden 1'inin İranlı ya da Afganistanlı mülteci olduğu görülmektedir. Özellikle 2001 yılından bu yana Afgan kökenli mülteci ve sığınmacıların şehre yaptığı giriş 3-4 katına çıkmıştır. İranlı mültecilere nazaran ekonomik durumları daha kötü olan Afgan mültecilerin kaçak sigara satıcılığı, garsonluk, ayakkabı boyacılığı gibi kayıt dışı işlerde daha fazla yığılma gösterdikleri gözlenmektedir. Bu rakamlar bu kişilerin çoğu zaman asgari gereksinimlerini bile karşılayamamaktadır.

Mültecilerin Van ilinde yaşadığı ve ilerde daha kapsamlı olarak değinilecek olan diğer bir sorunu ise barınma sorunudur. Bu kişilerin ilk etapta geçici ya da kalıcı olarak yerleştirildikleri ilk yerler mülteci misafirhaneleridir. Ancak bu misafirhanelerin durumu içler acısıdır. Neyse ki son dönemlerde yapılan bazı düzenlemelerle kısmi iyileştirmeler sağlanmıştır. Özellikle Türkiye'nin AB ile olan müzakere sürecinin başlaması diğer birçok alanda olduğu gibi bu alanda da hareketlenmelere sebep olmuştur. Türkiye müzakerelerin başlamasına müteakip AB'den aldığı çerçeve yasalar ile birlikte Yabancı Misafirhaneleri oluşturmaya başladı. Özellikle 2007 yılından bu yana bu alanda gözle görülür bir oranda çalışma vardır. Van'da hali hazırda yapımı devam etmekte olan bir misafirhane mevcuttur. Ancak bu misafirhanenin şehirdeki mültecilerin barınma ihtiyacını karşılamasına imkân yoktur. Misafirhane kapasite olarak yetersizdir. Şehirdeki STK'lar bu misafirhanenin yapım sürecine olabildiğince müdahil olmaya çalışarak misafirhane şartlarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Mülteci ve sığınmacıların bu misafirhaneler inşa edilmeden önceki yaşam koşulları çok kötüydü. Durumun kötülüğünü belirtmek amacıyla Uluslararası Af Örgütü Van Şubesi Başkanı Av.

Erhan Kaya'nın barınaklar hakkında dile getirdiği görüşleri üzerinde oynama yapmadan doğrudan iletmeyi doğru buldum:

“Misafirhanelerin yapım sürecine müdahil olmak istiyoruz. Çünkü misafirhane adı altında cezaevi koşullarından bile daha ağır koşullar altında kalıyorlar. Şu an var olan mevcut misafirhanelerde hiçbir şekilde hukuki yardımdan faydalanamıyorlar, hiçbir sosyal yardımdan faydalanamıyorlar, kaldı ki İstanbul'da var olan misafirhanelerde yani bir insanın yaşam koşullarını sağlayacak hava, su, gıda yemek dahi verilmiyor. Yani orda bizim işte SKT' lar ve BM'nin kendisi müdahil olmaya çalışıyor. Yani yarım ekmek sanırım öyle bir şey, günde yarım ekmek veriliyor. Artık onlarda geçenlerde gördünüz isyan ediyorlar. Ama isyan edilecek pek fazla bir alanda yok, içerden en fazla bir anlamda isyan çıkarmaktan başka bir şeyleri yok. Çünkü yani öldürün diyorlar. Zaten sınır dışı ettiğinizde öldürecekler, ya sınır dışı edin ya da burada öldürün, bizi bu koşullarda bırakmayın. Normal hücre denilen ceza evinde hücre diye tabir edilen yerlerden daha kötü koşullardalar. Yani yatacak yer yok, hijyen hiç yok zaten, sıcak su falan hiçbir şey yok. Anlayacağınız çok zor şartlarda misafirhanelerde kalıyorlar.”⁴⁹

Yeni misafirhanelerin yapım sürecine mülteciler hakkında çalışmalar yürüten Mülteci-Der(İzmir), Af Örgütü(tüm şubeleriyle), Mazlum-Der, İHD (İnsan Hakları Derneği) gibi STK'lar müdahil olmaya çalışmaktadır. Uluslararası Af Örgütü Yaklaşık 10 Avrupa ülkesinde uygulanan sistem, misafirhane koşulları ve yönetmelikleri inceleyerek burada yapılacak olan misafirhaneler için veri tabanı oluşturmaktadır. Yaklaşık 7 STK bir koordinasyon oluşturarak bu konu hakkında ortak eylem yürütmektedir. Şube kendilerine bireysel başvuruda bulunan ve özellikle ülkelerine gönderilmeleri durumunda ciddi hak ihlallerine ve şiddete maruz kalabilecek mülteci ve sığınmacıların ücretsiz olarak hukuki danışmanlığını üstlenir.

Gerek duyulduğu durumlarda BM, Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı ile ortak projeler yürütür. Ekonomik durumu avukat ücretini karşılayamayacak olan mülteci ve sığınmacılara ayrıca gönüllü olarak çalışan ücretsiz avukatlar tahsis etmektedir. Sağlık, barınma, eğitim ve sosyal haklara erişim konularında diğer STK'ları ile işbirliği içinde lobi faaliyetleri yürütür. Bu

---

⁴⁹ Uluslar arası Af Örgütü Van Şubesi Başkanı Erhan Kaya ile yapılan röportajdan. Tarih: 01.04.2009

çalışmalara şubeleri Ankara (2), Batman, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir ve Malatya'da bulunan gönüllüler de katılmaktadır

3.4.1. Van Mülteci ve Sığınmacı Ofisi Bünyesinde Gerçekleştirilen Faaliyetler

3.4.1.1. Acil eylem planları

Dünya'nın herhangi bir yerinde herhangi bir kişi adli bir suç işlememişe ve yaşamı tehlike altında ise ve bu kişinin durumundan insan hakları örgütleri bir şekilde haberdar oluyorsa, çok hızlı bir şekilde o ülkenin konsolosluklarına, cezaevine, başbakanına, cumhurbaşkanına, ilgili yöneticiler ve karar mekanizmalarına yoğun bir şekilde mektup yollanması için planlar hazırlanır. Bu planlara Acil Eylem Planları adı verilir. Uluslararası hukukta herhangi bir bağlayıcılığı bulunmayan bu planlar tamamen aktivistler ve insan hakları örgütleri tarafından inisiyatif olarak ve karşı taraftaki yetkili otoritelerin de inisiyatif alması beklenilerek oluşturulur ve yetkili kişilere mektuplar aracılığı ile yollanır.

3.4.1.2. Çağrı mektupları

Dünya'nın herhangi bir yerinde herhangi bir kişi adli bir suç işlememişe ve yaşamı tehlike altında ise ve bu kişinin durumundan insan hakları örgütleri bir şekilde haberdar oluyorsa, çok hızlı bir şekilde o ülkenin konsolosluklarına, cezaevine, başbakanına, cumhurbaşkanına, ilgili yöneticiler ve karar mekanizmalarına yoğun bir şekilde mektup yollanır. Bu mektuplara Çağrı Mektupları adı verilir. Acil Eylem Planları gibi uluslararası hukukta herhangi bir bağlayıcılığı bulunmayan bu mektuplar tamamen aktivistler ve insan hakları örgütleri tarafından üstünlük olarak ve karşı taraftaki yetkili otoritelerin de üstünlük alması beklenilerek oluşturulur ve yetkili kişilere yollanır.

Herhangi bir ülkeye gönderilen eylem mektuplarını o ülkenin kendi sınırları içinde yaşayan vatandaşları veya insan hakları örgütleri doğrudan katılamaz. Örneğin Türkiye’de gerçekleştirilecek olan bir eylem çağrısına Türk vatandaşı olan aktivist yâda Türkiye sınırları içinde faaliyet gösteren insan hakları kurumları iştirak edemez. Burada asıl amaç aktivist yâda insan hakları örgütünü hukuki olarak korumaktır. Bunu uçta bir örnekle şu şekilde açıklayabiliriz. Örneğin terör örgütü PKK lideri Abdullah Öcalan yakalandığında Türkiye’ye getirildi. Bu aşamada idam cezası halen yürürlükte olduğu için idam edilmesi muhtemeldi. İşte bu noktada Türk yetkililerine idamın durdurulması yâda gerçekleştirilmemesi için Türk vatandaşı aktivistler yâda Türkiye sınırları içinde faaliyet gösteren bir insan hakları örgütünün acil eylem planı çerçevesinde mektup yollaması suç teşkil eder. Zira devletin suçlu gördüğü birine doğrudan yâda dolaylı yoldan destek yâda yardım suça iştirak olarak kabul edilir. Bu durum aktivistin de yaşamını riske eden bir şeydir. Emniyet amaçlı olarak aktivistin hayatını korumak amacıyla acil eylem mektubu aktivist tarafından vatandaşı olduğu ülkenin yetkili mercilerine yollanmaz. Aynı şekilde İran’daki aktivist İran’a, Irak’taki aktivist de Irak’a vs. mektup göndermez.

3.4.1.3. Acil eylem planı ve Çağrı Mektubu süreci

Kötü muamele yâda işkenceye maruz kaldığını iddia eden sığınmacı yâda mülteci herhangi bir yolla, örneğin telefon, mail, faks, insan hakları örgütüyle temasa geçer, karşı karşıya olduğu riski tanımlar, kendi bilgilerini verir, kendisine yöneltilen suç hakkında bilgi verir. Örgüt çok kısa bir süre içinde gayri resmi yollardan bu bilgilerin doğruluğunu doğrulatma sürecini başlatır. Daha sonra bir acil eylem mektubu hazırlanır ve bu metin internet aracılığıyla mümkün olduğu kadar hızlı ve birçok kişiye ulaşacak bir şekilde internet ağı üzerinden dolaştırılır. Diğer aktivist ve insan hakları örgütlerinin durumdan haberdar olması ve destek olması sağlanır. Bu mektuplar imzalı bir şekilde ilgili ülkenin yetkili otoritelerine faks, e-mail yâda posta yolu ile bireysel olarak ulaştırılır.

3.4.1.4. Acil eylem Planları ve Çağrı Mektuplarının Kapsadığı Kişi ve Gruplar

Acil eylem mektupları için belli bir kapsayıcı sınır çizilmemiştir. Mektuplar kişiler adına gönderilebileceği gibi gruplar adına da gönderilebilir. Kişi yâda grupların tehlike altında olduğunu bir şekilde öğrenen aktivist bunu çok hızlı bir şekilde metne döker ve internet, telefon yâda faks aracılığıyla diğer aktivist ve insan hakları örgütlerine ulaştırır. Buradaki ön koşul kişi yâda grupları önce idam durumu varsa idamdan kurtarmak, daha sonra işkence söz konusu ise yapılabilecek olası işkencenin önüne geçmek, daha sonra hücre şartlarını iyileştirmek ve en son olarak da hukuki süreç içerisinde kişi yâda grupların serbest bırakılmasını sağlamaktır. Burada önceliğin işkenceden önce olası bir idamın durdurulması gayretlerine verilmesinin nedeni hayatta tutma mantığıdır. Zira idam edilen birinin işkence görebilmesi söz konusu değildir.

3.4.1.5. Prosedür

1- Kötü muameleye maruz kaldığını ve hayatının tehlike altında olduğunu iddia eden sığınmacı yâda mülteci, e-mail, telefon, faks yoluyla ilgili aktivist yâda insan hakları örgütüne ulaşır.

2- Verilen bilginin doğruluğu çok hızlı bir şekilde araştırılır.

3- Bu bilgi diğer aktivist ve insan hakları örgütleriyle paylaşılır.

4- Bilgilerin doğruluğu teyit edildikten sonra ilgili kişi yâda örgüt acil eylem mektubu metnini hazırlar ve bunu diğer ilgili aktivistlerle ve örgütlerle paylaşır

5- Paylaşılan bu metin mektup halini alır ve aktivist yâda insan hakları örgütü yetkilileri tarafından imzalanarak adı geçen ülkenin ilgili otoritelerine faks, e-mail yâda posta yolu ile ulaştırılır.

Bu süreç hemen sonuç alınan bir süreç olmayabilir. Kimi durumlarda hakkında çağrı mektubu gönderilen kişinin tutukluluk durumu 20 yıl bile sürebilir. Bu süre içinde kişi hakkında sürekli sonuç alınıncaya dek çağrı mektubu gönderilir.

3.4.1.5.1. Acil Eylem Planları

Acil Eylem Planları ilde faaliyet gösteren Af Örgütü şubesinin yıl içinde gerçekleştirdiği aktiviteleri ve insan hakları ihlallerine karşı ne kadar duyarlılık gösterdiğinin bir işaretidir. Hazırlanan Acil Eylem Planları, Çağrı Mektuplarına dönüştürülmeden önce aktivistler ve gönüllüler tarafından incelenir ve ortaya daha etkin bir metnin çıkması için son düzeltmeler bazen birlikte yapılır. Bu düzenlemeler yapılırken kimi zaman hukuksal boşluklar oluşmaması amacıyla avukatlardan destek alınır. Örgüt bu güne kadar birçok acil eylem çağrısı ve mektup kampanyası gerçekleştirmiştir. 2008-2009 yılları arasında gerçekleştirilen bazı Acil Eylem Planları aşağıdaki gibidir:

- 17.3.2009-İRAN, Öğrenciler, İşkence ve Kötü Muamele Korkusu
- 11. 3. 2009 - MOLDOVA, Gheorghe Ionel, Zorla Kaybedilme, İşkence ve diğer kötü muamele
- 10. 3. 2009 - KOLOMBİYA, Güvenlik endişesi, Ölüm Tehditleri
- 19. 2. 2009 - MISIR, Philip Rizk (E), Tecrit Gözaltısı / İşkence veya kötü muamele korkusu
- 19. 2. 2009 - ÇİN, Gao Zhisheng (e), Keyfi Gözaltı/İşkence ve kötü muamele korkusu
- 12. 2. 2009 - İTALYA, 1600 Göçmen, İşkence ve Kötü Muamele Korkusu
- 21. 1. 2009 - ETİYOPYA, Birtukan Mideksa (k), yaş 34
- 02. 12. 2008 - SUUDİ ARABİSTAN, Abdullah Fandi al-Shammari (E)
- 22. 9. 2008 - Türkiye, Zorla Geri Gönderme, Özbek Mülteciler
- 18. 9. 2008 - İRAN, 15'i çocuk 24 Özbek, Zorla Geri Gönderme / Güvenlik Endişesi
- 11. 9. 2008 - SOMALİ - 130'dan fazla rehine
- 09. 9. 2008 - İSRAİL/MISIR Sahra Altı Afrika'dan en az 91 sığınmacı ve göçmen
- 22. 8. 2008 - Gürcistan ve Rusya Federasyonu Acil Eylem Ek Bilgisi
- 18. 8. 2008 - Kamal (E), 17 yaşında, berber çırağı
- 15. 8. 2008 - Gürcistan / Rusya Federasyonu Acil Eylemi
- 06. 8. 2008 - BELARUS Emanuel Zeltser (E), ABD vatandaşı

29. 4. 2008 - Sabri Boğday (E), 30, Türk vatandaşı
14. 4. 2008 - Pekin Olimpiyatları Acil Eylemi
03. 4. 2008 - Abbas Lisani, İran (e)
03. 3. 2008 - İsveç/Eritre Jamil Burhan, 24 (e)
14. 2. 2008 - SURİYE/TUNUS Safouan Ben Abdelwahed Ammouri (E)
18. 1. 2008 - UA 215/07 RUSYA FEDERASYONU Rasul Kudaev (e) 29 yaşında
(23 Ocak 2008'de 30 yaşına basacak)⁵⁰

3.4.1.5.2. Çağrı Mektupları

Çağrı Mektupları, Acil Eylem Planlarının teorik olarak son halidir. Mektup hazırlanırken Çağrı Mektuplarında olduğu gibi kimi zaman avukatlardan destek alınır. İldeki Af Örgütü Şubesi içinde gönüllü olarak faaliyet gösteren birçok aktivist avukattır. 2008-2009 yılları arasında gerçekleştirilen bazı Çağrı Mektupları aşağıdaki gibidir:

3.4.1.5.2.1. Tunus mektupları

Saber Ragoubi (E), 24, Tunus Vatandaşı

Cazaevinde kötü muamele:

Saber Ragoubi Mornaguia Cezaevi'nde saldırıya uğradı ve üç ön dişimi kaybetti. Saldırı hakkında inceleme açılmasını istedi. Ayrıca sakalını kesmeye zorlanmak için, çıplak dans ettirildi.

Saber Ragoubi Tunus' un 60 kilometre güneyindeki Solimani şehrinde güvenlik güçleri ve silahlı gruplar arasındaki çatışmalardan sonra teslim oldu ve tutuklandı. İçişleri Bakanlığı'nın Devlet Güvenliği Departmanı tarafından diğer 29

---

⁵⁰ Uluslar arası Af Örgütü Türkiye Temsilciliği, "2008-2009 Yılı Acil Eylem Planları", 4.02.2009, http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?option=com_content&view=article&id=186&Itemid=98, (03.04.2009), s. 13-42

kişiyile beraber terörizm bağlantılı suç işlemekten yargılandı ve gözaltı sırasında işkenceye maruz kaldı.

Saber Ragoubi adil olmayan bir şekilde yargılandı; kendisinden ve diğer davalılardan işkence sırasında alınan bilgiler doğrultusunda Aralık 2007'de ölüm cezası aldı. Mahkeme defalarca işkenceye maruz kaldığına dair kanıt alabilmek için gerekli olan tıbbi muayene emrini vermeyi reddetti. Savunma avukatları protesto etmek için dışarı çıktıklarında, tüm mahkemenin gözü önünde saldırıya uğradılar. Şubat 2008'de, ölüm cezası temyizde onaylandı.

3.4.1.5.2.2. Azerbaycan Mektupları

Eynulla Fetullayev (E) ,24, Azerbaycan vatandaşı

Düşünce suçlusu:

Kendisi de bir gazeteci olan Eynulla Fetullayev hükümet yetkililerinin ve azeri polisinin gazetecilere yönelik fiili saldırısını kınamak amacıyla 2005 yılında yaptığı bir açıklama nedeniyle tutuklandı ve hapse atıldı. Yargılanmadan 3 yıl boyunca tutuklu olarak hapisanede göz altında tutuldu. Bu süre içinde sırf düşüncesini ifade ettiği için çeşitli psikolojik ve fiili baskılara ve işkencelere maruz kaldı. Fetullayev bütün çağrı mektuplarına rağmen hala tutuklu olarak hapis yatmaktadır.

Bu suretle aktivist ve insane hakları örgütleri yaklaşık 1 yıl önce öldürülen ve katili halen bulunamamış gazeteci Elmar Hüseyinov'un katilinin derhal bulunmasını ve bunun kamuoyu ile paylaşılmasını talep etmiştir.

3.4.1.5.2.3. Meksika Kektupları

Barbara Italia Mendez (K), 23, Meksika vatandaşı

Cezasız kalan tecavüz:

İki yıl önce polis memurları tarafından tecavüze uğrayan Bárbara Italia Méndez hala adalet için bekliyor. Mendez bir çocuğun ölümüyle sonuçlanan polis ve göstericiler arasındaki şiddet olaylarından sonra halka destek amacıyla 3 Mayıs 2006 akşamı Meksika San Salvador Atenco'ya gitti. Polis tarafından yakalanarak bir evde tutuldu, protestoyu bırakması için zorlandı, daha sonra kendisini zorla tutan memurlar tarafından serbest bırakıldı.

Ertesi gün polis tarafından bir açıklama yapılmadan tutuklandı. Saçlarını çektiler, dövdüler ve başını bir sürü yara ve ezik içinde bıraktılar. Onu bir araca bindirip diğer tutukluların üzerine yatırdılar tezahüratlar eşliğinde kıyafetlerini soymaya zorlandı ve polisler yabancı nesnelere kullanarak Bárbara'ya tecavüz etti. Barbara, 3-4 Mayıs'ta tutuklanıp cinsel ve diğer şiddete maruz kaldığını söyleyen 26 kadından biriydi.

Bárbara Italia Méndez Meksika'da Toluca yakınlarındaki "Santiaguito" Hapishanesi'ne götürülüp sağlık kontrolünden geçirildi. Cezaevi doktorları bedenindeki yaraları belgelemediler ve uğradığı cinsel suistimale dair kanıt toplamadılar. Başsavcılığa bağlı adli doktorlar ikinci bir sağlık muayenesi yaptılar fakat Bárbara Italia Méndez'e göre buradaki muayene zorla yapıldı, sınırlıydı ve ayrıntılı bir görüşme içermiyordu.

Barbara daha sonra başsavcı vekiline götürüldü ve tutuklanma sebebinin bilinmediğini öğrendi. Savunma avukatı istemedi ve ifade vermeyi reddetti, bunun yerine uğradığı tecavüz ve kötü muameleden şikayetçi oldu. İfade verdiği sırada bir memur ifadesini yırttı ve sadece San Salvador Atenco'da ne yaptığını anlatabileceğini söyledi. Tacizleri konu edinen kamusal bir protesto başsavcuyu soruşturma açmak zorunda bıraktı. Ne var ki, bu suçlardan sorumlu olan hiçbir polis memuru kovuşturmayla uğramadı.

3.4.1.5.2.4. İran Mektupları

Vaka 1

Ronak Safarzadeh (K) ,34, ve Hana Abdi (K) ,23, İran vatandaşı

Eşit hakları savundukları için tutuklandılar:

Düşünce mahkumları Ronak Safarzadeh ve Hana Abdi, İran'daki kadınların haklarını barışçıl bir şekilde savundukları için tutuklandılar. İki kadın da, İran'daki kadınların maruz kaldığı meşrulaşmış ayrımcılığı sonlandırmak için kurulan İran Kadın Hakları İnisiyatifi "Eşitlik Kampanyası" nın aktif üyesi. Hala Kuzeybatı İran'daki Sanandaj Hapishanesi'nin kadınlar bölümünde tutuluyorlar.

Ronak Safarzadeh 9 ekim 2007'den beri Sanandaj'da tutuklu. Bir gün önce, Uluslararası Çocuk Günü için Sanandaj'da bir gösteriye katıldı ve "Eşitlik Kampanyası" na destek için imza topladı. Ailesi onu ziyaret edebiliyor ama bir avukata ulaşamıyor. "Eşitlik Kampanyası"na göre Ronak Safarzadeh' in annesi 30 Ekim'de kızını bulmak için gittiğinde adliyede memurlar tarafından dövüldü.

Öğrenci Hana Abdi 4 kasım 2007'de Sanandaj'da büyükbabasının evinde tutuklandı. Ailesi onu ziyaret edebiliyor fakat Ronak gibi onun da avukat erişimi yok. İki kadın İstihbarat Bakanlığı'na bağlı ajanlar tarafından tutuklandı. "Eşitlik Kampanyası"nın amaçlarını açıklayan broşürlerle birlikte bilgisayarlarına da el konuldu.

Vaka 2

Emadeddin Baghi (E) ,37, İran vatandaşı

Daha fazla demokrasi istediği için hapsedildi:

Emadeddin Baghi, bir yıllık hapis cezasını çekmekte olan bir insan hakları savunucusu.

Emadeddin Baghi, başkanlığını yaptığı Mahkum Haklarının Savunulması için Dernek (the Association for the Defence of Prisoners' Rights) kapsamında yürüttüğü faaliyetler nedeniyle, 14 Ekim 2007'de mahkemede sorgulandı. "Hükümetin gizli belgelerini yayınlamakla" suçlandı ve bırakılması için 500 milyon rial (yaklaşık 54.000 ABD Doları) kefalet istendi. Ailesi istenen miktarı verdi ancak, yetkililer Emadeddin Baghi'nin serbest kalması için 2003 yılında yapılan bir yargılamada tecil edilmiş olan bir yıllık hapis cezasını çekmek zorunda olduğunu söylediler. Emadeddin Baghi "İran'da Demokrasinin Trajedisi" (The Tragedy of Democracy in Iran) adlı kitabının yayınlanmasından sonra, "yalan yayın yapmak" ve "ulusal güvenliği tehlikeye sokmak"dan suçlandı. Mahkemedeki yargılama boyunca bir avukata erişmesine izin verilmedi. 26 Aralık 2007'de, Tahran'daki Evin hapishanesinde hücre hapsindeyken, hastalık nedeniyle yaşadığı iki ataktan ilkinin geçirdi. Hastaneye kaldırıldığı sırada ikincisini geçirdi, ertesi gün hapishaneye geri gönderildi. Bundan sonra ailesiyle iletişime geçmesine izin verildi.

17 Ocak'da hastaneye gönderildi ve bir aylık bir tıbbi muayene için izin verildi. Daha sonra tekrar hapishaneye gönderildi. Birkaç yıldır Emadeddin Baghi ve Mahkum Haklarının Savunulması için Dernek mahkumların hakları için ve idam cezasına karşı, ve özellikle de çocuklara uygulanmasına karşı kampanya düzenliyordu. Emadeddin Baghi, hükümetin sonradan İstihbarat Bakanlığının içindeki "hilebaz unsurlar" olarak ilan ettiği, 1990'larda işlenen cinayetler ve özellikle de öldürülen muhalifler ve yazarlar hakkında yazdığı bir makaleden dolayı üç yıl hapse mahkum oldu. Şubat 2003'de serbest bırakılmasını takiben, hükümet tarafından kapatıldığı 2004'e kadar bir günlük gazetede editör olarak çalıştı. Emadeddin Baghi son olarak, adil olmayan yargılamalardan sonra idama mahkum olan İranlı Araplar'ı savunmasıyla bağlantılı bir şekilde, pek çok diğer suçlamanın arasında, "sisteme karşı propaganda yapma"nın da olduğu suçlamadan sonra, Temmuz 2007'de üç yıllık hapis cezası için temyiz mahkemesine başvurmuştu.

3.4.1.5.2.5. Kosova Mektupları

Mon Balaj (E) ,24, ve Arben Xheladini (E) ,27, Kosova vatandaşı

Bağımsızlık taraftarı göstericiler öldürüldü:

Mon Balaj ve Arben Xheladini Kosovalı Arnavutlar tarafından, Kosova'nın Başkenti Priştina'da, 10 Şubat 2007'de, Kosova'nın bağımsızlığından yana düzenlenen bir gösteri sırasında Romanya Polis Gücü'ne bağlı kimliği belirlenemeyen polisler tarafından öldürüldüler. Polis görevlileri BM Kosova Geçici Özyönetimi'ne (the UN Interim Administration Mission in Kosovo – UNMIK) bağlı uluslararası polis gücünde görev yapmaktaydı.

Gösteri bir Kosova STK'sı olan Vetëvendosje (Bağımsızlık) tarafından organize edilmişti. Gösterinin amacı BM Kosova Özel Temsilcisi Martti Ahtisaari tarafından Kosova'nın gelecekteki statüsüne ilişkin sunulan planı protesto etmektir. Gösterilerde seksen yedi kişi yaralandı. Yedi gösterici oldukça ağır yaralandı.

Gösterilerden sonra, bölgede dört farklı plastik mermi ya da plastik kaplı çelik merminin toplandığı rapor edildi. İki UNMIK raporu öldürülen iki kişinin, Romanya Polis Gücü'nün gösteriyi dağıtmak amacıyla kullandığı plastik mermilerden dolayı öldüğünü ifade etti. Bununla birlikte, UNMIK Adalet Bakanlığı yapmış olduğu soruşturmada ölümlere neden olan polis görevlilerini teşhis etmek konusunda başarısız oldu. Ayrıca Mart 2007'de Romanya yetkilileri olay hakkında bilgi temin eden polis görevlilerini geri çağırdı. Takip eden zaman diliminde gösterideki yaralanmalar ve ölümler hakkında hiçbir resmi tahkikat gerçekleşmedi.

Bunların dışında :

- Kolombiya'da Kadın İnsan Hakları Savunucuları - Çağrı Mektubu
- Demokratik Kongo Cumhuriyeti - Çağrı Mektubu - Ön

- Demokratik Kongo Cumhuriyeti - Çağrı Mektubu - Arka
- Meksika - Çağrı Mektubu - Ön
- Meksika - Çağrı Mektubu – Arka

Çağrı mektupları eylemleri de gerçekleştirilmiştir.⁵¹

3.5. 2008 YILI ŞEHİRLERE GÖRE SIĞINMACI, MÜLTECİ SAYILARI VE VAN İLİ

Van iline 2009 yılına kadar yapılan toplam başvuruların büyük bir kısmı Amerika'nın Afganistan ve 2003 yılında Irak işgallerinden sonra gerçekleşmiştir. Özellikle Irak'ın işgalinden sonra muazzam bir sayıda sığınmacı kitleler halinde Van ilinde bulunan mülteci ofisine sığınma başvurusunda bulunmuştur.

Aşağıdaki tabloya bakıldığında toplam 14046 olan sığınmacı başvurusunun 1532'sinin (%10,9) Van iline yapıldığı görülmektedir. İstanbul'dan sonra en çok sığınma başvurusunun yapıldığı il Van'dır. İstanbul'a toplam başvuru sayısının 2275'i (%16,1) gerçekleştirilmiştir. Mülteci ofisinin ana merkezinin İstanbul'da bulunduğu göz önüne alındığında bu rakamlar olağan karşılanabilir. İkinci en büyük başvurunun Van'a yapılmasının 2 temel nedeni vardır:

- 1- Van ilinde bulunan mülteci ofisi
- 2- Van ilinin İran, Suriye, Irak gibi ülkelere olan coğrafi yakınlığı

Tablo 3,1: Şehirlere Göre Sığınmacı ve Mülteci Sayıları (2008, Türkiye)

Şehir	Sığınmacı	Mülteci	Toplam
Adana	5	13	18

⁵¹ Uluslar arası Af Örgütü Türkiye Temsilciliği, “2008-2009 Yılı Çağrı Mektupları”, 4.02.2009, http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?option=com_content&view=article&id=693:ubat-2008-car-mektuplar&catid=37:%C3%87a%C4%9Fr%C4%B1lar, (03.04.2009), s. 42-63

Adapazarı	2	8	10
Afyon	137	204	341
Ağrı	28	7	35
Aksaray	127	311	438
Amasya	58	209	267
Ankara	206	434	640
Antalya	1	4	5
Bilecik	21	176	197
Burdur	85	226	311
Bursa	7	4	11
Çankırı	48	347	395
Corum	40	341	381
Edirne	17	4	21
Erzurum	1		1
Eskişehir	254	329	583
Gaziantep	309	643	952
Hakkâri	13	24	37
Hatay	167	35	202
İskenderun	1		1

Isparta	202	191	393
İstanbul	624	1651	2275
İzmir	150	50	200
İzmit	2		2
Kamarası		2	2
Karaman	59	120	179
Kastamonu	64	192	256
Kayseri	527	445	972
Kilis	2	3	5
Kırkkale	18	20	38
Kırklareli	1	6	7
Kırşehir	68	424	492
Kocaeli	1	2	3
Konya	170	530	700
Kütahya	120	201	321
Mardin		11	11
Mersin	59	15	74
Muğla		2	2
Nevşehir	311	220	531

Niğde	145	124	269
Samsun	2		2
Silopi	11	13	24
Şirnak	21	45	66
Sivas	7	265	272
Tokat	82	116	198
Bilinmeyen	87	56	143
Urfa		5	5
Van	1140	392	1532
Yozgat	17	184	201
Yozgat Kampı	1	24	25
Toplam	5418	8628	14046

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

3.5.1. Ocak Ayı Sığınma Başvuruları(2008)

Aylık sığınma başvuru sayılarına bakıldığında 2008'in Ocak, Şubat, Haziran ve Aralık ayları göze çarpmaktadır. Ocak ayında Van iline yapılan sığınma başvuru sayısı 3339'dur. Ocak ayında Türkiye genelinde şehirler bazında toplam 18348 sığınma başvurusu gerçekleştirilmiştir. Bu başvuruların % 18,1'i Van ilinden gerçekleştirilmiştir. En çok başvuru yapılan şehirlerarasında Van'ı sırasıyla İstanbul (2389) ve Afyon (1539) izlemektedir.

Tablo 3,2: Şehirler Bazında Ocak Ayı Sığınma Başvuruları (2008, Türkiye)

BULUNDUĞU ŞEHİR	SİĞINMACI MÜLTECİ		TOPLAM
Adana	1	8	9
Adapazarı	1	4	5
Afyon	290	1249	1539
Ağrı	245	18	263
Aksaray	127	343	470
Amasya	41	602	643
Ankara	148	484	632
Antalya		4	4
Bilecik	53	227	280
Börter	12		12
Burdur	33	189	222
Bursa	1	4	5
Çankırı	46	259	305
Corum	35	325	360
Edirne	7	4	11
Erzurum		1	1

Eskişehir	267	382	649
Gaziantep	252	584	836
Hakkâri	15	16	31
Hatay	107	64	171
İskenderun	1		1
Isparta	251	242	493
İstanbul	374	2015	2389
İzmir	160	38	198
İzmit	2		2
Maraş		2	2
Karaman	83	237	320
Kastamonu	54	221	275
Kayseri	578	396	974
Kilis	4	13	17
Kırıkkale	18	25	43
Kırklareli		17	17
Kırşehir	53	393	446
Kocaeli	1	2	3
Konya	194	483	677

Kütahya	41	233	274
Manisa	3		3
Mardin	2	14	16
Mersin	30	30	60
Muğla		1	1
Nevşehir	431	189	620
Niğde	237	132	369
Samsun	1		1
Silopi	6	7	13
Şirnak	5	81	86
Sivas	20	506	526
Tokat	52	450	502
Bilinmeyen	50	47	97
Van	2826	513	3339
Yozgat	7	100	107
Yozgat Kampı	4	25	29
Toplam	7169	11179	18348

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

3.5.2. Şubat Ayı Sığınma Başvuruları (2008)

2008 Şubat ayında Ocak ayına ait rakamlar ve sıralamalarda pek bir değişiklik olmamıştır. Yapılan toplam 18384 başvurunun 3307'si (%17,9) Van ilinden gerçekleştirilmiştir. 2207 (%12) başvuru İstanbul'a, yine 1651(%8) başvuru da Afyon'a gerçekleştirilmiştir. En çok başvuru yine Van iline gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3,3: Şehirler Bazında Şubat Ayı Sığınma Başvuruları (2008, Türkiye)

BULUNDUĞU ŞEHİR	SIĞINMACI MÜLTECİ		TOPLAM
Adana	1	6	7
Adapazarı	1	4	5
Afyon	218	1433	1651
Ağrı	277	18	295
Aksaray	122	403	525
Amasya	36	582	618
Ankara	140	486	626
Antalya		4	4
Balıkesir		1	1
Bilecik	37	300	337
Border	12		12
Burdur	32	189	221

Bursa	1	4	5
Çankırı	45	281	326
Corum	33	285	318
Edirne	7	4	11
Erzurum		1	1
Eskişehir	270	380	650
Gaziantep	248	568	816
Hakkâri	15	16	31
Hatay	112	63	175
İskenderun	1		1
Isparta	283	245	528
İstanbul	410	1797	2207
İzmir	169	31	200
İzmit	2		2
Maraş		2	2
Karaman	83	247	330
Kastamonu	55	212	267
Kayseri	577	348	925
Kilis	4	13	17

Kırıkkale	19	28	47
Kırklareli		16	16
Kırşehir	37	445	482
Kocaeli	1	2	3
Konya	207	492	699
Kütahya	42	226	268
Manisa	3		3
Mardin	2	14	16
Mersin	27	31	58
Muğla		1	1
Nevşehir	444	186	630
Niğde	235	132	367
Samsun	1		1
Silopi	6	7	13
Şirnak	5	76	81
Sivas	10	490	500
Tokat	56	489	545
Unknown	46	44	90
Van	2814	493	3307

Yozgat	13	103	116
Yozgat Kampı	3	24	27
Toplam	7162	11222	18384

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

3.5.3. Ağustos Ayı Sığınma Başvuruları (2008)

2008 yılı Ağustos ayı tablosuna bakıldığında sığınmacıların başvuru sayısındaki bir düşüşle birlikte başvuruların yapıldığı şehirlerde pek bir değişiklik olmadığı anlaşılmaktadır. Van iline Ağustos ayı içinde yapılan başvurular aynı yılın Ocak ve Şubat aylarından farklılık göstermektedir. Yapılan toplam 14517 başvurunun 1876'sı (%12,9) Van'a gerçekleştirilmiştir. Geçen iki aya oranla neredeyse yarı yarıya bir düşüş söz konusudur. Aynı düşüş en çok başvurunun yapıldığı diğer iki şehir olan İstanbul ve Afyon için de geçerlidir. İstanbul'a toplam 2437 (%16,7) başvuru gerçekleştirilmiştir. Kayseri'ye 952 (%6,5) başvuru gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3. 4: Şehirler Bazında Ağustos Ayı Sığınma Başvuruları (2008, Türkiye)

Bulunduğu Şehir	Sığınmacı	Mülteci	Toplam
Adana	5	11	16
Adapazarı	2	8	10
Afyon	152	284	436
Ağrı	21	7	28

Aksaray	110	359	469
Amasya	70	424	494
Ankara	158	432	590
Antalya	1	4	5
Bilecik	27	129	156
Burdur	65	205	270
Bursa	3	4	7
Çankırı	49	241	290
Corum	43	318	361
Edirne	13	9	22
Eskişehir	259	313	572
Gaziantep	286	598	884
Hakkâri	13	24	37
Hatay	126	48	174
İskenderun	1		1
Isparta	289	200	489
İstanbul	452	1985	2437
İzmir	134	43	177
İzmit	2		2

Maraş		2	2
Karaman	48	126	174
Kastamonu	46	193	239
Kayseri	547	408	953
Kilis	2	9	11
Kırıkkale	23	14	37
Kırklareli	2	9	11
Kırşehir	70	323	393
Kocaeli	1	2	3
Konya	117	539	656
Kütahya	90	211	301
Manisa	1		1
Mardin	2	6	8
Mersin	56	15	71
Muğla		1	1
Muş		2	2
Nevşehir	369	198	567
Niğde	166	119	285
Samsun	2		2

Silopi	11	6	17
Şirnak	8	52	60
Sivas	11	371	382
Tokat	81	159	240
Bilinmeyen	71	43	114
Urfa		3	3
Van	1412	464	1876
Yozgat	6	134	140
Yozgat Kampı	13	26	39
Toplam	5436	9081	14517

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

3.5.4. Aralık Ayı Sığınma Başvuruları (2008)

2008'in son ayında yine yapılan sığınma başvurularında ciddi bir artış söz konusudur. Bir önceki aylarda yapılan başvuru sayısı toplamı 1400 civarlarında iken sayı 18209'a yükselmiştir. Yapılan 18209 başvurunun yine en büyük kısmı Van iline gerçekleştirilmiştir. 3384 (%18,5) başvuru Van'dan gerçekleştirilmiştir. En çok ikinci başvuru ise 2499 (%13,7) başvuru ile İstanbul'a gerçekleştirilmiştir. En çok üçüncü başvurunun yapıldığı şehir ise 1327 (%7,2) başvuru ile Afyon'dur.

Tablo 3. 5: Şehirler Bazında Aralık Ayı Sığınma Başvuruları (2008, Türkiye)

Bulunduğu Şehir	Sığınmacı	Mülteci	Toplam
Adana	5	8	13
Adapazarı	2	4	6
Afyon	231	1096	1327
Ağrı	137	17	154
Aksaray	118	325	443
Amasya	63	615	678
Ankara	162	478	640
Antalya	1	4	5
Balıkesir		1	1
Bilecik	40	206	246
Border	8		8
Burdur	37	193	230
Bursa	3	4	7
Çankırı	39	269	308
Corum	43	346	389
Edirne	12	8	20
Erzurum		1	1

Eskişehir	273	372	645
Gaziantep	278	600	878
Hakkâri	15	16	31
Hatay	92	67	159
İskenderun	1		1
Isparta	247	239	486
İstanbul	430	2069	2499
İzmir	155	39	194
İzmit	2		2
Maraş		2	2
Karaman	85	223	308
Kastamonu	51	234	285
Kayseri	571	384	955
Kilis	3	14	17
Kırıkkale	25	25	50
Kırklareli		18	18
Kırşehir	65	390	455
Kocaeli	1	2	3
Konya	196	490	686

Kütahya	42	241	283
Manisa	3		3
Mardin	2	12	14
Mersin	22	28	50
Muğla		1	1
Nevşehir	392	204	596
Niğde	219	134	353
Samsun	1		1
Silopi	9	7	16
Şirnak	15	72	87
Sivas	11	526	537
Tokat	59	431	490
Bilinmeyen	51	42	93
Van	2876	508	3384
Yozgat	5	108	113
Yozgat Kamı	8	30	38
Toplam	7106	11103	18209

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

Yukarıdaki her dört tabloya da bakıldığında en çok başvuruların Van, İstanbul ve Afyon illerine yapıldığı anlaşılmaktadır. Van iline başvuruların bu denli fazla olmasının nedeni daha önce de belirttiğimiz gibi şehrin Irak ve İran gibi komşu ülkelere olan coğrafi yakınlığı ve sınırların yeterli oranda denetim altında tutulamıyor olmasıdır. Türkiye'ye giriş yapan Avrupalı olmayan mülteciler şehri bir giriş kapısı olarak kullanmaktadır. Ayrıca mülteci ofisinin burada bulunması, kayıtların bu şehirden gerçekleştiriliyor olması da diğer nedenlerdir.

3.6. IRAK, AFGANİSTAN VE İRAN KÖKENLİ SIĞINMACI VE MÜLTECİLER

Van ilinde hâlihazırda yerleşik durumda olan mülteci ve sığınmacıların profillerine bakıldığında çoğunluğu oluşturan grupların Iraklı, Afgan ve İranlı mülteciler olduğu görülmektedir. 2003 yılından önce çoğunluğu 1. ve 2. Körfez savaşı nedeniyle Iraklı mülteciler oluşturmaktaydı. Saddam Hüseyin'in bölgede etnik yâda dini unsurlara uyguladığı baskıdan kaçan birçok Iraklı mülteci 90'ların ilk yarısından itibaren, coğrafi yakınlık nedeniyle Türkiye'ye göç etmiştir. 90'ların ikinci yarısından sonra Türkiye'ye göç eden sığınmacı ve mülteciler grubunu İranlı mülteci ve sığınmacılarda katılmıştır. İran İslam Cumhuriyeti'nin etnik ve dini baskılarından kaçan birçok sığınmacı ve mülteci Türkiye'ye göç etmiştir. İranlı mülteciler arasında çoğunluğu Bahai dinine mensup olan İranlı Bahailer teşkil etmektedir. Amerika'nın 2001 yılında Afganistan'ı işgalinden sonra ise bölgedeki sığınmacı ve mültecilere Afgan mülteci ve sığınmacılarda katılmıştır. 2001 yılındaki Afganistan, 2003 yılındaki Irak işgali ve 2005 yılında İran'da Mahmut Ahmedinejat'ın iktidarı ele geçirmesiyle bu ülkelerden çok sayıda sığınmacı ve mülteci can ve mal güvenliği nedeniyle Türkiye'ye göç etmiştir. Aşağıda Afgan işgali, Irak işgali ve İran'daki Ahmedinejat yönetimi öncesi ve sonrasındaki siyasi, sosyolojik durum incelenmiş, sığınmacı ve mülteci sayılarındaki artış ve değişimler detaylı bir biçimde ele alınmıştır.

3.6.1. Irak Savaşı Öncesi ve Sonrası Iraklı Mülteciler ve Van İlindeki Mülteci Ofisine İltica Başvuruları

Amerika'nın Irak'ı 20 Mart 2003 tarihinde müttefikleri İngiltere, Polonya, İtalya ve Avustralya ile birlikte işgal etmesinden bu yana 6 yıllık bir süre geçti. Bu süre içerisinde daha önceleri Saddam dönemi olumsuzluklarından ve hak ihlallerinden kurtulacağını düşünen Iraklıların büyük bir bölümü umduğunu bulamadı.

Saddam Hüseyin'in 1970'lerde Irak'ta kontrolü ele geçirmesinden sonra ülkedeki ekonomik büyüme gözle görülür bir seviyeye ulaşmıştır. 1972'de çıkarılan yıllık ham petrol miktarı 1 milyar dolar iken 1975'de bu rakam 8 milyar dolara ulaşmıştır. Ülkedeki yaşam standartları genel anlamda yükselmesine rağmen Kürtler gibi bazı etnik gruplar bu pastadan payına düşen payı alamadı. Zaman içinde kürlere yönelik şiddet olayları, ekonomik sıkıştırmalar birçok Iraklı kürdün Irak'ı terk etmesine ve mülteci durumuna düşmesinde neden oldu.⁵²

Amerika Irak'ı işgal ettiği 2003 yılından başlamak suretiyle 6 yıllık süre içinde birçok insan hakları ihlali gerçekleştirdi. Birçok otorite bu durumun mülteci ve sığınmacı sayısında büyük bir patlama yapacağını beklemekteydi. Ancak Irak'ın en yakın komşularından biri olan ve 1.Körfez Savaşı'nda da büyük göçlerin yaşandığı Türkiye'ye Irak Savaşı sonrasında yapılan iltica ve sığınma başvurularında gözle görülür bir oranda düşüş yaşanmıştır. BM MYK'nın resmi rakamlarına göre 1994 yılında Türkiye'ye sığınma başvurusunda bulunan Iraklı sığınmacıların sayısı 2475'dir. 1995 yılında 2890, 1996'da 2691, 1997'de 3028, 1998'de 4895, 1999'da 2653, 2000'de 2160, 2001'de 1933, 2002'de 1128 kişi sığınma başvurusunda bulunmuştur.

Tablo 3,6: Türkiye'ye Başvuran Iraklı Mültecilerin Dağılımı (1994-2005)

YIL	SAYI	MENŞE ÜLKE	TOPLAM
-----	------	------------	--------

⁵²ICG Middle East, "Iraq Backgrounder: What Lies Beneath", ICG Middle East Report N.6, Amman/Brussels, 2002, s. 6

1994	2475	IRAK	4457
1995	2890	IRAK	3977
1996	2691	IRAK	4435
1997	3028	IRAK	4641
1998	4895	IRAK	7330
1999	2653	IRAK	7226
2000	2160	IRAK	7019
2001	1933	IRAK	5928
2002	1128	IRAK	4331
2003	366	IRAK	4280
2004	954	IRAK	3934
2005	1047	IRAK	3914

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

Tablodan da anlaşılacağı gibi 1997 ve 1998 yılları dışında başvuru sayısında ciddi bir artış yaşanmamıştır. Asıl ilginç olan Irak Savaşı ve işgal sonrasında başvurularda beklenenin aksine düşüşlerin yaşanmasıdır. Savaşlardan sonra başvurularda artış mantığı Irak Savaşı'nda kırılmıştır. Bunda daha önce de belirttiğimiz gibi Saddam sonrası dönemim olumlu beklentilerinin büyük payı olabileceğini belirtmek de yarar var. Savaşın hemen ertesinde 2003'de 366 Iraklı sığınmacı Türkiye'ye iltica başvurusunda bulunmuştur. Fakat bu olumlu tablo çok kısa sürmüş, yapılan başvurularda takip eden yıllarda çok ciddi artışlar yaşanmaya başlamıştır. Bu artışta kuşkusuz en önemli faktörler işgal güçlerinin Irak'ta bulaştığı

hukuksuz durumlar, insan hakları ihlalleri ve direnişçilerin bombalı suikast eylemlerinin halk üzerinde yarattığı olumsuz etkidir. 2003’de 366 olan sığınmacı başvuru sayısı 2004’de 3 katı artarak 954’de, 2005’de ise yaklaşık 4 katı artarak 1047’ye ulaşmıştır.

Savaşın başlaması ile birlikte aralarında Danimarka, Norveç, İsveç ve İngiltere’nin de bulunduğu birçok ülke Sığınmacıların başvurularını değerlendirme sürecini dondurmıştır.⁵³ Bu sebeple Türkiye sınırına çok ciddi bir yığılma olmuştur. Aşağıdaki tabloda Irak Savaşı sonrasında 2003 yılında Türkiye’ye gerçekleştirilen iltica başvuruları aylık bazlarda tablolştırılmıştır.

Tablo 3,7: 31 Ekim 2003 İtibariyle Türkiye’ye Sığınma Başvurusunda Bulunan Iraklı Mülteciler

Yıl	Ay	Sığınma başvur usunda buluna n kişi sayısı	Iraklı	Olumlu	Olumsuz	Yüzde
2003	Ocak	219	49	131	88	% 60
2003	Ekim	388	290	105	67	% 67

Kaynak: BMMYK Türkiye İstatistikleri 2003, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

⁵³ ICG Middle East Report N.6, s.54

2003'ün Ocak ayında 219 kişi Türk makamlarına iltica talebinde bulunmuştur. Yapılan bu başvuruların 131'i (%60) olumlu, 88'i (%40) ise olumsuz olarak cevaplandırılmıştır. Aynı yılın Ekim ayında ise yapılan 388 başvurunun 105'i (%27) olumlu, 67'si (%17,2) ise olumsuz olarak cevaplandırılmıştır. 2003 Yılı Ekim ayı itibariyle yapılan toplam 388 başvurunun 290'ı (%74,7) Iraklı sığınmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3,8: 30 Kasım 2003 İtibariyle Türkiye'ye Sığınma Başvurusunda Bulunan Iraklı Mülteciler

Yıl	Ay	Sığınma başvurusunda bulunan kişi sayısı	Iraklı	Olumlu	Olumsuz	Yüzde
2003	Ocak	219	49	131	88	% 60
2003	Kasım	347	310	244	76	% 70

Kaynak: BMMYK Türkiye İstatistikleri 2003, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

2003 yılının Ocak ayında 219 sığınma başvurusu gerçekleştirilmiştir. Bu başvuruların 131'i (%60) olumlu, 88'i (%40) ise olumsuz olarak cevaplandırılmıştır. Aynı yılın Kasım ayında ise 347 sığınmacı iltica talebinde bulunmuştur. 347 başvurunun 244'ü (%70) olumlu 76'sı (%21) ise olumsuz olarak cevaplandırılmıştır. 2003 yılı Kasım ayı itibariyle gerçekleştirilen toplam 347 başvurunun 310'u (%89,3) Iraklı sığınmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir

Tablo 3,9: 31 Aralık 2003 İtibariyle Türkiye'ye Sığınma Başvurusunda Bulunan Iraklı Mülteciler

Yıl	Ay	Sığınma başvurusunda bulunan kişi sayısı	Iraklı	Olumlu	Olumsuz	Yüzde
2003	Ocak	219	49	131	88	% 60
2003	Aralık	395	342	162	149	% 41

Kaynak: BMMYK Türkiye İstatistikleri 2003, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

2003 yılının Ocak ayında 219 sığınma başvurusu gerçekleştirilmiştir. Bu başvuruların 131'i (%60) olumlu, 88'i (% 40) ise olumsuz olarak cevaplandırılmıştır. Aynı yılın Aralık ayında ise 395 başvuru gerçekleşmiş bu başvuruların 162'si (%41) olumlu, 149'u ise (%37,7) olumsuz olarak cevaplandırılmıştır. 2003 yılı Aralık ayı itibariyle yapılan toplam 395 başvurunun 342'si (%86,5) Iraklı sığınmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Her 3 tabloya da bir bütün içinde bakıldığında Irak'ın Amerikan işgalinden sonra sistematik bir biçimde iltica başvurularının arttığı anlaşılabilir. İşgalin ilk aylarında göze çarpmayan küçük sayıdaki iltica başvuruları, işgal güçlerinin bölgede gerçekleştirdiği kanunsuz davranışlar, işkence, şiddet ve direnişçiler tarafından gerçekleştirilen bombalama eylemleri neticesinde 2003'ün ilerleyen aylarında ciddi bir artış göstermiştir. Nitekim 2003 yılı Ocak ayı itibari ile 219 olan sığınma başvuruları 2003 Aralık ayı itibari ile 395'e ulaşmıştır.

Türkiye Mayıs 2003'te Kırgızistan ile Geri Kabul antlaşması imzalamış, Suriye, Bulgaristan ve Özbekistan ile de geri kabul antlaşmaları imzalamak üzere müzakerelere devam etmiştir.

Mültecilere sosyal destek adı altında Kızılay, devlet hastaneleri, belediyeler ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu ile birlikte çalışılarak nakit para, gıda, giyecek, sağlık hizmetleri ve ısınma gereçleri yardımı gerçekleştirilmiştir. 2002 yılında bu yardımların 1224 kişiye ulaştırıldığı belirlenmiştir.

2002 yılında mülteciler alanında gerçekleşen en önemli olay ise Irak Savaşı öncesinde savaştan kaçan Iraklı mülteciler göz önünde bulundurulmuş Mülteci Kriz Merkezlerinin oluşturulması ve bu merkezlerin sınıra yakın bölgelerde faaliyetlerini yoğunlaştırmasıdır. Burada Irak savaşı sonrasında Türkiye'ye yapılan sığınma başvurularındaki düşüşe artı bir parantez açmak gereklidir. Başvurularda bir önceki yıla göre ilginç bir şekilde düşüşler yaşanmıştır. Irak'ta Amerikan işgalinin yaşanmasına rağmen sığınma başvurularında gerçekleşen bu düşüşü Saddam Hüseyin sonrası dönemin iyi niyet beklentilerine yormak mümkündür. Her ne kadar yapılan başvuruların birçoğu İran gibi ülkelere yapılmış olsa da Türkiye'ye sığınma başvurusu yapan Iraklı mültecilerin sayısı da az değildir.

3.6.2. İran'da Mahmut AHMEDİNEJAT Dönemi Öncesi ve Sonrası İranlı Mülteciler ve Van İlindeki Mülteci Ofisine İltica Başvuruları

1997'de İran'da Muhammet Hatemi'nin iktidara gelmesi ile İran iç ve dış siyasetinde olumlu bir rüzgârın eseceği beklentisi doğmuştu.⁵⁴ Ancak Hatemi'nin beklenen adımları bir türlü atamaması nedeniyle 2005 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Mahmut Ahmedinejat seçimi kazandı. Ahmedinejat'ın seçimleri kazanmasından sonra ülkede en çok sorun yaşayan kitleler kuşkusuz etnik kökenleri, dini kimlikleri ve cinsel tercihleri nedeniyle farklı olanlardır.

---

⁵⁴ Arif Keskin, "Devrim İçinde Yeni Bir Devrim Arayışı: Ahmedinejat ve Yeni Radikal Muhafazakar Akım", TURKSAM ,01,5.2009, <http://www.asam.org.tr/temp/temp32.pdf>, (1.05.2009)

Humeyni çizgisinde olan Mahmut Ahmedinejat'ın İran'da cumhurbaşkanı olmasından sonra insan hakları ihlalleri ve buna bağlı olarak diğer ülkelere yapılan sığınma başvurularında ciddi artışlar yaşanmıştır. Başvuruları gerçekleştiren sığınmacı-mültecilerin büyük bir bölümünü İranlı Bahailer oluşturmaktadır. Bahai dinine mensup olan bu kişileri etnik kökeni nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan Kürtler izlemektedir. Özellikle kendisiyle konuşma ve anket yapma imkânı bulduğum Bahailerin büyük bir bölümü eğitim haklarının ellerinden alındığını, üniversitelerde çalışan Bahailerin işlerinden sebepsiz atıldığını dile getirdi. 1994-2005 yılları arasında Türkiye'ye sığınma başvurusunda bulunan İranlı mültecilerin sayısı aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.10: Türkiye'ye Sığınma Başvurusunda Bulunan İranlı Mülteciler (1994-2005)

Yıl	Sayı	Menşe ülke	Toplam
1994	1803	İran	4457
1995	935	İran	3977
1996	1552	İran	4435
1997	1484	İran	4641
1998	2206	İran	7330
1999	4221	İran	7226
2000	4185	İran	7019
2001	3708	İran	5928
2002	2815	İran	4331
2003	3310	İran	4280

2004	2064	İran	3934
2005	1717	İran	3914

Kaynak: BMMYK Türkiye İstatistikleri 2005, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

Amerika'nın Afganistan'ı 2001 yılında ve Irak'ı 2003 yılında işgalinden sonra İran'a sığınış olan yaklaşık 2,5 milyon mülteci savaş sonrasında tekrar ülkesine dönmüştür. Fakat yaklaşık 1 milyon mülteci hala İran'da yasal ya da yasal olmayan şekillerde ikamet etmektedir.⁵⁵

3.6.3. Amerikan İşgali Öncesi ve Sonrası Afgan Mülteciler ve Van İlindeki Mülteci Ofisine İltica Başvuruları

Orta Asya, orta doğu ve Hint yarımadası arasında kalması nedeniyle stratejik bir öneme sahip olan Afganistan 2001 yılında Amerikan güçleri tarafından işgal edildi. 11 Eylül sonrasında Taliban ve Bin Ladin'i cezalandırmak ve Afgan halkına kalıcı özgürlük getirilmesi vaadi ile başlatılan işgal bu gün itibariyle 8. Yılına girmiş bulunmakta.

Sovyet işgali esnasında ülkede direnişi gerçekleştiren Taliban güçleri Sovyetlerin çekilmesi sonrasında yaklaşık 20 yıl sürecek İç savaş ortamının tek otoritesi konumuna geldi. Radikal ve bağınaz bir yapıya sahip olan Taliban kuvvetleri halen ülkenin yaklaşık %90'nı kontrol etmekte. 2001 Amerikan işgali ve ülkedeki Taliban güçlerinin ortaya çıkardığı olumsuzluklarda en çok zararı ise Afgan kadınlar ve çocuklar gördü.

⁵⁵ N. Sedat Hosseini-Divkolaye, "Iran: Migrant Smuggling And Trafficking in Persons", Forced Migration Review 32, University of Oxford, 2009, s.66-67

Afganistan'daki radikal dinci gruplar en çok kadın ve çocuklar üzerinde baskı kurmakta. Birçok Afgan kadın ülkede suç sayılan eylemleri nedeniyle recmedilerek öldürölüp, paketler içinde ailelerine gönderiliyor.⁵⁶Ülkedeki kadınların büyük bir bölümü Amerikan işgalinden sonra çeşitli şiddet eylemlerinde eşlerini, çocuklarını ya da akrabalarını kaybetmiş durumda. Sahipsiz ve eğitimsiz olan bu kadınların birçoğu hem fiziksel şiddete hem de cinsel tacize maruz kalmaktadır. Afgan menşeli mültecilerin %80'ini kadın ve çocuklardan oluşan bu grup oluşturmaktadır.⁵⁷

Taliban'ın Amerikan güçleri tarafından devrilmesiyle birlikte ülkedeki kadın ve çocukların büyük bir bölümü Kabil'de toplanmıştır. Kabil'de toplanan bu insanların büyük bir bölümü İran sınırından yasa dışı yollarla sızarak mülteci statüsü elde etmeye çalışırlar. Yaşları 12-17 arası değişen birçok çocuk iş bulma ümidi ile İran sınırını aşmaya çalışırken yakalanır.⁵⁸

2008 yılı itibari ile İran'da yaklaşık 1 milyon Afgan mülteci vardır.⁵⁹Bu mültecilerin birçoğunun İran'dan sonraki adresi ise Türkiye'dir. İran'da beklediği yaşam standartlarına ulaşamayan ve İran kolluk güçleri tarafından gördüğü kötü muamele nedeniyle her yıl yüzlerce Afgan mülteci yasa dışı yollardan Van üzerinden Türkiye'ye giriş yapar. 2008 yılı itibari ile İran'dan Türkiye'ye giriş yapan Afgan menşeli mültecilerin sayısı 2402'dir.⁶⁰

---

⁵⁶ Delegation to Pakistan, "Afghan Refugee Women: Needs and Resources For Development And Reconstruction", May-June 1990. s.3

⁵⁷ Delegation to Pakistan, s.5

⁵⁸ Women's Commission for Refugee Women and Children, "A Report on the Women's Commission for Refugee Women and The Children Mission to Pakistan and Afghanistan. Emerging Challenges: Closing Gaps in the Protection of Afghan Women and Girls", March 2003, s.1

⁵⁹ Women's Commission for Refugee Women and The Children Mission to Pakistan and Afghanistan, s.7

⁶⁰ 06.05.2009 tarihinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) Van Ofisi Ofis Başkanı Xhemil Shahu ile Van'daki Mültecilerin Durumu Üzerine yapılan röportajdan. (Shahu belgelerin aslını ya da fotokopisini vermeyi güvenlik ve prosedür gereği reddetti)

3.7. VAN'DAKİ MÜLTECİLERİN TEMEL SORUNLARI

3.7.1. Barınma

Türkiye'de barınma konusunda karşılaşılan en büyük sorun ev bulma sorunudur. Genel anlamda sığınmacı ve mültecilere karşı öteki olmaları nedeniyle belli kalıplara oturmuş bir önyargı sorunu var. Bu soruna bir de daha önceki sığınmacı ve mültecilerin takındığı istemli yâda istemsiz olumsuz tavırlar, ev sahipleri ve komşularla yaşanan sorunlar eklenince sorunun boyutu biraz daha büyüyor. Yerli halk bazı durumlarda bu kişilere karşı sözlü saldırı, kimi zamanda fiili saldırı gerçekleştirebiliyor.

Van'da mültecilerin barındıkları ya da barınmaya çalıştıkları yerler daha çok eski harabe yıkıntıları. Özellikle neredeyse tarihi nitelik taşıyacak kerpiç evlerin tamamında bu insanlar yaşıyor. Evlerin birçoğunda Van'ın tuzlu toprak yapısı nedeniyle başta akrep olmak üzere bol miktarda haşere var. Nemli ve rutubetli ortam özellikle çocuklarda solunum yolu enfeksiyonlarına sebep olmakta. Kerpiç evlerde kalmayanlar ise diğer yapıların bodrum katlarında ya da 3-4 aile bir evde birlikte yaşamakta. Mültecilerin kaldıkları evlerin birçoğunda kullanışlı herhangi bir ev eşyası bulunmamaktadır. Bunların dışında görüşme imkânı bulduğum sığınmacıların birçoğu aile başına alınan ikamet ücretlerini karşılamakta zorlandıklarını ifade etti.

Mülteci ve sığınmacıların neredeyse tamamı izbe, damı akan, kerpiç, her tarafından böcekler çıkan evlerde yaşamak durumunda. Genel anlamda yerli halk daha öncede belirtildiği gibi sığınmacı yâda mültecilere ev vermeyi çeşitli nedenlerden ötürü doğru bulmuyor. Bu anlamda en çok sorunu yaşayanlar İranlı Bahai mülteci ve sığınmacılar. Yerli halk bu gruba karşı Afgan mülteci ve sığınmacılara karşı gösterdiği hoşgörüyü pek göstermiyor. Din ve bu kişilerin yaşam tarzları belirleyici neden konumunda. Bahai dinine mensup olan bu kişiler diğer mülteci ve sığınmacıların aksine farklı bir yaşam ve giyim kuşam tarzına sahip. İlin muhafazakâr dokusu bu durumu henüz kabullenebilmiş görünmüyor. Saçları uzun, küpeli, gündüz vakti caddenin ortasında şortla gezen tipler yerli halkın hoşuna gitmiyor. Genç nüfus bu duruma ayak uydurmuş gibi görünse de orta yaşlı

ve yaşı grup daha muhafazakâr bir çizgiye sahip, bu durumdan hoşnut değil ve her fırsatta bu hoşnutsuzluğu dile getirmekten çekinmiyor. Kiraya verilen evlerin büyük bir bölümünün Afgan ve İranlı Müslüman mültecilere verilmesinden de anlaşılacağı gibi İranlı Bahailer ilde ciddi bir barınma ve kabul görme sorunuyla karşı karşıya.

Bu kişilerin geçimlerini sağlayabilecekleri düzenli bir gelirleri yok. Yerli halk ise çok izbe yerlerde ve harabe durumundaki evleri bu kişilere çok yüksek fiyatlarla kiralamak derdinde. Durum böyle olunca mülteci yâda sığınmacı çareyi evde kalan kişi sayısını arttırmakta buluyor. 5 kişinin kalabileceği bir evde 15, 10 kişinin kalabileceği bir evde 20 kişi kalarak ev kirası ve masrafları kısma çalışıyor. Belirli ve düzenli bir geliri olmadığı için elektrik ve suyu kaçak kullanmaya yöneliyor. Çoğu zaman bu faturaları ödemediği için evi terk ediyor. Buda ev sahipleri ve mahalle halkının bu kişilere karşı olumsuz tavır takınması sonucunu doğuruyor. Daha sonra gelen sığınmacı yâda mülteci barınacak yer bulmada zorluk çekiyor.

Kayseri’de geçen yıl İranlı bir ailenin evleri sürekli taşlanmış, aile sözlü saldırılara maruz kalmıştır. Aile kolluk güçlerine başvurmasına rağmen gerekli önlemler alınmayınca aile bireylerinden bazıları sokak aralarında fiili saldırıya uğramıştır. Böyle bir durumda olaya sebep olanların cezalandırılması beklenirken, mahalle halkı ev sahibiyle konuşmuş, kendisi üzerinde baskı kurarak bu aileyi evden attırılmıştır.

Geçen yıl Van kalesi civarında bulunan ve Romanların çoğunlukla ikamet ettikleri halka açık bir park alanında İranlı ve Afgan mülteci ailelere fiili saldırı düzenlenmiştir. Sözlü sataşmayla başlayan ve kesici aletlerin kullanıldığı olaylar sonucunda birçok yerli ve mülteci yaralanmıştır. Polis olaya müdahalede yetersiz kalmış, suçlular hakkında gerekli işlemleri gerçekleştirememiş, Afgan ve İranlı aileler Romanların tehdidi nedeniyle oturdukları evi boşaltmış ve mahalleyi terk etmek zorunda kalmıştır.

Van’dan Adana’ya giden 7 kişilik bir aile kendilerine ev verilmediği ve devletin barınma evlerindeki yetersizlik nedeniyle 15 gün süreyle sokakta kalmış ve tekrar Van’a geri gelmek zorunda kalmıştır. Bu tür olayları mültecilerin çoğunlukta

yaşadığı Türkiye'nin birçok ilinde rastlamak mümkün. Bunların başında İzmir, Konya, Van, Kayseri, Adana vb. geliyor.

Bahsettiğimiz bu şeyler bir durumdan ziyade bir olgu. Devamlı gerçekleşiyor. Daha önce birinin yaptığı bir şeyden ötürü zarar gördüğünü düşünen bir yerli evini bir daha kiraya vermiyor. Mülteci misafirhanelerinin sayıca yetersizliğine bu da eklenince barınma sorunu her geçen gün katlanarak büyüyor.

Van'da genel anlamda bir barınma sorunundan söz etmek doğrudur. Dışarıdan Van'a gelen Türk vatandaşlarının yanı sıra sığınmacı ve mülteciler de yoğun bir biçimde barınma sorunu yaşıyorlar.

İlde Valilik bünyesinde halen faaliyette olan bir konuk evi mevcut. Ayrıca Van Kadın Derneğinin organize ettiği ve faaliyetlerini yürüttüğü bir Kadın Sığınma Evi de mevcut.

Her iki konuk evinin de kapasitesi talebi karşılamaktan çok çok uzakta. Kadın Sığınma Evinin kapasitesi 17 iken bu yıl maddi sorunlar nedeniyle kapasite 12'ye düşürülmüş durumda. Misafirhaneye nazaran daha iyi şartlara sahip olan Kadın Sığınma Evi ise maddi yetersizlikler nedeniyle kapanma noktasına gelmiş durumda.

Mülteci misafirhanesi ise Kadın Sığınma Evi ile karşılaştırıldığında çok daha kötü şartlara sahip. Bir misafirhanede olması gereken en temel gereksinimler olan şehre yakınlık, güvenlik, temizlik gibi kriterlerin neredeyse hiçbirini karşılamıyor. İç işleri Bakanlığı ve AB ile ortak olarak yürütülen bir proje kapsamında Türkiye'deki 8 ile daha modern mülteci misafirhanelerinin yapılması gündemde. 1200 kişi kapasiteye sahip bu misafirhanelerin yapılması düşünülen 8 pilot ilinden biri de Van. Ancak Van ilinde mülteci misafirhanesine tahsis edilmiş yer bir toplama kampını anımsatacak görüntülere sahip. Şehrin neredeyse en ücra köşesinde, şehre yaklaşık 150 km uzaklıkta ve dağlık bir arazide Başkale ilçesinde misafirhanenin yapılması gündemde.

Böyle bir misafirhanenin tahsis edilen bu yerde yapılması çok anlamlı, yararlı ve uzun dönemde uygulanabilir değildir. Ulaşım, güvenlik, gıda ve acil durumlarda hasta hane yâda hukuk mercilerine erişim noktasında büyük ve ciddi sıkıntılar yaşanacaktır. Bu insanların güvenliğini kim sağlayacak? Daha da önemlisi

Terör nedeniyle meydana gelecek olumsuz bir durumda bu insanları koruyanları kim koruyacak?

Güvenliği sağlamak amacıyla misafirhaneye silahlı kolluk güçlerinin konuşlandırılması gündemde. Ancak bu durum ileride çok daha büyük ve ciddi sorunlara neden olabilir. Mültecileri, mültecilerin mültecilere karşı olan olumsuz davranışlardan daha da önemlisi mültecileri misafirhaneye yerleştirilecek silahlı kolluk güçlerinin olası olumsuz davranışlarından kim koruyacak?

Bu insanlar zaruri ihtiyaçlarını gidermek amacıyla şehre inmek istediklerinde servis araçları olacak mı? Servis aracı olsa bile bu araçlar ne kadar sıklıkla şehre gidecek, acil durumlarda şehre gidebilme durumları olacak mı? Bu soruların hepsinin cevapları belirsiz. Kendisiyle konuşma fırsatı bulduğum yetkililer bu sorulara hep kaçamak cevaplar verip her şeyin kontrol altında ve planlı olduğunu söylemekle yetindiler.

Sivil Toplum Örgütleri bu misafirhaneyi denetleme yetkisine yâda iznine sahip değil. Misafirhane içinde yaşanan olaylar şeffaf bir şekilde kamuoyu yâda İnsan Hakları Örgütleriyle paylaşılmayacak. Bu durum olası adli vakaların kamuoyundan kaçırılmak amacıyla hasıraltı edilmesine ve mülteci ve sığınmacıların yaşadığı sorunların gözden kaçmasına neden olabilir.

Gündemde olan bir diğer proje ise eski cezaevi yakınlarda 165 kişi kapasiteli yeni bir Geri Gönderme Merkezinin kurulması. Van'ın Erciş ilçesi yolu üzerinde kurulacak olan mı merkez Başkale ilçesinde kurulacak olan mülteci misafirhanesinden görece daha iyi şartlara sahip olacak. Her odada ayrı banyo ve tuvalet, eğitim merkezleri, mülteci çocuklarına yönelik oyun parkları ve sosyal aktivite alanlarının olması planlanıyor. Ayrıca şehrin dışında olmasına rağmen ulaşımı nispeten daha rahat ve mümkün. Fakat Merkezin etrafında tel örgülerin konuşlandırılması proje kapsamı içine alınmış durumda. Yani bir diğer deyişle bu insanlar bu Merkez içinde izole edilecekler. Giriş çıkışları devamlı kontrol altında olacak. Eğer bu merkezlerin yapılmasından kasıt bu insanlara barınabilecekleri bir yer temin etmenin yanı sıra, bu insanları topluma da bütünleşmiş etmekte tel örgülerin varlığı, bu insanları topluma bütünleşmiş etmeyecek tam aksine toplumdan izole edilmesine neden olacaktır.

3.7.2. Eğitim

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi madde 22’de sığınma ülkesinin mültecilere eğitim sağlama sorumluluğunu yeniden açıklar.⁶¹ Mülteci çocukları sığınmış oldukları ya da transit ülke olarak geldikleri ülkede eğitim alma hakkına sahiptir. Devlet Cenevre sözleşmesi gereğince bu kişilerin eğitim hakkını sağlamakla yükümlüdür.

Genel anlamda Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve mülteciler eğitim konusunda pek fazla sıkıntı yaşamamaktadır. Bu kişilerin Türkiye’de yaşamaları nedeniyle topluma bütünleşmiş edilmesi gerekiyor ve bu nedenle bütünleşmiş sürecinin en büyük aşaması olan eğitim başlığına büyük önem veriliyor. Sığınmacı yâda mülteci ilköğretim düzeyinde eğitim hakkına hukuksal olarak sahip ancak lise ve yükseköğretim konusunda bazı sıkıntılar mevcut. Lise ve yükseköğretim aşamasında kullanılan dilin üst düzey oluşu sığınmacı yâda mültecinin başarı durumunu büyük oranda etkiliyor. Van ilindeki ve Türkiye’nin diğer illerindeki Af Örgütü üyeleri Ankara’da bulunan Af Örgütü üyelerinin liderliğinde bu konuda büyük çalışmalar yürütüyor. Bu sığınmacı ve mültecilere ilköğretimden sonra lise ve üniversite eğitiminin verilmesi konusunda lobi çalışmaları yürütüyorlar. Bu bağlamda Türkiye’de lise yâda üniversite bitirmiş bir sığınmacı yâda mülteci bulunmuyor.

Genel anlamda Van ilinde sığınmacı yâda mülteciler eğitim alanında pek sıkıntı yaşamıyorlar. Yaşanan çok az sayıda ve münferit sorunlar Af Örgütünün devreye girmesiyle Milli Eğitim Müdürlüğüne yollanan mektup ve dilekçelerle çözümlenebiliyor. Burada inisiyatifli Milli Eğitim Müdürlüğünde görevli yetkili kişiler elinde bulundurmakta ve bu kişiler mülteci ve sığınmacıların karşılaştıkları eğitim sorunlarının çözümünde çoğunlukla yapıcı rol oynuyorlar. Eğitim işleri ilgili Van Vali Yardımcısının bu noktadaki yapıcı rolü yadsınamayacak derecede çok ve mühim.

Karşılaşılan sorunlar çok nadir sorunlar ve genel anlamda hukuksal mevzuattan ziyade kişilerden kaynaklanan sorunlar. Bürokratik işlerin gerçekleştirildiği aşamalarda yetkili yerel otoriteler bazen münferit sorunlara neden

---

⁶¹ BMMYK Cenevre 1994, "Mülteci Çocuklar Koruma ve Bakım Kılavuzu", Ankara, 1994, s.2-7

olabiliyor. Örneğin okul müdürleri sığınmacı yâda mülteci okul değiştirmek istediğinde prosedürü bilmediği için bu kişilere sorun çıkarabiliyor. Dil sorunu nedeniyle okul yöneticileri çoğu zaman bu kirşleri okullarına kabul etmek istemeyebiliyor. Bunun içinde herhangi bir hukuksal mevzuatı emsal gösterebiliyor.

Okullarda en çok karşılaşılan sorun ise ayrımcılık sorunu. Yerli öğrenciler sığınmacı yâda mülteci çocuklarına karşı olumsuz ve ayrımcı bir tutum takınabiliyor. Alınan şikâyetler üzerine temellendirilecek olursa çocukların yetkili okul otoritelerinden ziyade diğer çocuklardan bazen şiddet gördüğü söylenebilir. İran kökenli olduğu için çocuklar diğer çocuklar tarafından oyunlara alınmıyor, kendileriyle dil yetersizliği nedeniyle de konuşulmuyor, belli bir düzeyde ayrımcılığa uğruyor ve kendilerinin o okulda istenmediği dile getiriliyor. Afgan ve Özbek mülteci çocukları ise ki bunlar neredeyse yok denecek kadar azdır, İranlı mülteci çocuklara nazaran daha çok kabul görmekte. Çocukların birçoğu hala uyum sorunu yaşamaktadır.⁶²

Van'daki Af Örgütü bu sorunları aşmak ve çözüm önerileri geliştirebilmek amacıyla yaklaşık 2 yıl önce bu sorunların yaşandığı okullara gitmiş. Okul yöneticileri, öğretmenler ve çocukların aileleriyle görüşmeler yapmış. Yapılan görüşmeler neticesinde okul yöneticileri ve öğretmenleri Af Örgütü üyelerinin çocuklarla görüşmesine izin vermemiş, konuyu kendilerinin halledebileceğini, çocuklarla konuşmak ve onlara gerekli uyarıları yapmak suretiyle sorunları kendilerinin halledebileceğini belirtmiş. Ancak gelinen aşamada bu yöntemin pek de yararlı olmadığı, ayrımcılık olaylarında yaşanan artışa bakıldığında kolayca anlaşılakta. Sığınmacı ve mülteci ailelerin belirttiğine göre kendilerine öğretmenleri tarafından uyarı yapılan yerli çocuklar, bu uyarılardan sonra biraz da öç alma duygusuyla göçmenlere karşı uyguladıkları psikolojik ve fiili şiddeti arttırmış durumda.

Ayrımcılık konusunda ayrımcılığı gerçekleştiren kişilerin tutumunu değiştirmek zor bir şey. Bu tutum o kişinin aile yapısı, yetiştiği çevre ve karakterinden ileri geldiği için bu durumlarda çoğu zaman uzman desteğine ihtiyaç var. Af Örgütünün böyle bir imkânı yâda programı yok. Devletin yetkili

---

⁶² Mazlumder, "Türkiye'deki Geçici Sığınmacı Kadın ve Kadınların Psikososyal Durumlarının Tespiti ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri", Mazlumder, Ankara, 2005, s.1-12

organlarının ve yerel yöneticilerin burada devreye girip psikolojik danışma merkezleri kurması, uzaman psikologlar denetiminde hem ayrımcılığa uğrayan hem de ayrımcılığı gerçekleştiren kişilerle diyaloga geçmesine zemin hazırlayacak projeleri hayata geçirmesi gerekiyor.

Tüm olumlu çalışmalara rağmen Van ilinde sığınmacı ve mültecilerin kendilerine ait bir okulu bulunmuyor. Okul çağına gelmiş diğer tüm yerli öğrenciler gibi sığınmacı ve mülteci çocukları da Milli Eğitim Bakanlığı müfredatını uygulamakla yükümlü Türk okullarında öğretimlerini sürdürüyorlar. Bu durum zaman zaman sorunlara neden olabiliyor. Birçoğu yeterli bir dil seviyesine sahip olmayan bu çocukların karşılaştığı en büyük engel iletişim sorunu. Çocuklar yaşlıları ve öğretmenleriyle sağlıklı bir iletişim kuramıyorlar. Bu engelin aşılması amacıyla Türkiye Eğitim Gönülleri Vakfı yaklaşık 7 yıldır sığınmacı ve mülteci çocuklarının dil problemini ortadan kaldırmaya yönelik faaliyetler yürütüyor. Vakıfta çocuklara Türkçe dersinin yanı sıra diğer temel dersler de veriliyor, çocukların topluma daha kolay entegre olabilmelerini sağlamak amacıyla sosyal aktiviteler gerçekleştiriliyor. Vakıf bunda da son derece başarılı olmuş durumda. Yeni kuşak sığınmacı ve mülteci çocuklarının birçoğu Türkçeyi biliyor ve çok rahat bir şekilde kullanabiliyor.

Vakıfta gerçekleşen bütün bu olumlu olayların yanı sıra Vakıf bünyesinde hala ayrımcı bir tutumun izlerinin görüldüğü söylenebilir. Vakıftaki Afgan, İranlı ve diğer yabancı uyruklu çocuklar ile yerli çocuklarının dinlenme, ders ve tenffüs saatleri birbirinden ayrılmış durumda. Çocuklar büyük bir alan içinde ama küçük topluluklar halinde birbirlerinden izole edilmiş bir şekilde yaşıyorlar. Bu durum kabul edilebilecek bir durum değil. Zira bu tutum kısa bir süre sonra çocuklarının Afgan, İranlı, Türk yâda Kürt olarak kendi aralarında gruplaşmalarına neden oluyor. Çocukların belki de güvenlik nedeniyle birbirlerinden ayrı tutulması ileriki aşamalarda gruplaşmalara neden oluyor ve bu çocukların birbirleriyle iletişime geçmelerine engel oluyor. Aynı ortam içindeki havayı tenffüs eden büyük bir grubun içinden farklı tiplerde ve düşünce tarzında ve birbirlerinden pek hazzetmeyen farklı küçük gruplar ortaya çıkıyor. Bu da kimi zaman güvenlik sorunlarına neden oluyor. Vakıf içinde verilen eğitimle çocuklar bir yandan topluma bütünleşmiş olurken bir yandan çok çelişkili bir biçimde birbirlerine yabancılaşıyorlar.

3.7.3. Sağlık

Van'da mülteci ve sığınmacıların en büyük problemlerinden biri sağlık problemidir. Herhangi bir sağlık güvencesi altında olmadıkları ve birçoğunun tedavi giderlerini karşılayacak ekonomik durumları olmadığı için hastanelerde tedavi olamamaktadırlar. Mülteci misafirhanelerinin sağladığı sağlık imkânları ise yeterli düzeyde değil. Ekonomik yetersizliklere sağlıklı barınma koşulları da eklendiğinde durum daha vahim bir hal almaktadır.

Sağlık hizmeti alma konusunda karşılaşılan başlıca güçlükler sıralandığında; ilaç ve tedavi için payına düşen harcamaları yapamama %20,6 ile ilk sırada gelmektedir. Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağını bilmeme (%19,2); BM MYK'nın anlaşmalı olduğu özel poliklinik ve hasta hanelerde ücretsiz tedavi olamama (%16,8); dil güçlüğü olduğu için hastalıkla ilgili şikâyetleri anlatamama (%16,2); sağlık kontrollerini düzenli olarak yaptıramama (%16,2); ve karşı cinsten sağlık görevlisine şikâyetlerini rahat ifade edememe (% 10,7); onu izlemektedir. Mülteci ve sığınmacıların içinde ilaç ve tedavi için payına düşen harcamaları yapamayanlar % 64,5 oranındadır. Bu harcamaları yapamama, sığınmacıların Türkiye'de çalışamamaları ve buna paralel olarak aylık gelirin bu grubun %70'e yakınında sıfır olması ile ilişkili görünmektedir.⁶³

3.7.4. Ekonomik sorunlar

Mülteciler ve sığınmacılar Türkiye'de çalışma izni olmadan yasal olarak çalışamamaktadırlar. Mültecilerin ve sığınmacıların yasal olarak çalışabilmeleri için 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun kapsamında çalışma izni almaları gerekmektedir. Çalışma izni almak işverene önemli mali yükümlülükler getirmekte ve kanun yabancıların çalıştırılması konusunda önemli sınırlamalar getirmektedir. Bu yüzden Türkiye'de mülteciler ve sığınmacılar çalışamamaktadırlar. Bu da onların ekonomik sıkıntı yaşamalarına neden

⁶³ Sema Buz, "Zorunlu Çıkış, Zorlu Kabul-Mültecilik", SGDD Yayınları, Ankara 2004, s.22-25

olmaktadır. Ayrıca mültecilerin ve sığınmacıların yasal olarak çalışamamaları bu durumun istismarını beraberinde getirmektedir. Yerli esnafın bir bölümü bu durumu istismar ederek çok cüzi rakamlar karşılığında bu insanları çalıştırmaktadır. Çalışma izinleri olmadığı için herhangi bir sağlık güvenceleri de yoktur. Daha önce de değinildiği gibi mültecilerin neredeyse %90 ı sadece günlük ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla zorunlu olarak bu duruma katlanmaktadır. Garsonluk, bulaşıkçılık ve de en çok da kaçak sigara satıcılığı yapmaktadırlar.

3.7.5. Temel Gereksinimler ve Beslenme Sorunu

Uluslararası Af Örgütü sığınmacı yâda mültecilere yönelik maddi yardım yapan bir örgütten ziyade hak savunuculuğu yapan bir nitelik taşıyor. İnsanların haklarının korunması için lobi faaliyetleri yürütüyor. BM ise sadece okula giden öğrencilerin eğitim masraflarında kullanılmak üzere dönem başına 50-60 liralık, ailede bulunan birey kişi başına da 6 ay süreyle 104 liralık bir yardımı öngörüyor.

Valilikler Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla, tamamen valinin inisiyatifinde olan bir düzeyde zaman zaman ayakkabı, giysi yâda gıda yardımı yapıyor. Fon bütçesi kısıtlı ve yetkili otoritenin yasayla belirlenmiş bir zorunluluğu olmadığı için yapılan yardımlar çok cüzi miktarlarda, çok az sayıda kişiye ulaşabiliyor. Burada üstünlük tamamen yerel düzlemde valinin elinde. Vali yâda bu işlerden sorumlu vali yardımcısı üstünlük almadığı sürece sığınmacı yâda mültecinin durumu belirsiz.

Bu pratiklere bakılarak sığınmacı yâda mültecilerin temel gereksinimleri karşılamada ve beslenmede ne derecede büyük zorluklarla karşılaştığı tahmin edilebilir

Tablo 3.11: BM Yardımlarının Van'da Ulaştığı Kişi Sayısı (2006)

TÜRKİYE BMMYK YARDIMLARININ VAN'DA ULAŞTIĞI KİŞİ SAYISI 2006				
	İRAN	IRAK	DİĞER	TOPLAM /YTL
Aylık Parasal Yardım(Van)	50	0	35	85
Bir Kerelik Parasal Yardım (İran'dan gelen Kuzey Iraklılar)	3307	0	0	3307
Bir Kerelik Parasal Yardım (Van- Hakkâri)	20	0	4	24
Hastaneye Sevk	-	-	-	1696
Kliniğe Sevk	648	76	1664	2388
Eczane Yardımları	2000	521	461	2982
Hijyen Paketleri	1603	393	44	2040
Barınma Yardımı(Van)	7	0	2	9
Seyahat Yardımı(Van)	68	0	3	71
TOPLAM				17691

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

3.8. MÜLTECİ KADIN, ERKEK VE ÇOCUKLAR

Sığınmacı ve mülteci konumunda olan erkek, kadın ve çocukların her türlü haklarını korumak ev sahibi ülkenin ana görevlerinden biri konumundadır. Ev sahibi ülke sığınmacı ve mülteci kadın, erkek ve çocukların barınma, gıda ve can güvenliği ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye ofisi, Türkiye'nin mülteci koruma sistemindeki özel rolünü dikkate alarak ailesinden ayrı kalmış, istismara veya tacize uğramış çocuklar, bekâr kadınlar, aile reisi konumundaki kadınlar, aile içi şiddet mağdurları, cinsel şiddet veya istismar mağduru veya tehlikede bulunan kadınlar ve

mülteci konumundaki erkekler de dâhil olmak üzere özel ihtiyaçları olan dosyalara ilişkin tutarlı işlem yapılması ve sistematik bir şekilde takip edilmesini sağlamak amacıyla Özel Dosyalar için Birimler arası Komite adı altında bir komite oluşturmuştur.⁶⁴ Bu komite bu özel dosyalar üzerinde titiz bir çalışma yürütür.

Van ilinde Van Mülteci ve Sığınmacı Ofisi bu Komite ile işbirliği içinde çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Her ne kadar bu faaliyetler büyük bir özen ve sağduyu ile gerçekleştirilse de yerel makamların bazı tasvip edilemez davranışları nedeniyle Ofisin çalışmaları kısmen de olsa yetersiz kalmaktadır. Dünyanın hemen her bölgesinde olduğu gibi Van ilindeki sığınmacı ve mülteciler arasında da en kötü muameleyi mülteci kadın ve çocuklar görmektedir. Aşağıdaki tabloya bakıldığında 2008 yılı itibari ile Van ilindeki kadın, erkek ve çocuk mülteci ve sığınmacıların oranı sayısal veriler ile görülmektedir. 2008 yılı itibari ile Van iline sığınmacı ve mülteci başvurusunda bulunan 5303 kadın bulunmaktadır. Bu kişilerin 150'si 0-17 yaş arasındaki kadınlar yani kız çocuklarıdır.

Aynı yıl erkek sığınmacı ve mülteciler tarafından gerçekleştirilen başvuruların 847'si Van iline gerçekleştirilmiştir. Başvuruda bulunan bu kişilerin 194'ü 0-17 yaş arası kişiler yani sığınmacı ve mülteci erkek çocuklarıdır.

Tablo 3.12: Uydu Kentlerde Kadın-Erkek Sığınmacı-Mülteci Yaş Dağılımı (2008)

Cinsiyet	Şehir	18 - 59				TOP LAM
		0 - 4 yaşları arasında	5 - 17 yaşları arasında	yaşları arasında	60 yaş ve üstü	
KADIN	Adana		2	6	1	9
	Adapazarı	1	1	4		6
	Afyon	11	25	87	4	127
	Ağrı		2	5		7
	Aksaray	8	36	79	2	125

⁶⁴ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, "Mülteci Çocuklar Hukuk El Kitabı", Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Türkiye, 2008

Amasya	11	35	73	2	121
Ankara	11	67	164	4	246
Antalya			3	1	4
Bilecik	4	18	39	2	63
Burdur	16	35	98	2	151
Bursa		1	2		3
Çankırı	24	42	126	4	196
Corum	6	18	46	3	73
Edirne			2		2
Eskişehir	11	63	148	3	225
Gaziantep	47	87	183	6	323
Hakkâri	1	1	5		7
Hatay	15	22	72	3	112
Isparta	5	25	80		110
İstanbul	79	204	580	37	900
İzmir	1	9	45		55
Karaman	5	20	67		92
Kastamonu	8	19	51	4	82
Kayseri	15	102	313	19	449
Kırıkkale	1	4	11		16
Kırşehir	22	60	122	4	208
Konya	39	102	211	3	355
Kütahya	12	29	78		119
Mardin		4	2		6
Mersin	2	5	30	1	38
Nevşehir	13	39	124	5	181
Niğde	14	35	76	5	130

	Silopi			3		3
	Şirnak	3	3	9		15
	Sivas	6	27	43	4	80
	Tokat	7	16	24	1	48
	Unknow n	5	15	39	1	60
	Urfa	1		2		3
	Van	39	111	282	6	438
	Yozgat	10	31	52	5	98
	Yozgat Kamp	2	3	12		17
Kadın	Toplam	455	1318	3398	132	5303
ERKEK	Adana		1	11	1	13
	Adapaz arı		3	5		8
	Afyon	4	23	140	3	170
	Ağrı		3	10		13
	Aksaray	11	39	121	3	174
	Amasya	11	38	113	2	164
	Ankara	22	103	282	8	415
	Antalya			2	1	3
	Bilecik	6	24	39	2	71
	Burdur	13	36	160	2	211
	Bursa		2	5		7
	Çankırı	20	52	160	10	242
	Corum	12	19	87	2	120
	Edirne		1	17		18
	Erzuru m			1		1
	Eskişehir	24	71	195	5	295
	Gaziant	46	104	334	6	490

ep					
Hakkâri	3		16		19
Hatay	10	20	131	1	162
Isparta	8	32	142	1	183
İstanbul	105	286	909	37	1337
İzmir	5	11	118		134
İzmit			1		1
Maraş			2		2
Karama n	1	21	129		151
Kastam onu	7	24	72	1	104
Kayseri	19	112	322	21	474
Kilis			3		3
Kırıkkal e	1	2	12		15
Kırşehir	18	75	186	6	285
Kocaeli			2		2
Konya	36	102	253	2	393
Kütahya	10	41	86	1	138
Mardin	1	2	2		5
Mersin	2	3	40	3	48
Muğla			1		1
Nevşehir	11	43	153	4	211
Niğde	12	32	56	3	103
Samsun			2		2
Silopi	2	1	13	1	17
Şirnak	3	4	35		42
Sivas	7	21	56	1	85
Tokat	10	20	38	2	70
Bilinme yen	4	10	78	3	95

	Urfa			2		2
	Van	38	156	648	5	847
	Yozgat	4	26	66	2	98
	Yozgat Kampı	2	6	5		13
Erkek						
Toplam		488	1569	5261	139	7457
TOPLA						
M		943	2887	8659	271	12760

Kaynak: <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=158>

3.8.1. Mülteci Kadınlar

Mültecilerin göç etmelerine sebep etkenlerin yanında, kadınlar şiddet ve cinsel istismar nedeniyle de ülkelerini terk etmektedir. Birçoğu ülkelerinde maruz kaldığı cinsel istismar, töre ve benzeri ataerkil sebepler nedeniyle yeni bir hayat arayışı içine girmektedir.

Birleşmiş Milletler verilerine göre her yıl iki milyon kadın ve kız çocuğunun ticareti yapılmaktadır. Bosna, Kamboçya, Liberya, Peru, Somali ve Uganda’da savaş esnasında yaşanan toplu tecavüz vakaları bilinmektedir. Örneğin sadece Bosna savaşı sırasında en az yirmi bin Müslüman kadının; 1994 Ruanda soykırımında ise beş yüz bin kadının tecavüze uğradığı tahmin edilmektedir. Sierra Leone’ de kendilerine anket uygulanan yerinden edilmiş ailelerinin de %94’ü tecavüz, işkence ve cinsel kölelik de dâhil olmak üzere, cinsel saldırılara maruz kaldığını belirtmiştir.⁶⁵

---

⁶⁵ Ayşe Akkaya, “ Mülteci Kadınlar ve Sığınmacı Kadınlar”, Toplum ve Hukuk Dergisi 2002, 2 (4), s.75-83

3.8.1.1. Mülteci Kadın ve Kız Çocukların Yaşadığı Sorunlar

Van'da kendisiyle görüştüğümüz mülteci kadınların büyük bir bölümü cinsel istismar sorusunu cevaplamaktan özellikle kaçındı. Birçoğu ülkesini eşleri ve çocuklarının hayatlarından endişe ettiği için terk ettiğini belirtti. Afgan mülteci kadınlar ataerkil sebeplerden kaynaklanan baskılar nedeniyle, İranlı mülteci kadınlar rejim ile birlikte kadınlara gelen baskılar nedeniyle Özbek ve Suriyeli mülteci kadınlar ise daha çok ekonomik nedenlerle ülkelerini terk etmek zorunda kaldıklarını dile getirdi. Her ne sebeple olursa olsun bu insanların ortak noktaları Doğu'ya has bir özellik olan kadınları ikinci planda görme ve baskı yüzünden ülkelerini terk etmiş olmalarıdır. Görüşme yaptığım mülteci kadınların % 90 lık bir kısmı kaçışları öncesi ve esnasında fiziksel ve cinsel saldırı ve istismara; sığınma ülkesinde fiziksel ve cinsel saldırı ve istismara; eşlerinin istismarı ve terk etmesine; silahlı çatışmaya ve zorla askere alınmaya; cinsel sömürüye ve fahişeliğe zorlanmaya; kişi olarak tanınmamaya ve belge eksikliğine ve/veya geri dönüşlerinden sonra fiziksel ve cinsel saldırı ve istismara maruz kaldığını belirtti. Bu kadınların arasında bunlardan en az şikâyetçi olan ise İranlı kadın mültecilerdir. Diğer mültecilere nazaran ekonomik olarak daha iyi durumda olan bu kadınların bu olumsuzluklardan en az seviyede etkilendiğini varsaymak yanlış olmayacaktır kanısındayım.

Mültecilik döngüsü içerisinde kadın ve kız çocuklarına yönelik cinsiyet / toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür.

3.8.1.2. Çatışma sırasında, kaçıştan önce:

1. İktidarda bulunan kişiler tarafından taciz edilme
2. Kadınların cinsel olarak işkence görmesi
3. "Askerler" tarafından cinsel şiddet uygulanması
4. Toplu tecavüz ve hamile bırakılma
5. Çatışma halindeki tarafların silahlı mensupları tarafından kaçırılma

6. Kaçış sırasında
7. Haydutlar, sınır muhafızları tarafından cinsel saldırı
8. İnsan tacirleri, köle ticareti yapanlar tarafından yakalanma

3.8.1.3. Sığınma ülkesinde:

1. Otorite sahibi kişiler tarafından cinsel saldırı,
2. Ailelerinden ayrı düşmüş kız çocuklara, bakıcı aile yanındaiken cinsel taciz
3. Aile içi şiddet
4. Yakacak toplarken, su almaya giderken cinsel saldırı
5. Hayatta kalabilmek için cinsel ilişkiye zorlanmak/ zorla fuhuş
6. Sığınma ülkesinde yasal bir statü beklerken y da yardım ve kaynaklara erişmeyi beklerken cinsel taciz

3.8.1.4. Geri dönüş sırasında:

1. Kadınlara yönelik zararlı geleneksel uygulamaların tekrar başlatılması
2. Ailelerinden ayrı düşmüş kadın ve çocuklara yönelik cinsel taciz
3. İktidarda bulunan kişiler tarafından cinsel istismar
4. Haydutlar, sınır muhafızları tarafından cinsel saldırı, geri dönüşte zorlanma

3.8.1.5. Yeniden bütünleşme:

1. Geri dönenlere bir çeşit ceza olarak cinsel tacizde bulunmak

2. Yasal statüyü düzene sokmak için cinsel zorbalık
3. Kadınların karar alma süreci haricinde bırakılması
4. Kaynaklara erişiminin engellenmesi

Görüştüğüm şiddet ve cinsel istismara uğramış kadınların büyük bir bölümü okuryazar değildi ve herhangi bir ekonomik güvenceleri yoktu. Bu kişilerden cinsiyete dayalı şiddete daha açık olanları şöyle sıralamak mümkün:

1. Refakatiz ve tecrit edilmiş tek kadınlar,
2. Yalnız aile reisi kadınlar,
3. Cinsel şiddet kurbanı kadınlar,
4. Eşcinsel kadınlar,
5. Ruh sağlığı bozuk ve travmatik kadın mülteciler,
6. Refakatsiz kız çocukları ve koruyucu aile bakımına verilmiş çocuklar,
7. Ve gözaltındaki veya benzeri durumdaki kadınlar.⁶⁶

3.8.2. Mülteci Erkekler

Dünya üzerinde birçok kişi, ekonomik nedenler, doğal afetler, savaşlar, iç çatışmalar, kötü muamele ve insan hakları ihlalleri ve benzeri nedenlerle ülkesini terk etmektedir. BMMYK resmi kayıtlarına göre bugün Dünya üzerinde 200 milyonun üzerinde mülteci vardır. Bu insanların %58'lik bir oranını erkek nüfusu oluşturmaktadır.⁶⁷ Dünya üzerindeki mülteci erkeklerin çoğu gibi Van ilindeki

---

⁶⁶Halim Yılmaz, "Mülteci Kadınlar ve Uluslar arası Koruma", Türkiye'deki Geçici Sığınmacı Kadın ve Çocukların Psikososyal Durumlarının Tespiti ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri, Mazlumder, Ankara 2005, s. 12-23

⁶⁷ İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı, "Dünya Mülteci Hareketleri, Türkiye'nin Konumu ve Mültecilerin Karşılaştıkları Sorunlar, Mülteci Dosyası", 02.02,2010,

mülteci erkeklerin de ülkelerini terk etmelerindeki ana sebepler ekonomik zorluklar ve dini yâda etnik nedenlere dayalı kötü muamele ve insan hakkı ihlalleridir. Van ili gidilecek hedef yer yâda gidilecek nihai ülkeye varmak için geçiş kapısı olarak kullanılmaktadır. Birçoğunun yeterli eğitim düzeyi olmadığı için şehirdeki kafeterya, tatlıcı, lokanta gibi mekânlarda çok cüzi miktarlara çalışmaktadır. Geriye kalan büyük kısım ise ayakkabı boyacılığı yâda kaçak sigara satıcılığı yapmaktadır. Bu grubu oluşturan ana etnik unsur Afgan ve Özbek mültecilerdir. Daha öncede değinildiği gibi İranlı ve Iraklı mülteciler hem eğitim hem de ekonomik düzey olarak daha iyi şartlara sahip olduğu için, bu gibi işlerde çalışan İranlı veya Iraklı mültecilere rastlamak çok nadir görülen bireydir.

2008 yılı içinde şehirler bazında Türkiye genelinde yapılan iltica başvurularının toplamı 18063'dür. Yapılan 18063 başvurunun 12760'ı erkek mülteciler tarafından yapılmıştır ve bu başvuruların 847'si Van ilinde gerçekleştirilmiştir.

3.8.3. Mülteci Çocuklar

BMMYK resmi kayıtlarına göre bugün Dünya üzerinde 25 milyon üzerinde mülteci çocuk vardır. Bu çocukların birçoğu artık yaşanan savaşların, iç çatışmaların, açlığın, ekonomik sorunların dolaylı yoldan etkilenenleri konumundan çıkıp hedef haline gelen bireyler olmuştur. Toplu tecavüzler, çocuk asker olmaya zorlanma, fuhuş, organ ticareti yâda fidye amacıyla kaçırılma gibi durumlarla artık daha fazla oranda karşı karşıya kalmaktadırlar.

Düşünüldüğünün aksine bu ve benzeri birçok sorunla göç edildikten sonra da sık sık karşılaşmaktadır. Eğitim, beslenme, barınma, cinsel istismara maruz kalma gibi sorunlar bu çocukların karşılaştığı temel sorunların başında gelmektedir.

Van ili sınırları içinde ikamet eden mülteci çocukların ana sorunları da Dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan diğer mülteci çocuklarınkinden farklı değildir. Çocukların birçoğu yetersiz beslenme sorunuyla karşı karşıyadır. Şehirdeki

Afgan mülteci çocukların neredeyse tamamın beslenme, barınma ve eğitim gibi temel sorunları vardır. Aileler günlük gıda ihtiyaçlarını yerli halkın kendilerine verdiği yiyeceklerle, çeşitli kurumlardan yapılan yardımlarla yâda dilencilik yaparak karşılamaya çalışmaktadır. Fakat aile bireylerinin fazlalığı bu yardımların yetersiz kalmasına, dolayısıyla da ailedeki çocukların küçük yaşta iş hayatına itilmesine neden olmaktadır. Şehirdeki işsizlik oranının yüksekliği, nüfusun fazlalığı esnafın bu çocukları ucuz işçi potansiyeli olarak görmesine neden olmaktadır. Birçoğu sadece günlük gıda ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde gelir elde ettikleri işlerde çalışmaktadır.

Eğitim konusu başlı başına bir sorundur. Birçoğu herhangi bir eğitim kurumunda öğrenimine devam etmemektedir. Ancak bölgede bulunan birkaç okulun özellikle Afgan mülteci çocuklarını kabul etmeye başlamasıyla, aileler çocuklarını çok az sayıda da olsa okula göndermeye başlamıştır. Özellikle şehirdeki Yardımseverler Derneği İlköğretim Okulun öğrencilerinin neredeyse %40'lık bir oranını mülteci çocuklar oluşturmaktadır. 90'ların ikinci yarısından itibaren okuldaki mülteci çocukların sayısı her geçen gün artmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VAN İLİNDEKİ MÜLTECİLERİN SOSYOLOJİK VE EKONOMİK DURUMLARINI ORTAYA KOYMAYA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Van ili Türkiye'nin en doğusundaki illerden biri olması münasebeti ile Türkiye'nin doğusundan ülkeye giriş yapan yasal yâda yasal olmayan sığınmacı ve mültecilerin ilk tercih ettikleri şehirlerden biridir. Doğuda İran, Irak ve Suriye ile olan sınırları dolayısıyla her yıl birçok sığınma başvurusu almaktadır. Ancak yapılan sığınma başvuruların yasal olanlarının yanı sıra şehre, insan kaçakçıları yâda bireysel bazda yasal olmayan yollardan da birçok giriş yapılmaktadır. Şehir sığınmacılar tarafından nihai bir hedef olarak görülmekle birlikte, çoğu zaman 3. ülkelere yasal yâda yasadışı geçişlerde bir köprü görevi de görmektedir. Şehirde bulunan BMMYK Ofisinin varlığı Ortadoğu ve diğer Doğu ülkelerinden yapılan başvuruların bu şehirde yığılmasının ana nedenlerinden biridir.

Van yoğun bir mülteci trafiğine sahne olmaktadır. Başvuruların çokluğu, ekonomik yetersizlikler, yasalardan kaynaklanan boşluklar ve bazı kamu otoritelerinin olumsuz tutum ve davranışları birçok sosyal sorunu da beraberinde getirmektedir. Araştırmanın bu bölümünde Van ilinde ikamet eden sığınmacı ve mültecilerin bazı temel sosyal özellikleri ve sorunları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Araştırma 2009 yılı Ocak-Mart ayları arasında ve yüz yüze görüşme usulüyle uygulanan anket çalışması ile gerçekleştirilmiş, hazırlanan anketler, toplam 127 kişiye hane halkı ölçeğinde, ikamet ettikleri konutlarda ziyaret edilerek uygulanmıştır.

4.1.1. Doğdukları Yerleşim Birimine Göre

Van'da yaşayan mültecilerin doğdukları yerlere bakıldığında yığılmanın köylerde olduğu anlaşılmaktadır. Anket yapma imkânı bulduğumuz hemen her 10

mülteciden 6'sı köyden geldiklerini dile getirdi. Burada da yine farklı kesimi İranlı Bahai mülteciler oluşturmaktaydı. Bahailerin tamamına yakını büyük kentlerde ya da Tahran gibi anakent şehirlerde yaşadığını dile getirdi. İran'da Ahmedinejat hükümetinin başa gelmesiyle birlikte birçoğu siyasi kaygılarla Müslüman olmadıkları için ülkelerini terk etmişlerdi.

Tablo 4,1: Doğduğu Yere Göre Dağılım

Doğduğu yer	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Köy	14	11,2	11,2
Şehir	21	16,5	16,5
Metropol	3	2,3	2,3
Kasaba, Belde, Bucak, Nahiye	89	70	70
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.2. Cinsiyete Göre

Van'da yaşayan mültecilerin büyük bir çoğunluğunu dünyanın hemen her yerinde olduğu gibi burada da büyük sıkıntılar yaşayan kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Ailelerin çoğunun birey sayısı 10'u bulmaktadır. Özellikle Afgan ve Özbek mülteci aileleri çok fazla sayıda bireye sahip ve bu bireylerin büyük bir bölümünü kadınlar oluşturuyor. Anket çalışmamız sırasında dışarıda kendilerine

sorular yöneltebildiğimiz kadınların neredeyse tamamını İranlı Bahai⁶⁸ kadın mülteciler oluşturuyordu. Sayıca az olmalarına rağmen Bahai kadınlar ekonomik özgürlüklerini kazanmış oldukları ve eğitim düzeyleri çok yüksek olduğu için normal bir batı ülkesindeymiş gibi hayatlarını sürdürüyorlar. Afgan, Özbek ve İranlı Müslüman kadın mülteciler ile karşılaştırıldığında İranlı Bahailer çok farklı bir görüntü oluşturmaktadır.

Tablo 4,2: Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Erkek	38	29,9	29,9
Kadın	89	70,1	70,1
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.3. Medeni Hale Göre

Ankete katılan mültecilerin birçoğunu çocuklar, gençler ve kadınlar oluşturmaktadır. Genç nüfusun tamamına yakını bekârdı. Birçoğu daha çocukken ülkesini terk etmek zorunda kaldığı için yaşları 20-27 yaşları arasında değişse de evlenmemişti.⁶⁹

Evli olmayan mültecilerin burada yaşadığı en büyük sorun mahalle baskısı. Yerli halkın neredeyse tamamı özellikle İranlı mülteciler olmak üzere mültecilere

⁶⁸ Bahailik, İran'da insanlar arasında çok yoğun bir biçimde paylaşılan ve 1817-1892 yılları arasında Hz. Bahau'llah tarafından getirildiğine inanılan din. Daha fazla bilgi için bkz.

<http://www.tr.bahai.org/hakimizda.htm> ve <http://www.bahai.org/>

⁶⁹ Yazarın Notu: "Niçin evlenmedin?" diye sorduğum 27 yaşındaki bir Afgan mülteci şakayla karışık "Dünya'yı gezmekten vakit bulamadım " dedi.

ev kiralamaya yanaşmıyor. Bunun en büyük nedeni hala feodal bir toplumun özelliklerini taşıyan yöre halkının bekâra ev verilmez düşüncesi. Bu durum karşısında bekâr mültecilerin birçoğu mecburen hiç tanımadığı kişilerle aynı evleri hatta aynı odaları paylaşıyor. Birçok mülteci evinde 10 dan dan fazla bekârın birlikte yaşadığını görmek çok sık rastlanan bir durum.

Evli mültecilerin bir kısmı da barınacak bir yer bulma sıkıntısı çekiyor. Özellikle yöre halkının İranlı Bahai mülteciler hakkındaki olumsuz düşünceleri nedeniyle İranlı mülteciler barınacak bir yer bulmada sıkıntı çekiyor. Yöre halkı Afgan ve Özbek mültecilere karşı daha farklı bir tutum içinde. Zira Afgan ve Özbek mültecilerin birçoğu kendi ülkelerinde çok iyi bir işe sahip olmalarına rağmen iltica ettikten sonra ekonomik olarak çökmüş durumda ve çok zor şartlar altında yaşamını sürdürmek zorunda. Bu durumda olan bu insanlara yöre halkı çok daha ılıman yaklaşıyor.

Tablo 4,3: Medeni Hale Göre Dağılım

Medeni hal	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Evli	83	65,5	65,5
Dul	2	1,5	1,5
Bekâr	42	33	33
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.4. Yerleşim Yerine Göre

İltica ettikten sonra burada ya 3. bir ülkeye gönderilmek için bekleyen ya da sığınma başvurusunun sonuçlandırılmasını bekleyen 127 mülteci ve sığınmacının 117 si (%92,1) bu süre zarfında yerleşim yeri olarak kentleri tercih etmiştir. Bunun başlıca nedenleri Mülteci Ofisi bürosunun ve barınma evlerinin şehirde olması ve bu süre zarfında ekonomik olarak düşük gelir grubuna mensup olan bu kişilerin daha fazla iş imkânı bulmasıdır. Ankete katılanların % 3,9'u yerleşim yeri olarak kasabaları,% 2,3'ü köyleri % 1,5'i ise İstanbul, Ankara gibi anakent şehirleri tercih etmiştir. Bu kişiler her gün belirli saatlerde buldukları ilin yetkili organlarına gidip imza atmak suretiyle şehirde olduklarını teyit etmek zorundadır. Şehirlerde gerçekleşen yığılmaların bir diğer nedeni ise sürekli imza zorunluluğudur.

Tablo 4,4: Yerleşim Yerine Göre Dağılım

Yerleşim yeri	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Köy	3	2,3	2,3
Şehir	117	92,1	92,1
Metropol	2	1,5	1,5
Kasaba, Belde, Bucak, Nahiye	5	3,9	3,9
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.5. Geldiği Ülkeye Göre

Ankete katılan 127 mülteci ve sığınmacıdan 87'si (% 68,5) İran'dan, 25'i (% 19,6) Afganistan'dan, 13'ü (% 10,2) Irak'tan ve 2'si (% 1,5) Özbekistan'dan geldiğini belirtmiştir. En büyük mülteci kaynağı İran'dır. Bunda temel nedeni İran'da Mahmut Ahmedinejad'ın Cumhurbaşkanı olarak göreve gelmesi oluşturmaktadır. Ankete katılan İranlı mülteci ve sığınmacıların neredeyse tamamı Bahai dinine mensup oldukları için siyasi ayrımcılığa ve şiddete maruz kaldıklarını belirtmiş, can güvenliği endişesi ile ülkelerini terk ettiklerini belirtmiştir. İran'da rejimin değişmesinden sonra en yakın ülke olan Türkiye'ye iltica ve sığınma başvurularında artış yaşanmıştır. Ankete katılan mülteci ve sığınmacıların en çok sayıda geldikleri 2. ülke ise Afganistan'dır. Ankete katılan 127 mülteci ve sığınmacıdan 25'i (% 19,6) Afgan kökenlidir. Amerika'nın 7 Ekim 2001 yılında Afganistan'ı işgalinin ardından ülkede ortaya çıkan kargaşa, şiddet ve can güvenliği endişesi nedeniyle birçok Afgan ülkesini terk etti. Ülkesini terk eden Afgan mülteci ve sığınmacıların iltica etmek için seçtikleri ilk durak hem tarihsel, hem dinsel hem de coğrafi nedenlerden dolayı Türkiye olmuştur. İlk başvurular Van'da bulunan Mülteci Ofisine gerçekleştirilmiştir. Amerika'nın Irak'ı işgalinin ardından da gene Afganistan'dakine benzer olaylar yaşanmış, birçok kişi ülkesini terk ederek mülteci durumuna düşmüştür. Ankete katılan mülteci ve sığınmacıların 13'ü (% 10,2) Irak kökenlidir. Özbek mülteciler ise yalnızca 2 kişidir ve %1,5' lik bir orandadır.

Tablo 4,5: Geldiği Ülkeye Göre Dağılım

Geldiği ülke	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
İran	87	68,5	68,5
Afganistan	25	19,6	19,6
Irak	13	10,2	10,2
Özbekistan	2	1,5	1,5
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.6. Yaş Guruplarına Göre

Ankete katılan 127 mülteci ve sığınmacı arasında rakamlara ve oranlara bakıldığında en kalabalık grubu genç nüfusun oluşturduğu anlaşılmaktadır. 18-25 yaş arası mülteci ve sığınmacıların sayısı 45'dir (% 35,4). 26-31 yaş arası mülteci ve sığınmacıların sayısı 37, yüzdelik oranı ise % 29,1 'dir. Bu her iki grup da genç yaş kitlesi diyebileceğimiz nüfus kitlesini oluşturmaktadır. Yaşları 18-31 yaş arasında değişen mülteci ve sığınmacıların toplamı 82, yüzdesi ise 64,5'e tekabül ediyor. Bu rakamlar ve oranlar mülteci ve sığınmacı olarak ülkesini terk eden kişilerin çoğunlukla kendi ülkelerinde yaşama umutlarının kalmadığına inanan gençlerin oluşturduğunu göstermektedir. Zira yaş ortalamaları daha yüksek olan mülteci ve sığınmacıların oranı daha düşük seviyelerde. 32-40 yaş arası grubunda 28 (%22), 41 yaş ve üzeri grupta ise 17 (%13,3) mülteci bulunmaktadır. Bu bir bakıma belli bir yaş üzeri olan sığınmacı ve mültecilerin daha genç sığınmacı ve mültecilere nazaran ülkelerini terki ve mülteci konumuna düşmeyi kolay bir şekilde göze alamadığını göstermektedir.

Tablo 4,6: Yaş Guruplarına Göre Dağılım

Yaş grubu	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
18-25	45	35,4	35,4
26-31	37	29,1	29,1
32-40	28	22	22
41-ve üzeri	17	13,3	13,3
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.7. Çocuk Sayısına Göre

Van'daki mülteci profili gelinen ülke, tabii olunan din ya da etnik kökene göre farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılık çocuk sayılarına da yansımış durumda. Ankete katılan mülteci ve sığınmacıların 31'i (%42,4) 1 çocuk sahibi, 27'si (%36,9) 1-3 çocuk sahibi, 14'ü (%19,1) 3-6 çocuk sahibi ve 1'i (%1) 6 çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir. Çocuk sayılarına bakıldığında en kalabalık grubu Afgan ve Iraklı mülteci ve sığınmacılar oluşturmaktadır. Özellikle Afgan mülteci ve sığınmacılar arasında gelir düzeyi çok daha düşük olan, Iraklı mülteciler arasında ise Kürt etnik kökenine sahip olan sığınmacı ve mülteciler çok daha fazla sayıda çocuğa sahiptir. Ankete katılan ve kendisini Kürt olarak tanımlayan 11 mülteci ve sığınmacının çocuk sayısı 3-6 arasında değişmektedir. Bu sıralamada en az çocuk sayısına sahip olan mülteci ve sığınmacı grubunu ise İranlı Bahai'ler oluşturmaktadır. İranlı Şii sığınmacı ve mültecilerin aksine Bahailer 1 yâda 2 çocuğa sahipler. Ekonomik durumları diğer sığınmacı ve mültecilere nazaran çok daha iyi durumda olan Bahailer bu çocukların eğitim, barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çekmemekte, bu ihtiyaçları büyük oranda kendileri karşılayabilmektedirler.

Tablo 4,7: Çocuk Sayısına Göre Dağılım

Çocuk sayısı	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
1	31	42,4	42,4
1-3	27	36,9	36,9
3-6	14	19,1	19,1
6...	1	,1	,1
Toplam	73	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.8. Birey Sayısına Göre

Ankete katılan 127 sığınmacı ve mülteçiden 16'sı (%12,5) 1 birey sayısına sahiptir. Diğer bir deyişle bu sığınmacı ve mülteciler yalnız olarak iltica talebinde bulunmuştur. Bu 16 sığınmacı ve mültecinin neredeyse tamamı terk ettikleri ülkelerinde ya akraba ve yakınlarının kalmadığını ya da daha iyi bir yaşam düşüncesiyle ülkelerini terk ettiğini dile getirmiştir. Ankete katılanların 52'si (% 40,9) 1-3 birey sayısına sahip olduğunu belirtmiştir. Bu grubu Afgan, İranlı Bahai ve Iraklı mülteci ve sığınmacılar oluşturmaktadır. Diğer en kalabalık grup olan 3-6 birey aralığını ise yine Iraklı, Afgan ve İranlı Şii sığınmacı ve mülteciler oluşturmaktadır. Bu grupta 47 (% 37) kişi bulunmaktadır. 6 ve üzeri birey sayısına sahip aileler ise ankete katılanların % 9,4'ünü oluşturmaktadır. Sayıları ise 12'dir. Kalabalık aileler ekonomik gerekçeler olsa da ülkelerini terk ederek sığınmacı ve mülteci durumuna düşmeyi kolay bir şekilde göze alamamaktadır.

Tablo 4,8: Birey Sayısına Göre Dağılım

Birey sayısı	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
1	16	12,5	12,5
1-3	52	40,9	40,9
3-6	47	37	37
6...	12	9,4	9,4
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.9. Eğitim Durumuna Göre

Van'daki İranlı ve diğer mülteciler arasındaki temel fark eğitim düzeylerindeki oranlara da yansımış durumdadır. İranlı (Bahai) mülteciler Van'da yaşayan diğer mülteciler ile karşılaştırıldığında çok yüksek oranda bir eğitim düzeyine sahiptir. Üniversite mezunu olan ya da hali hazırda bir yükseköğretim kurumuna devam etmekte olan 42 (% 33) kişinin büyük bir bölümünü İranlı Bahailer oluşturmaktadır. Birçoğu ülkesini siyasi nedenlerle terk etmek zorunda kalmış eğitimci, yüksek lisans öğrencisi ya da üniversite öğrencisidir. Aralarında İran'da iken çeşitli STK'lara ve öğrenci topluluklarına başkanlık etmiş kişiler de bulunuyor. Bu kişiler ülkedeki siyasi rejimin değişmesiyle birlikte Bahai oldukları gerekçesiyle baskıya maruz kalmış, çareyi kaçmakta bulmuştur.

Ankete katılan 127 kişiden 63'ü (% 49,6) lise mezunu olduğunu beyan etmiştir. Bu grubu oluşturan sığınmacı ve mülteci profili ise Afgan ve Iraklı mültecilerdir. Afgan, Iraklı ve Özbek mülteciler İranlı mültecilerin aksine eğitim düzeylerindeki düşük oranla göze çarpıyor. Özellikle Afgan taşrasından ve Özbekistan'ın iç kesimlerinden gelen mültecilerin eğitim düzeyi oldukça düşük durumda. Okuma-yazma oranı genelde yüksek olmasına rağmen yüksek okul mezunlarının sayısı İranlı mülteciler ile karşılaştırılamayacak kadar düşük düzeyde. Bunda da en büyük faktör eğitim harcamalarının karşılanamaması. Ankete katılanların 11'i (%8,8) okuryazar olmadığını belirtmiştir. 5'i (% 3,9) ilkokul, 4'ü (%3,7) okuryazar 2'si (% 1) ise lisansüstü düzeyde eğitim gördüğünü belirtmiştir.

Tablo 4,9: Eğitim Durumlarına Göre Dağılım

Eğitim durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Okuryazar değil	11	8,8	8,8

Okuryazar	4	3,7	3,7
İlkokul	5	3,9	3,9
Lise	63	49,6	49,6
Üniversite	42	33	33
Lisansüstü	2	1	1
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.10. Meslek Gruplarına Göre

Van ilinde yapılan ankete katılan 127 sığınmacı ve mültecinin büyük bir bölümünü taşradan göç eden kişiler oluşturmaktadır. Bu durum ankete katılan sığınmacı ve mültecilerin mesleki profillerine de yansımış durumdadır. Ankete katılan 127 sığınmacı ve mültecinin 45'i (%35,4) iltica talebinde bulunmadan önce ülkesinde çiftçilik yaptığını belirtmiştir. 21'i (%19,6) öğretmen, 25'i (% 26,5) öğrenci, 20'si (% 15,7) serbest meslek sahibi, 9'u (% 1,5) işsiz ve 7'si (%1,3) tüccar olduğunu belirtmiştir. Sayılara ve oranlara bakıldığında taşradan gelen sığınmacı ve mültecilerin en kalabalık grubu oluşturduğu görülmektedir. Bunun en büyük sebebi bu kesimlerde yaşayan kişilerin kentlerde ve metropollerde yaşayan kişilere nazaran daha fazla baskı altında olmaları ve can ve mal güvenliklerinden daha fazla oranda endişe etmeleridir. Kent ve anakent şehirler her ne kadar siyasi baskı ve şiddetin görüldüğü yerler olsa dahi baskı ve şiddet taşra ile karşılaştırılamayacak derecede azdır.

Tablo 4.10: Meslek Guruplarına Göre Dağılım

Meslek	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Çiftçi	45	35,4	35,4
Tüccar	7	1,3	1,3
Öğrenci	25	19,6	19,6
Öğretmen	21	26,5	26,5
Serbest	20	15,7	15,7
İşsiz	9	1,5	1,5
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.11. Ekonomik Durumuna Göre

Van'da yaşayan mültecilerin İranlı Bahaileri saymazsak neredeyse tamamının en büyük sıkıntısı ekonomik yetersizlik ve günlük ihtiyaçları karşılayamama. Bu insanların birçoğu günlük ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ayakkabı boyacılığı, kaçak sigara satıcılığı, garsonluk, bulaşıkçılık gibi düşük düzeyde gelir getiren işlerde çalışıyorlar. Son dönemde Afgan ve Özbek mültecilerin büyük bir bölümü iş bulamadığı için mendil satıcılığı ve dilencilik gibi işler yapmaya da başladı. Özellikle Afgan mülteci çocuklar Cuma günleri cami önlerinde toplanarak dilencilik yapıyor. Bu durumda yerli esnafında payının olduğunu söylemek yerindedir. Zira yerli esnafın birçoğu bu insanlara ucuz işçi gözüyle bakıyor. Mülteciler aylık 30 YTL gibi çok komik paralara kayıt dışı olarak çalıştırılıyor. Bu paralarla geçinemeyecekleri çok aşikâr olan bu insanlar da bu yola başvurmak zorunda kalıyorlar.

Başta da söylediğimiz gibi İranlı Bahai mülteciler bu durma tamamen tezat bir hayat tarzı sürüyorlar. Birçoğu ülkesinde tüccar, eğitimci, iş adamı olduğu için ekonomik düzeyleri oldukça yüksek. Yaşam tarzları yerli halkın ve diğer mültecilerin yaşam tarzından bayağı farklı durumda. En lüks mağazalardan alışveriş ediyor, en modern giysileri giyiyorlar. Hemen her lüks restoran, alış-veriş merkezi ya da mağazada bu insanlarla karşılaşmak mümkün. Yerli esnaf her ne kadar kendilerinden hoşlanmasa da en varlıklı müşterileri arasında İranlı Bahailer geliyor.

Tablo 4.11: Ekonomik Duruma Göre Dağılım

Ekonomik durum	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Alt(500 TL Altı)	31	24,4	24,4
Orta(500 TL Üstü)	89	70	70
Üst (1000 TL üstü)	7	5,5	5,5
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.12. Etnik Kökenine Göre

Ankete katılan 127 sığınmacı ve mülteci arasında etnik kökeni en fazla olan grubu Kürtler oluşturmaktadır. 127 sığınmacı ve mültecinin 93'ü (%73,2) Kürt kökenlidir. Sayının bu kadar fazla çıkmasının en büyük nedenleri Körfez savaşı ve Amerikan işgalidir. Savaştan kaçan binlerce mülteci ve sığınmacı coğrafi yakınlık

nedeniyle ilk olarak Türkiye'ye başvurmuştur. Saddam yönetiminin Kürtlere karşı uyguladığı baskı ise diğer bir nedendir. Ankete katılanların 20'si (%20,4) kendisini Farisi olarak nitelendirmiştir. Farisi grubu İran'dan gelen sığınmacı ve mülteciler oluşturmakta, bu grup içinde de en kalabalık grubu Şii menşeliler teşkil etmektedir. Özellikle Mahmut Ahmedinefat'ın cumhurbaşkanı olarak seçilmesinden sonra ülkede artan baskı ve şiddet olayları birçok İranlı ülkesini terk etmiş, aynı Iraklı mülteciler gibi coğrafi yakınlık nedeniyle Türkiye'ye sığınmıştır. Geriye kalan grubu 4 (%3) kişi ile Araplar, 2 (%1) kişi ile Azeriler ve 1'er (%0,7) kişiyle Türkmen ve Masihler oluşturmaktadır.

Tablo 4.12: Etnik Kökenine Göre Dağılım

Etnik köken	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Kürt	93	73,2	73,2
Azeri	2	,1	,1
Türkmen	1	,07	,07
Farisi	26	20,4	20,4
Arap	4	,3	,3
Masih	1	,07	,07
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.13. Dini İnançlarına Göre

Anketin bu bölümünde sorulan sorulara ankete katılan sığınmacı ve mültecilerin birçoğu cevap verirken temkinli davranmış bazıları da cevap vermemeyi yeğlemiştir. Nitekim 127 mülteci ve sığınmacının 2'si (%1,5) bu soruyu

cevapsız bırakmıştır. Diğer katılımcılarda başta bu soruyu cevaplamaya yanaşmamış, ısrar sonucunda cevap vermeye razı olmuştur. 127 sığınmacı ve mültecinin 71' i (%55,9) kendini İslam Sünni olarak nitelemiştir. Buradaki rakamın bu kadar büyük olmasının nedeni Irak'tan ve İran'dan gelen sığınmacı ve mültecilerin çokluğudur. Ankete katılanların 32'si (%25,1) kendini İslam Şii olarak nitelemiştir. Bu sayının da bu kadar yüksek olmasının nedeni İranlı mültecilerin çokluğudur. Ankette bir diğer çoğunluğu ise İranlı Bahai sığınmacı ve mülteciler oluşturmaktadır. 19 kişi (%14,9) kendini İran Bahai olarak nitelemiştir. Kendini Ateist olarak niteleyenlerin sayısı 2 (%1,5) , Masih olarak niteleyenlerin sayısı ise 1'dir (%1,1).

Tablo 4.13: Dini İnançlarına Göre Dağılım

Dini	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
İslam Sünni	71	55,9	55,9
İslam Şii	32	25,1	25,1
Masih	1	1,1	1,1
Bahai	19	14,9	14,9
Ateist	2	1,5	1,5
Cevapsız	2	1,5	1,5
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.14. Siyasi Görüşlerine Göre

Ankete katılanların cevaplamaktan kaçındıkları bir diğer soru ise siyasi görüşleridir. Birçoğu siyasi görüşleri nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kaldığı

için bu soruyu cevaplandırmakta isteksiz davranmıştır. Nitekim ankete katılan 127 sığınmacı ve mültecinin 10'u (%7,8) bu soruyu cevaplandırmamıştır. 85 (%66,9) kişi kendini muhafazakâr olarak nitelemiştir. Asıl şaşırtıcı olan kendini muhafazakâr olarak nitelendiren bu kesimin oranındaki farklılıktır. Ankete katılan sığınmacı ve mültecilerin neredeyse tamamı taşradan gelmiştir. Muhafazakâr bir yapıya sahip olduğu bilinen taşra halkının siyasi nedenlerle göç etmediği anlaşılmaktadır. Muhtemelen bu kesim etnik kökene bağlı baskı ve şiddet ve ekonomik nedenlerle iltica etmiştir. Sol görüşlü olduğunu belirtenlerin sayısı 23(%18,1), liberal olduğunu belirtenlerin sayısı 7 (%5,5), milliyetçi olduğunu belirtenlerin sayısı ise sadece 2'dir (%1,5).

Tablo 4.14: Siyasi Görüşlerine Göre Dağılım

Siyasi görüş	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Liberal	7	5,5	5,5
Muhafazakâr	85	66,9	66,9
Sol	23	18,1	18,1
Milliyetçi	2	1,5	1,5
Cevapsız	10	7,8	7,8
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.15. İltica Tarihine Göre

Ankete katılan 127 sığınmacı ve mültecinin 85'i (66,9) 2003 yılında iltica başvurusu yapmış ve o zamandan beri başvurusunun sonuçlandırılmasını ya da 3. bir ülkeye gönderilmeyi beklemektedir. 2004 yılında 21(%16,5) başvuru

gerçekleşmiştir. 7 kişi (%5,5) 2008 yılında, 6 kişi (%4,6) 2005 yılında, 3'er kişi (%2,3) 2006 ve 2009 yıllarında ve 2 (%2,1) kişi 2007 yılında başvurmuştur. En çok başvurular Amerika'nın işgali sonrasında 2003 ve 2004 yıllarında gerçekleşmiştir.

Tablo 4.15: İltica Tarihine Göre Dağılım

İltica tarihi	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
2003	85	66,9	66,9
2004	21	16,5	16,5
2005	6	4,6	4,6
2006	3	2,3	2,3
2007	2	2,1	2,1
2008	7	5,5	5,5
2009	3	2,3	2,3
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.16. Van'da Bulunduğu Süreye Göre

Ankete katılan katılımcıların iltica başvuru tarihlerine bakıldığında bürokratik işlemlerin çok fazla bir süre aldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar çıkarılan yeni yasalar eskiye oranla başvuru ve bekleme süresini azaltsa da hala yığılmalar mevcuttur. Eski ve yeni başvuruların yığılması nedeniyle 25 ay ve üstü bir süredir Van'da ikamet edenlerin sayısı 43'dür (%33,8). Ankete katılan 127 sığınmacı ve mültecinin 38'i (%29,9) 13-24 ay, 34'ü (%26,7) 12 aydan fazla ve

12'si (%9,4) 12 aydan daha z bir süredir Van'da zorunlu ikamet etmekte, 3. bir ülkeye gönderilmeyi beklemektedir.

Tablo 4.16: Van'da bulunduğu Süreye Göre Dağılım

Bulunma süresi	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
12 aydan az	12	9,4	9,4
12 aydan fazla	34	26,7	6,7
13-24 ay	38	29,9	29,9
25 ve üstü	43	33,8	33,8
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.17. İltica Ederken Yardım Alıp Almadığına Göre

Bu soru da din ve siyasi görüş soruları gibi ankete katılanların cevaplamaktan çekindikleri bir sorudur. Ankete katılan sığınmacı ve mülteciler başlarına olumsuz bir şey gelir ve iltica başvuruları tehlikeye girer düşüncesiyle bu soruyu cevaplamakta istekli davranmamıştır. Cevaplayanların birçoğu ise iltica ederken yardım almadığını özellikle belirtme zorunluluğu hissetmiştir. Doğal olarak bu durum rakamlara ve oranlara da yansımış, iltica ederken herhangi bir yardım almadığını belirtenlerin sayısı 122 (%96,2) olmuştur. Gerçek şudur ki, coğrafi koşullar, sınırdaki denetimler ve doğa koşulları göz önüne alındığında bu insanların dağlar üzerinden sınırları aşarak Van üzerinden Türkiye'ye giriş yapmaları neredeyse imkânsızdır. Bu kişilere en çok yardımı para karşılığında kaçakçıların yaptığı bölgede herkesin bildiği bir gerçektir. Ankete katılan 127 kişiden 3'ü (%2,3)

ailesinden ya da akrabalarından, 2'si ise (%1,5) para karşılığı yardım aldığını belirtmiştir

Tablo 4.17: İltica Ederken Yardım Alıp Almadığına Göre Dağılım

İltica eden yardım almış mı?	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Almamış	122	96,2	96,2
Aile-akraba yardım etmiş	3	2,3	2,3
Para karşılığı	2	1,5	1,5
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.18. İltica Sebebine Göre

Sığınmacı ve mültecilerin ülkelerini terk ederek mülteci durumuna düşmelerinin en büyük nedenleri siyasi ve dinsel ayrımcılığa maruz kalmaları, bu nedenle baskı ve şiddet görmeleridir. Neden iltica ettiniz? Sorusuna ankete katılan 127 katılımcının 83'si (65,3) siyasi ayrımcılık, 27'si (%21,2) dinsel ayrımcılık cevabını vermiştir. 9 (%7) kişi can güvenliği, 4 (%3,1) kişi etnik ayrımcılık, 2 (1,5) kişi cinsiyet ayrımcılığı, 1'er kişi ise baskı, şiddet ve işkence nedenleriyle ülkesini terk ettiğini belirtmiştir.

Tablo 4.18: İltica Sebebine Göre Dağılım

İltica sebebi	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Cinsiyet ayrımcılığı	2	1,5	1,5
Dinsel Ayrımcılık	27	21,2	21,2
Etnik Ayrımcılık	4	3,1	3,1
Siyasi Ayrımcılık	83	65,3	65,3
Baskı ve şiddet	1	,7	,7
İşkence	1	,7	,7
Can güvenliği	9	7	7
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.19. Şartlar Düzelirse Geri Dönüp Dönmeyeceğine Göre

Her ne kadar sığınmacı ve mülteciler ülkelerini terk etmiş olsalar da ülkeleriyle bağlarını hala kopartamamıştır. Bu durum anket sonuçlarına da yansımıştır. Ankete katılan ve kendilerine ülkenizde şartlar düzelirse geri dönmeyi düşünür müsünüz diye sorduğumuz 124 katılımcının neredeyse tamamı evet cevabı vermiştir. 127 katılımcının 122'si (90,3) ülkesindeki şartların düzelmesi halinde ülkesine dönebileceğini belirtmiştir. Ülkelerini terk eden bu kişilerin, iltica sebepleri de göz önünde bulundurularak ekonomik nedenlerden çok baskı, şiddet,

ayrımcılık ve siyasi nedenlerle ülkelerini terk ettikleri sonucuna varılabilir. Ülkesindeki şartlar düzelse bile ülkesine geri dönmeyeceğini beyan edenlerin sayısı 12'dir (%9,7). Diğer 3 katılımcı bu soruya cevap vermekten özellikle kaçınmış, ankette değerlendirilmek istemediklerini beyan etmişlerdir. Bu nedenle bu 3 katılımcı anketin bu sorusuna dâhil edilmemiştir.

Tablo 4.19: Şartlar Düzelerse Geri Dönüp Dönmeyeceğine Göre Dağılım

Geri döner mi?	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Evet	112	90,3	90,3
Hayır	12	9,7	9,7
Toplam	124	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler ile Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.20. Gitmek İstenen Ülkeye Göre

Ankete katılan 127 sığınmacı ve mültecinin gitmek istediği ülkelerin başında ABD gelmektedir. ABD'ye gitmek istediğini belirtenlerin sayısı 28'dir (%22). İkinci sırayı 17(%13,3) kişi ile İsveç almaktadır. Katılımcılar buna sebep olarak bu ülkelerin insan hakları ve bireysel özgürlükler alanındaki gelişmişliği göstermiştir. Ankete katılan 127 katılımcının 9'u (%7) Norveç, 8'i (%6,2) Hollanda, 6'sı (%4,7) Kanada, 5'i (%3,9) İngiltere, 4'ü (%4,1) Avustralya'ya gitmek istediğini belirtmiştir. 48 kişi ise (%37,7) gideceği ülkenin kendisi için fark etmediğini belirtmiştir. En çok yığılma bu kategoride oluşmuştur. Katılımcıların neredeyse yarısının tek düşüncesi herhangi bir ülkeye iltica etmektir. Bu ülkenin hangisi olduğu önem taşımamaktadır.

Tablo 4.20: Gitmek İstenilen Ülkeye Göre Dağılım

Ülke	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
ABD	28	22	22
Avustralya	4	3,1	3,1
İngiltere	5	3,9	3,9
Kanada	6	4,7	4,7
Almanya	2	1,5	1,5
Norveç	9	7	7
Hollanda	8	6,2	6,2
İsveç	17	13,3	13,3
Fark etmez	48	37,7	37,7
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler İle Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.21. Gitmek İstenen Ülkeyi Tercih Nedeni

127 katılımcının 71'i (%55,9) gideceği ülkede akrabası olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle bu ülkeleri tercih ettiğini belirtmiştir. 35 kişi tercih nedeni olarak o ülkenin dilini bilmesini sebep göstermiştir. Bu kategoride yığılma İranlı sığınmacılar ve mültecilerden kaynaklanmaktadır. Ankete katılan veya katılmayan, tanışma imkânı bulduğumuz İranlı sığınmacı ve mültecilerin neredeyse tamamı çok iyi bir İngilizce seviyesine sahipti. Bu nedenle bu ülkelere gitme tercihlerinin nedeni daha iyi anlaşılacaktır. 35 (%27,5) kişi gitmek istediği ülkenin dilini bildiğini ve bu nedenle bu ülkeyi tercih ettiğini belirtmiştir. Ankete katılan 8 (%6,2)

kişi bu ülkelere gitme sebeplerini mültecilere yardım etmeleri olarak belirtmiştir. 5 (%3,9) kişi sebep olarak iş imkânlarını göstermiştir. Bu kategorideki sığınmacı ve mülteciler ülkelerini daha çok ekonomik nedenlerle terk ettiğini belirten Afgan mültecilerdir. Ankete katılan 127 sığınmacı ve mültecinin 3'ü (%2,3) bu ülkelerin demokratik olmalarını tercih sebebi olarak göstermiştir. Ankete katılan 5 (%3,9) kişi ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 4.21: Gitmek İstenen Ülkeyi Tercih Nedenine Göre Dağılım

Sebep	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Ülkenin dilini bilmesi	35	27,5	27,5
İş imkânı	5	3,9	3,9
Akraba olması	71	55,9	55,9
Demokratik olması	3	2,3	2,3
Mültecilere yardım etmesi	8	6,2	6,2
Cevapsız	5	3,9	3,9
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler İle Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.22. Batıda Bulunup Bulunmadığına Göre

Tabloya bakıldığında katılımcıların neredeyse tamamının (%98,5) daha önce herhangi bir batı ülkesinde bulunmadığı görülmektedir. 127 katılımcının 125'i daha

önce herhangi bir batı ülkesinde bulunmamıştır. Daha önce herhangi bir batı ülkesinde bulunanların sayısı ise yalnızca 2' dir (%1,5). Daha önce herhangi bir batı ülkesinde bulunmamış bu kadar kişinin bir önceki tabloya da bakıldığında çok büyük beklentilerle bu ülkelere iltica başvurusunda buldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 4.22: Daha Önce Batıda Bulunup Bulunmadığına Göre Dağılım

Daha önce herhangi bir batı ülkesinde bulunmuş mu?	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Evet	2	1,5	1,5
Hayır	125	98,5	98,5
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler İle Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.23. Yabancı Dil Bilmeye Göre

Mülteci ve sığınmacıların iltica başvurusu yaparken ve 3. bir ülkeye yerleştirilme esnasında karşılaştıkları en büyük zorluk dil sorunudur. Özellikle Afgan, Iraklı ve Özbek mültecilerin çok büyük dil sorunları gözlemlenmektedir. Birçoğu anadilinden başka bir dil bilmemektedir. Afgan mültecilerin kullandığı dil yerli halkın kullandığı Kürtçe ile çeşitli bakımlardan benzerlik gösterdiği için, her ikisi de ortak bir dil bilmeyen bu insanların iletişimi sınırlı da olsa sağlanmaktadır. Ankete katılan 127 katılımcının 92'si (%72,7) herhangi bir yabancı dil bilmemektedir. Yabancı bir dili bildiğini belirtenlerin sayısı 35'dir (%27,5). Bu

kişiler arasında yine en büyük grubu daha önce de belirttiğimiz gibi İranlı mülteciler oluşturmaktadır. Birçoğu İngilizcenin yanı sıra Fransızca ve Almanca da bilmektedir. Geriye kalan küçük azınlığı ise Afgan ve Iraklı mültecilerin eğitim düzeyi daha yüksek olan kesimi (doktor, öğretmen vb.) oluşturmaktadır.

Tablo 4.23: Yabancı Dil Bilmeye Göre Dağılım

Yabancı dil biliyor mu?	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Evet	35	27,5	27,5
Hayır	92	72,5	72,5
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler İle Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.1.24. Yerli halkın Tutumuna Göre

Van'da yerli halkın en soğuk durduğu kesimi İranlı Şii ve Bahai sığınmacı ve mülteciler oluşturmaktadır. Yöre halkı feodal yapı nedeniyle hala muhafazakâr bir çizgidedir. İranlı Şii ve özellikle de Bahai mülteciler yöre halkının bazı hassasiyetlerini dikkate almadıkları için yöre halkı tarafından pek hoş karşılanmazlar. Nitekim ankete katılan 67 (%52,7) sığınmacı ve mülteci yöre halkını resmi ve soğuk olarak nitelemiştir. Bu grubu büyük oranda İranlı Şii ve Bahai mülteciler oluşturmaktadır. Ankete katılan 127 katılımcının 35'i (%27,5) ise yöre halkını sıcak ve yardımsever olarak nitelemektedir. Bu grubu ise büyük oranda Afgan mülteciler oluşturmaktadır. Daha öncede belirttiğimiz gibi Afgan mülteciler Van'daki mülteciler arasında ekonomik olarak en alt sınıf kategorisindedir. Yöre

halkı bu insanlara gıda, para ve giysi yardımında bulunmaktadır. Afganlara duyulan bu sempatinin diğer bir nedeni ise din faktörüdür. Ankete katılan 18 (%14,1)sığınmacı ve mülteci yöre halkıyla teması olmadığını belirtmiştir. 5 (%3,9) kişi yöre halkının kendilerine karşı olan tutumlarını tarafsız, 2 (%1,5) kişi ise düşmanca olarak belirtmiştir.

Tablo 4.24: Yerli Halkın Tutumuna Göre Dağılım

Yerli halkın tutumu	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde
Sıcak ve yardımsever	35	27,5	27,5
Resmi ve soğuk	67	52,7	52,7
Düşmanca	2	1,5	1,5
Nötr	5	3,9	3,9
Temas yok	18	14,1	14,1
Toplam	127	100,0	100,0

Kaynak: Mülteciler İle Yapılan Anket Çalışması, Kaynaktan Yararlanarak Tarafımdan Hazırlanmıştır.

4.2. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yukarıda söz edilen ve araştırma bulgularıyla desteklenen bu sorunların çözümlenebilmesi için değerlendirme yapılacaksa alternatifli bir değerlendirmenin yapılması daha isabetli olacaktır. Böylece mültecilerin karşılaştığı barınma, eğitim, beslenme, güvenlik, sağlık ve istihdam gibi sorunlara daha farklı, etkin ve hızlı

çözümler bulunabilir. Bu sorunların kapsamlı analizleri ve çözümüne yönelik öneriler şöyle sıralanabilir:

4.2.1. Barınma

Barınma sorununa devletin bulduğu çözüm mülteci kamplarıdır. Şu anda Türkiye’de aralarında Van’ın da olduğu 8 uydu kentte mülteci kampı yapılması öngörülmüyor. Barınma sorunu kamplarla, serbest ikametinin olmadığı, toplumdaki tamamen izole edilmiş insanların yaşadığı kapalı alanların inşasıyla çözülmeye çalışılıyor. Yetkili merciler böyle karmaşık yapıların inşasıyla mültecilerin barınma, beslenme, sağlık ve de güvenlik sorunlarının tamamının bir seferde çözülebileceğini öngörüyor. Kamplar içinde kendilerine tahsis edilecek özel alanlarla Sivil Toplum Kuruluşlarının denetleme işlemini yapabileceği varsayılıyor. Ama bu düşüncelerin realiteyle örtüşen bir tarafı yoktur.

İnsan dediğimiz varlık sadece barınma, beslenme, eğitim ve güvenlik ihtiyaçları olan bir varlık değil. Aynı zamanda iletişim içinde yaşayan sosyal bir varlık. Hayatını psikolojik yönden olumlu bir biçimde devam ettirebilmesi için toplum içinde sosyalleşmesi ve de iletişim içinde kalması gerekiyor. Başka insanlarla iletişim kurmak ister, başka bir alanda zaman geçirmek ister, insanların arasına karışarak kendi sorunlarını az da olsa unutmayı, kısacası topluma entegre olmayı ister. Barınma sorunuyla ilgili çözüm olarak ortaya atılan kamp önerisi bu sorunun çözümünün önüne geçiyor. 1200 kişinin toplumdaki izole edilmiş bir şekilde bu kamplarda tutulması bu insanların topluma entegre olması ya da bu insanların sorunlarının çözümünden ziyade bu insanların topluma yabancılaşmalarına ve sorunlarının katlanarak artmasına neden olacaktır.

Öte yandan bugün serbest ikamette yaşayan bu insanların çok temel bireysel ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların bu kamplarda karşılanması ne kadar mümkün olacaktır? Örneğin jinekoloğa gitmek isteyen bir bayan mültecinin bu ihtiyacı

şehirden kilometrelerce uzakta kurulacak olan bu kamplarda nasıl sağlanacaktır?
Muhtemelen sağlanamayacaktır.

Olması gereken bu insanlara;

- 1- Seyahat özgürlüğünün,
- 2- İkamet özgürlüğünün verilmesidir.

Bu insanlar İstanbul'a, Ankara'ya, İzmir'e kısacası istediği her yere herhangi bir kısıtlama ile karşılaşmadan gidebilmeli ve istediği yerde ikamet edebilmelidir. Buradaki halkın içine karışarak, halk ile birlikte yaşayarak toplumun ananelerini öğrenmeli ve topluma asgari düzeyde entegre olmalıdır.

3-Sığınma başvurusunun yapıldığı ilde ikamet ve yabancı şubeye imza zorunluluğu kaldırılmalı, Türkiye'nin herhangi bir ilindeki yabancılar şubesine sadece bir imza atarak ülke sınırları içinde olduğunu belirtebilmeli.

4-İsteddiği yere seyahat edebilip, istediği yerde ikamet ederek orda çalışabilmeli.

Normal şartlar altında mültecilerin bu haklara erişimi oldukça zor iken barınma maksadıyla yapılan ve STK denetiminden uzak olan bu mülteci kamplarında bu haklara erişim neredeyse imkânsız olacaktır. Bu anlamda çok ciddi sıkıntılarla karşılaşılabilir. Geçen sene Kırklareli 'deki Osmangazi mülteci kampındaki mülteci kadınlardan biri kamptaki polislerden birinin tecavüzüne uğradı. Olay yerel ve de Türk medyasında yer buldu. Daha sonra bu kadın seyahat ve ikamet izni alarak Van iline yerleşti.⁷⁰ Böyle durumlarda serbest ikamet iznine sahip olan bir mülteci yâda sığınmacı gerek kendi İnisiyatifi ile gerekse mülteci ofisinde görevli aktivistin desteği ve yönlendirmesi ile sorumlu kişilerden şikâyetçi olabilir ve olayın takibini, soruşturulmasını sağlayabilir. Suçlu kişi yâda kişiler mahkeme önüne çıkartılarak kötü muameleye maruz kalan bu insanların hakları korunabilir. Valilikten destek alınarak kötü muameleye maruz kalan kadının Valilik

---

⁷⁰ Kırklareli Osmangazi mülteci kampında tecavüze uğrayan kadın daha sonra Van iline yerleşti. Van'da mülteci ofisinde kadın ile yüzyüze görüşme şansım olmadı. Ancak kendisiyle görüşen mülteci ofisi çalışanı olayı 2. ağızdan bana da anlattı. Kadının kimliğini güvenlik nedeniyle gizli tutmamı istediği için metin içinde adına yer vermemeyi uygun buldum.

Kadın Sığınma Evine yerleştirilmesi sağlanabilir. Ancak mülteci kampları sitemine geçildiğinde, gerek denetim aygıtları oluşturulamayacağından ya da yeterli derecede etkin çalışamayacağından gerekse kötü muameleye maruz kalan kişi can güvenliği endişesi nedeniyle şikâyetçi olamayacağından bu sorunlar katlanarak artacaktır.

4.2.2. Beslenme

Gıda sorununun çözümlenebilmesi için AB ülkelerinde sığınmacı ve mültecilere yönelik uygulanan gıda yardım programları incelenmelidir. Bu ülkelerde sığınmacı yâda mülteciye ilk etapta yaklaşık 9 ay boyunca kendi temel besin ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde gıda yardımı yapılmaktadır. Bireye yaratılan istihdam ile birlikte bu yardım kesilir ve bireyin kendi temel besin ihtiyaçlarını artık kendisinin karşılaması beklenir. Devlet böylece kişiyi o yapıya bütünleşmiş ediyor.

Türkiye’de hukuki mevzuat sığınmacı yâda mültecilerin yasal olarak çalışmasına izin vermediği için bu insanların kendi temel besin ihtiyaçlarını karşılama gibi bir durumları yok. İronik olarak, yapılan yardımların periyodik ve de yeterli düzeyde olmaması da gıda sorununun boyutunu daha da arttırıyor.

Van’daki Valilik Sosyal Yardımlaşma Vakfı dönem dönem hem mülteci ve sığınmacılara hem de ildeki yardıma muhtaç kişilere gıda yardımı yapmaktadır. Van ilinde bulunan yaklaşık 2000 sığınmacı ve mülteciye yalnızca 800 tanesi bu yardımlardan yararlanabilmektedir. Yardımlar periyodik aralıklarla ve düzenli olarak yapılmadığı için bu insanların birçoğu temel gıda malzemelerinden yoksun bir şekilde hayatını idame ettiriyor.

Bu noktada yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir:

1- Bu insanlara günlük temel besim ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri oranda parayı kazanabilecekleri istihdam olanakları yaratılmalı. Mülteci ya da sığınmacı resmi olarak çalışma iznine sahip olmadığı için temel besin ihtiyacını karşılayamamakta ya da günlük çok az bir ücret karşılığında karın tokluğuna ucuz işçi olarak çalıştırılmaktadır.

Yerel halk işsizliğin çok yüksek seviyelerde olduğu bölgede çok cüzi miktarlara çalışan bu insanlara zamanla tavır almaya başlıyor. Bu durum beraberinde büyük sorunlar getiriyor.

2- Valilik Sosyal Yardımlaşma Vakfı tarafından yapılan bu yardımlar düzenli ve periyodik olarak ihtiyacı olanlara ulaştırılacak bir şekilde yapılmalıdır. İilde yaşayan sığınmacı ve mültecilerin yaklaşık 800'ü bu yardımdan yararlanabilmektedir. Yardımlar düzenli bir şekilde yapılmadığı için zaman zaman mülteci aileler arasında bile sorunlar baş gösteriyor. Yardımdan yararlanamayan bir mülteci yardımdan görece daha fazla yararlanan başka bir mülteciyi sözle taciz edebiliyor. Hatta zaman zaman fiili sorunlar baş gösteriyor.

3- Valilik bünyesinde bir Gıda Bankası kurulmalıdır. Gıda Bankasının bir örneği halen Diyarbakır'da faaliyet gösteriyor. Kentteki yardıma muhtaç yerel halk ve sığınmacı ve mülteciler Gıda Bankasından aylık temel ihtiyaçlarını karşılıyor. Aylık gıda bakiyesi olan yardıma muhtaç kişi bu bankadan ihtiyaçlarını karşılıyor. Bankadan alınan gıda malzemesi Bankanın stoklarından düşülüyor ve bir sonraki ay yerine yenileri getiriliyor. Böylece hem sistemli ve periyodik bir biçimde yardımlar aksamadan faaliyetler sürdürülüyor hem de bölgedeki yardıma muhtaç kişilerin temel besin ihtiyaçları karşılanmış oluyor.

4.2.3. Sağlık

Sığınmacı yâda mülteciler Türkiye'ye sığındıklarında kendilerine İçişleri Bakanlığı tarafından bir ikamet defteri verilir. Bu ikamet defterleri üzerinde kişiye özel bir yabancı kimlik numarası bulunur. Kişi bu numarayı kullanarak herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmaksızın istediği zaman istediği hastanede hizmet görme hakkına sahiptir. Hastanede aldığı reçeteyi valiliğe onaylatarak, valiliğin anlaşmalı olduğu eczaneden %20 katılım payını ödemek koşuluyla ilaç tedarik edebilir.

Türkiye'de bulunan yaklaşık 19000 sığınmacı ve mültecinin neredeyse yarısından fazlasının yabancı kimlik numarası yoktur. Van ilinde bulunan 2000

mülteci ve sığınmacının yalnızca 800 tanesinin yabancı kimlik numarası ilk kayıt esnasında kendilerine verilmiştir. Geriye kalan 1200 kişilik grubun şu anda sağlık güvencesi yoktur.

Bu alandaki sorunların çözümlenebilmesi için;

1- Bu kişilere yabancı kimlik numaralarını hukuki olarak vermekle yükümlü olan yetkili otoriteler çeşitli nedenlerle bu kişilerin numaralarını vermemektedir. Bu kişilerin numaralarının verilmesi sağlık güvencelerinin sağlanması açısından zaruridir. Kendilerine işlemler sırasında hukuksuz olarak zorluk çıkararak yâda kasıtlı olarak görevlerini yerine getirmeyen yetkililer hakkında soruşturma açılmalıdır.

2- Hastaneden alınan reçetenin tekrar valiliğe götürülerek onaylatılmasını zorunlu kılan ve zaman kaybına neden olan bürokratik işlemler ortadan kaldırılmalı daha esnek bir sistem oluşturulmalıdır.

3- Zaman zaman hastayı hukuki zorunluluğu olmasına rağmen muayene etmek istemeyen hastane görevlileri hakkında soruşturma açılmalıdır.

4- Hastanelerde hem bu insanların dilini hem de çok iyi derecede Türkçe konuşabilen, böylece hasta ve doktor iletişimini sağlayabilecek olan mülteciler istihdam edilmelidir.

5- Sadece bu insanlara özel olarak hizmet verecek ve yeterli donanımına sahip bir hastane kurulmalıdır.⁷¹ Bu hastanenin giderleri Gazi ve Mülteci Fonu'ndan karşılanabilir.

6- İlaçlardan sadece % 20 katılım payı almakla yükümlü Valiliğin anlaşmalı olduğu eczanenin bazen %40 lara varan ücretleri talep etmesinin önüne geçilmesi için fonksiyonel bir denetim mekanizması ve hukuki alt yapı oluşturulmalıdır.

---

⁷¹ Yazarın Notu: İldeki mülteci ofisi sadece sığınmacı ve mültecilere hizmet verecek ve ilk etapta bir sağlık ocağı derecesinde olan ve bünyesinde bir de psikolojik destek birimi barındıran bir hastaneyi kurma aşaması içinde. İlde görevli bazı doktor ve hemşireler bu hastanede gönüllü olarak görev almayı kabul etmiş durumda. Hastanede ilaç tedariki de öngörülüyor.

4.2.4. Güvenlik

Güvenlik konusunda genelde Türkiye, özelde ise Van ilinin eksiği coğrafi yakınlık nedeniyle Orta doğu ülkelerinden Türk sınırları içine gerçekleştirilen sızmaların aktif bir biçimde engellenememesidir.

1- İl içinde faaliyet gösteren yabancı istihbarat görevlileri ve ajanları araştırılıp, bunlardan mültecilere ve sığınmacılara karşı fiili bir durum içine girenler yakalanıp haklarında soruşturma açılmalı.

Birçoğu siyasi hükümlü olan ve haklarında menşe ülkelerinde idam kararları olan sığınmacı ve mülteciler ilde İran istihbaratı tarafından takip edilip ve sık sık taciz ediliyorlar. Daha önce ildeki mülteci ofisine sığınma başvurusu yapan ve resmi kayıtlara göre halen il içinde olan birçok sığınmacı ve mülteci artık il sınırları içinde yaşamıyor ve kendilerinden bir haber alınamıyor. Her ne kadar yeterli bilgi ve kanıt olmasa da ilde yaşayan sığınmacı ve mülteciler bu kişilerin İran istihbaratı tarafından kaçırıldığını düşünüyor ve bu nedenle siyasi hükümlü birçok kişi tedirginlik içinde yaşıyor.⁷²

2- Sığınmacı ve mülteciler tarafından yapılan şikâyet başvurularını işleme koymayan emniyet yetkilileri hakkında soruşturma açılmalı.

3- Yabancı şube amirliğinde çalışan ve zamanının büyük bir bölümünü bu insanlarla iç içe yaşayarak geçiren emniyet görevlileri göreve başlamadan önce eğitim programlarına katılmalı.

Van'daki yerel halkın kimi zaman fiili saldırılarına maruz kalan sığınmacı ve mülteci kadınlar ildeki emniyet amirliğine gittikleri ve şikâyetçi oldukları zaman bazı emniyet görevlileri tarafından bu kişilere hafif kadın muamelesi yapılıyor. Görevi bu insanlara tacizde bulunan kişileri soruşturmak ve yakalamak olan emniyet görevlilerinin bazıları şikâyetçi kişilere ahlak dersi vermeye çalışıyor.

---

⁷² Yazarın Notu: Tez çalışması için ildeki mülteci ofisine gidiş gelişlerim sırasında, kendisinin emniyet binası önünde İran istihbaratına bağlı kişilerce zorla bir arabaya bindirilmek ve kaçırılmak istendiğini belirten ve hakkında idam cezası hükmü bulunan İranlı bir mülteciyle tanıştım. Kişi mülteci ofisini güvenli bir yer olarak bildiği için saatlerce binadan çıkmadı ve her çalan kapı zilinde saklanacak bir yer aradı. Kişiler hakkında şikâyetçi olmuş ama emniyet yetkilileri bu durumda ellerinden bir şey gelmediğini ve bir şey yapamayacaklarını kendisine bildirmişler.

Yasalarla çerçeveslenmiş sınırları aşmadığı sürece hiçbir kimse giyim ya da yaşam tarzı yüzünden baskı altında tutulamaz, tacize uğrayamaz. Kolluk kuvvetlerinin buradaki görevi ahlak polisliği yapmak değil bu kişilerin can ve mal güvenliğini sağlamaktır.

Bu insanların Türk sınırları içinde bu şekilde kolayca gelip istedikleri kişileri bulabilmesi ve istediği fiili davranışları sergileyebilmesi güvenlik açısından büyük zafiyettir.

4- Sığınmacıların Türk kolluk güçleri ve istihbaratı ya da yabancı bir devletin istihbarat birimleri tarafından istihbarat görevlisi olarak kullanılmasının önüne geçilmeli.

Özellikle ilde yaşayan sığınmacı ve mültecilerin büyük bir bölümünü İranlılar oluşturmaktadır. Çok farklı dinsel ve etnik yapılara sahip olan bu kişilerin bazıları etnik ve dinsel özellikleri göz önünde bulundurularak istihbarat amaçla kullanılmaktadır. Örneğin İranlı Şii bir mülteci İran istihbaratı tarafından Bahailere ve Türkiye'ye karşı bilgi toplama amaçlı olarak kullanılırken İranlı Türk kökenli bir mülteci ise Türk istihbaratı tarafından İran'a karşı bilgi toplama amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bu insanların herhangi bir güvenceden yoksun olarak istihbarat amacıyla bu şekilde kullanılmaları bu kişilerin can ve mal güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

5- İldeki kolluk güçlerinin daha etkin bir biçimde denetlenebilmesi için daha farklı ve daha bağımsız bir denetleme sisteminin geliştirilmesi gereklidir.

Bireyin kendi iş arkadaşları, hatta kendisinden rütbece daha aşağıda olan kişiler tarafından denetlenmesi düşünülemez. Bu şekilde işleyen bir sistem yararlı ve caydırıcı olamaz.

6- İçişleri Bakanlığı tarafından sığınmacı ve mültecilere yönelik hazırlanan genelgelerin bir önceki genelgelerden bir farkı yoktur. Bu genelgelerin artık radikal, etkin, eğitici ve caydırıcı niteliği olan kararlar alması gereklidir.

7- Mültecilerin daha yoğunlukta yaşadığı bölgelerde saha çalışmaları yapılarak halk ve güvenlik güçlerinin bir araya getirilmesi sağlanabilir. Böylece güvenlik güçleri ve sığınmacı ve mültecilerin arasındaki bağlar kuvvetlendirilerek güven sorunu aşmaya çalışılabilir. Hem güvenlik güçlerinde sığınmacı ve

mültecilere karşı oluşan önyargılar hem de sığınmacı ve mültecilerde güvenlik güçlerine karşı oluşan önyargılar kırılabilir.

4.2.5. Eğitim

Eğitim alanında gerek Türkiye gerekse Van ili sınırları içinde göze batan aşırı derecede büyük sorunlar yoktur. Mülteci ve sığınmacılar her Türk vatandaşının eğitim alanında karşılaştığı sorunlardan farklı sorunlarla karşılaşmıyorlar. Eğitimin kişinin dünya görüşünün şekillenmesindeki değiştirici rolü 8 yıllık eğitimini yâda en azından ilköğretim eğitiminin bir kısmını ilde alan sığınmacı yâda mültecinin adaptasyon sürecini kolaylaştırmakla kalmıyor bu süreyi de asgari düzeye indiriyor. Bu aşamada kişilerin değişim sürecinden bahsedilebilir. Bu süreç aslında hem Sivil Toplum Kuruluşları hem de yetkili otoritelerin çokça gündemine gelen tartışmalı bir konu.

1- Bir yandan bu kişilerin sığınılan ülkedeki hayat şartlarına, kültürüne uyum süreci dikkatli bir şekilde yönetilmeli öte yandan hayatları boyunca belki bir daha Türkiye'yi görmeyecek bu insanlara bir çeşit asimilasyon uygulanmasından, bu insanların asıl kültür yapılarını, dillerini kaybetmelerinden itinayla kaçınılmalıdır.

Bu insanların sığındıkları ülkedeki yani Türkiye'deki hayat şartlarına adaptasyonu, topluma en iyi ve hızlı şekilde entegrasyonunu istemek Türkiye'nin en doğal hakkıdır. Farklı kültür, din, dil ve altyapılara sahip bu kişilerin toplum hayatını ve var olan düzeni olumsuz yönde etkilememeleri ve var olan sorunları arttırmamaları için Türk eğitim sistemine uygun bir eğitimden geçirilmeleri elzemdir. Ancak; bu gerçekleştirilirken sığınmacı yâda mültecinin dil, din, etnik köken ve altyapısından kaynaklanan farklılıkların yok edilmesinden itinayla kaçınılmalıdır. Kendi kültürel haklarını yaşamak ve yaşatmak bu insanların en doğal insan hakkıdır.

2- Bu insanlara 8 yıllık temel eğitim içinde daha ayrıntılı ve daha özel bilgilerden ziyade gelecekte hayatlarını idame ettirebilmelerini

sağlayacak matematik, coğrafya, kimya gibi temel ve önemli derslerin verilmesi gereklidir.

3- Bu insanların hem Türkiye'deki adaptasyonunu kolaylaştırmak hem de iletişim sorunlarını ortadan kaldırabilmek için mutlaka Türkçe eğitimi verilmelidir. Sığınmacı ya da mülteci kendi anadilinin yanı sıra topluma entegrasyonunu sağlayacak Türkçe dersleri de almalıdır.

4- Hristiyan, Zerdüş, Alevi yâda Bahai dinine ya da mezhebine mensup olan bir sığınmacı ya da mülteciye kendi din derslerini içeren din dersleri verilmelidir.

İslamiyet'ten farklı bir dine mensup sığınmacı ya da mülteci bir kişiye zorunlu din dersinin verilmesi 21. yy'de insan haklarıyla bağdaşmayacak bir durumdur. Bu kişilere seçmeli olarak isteğe bağlı bir şekilde kendi dinlerini öğrenme şansı tanınmalıdır. Van ilinde yaşayan sığınmacı yâda mültecilerin mensup oldukları din ya da mezhep gruplarına bakıldığında Hristiyanlık, Bahailik, Alevilik ve kısmen de Zerdüşlük göze çarpmaktadır. Bu insanlara gerekli din eğitimlerini verebilecek kapasite ve sayıda eğitimciler bulunabilir.

4.2.6. Yerel Halkın Tutumu

Bireyler geçmişlerinde şiddete ve olumsuz davranışlara maruz kalmışlarsa bu şiddet ve olumsuz davranışları bir başkasına yöneltmeleri mümkün bir durumdur. Bu eylemler şiddetin dozuna ve sürekliliğine göre farklılık gösterebilir.

Türkiye genelinde sığınmacı ya da mültecilere yönelik kalıplaşmış ve sürekli devam eden bir şiddetten bahsedilemez. Bölgesindeki hatta Avrupa'daki devletler ile kıyaslandığında Türkiye'de sığınmacı yâda mültecilere yönelik münferit ya da toplu şiddet vaka sayısı çok azdır. Ancak Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğusundaki durum Türkiye'nin Batısındaki durumdan bazı yönlerden farklılıklar gösterir. Her ne kadar çok az sayıda da olsa sığınmacı ya da mültecilere karşı şiddet olayları yaşanmaktadır.

Kendisiyle görüşme imkânını bulduğumuz Van ilindeki sığınmacı ve mültecilerin birçoğu münferit şiddet olaylarından ziyade güvenlik güçlerinin şiddetine maruz kaldığını belirtti.

1- Bu insanların verdiği bilgi ve şikâyetleri doğrultusunda şikâyetçi oldukları emniyet görevlileri araştırılmalıdır.

2- Bu emniyet görevlilerinin soruşturmalarının sağlıklı bir süreç içinde devam edebilmesi için bağımsız bir soruşturma ekibi oluşturulmalıdır.

3- Haklarında şikâyet bulunan ve ilde ikamet eden yerli kişiler hakkında soruşturma başlatılmalıdır.

1990'lı yıllarda terör nedeniyle köyleri boşaltılmış insanlar büyük şehirlere gelerek kendi gettolarını oluşturdular. Böylece büyük şehirler içinde küçük Diyarbakırlar, Hakkâriiler, Vanlar vb. oluştu. Bu insanlar yaklaşık 25 yıl bu şiddet sarmalının içinde yaşadılar ve bu şiddet sarmalının oluşturduğu şartlara adapte oldular. Anormal sayılacak davranışların normal kabul edildiği bir coğrafya meydana geldi. Bu insanlar bir dönem bölgedeki PKK terörünün ve bazı kolluk güçlerinin kendilerine yönelttiği şiddeti şimdi ildeki sığınmacı yâda mültecilere yöneltiyor. Geçmişinde şiddet görmüş bir yerli aynı şiddeti farklı din, dil ya da etnik kökene sahip olan bir sığınmacı ya da mülteciye gösteriyor.

4- Bölgede yaşanan 25 yıllık terör olayları nedeniyle psikolojik sorunları olan kişilerin psikolojik sorunlarının tedavi edilebilmesi için yerel halka psikolojik destek verebilecek tedavi birimlerinin kurulması yararlı olacaktır.

Her ne kadar belirli sorunları bünyesinde taşıyor ve gün geçtikçe sorunları katlanarak artıyor olsa bile Van ili, ilde yaşayan yaklaşık 2000-2500 mülteci sayısı ve şiddet vakaları oranı ile Türkiye'deki diğer birçok ilden çok daha temiz ve duyarlı durumda. Daha önce benzer sıkıntıları yaşamış olan yerel halkın büyük bir bölümü ildeki sığınmacı ve mültecilere olumlu yaklaşıyor. Daha az sayıda sığınmacı ve mülteciye sahip diğer illerle karşılaştırıldığında Van ilindeki şiddet

vakaları daha az sayıda. Bu vakaların büyük bir bölümü ise ya halktan ya da güvenlik güçlerinden gelen münferit olaylardır.

Yerli halk kavram olarak “içselleştirme” nin ne olduğunu tam olarak bilmesede pratikte bunu sığınmacı ve mülteciye karşı gösterip empati kurabiliyor. Onunla beraber o acıyı yaşayabiliyor. Şikâyetlerin büyük bir bölümü yoğunluklu olarak 1990’ların sonunda köyden gelen ve daha mafyatik ilişkiler içine giren, kirli ilişkileri, bağlantıları olan kişilere yönelik geliyor. Erkeğin erkeğe ve erkeğin kadına yönelik şiddeti söz konusu. Yaşanan şiddet vakalarının içinde kadının kadına yönelik uyguladığı bir şiddet vakasına rastlamak neredeyse imkansız. Daha çok yukarıda sözü edilen kişi ya da kişiler tarafından şiddet olayları gerçekleştiriliyor. Bu kişilerin neredeyse tamamı iç göç mağdurudur.

5- İç göç mağduru bu kişilere yönelik iyileştirme merkezleri kurulmalı, bu kişiler topluma yeniden bütünleşmiş edilerek suça karışma oranları düşürülmeye çalışılmalıdır.

6- Sığınmacı yâda mültecilere yönelik şiddet vakalarına karışmış ve reşit olmayan kişilerin aileleriyle görüşecek ve hem ailelerini hem de kişiyi eğitecek destek birimlerinin kurulması yararlı olacaktır.

SONUÇ

Bireyin, etnik köken, din, cinsiyet, dil vb. özelliklerinden kaynaklanan haklarını kullanmak yetkili otoriteler tarafından verilen lüks bir hak değil, çağımız dünyasında insan haklarının temel gerekliliğidir. Birey bu haklarını menşe ülkesinde ya da sığınmacı veya mülteci olarak yaşadığı 2. bir ülkede, yasal sınırlarla belirlenmiş bir alanda ve diğer yurttaşlardan az olmamakla birlikte yaşama hakkına sahiptir. Hiçbir münferit yâda toplu vaka ya da güvenlik gerekçesi, doğuştan yâda kültürel olarak kazanılan bu temel hakların engellenmesine gerekçe olamaz. Bu haklar yetkili otoriteler tarafından verilmediği gibi yetkili otoriteler tarafından da alınmaz.

Mültecilik sorununun kendi içindeki dinamiklerini iyi görmek gerekir. Dünya üzerinde milyonlarca insanın hareket halinde olduğunu düşünürsek sorunun uluslararası boyutu ortaya çıkar. Yerleşim, istihdam, ırkçılık, cinsiyet ayrımı, çocuk istismarı bu kavramın içinde barındırdığı sorunsal alt başlıklardan sadece birkaçını oluşturur.

Tarihte ilk kez bir “Mülteci” kavramı tanımlayan, bu insanların hak ve bu hakların standartlarını listeleyen ve mülteci iadesine dair düzenlemeler yapan, Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 26 ülkenin kabul ettiği Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin imzalamasının ardından yaklaşık 59 yıllık bir süre geçti. Bu antlaşma, mültecilere yönelik düzenlemelerin uluslararası hukukta resmi olarak yerini alması bakımından bir dönüm noktasıdır. Sözleşmeyi kabul eden ve imzalayan ilk devletlerden biri olan Türkiye, 2. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan büyük göçmen kitleler için düzenlenmiş olan belgeyi “Coğrafi Çekince” şartı ile kabul etmiştir. Buna göre Türkiye, Avrupa dışından gelen ve bir şekilde yerlerinden edilmiş olan kişileri sığınmacı ve mülteci olarak kabul etmemektedir. AB mevzuatı gereği Türkiye’den bu şartın kaldırılması sık sık talep edilmiştir. Ancak Türkiye, içinde olduğu coğrafi konumu da göz önünde bulundurarak bu önerileri her defasında reddetmiştir. Ancak Ulusal Program’a “... Katılım aşamasında ülkemize doğrudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde, ... Ve AB ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermelerine bağlı olarak kaldırılacaktır” ibareleri eklenmiştir. İltica alanında

sığınmacı ve mültecilere yönelik düzenlemeleri ileri ve yeterli düzeyde gerçekleştirdiği sürece Coğrafi Çekince şartının devam ettirilmesinde Türkiye açısından hiçbir sakınca yoktur. Takip eden senelerde Türkiye “Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü” ne taraf olmuştur. 1994 yılında iltica alanında Türkiye açısından büyük bir adım olarak sayılabilecek “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik ” kabul edilmiştir. Bu yönetmeliğin getirdiği yeni düzenlemeler 2006 yılında tekrar gözden geçirilmiş ve “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” kabul edilmiştir. 2010 yılı içinde ilticaya yönelik bir anayasal düzenleme Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulacaktır.

Genel anlamda Türkiye’deki mülteci sorunu, Dünya mültecilerinin barınma, beslenme, güvenlik, sağlık gibi temel sorunlarını kapsamakla birlikte Dünya’daki yaklaşımlardan bazı yönlerden farklılık gösterir. Dünya üzerinde mülteciye ve yabancıya karşı olan ayrımcılık ırkçılık düzeyinden kültürel ayrımcılık düzeyine çekilmiş gibi gözüküyor. Irkların üstünlüğünden ziyade alt kültür- üst kültür kavramlarını içinde barındıran farklı bir ayrımcılık türü ortaya çıkmış durumda. Fransa, İngiltere, Yunanistan, İtalya, Bulgaristan gibi bazı AB ülkelerinde tamamen hükümet yetkililerinin tutumları üzerinde yükselen sorunsal bir alt-üst kültür ayrımcılığı var. Türkiye’de ise Dünya’daki dalganın aksine genel anlamda mültecinin karşılaştığı ayrımcılık alt-üst kültür ayrımcılığından ziyade, ırk, din, dil ya da cinsiyet ayrımcılığı üzerinden geliyor. Örneğin Kayseri’de yerleşmiş olan Kürt asıllı İranlı bir mülteci yerel halkın bir kısmıyla sorun yaşayabiliyorken, aynı sorunu Türkiye’nin doğu illerinde mesela Van’da yaşamayabiliyor. Yine aynı şekilde Van’a yerleşmiş olan İranlı Türk asıllı bir mülteci Van’da kimliği nedeniyle sorun yaşayabiliyorken, Kayseri’de aynı sorunları yaşamayabiliyor. Mülteci kadınlar yâda eşcinseller ise Türkiye’nin hemen her yerinde sorun yaşayabiliyor.

Türkiye’nin Avrupa Birliği müzakere sürecinin 3 Ekim 2005’de resmi olarak başlamasının ardından yaklaşık 5 yıllık bir süre geçti. Bu süre zarfında

AB müktesebatına uyumlaştırma çalışmaları çerçevesinde 2'si süreç bittikten sonra doğrudan müzakere edilmek üzere toplam 35 başlığın ele alınması ve Türkiye'nin kendi mevzuatını AB mevzuatı ile uyumlaştırması gerekiyor. Açılan 13 başlıktan sadece 8'inin kapatılmış olması ve AB ülkelerinde ortak bir İltica Politikası olmadığı da göz önünde bulundurulduğunda iltica konusunda Türkiye'nin işinin çok da kolay olmadığı anlaşılmaktadır. Türkiye bir tarafta İran, bir tarafta Irak ve bir tarafta Suriye ile olan sınırları nedeniyle kaçak göçün Doğudan Batıya geçiş noktası üzerinde hem bir köprü hem de bir tampon bölge konumundadır. Bu ülkelerden can ve mal güvenliği tehlike altında olduğu ya da ekonomik durumları iyi olmadığı için binlerce kişi yasal ya da yasal olmayan yollarla Türk sınırlarını geçerek ülkede bulunan mülteci ofislerine sığınma başvurusunda bulunuyor. Bu kişilerin hem Türk yasaları hem de AB mevzuatı gereği ya sığınma başvurularının değerlendirilmesi ya da 3. bir ülkeye yerleştirilmeleri gerekiyor. Bu süre zarfında sığınmacı yâda mülteciler Türk sınırları içinde ikamet ediyorlar.

Türkiye'de 2009 yılında bir şekilde illegal hareket halinde yakalanan ve bir kısmı iltica prosedürüne sokulmadan sınır dışı edilen insan sayısı 28 bin 355'dir. Bu kişilerin büyük bir bölümünün yurda giriş yaptığı 2 temel noktadan biri Van ilidir. Tahmin edilebileceği gibi en fazla girişin yapıldığı il İstanbul'dur. Van, İran ile sınırı olması, Irak ve Suriye gibi ülkelere de coğrafi yakınlığı nedeniyle sığınmacı ve mülteciler tarafından Türkiye'ye giriş için en çok tercih edilen 2. il konumundadır. İlde 2009 yılının sadece Ocak, Şubat Mart aylarında toplam 12887 kişi iltica başvurusunda bulunmuştur. Başvuru sayılarının çokluğu, Türkiye'nin iltica alanında yeterli derecede hukuki bir düzenlemesinin olmayışı ve Van ilindeki ekonomik ve sosyal sorunlar ilde yaşayan sığınmacı ve mültecilerin sorunlarını daha da arttırmaktadır. Barınma, beslenme, güvenlik, sağlık ve eğitim bu sorunların başında gelmektedir.

Bu sorunların çözümüne dair öneriler geliştirilirken üzerinde durulması gereken en önemli konu çeşitli şiddet olaylarına sebebiyet veren iç göç sorunudur. 1990'lı yılların başından sonuna kadarki dönemde gelişen olaylar neticesinde köyler boşaltıldı, terör olayları ve asayiş önlemleri nedeniyle binlerce insan ya istekli ya da zorunlu olarak evlerini terk etmek zorunda kaldı. Bölgenin dolayısıyla da Van ilinin en büyük ekonomik geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılık, güvenlik nedeniyle mezraların kapatılması sonucu neredeyse tamamen

durma noktasına geldi. Bunun neticesinde tarım ve hayvancılıktan başka bir geçim kaynağı olmayan, kırsalda yaşayan binlerce insan kitleler halinde il merkezine göç etti ve burada küçük gettolar oluşturdu. Zaman içinde şehir merkezindeki belli bölgelere yerleşen ve burada kaçak yapılanmaya giden bu insanların sorunları da artmaya başladı. İşsizlik, barınma, fırsat eşitsizliği gibi iç göçün beraberinde getirdiği sorunlar, daha yeni ve daha çok oranda sorunları tetikledi. 1990'lardaki şiddet ve terör ortamından etkilenen birçok insan, gerekli iyileştirme çalışmaları gerçekleştirilmeden, normal insanlar gibi halkın arasına karıştı ve bir şekilde hayatını idame ettirmeyi başardı. Fakat ikinci nesil, yani bu insanların çocukları aynı başarıyı gösteremedi ve bir şekilde suça ve şiddet olaylarına bulaştı. Şiddet ve suç sistematik bir hale geldi. Ne yazık ki ilde bu şiddetin yöneltildiği kişilerin başında, etnik, dini yâda cinsiyet farklılıkları nedeniyle sığınmacı ve mülteciler geliyor. Her ne kadar bu şiddet olayları az sayılarda ve düşük yoğunlukta olsa da, sığınmacı ve mültecilerin yaşadığı diğer temel sorunların varlığı bu olayların sığınmacı ve mülteciler üzerinde olumsuz etkiler bırakmasına neden olabiliyor. Türk olduğu için İranlı bir sığınmacı ya da mülteci bölgede yaşayan Kürt nüfusun bazı kesimlerinden, yâda Kürt olduğu için İranlı ya da Iraklı bir sığınmacı ya da mülteci Türk nüfusun bazı kesimlerinden tepki ve şiddet görebiliyor. Yukarıda daha önce de belirtildiği gibi iç göç mağdurlarının psikolojik sorunlar yaşayan ve topluma bir şekilde uyum sağlamayı başaramamış olan belli bir kesiminin rehabilite edilmesi gereklidir. Bölgedeki devlet yetkilileri ve emniyet güçleri tarafından planlanıp hayata geçirilecek eğitim ve rehabilite programları dolaylı olarak ildeki mülteci sorunları üzerinde de olumlu etki yapacaktır. Yerel anlamda gerçekleştirilecek iyileştirmeler genelde Türkiye'nin mülteci nüfusunun yoğunlukta olduğu diğer illerine yaygınlaştırıldığında iltica alanında Türkiye'nin iyileştirmeye dair atacağı adımların önünde hareket kabiliyeti sağlayan büyük alanlar oluşacaktır. Türkiye başta Van olmak üzere, mülteci nüfusunun yoğunlukta olduğu diğer pilot illerde gerekli düzenlemeleri yaptığı takdirde AB müktesebatına uyumlaştırma çalışmaları çerçevesinde iltica alanındaki gereklilikler kendiliğinden ve başka itmelere gerek kalmadan zaman içinde rayına girebilecektir.

AB tam üyelik müzakere süreci 3 Ekim 2005 yılından beri devam eden Türkiye'nin iltica alanda ciddi düzenlemelere gitmesi gerekmektedir. Özellikle 1994 ve 2006 yıllarında iltica alanında yapılan düzenlemeler ve 2010 yılı içinde

ilticaya yönelik bir anayasal düzenlemenin meclise sunulacak olması umut vericidir. Fakat yeterli değildir. Her ne kadar Avrupa Birliği'ne üye 27 ülkede ortak bir İltica Politikası olmasa da bu alanda iyileştirmeye yönelik atılması gereken adımlar ve yapılması gerekenler açıktır. Öncelikle dünyanın hemen her köşesindeki sığınmacı ve mültecilerin ortak sorunları olan İltica Prosedürü ve mülteci haklarının anayasal güvence altına alınması konularında ciddi ve radikal düzenlemelere gidilmelidir. 2010 yılı itibariyle, bu güne değin iltica alanına yönelik yapılan kanun ve düzenlemeler bir önceki düzenlemelerin kötü bir taklidinden öteye geçmemiştir. 1994 ve 2006 anayasal düzenlemeleri gibi düzenlemeler bir öncekilerden farklı bir konuma sahip, yeni bakış açılarıyla oluşturulmuş radikal düzenlemelerdir. Ancak bu düzenlemeler sistemi tabandan değiştirecek düzenlemeler değil de sistemde bulunan boşlukları yamalamaya yönelik düzenlemeler olduğu için yeterli değildir. Türkiye'nin yapması gereken bu alanda radikal, alternatifli ve çağın insan hak ve hürriyetlerini göz önünde bulunduracak şekilde bir düzenlemeye gitmektir. Yapılacak çok iyi derecede bir düzenleme ve oluşturulacak maksimum ileri düzeydeki İltica Politikası, AB 27 ülkelerinde halen ortak bir İltica Politikası olmadığı göz önünde bulundurulduğunda iyi bir emsal teşkil edebilir. Doğu'dan Batı'ya yönelik gerçekleşen göçün geçiş noktası üzerinde ve bir tampon bölge konumunda olan Türkiye'de geliştirilecek ileri düzeydeki bir İltica Politikası AB müzakere sürecinde Türkiye'nin elini güçlendirecektir.

Şüphesiz ki iltica alanında yapılacak bu anayasal ve pratik düzenlemeler hem açılacak fasılların daha kısa sürede kapanmasını sağlayacak hem de Türkiye'nin AB'ye tam üyelik yolunda elini güçlendirecektir. Her ne kadar hala bazı Avrupa ülkeleri tarafından AB ülkelerine yasal ya da yasadışı göçü engellemek için tampon bir ülke olarak görülse de Türkiye'nin bu alanda yapacağı düzenlemeler kendi ekonomisi, sosyal düzeni ve insan haklarını koruma açısından bir gerekliliktir. 21. yüzyılda bu alanda atılacak adımlar, sığınmacı ve mültecilere verilecek haklar artık bir lütuf değil çağın ve insan haklarının getirdiği bir zorunluluktur. Türkiye; gerektiğinde radikal kararlar alabilecek düzenli işleyen bir millet meclisi, iltica, sığınmacı ve mülteciler konularında çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşları ve 70 milyonluk duyarlı toplumuyla bu adımları atabilecek kapasite ve güce sahiptir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- Afghan Refugee Women, **Needs and Resources For Development And Reconstruction**, Delegation to Pakistan, 1990
- ALTUNTAŞ, İlknur, **Türk Hukukunda Mültecilerin Sınır dışı Edilmesi ve İadesi**, Ankara, 2000
- An Introduction to UNHCR, **Helping Refugees**, Refugee Study Center Library, University of Oxford, 2001
- AYBAY, Rona, **Yurttaşlık Hukuku**, Aybay Hukuk Vakfı, İstanbul 1991
- BARKER, Robert L, **The Social Work Dictionary**, 2002
- BETER, Önder, **Sınırlar Ötesi Umutlar: Mülteci Çocuklar**, SABEV Yayınları, Ankara, 2006
- BUZ, Sema, **Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul- Mültecilik**, SGDD Yayınları, Ankara 2004
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, **Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesine Dair BMMYK Kılavuzları**, Mayıs 2008
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, **Dünya Mültecilerinin Durumu**, 2000, Ankara.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), **Kentsel Mülteciler İçin Sosyal Hizmetler**, Cenevre: 1994
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye, **Mülteci Çocuklar Hukuk El Kitabı: Sığınmacı ve Mülteci Çocukların Hakları**, Türkiye, Ağustos 2008
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye, **Mülteci Kadınların Hukuk El Kitabı: Sığınmacı ve Mülteci Kadınların Hakları**, Türkiye, Ağustos 2008

- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, **Uluslar arası Koruma Konusunda Rehber: Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 Sözleşmesi 1C(5) ve (6) Maddeleri ve/ veya 1967 Protokolü Kapsamında Mülteci Statüsünün Sona Ermesi (“Sona Erdirme” Hükümleri)** 10 Şubat 2003
- GÖĞER, Erdoğan, **Pasaport Hukuku**, AÜHF Yayınları No: 325, Ankara, 1973,
- ICG Middle East Report , Iraq Backgrounder: **What Lies Beneath**, N.6., Amman/Brussels,1 October 2002
- Info Leaflet Europeansfinal, **Türkiye’de İltica Talebinde Bulunan Avrupa Uyruklular İçin Bilgi, 2009**
- MAZLUMDER, **Türkiye’de Mülteci Olmak Ya da Sığınma Hakkı İhlalleri**, Ankara, 2002
- MAZLUMDER, **Türkiye’de Geçici Sığınmacı Kadın ve Çocukların Psikososyal Durumlarının Tespiti ve Yasam Kosullarının İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri**, Ankara, Subat, 2005.
- Nation High Commissioner for Refugees (UNHCR), **The State Of The World’s Regugees 2000**, United Oxford University Press, New York 2001.
- ODMAN, Tevfik, **Mülteci Hukuku ve Türk Politikası ve Uygulaması Mülteci, Mülteci Çalıştayları 2004-2005**, Ankara, 2008
- Office of the United Nations High Commissioner for Refugees-UNHCR, **Collection of International Instruments Concernings Refugees**, Geneva, 1990
- Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, **Community Development, Gender Equality & Children Section ,Division of International Protection Services**, Tarihsiz
- Uluslararası Af Örgütü 2003 Yıllık Raporu: Türkiye
- Uluslararası Af Örgütü 2004 Yıllık raporu: Türkiye
- Uluslar arası Af Örgütü 2005 Yıllık Raporu : Türkiye
- Uluslar arası Af Örgütü 2008 Yıllık Raporu : Türkiye

Uluslar arası Af Örgütü 2004 Yıllık Türkiye İstatistikleri

ULUSLARARASI KORUMA HAKKINDA İLKELER:

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesinin 1A(2) Maddesi ve/veya 1967

Protokolü Bağlamında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Zulüm. 7 Mayıs 2002

ULUSLARARASI KORUMA HAKKINDA İLKELER: Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesinin 1A(2) Maddesi ve/veya 1967

Protokolü Bağlamında “Belli Bir Toplumsal Gruba Mensubiyet, 7 Mayıs 2002

ULUSLARARASI KORUMA KONUSUNDA REHBER:

Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 Sözleşmesi 1A(2) Maddesi ve/ya 1967 Protokolü

Kapsamında Ülke İçinde Kaçış ya da Yer Değiştirme Seçeneği, 23 Temmuz 2003

ULUSLARARASI KORUMA KONUSUNDA REHBER:

Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 Sözleşmesinin ve/ veya Sözleşmeye ilişkin 1967

Protokolünün 1A(2) Maddesinin insan ticareti mağdurlarõ ya da insan ticareti mağduru olma riski taşıyan kişilere uygulanması, 7 Nisan 2006

Women’s Commission for Refugee Women and Children, **Emerging Challenges:**

Closing Gaps in the Protection of Afghan Women and Girls. A Report on the Women’s Commission for Refugee Women and The Children Mission to Pakistan and Afghanistan, March 2003

YILMAZ, Halim, “**Mülteci Kadınlar ve Uluslar arası Koruma**”, Türkiye’deki

Geçici Sığınmacı Kadın ve Çocukların Psikososyal Durumlarının Tespiti ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri, Mazlumder, Ankara 2005

Tezler

AKYÜREK, İneyet B. “Mülteci Hukuku ve Trkiye Uygulaması”, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, Yüksek Lisans Tezi, 2007

ERİŞ, Neslihan. “Avrupa Birliği’nde Mültecilerin Hukuki Durumu”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Yüksek Lisans Tezi, 2007

ERTEM, Haşim E. “Illegal Immigration To EU Countries; New Asylum Policies In Spain And Germany”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, 2007

OKYAY, Aslı S, “The Evolution Of Immigration And Asylum Policies In The European Union From A Public Good-Collective Action Perspective”, Boğaziçi Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslar arası İlişkiler Bölümü, İstanbul, Yüksek lisans Tezi, 2007

ÖZDEMİR, Taner, “Van İlinde Birleşmiş Mülteciler Yüksek Komiserliğine İltica Talebinde Bulunan Mültecilerin Sorunları Üzerine Bir Çalışma”, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, Yüksek Lisans Tezi. 2001

YAVUZ, Gurbet D, “Turkey’s Accession To The European Union: The Role Of Immigration”, Sabancı Üniversitesi, Avrupa Çalışmaları Master Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, 2007

Makaleler ve Konferans Tebliğleri

A welfare officer of the United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA) assists Polish Jewish orphans en route to France and Belgium. Prague, Czechoslovakia, 1946.

AKKAYA, Ayşe. “**Mülteci Kadınlar ve Sığınmacı Kadınlar**”, Toplum ve Hukuk Dergisi, 2 (4), 2002

- CASSARINO, Jean P. "Return and Re-admission in States, Migration Policies", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 65
- COHEN, Roberta. "An Institutional Gap For Disaster IDPs", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 58-59
- GALLAGHER, Michael S. "Refugee Statuse Determination in Southern Africa", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 55-56
- HOSSEİNİ-DIVKOLAYE, Nasim S. "Iran: Migrant Summugling And Trafficking In Persons", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 66
- JONES, Martin. "Refugee Status Deterination: Three Challenges", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 53-54
- KESKİN, Arif. "Devrim İçinde Yeni Bir Devrim Arayışı: Ahmedinejat ve Yeni Radikal Muhafazakar Akım, TURKSAM
- LEVİTAN, Rachel. "Refugee Protection in Turkey", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 56-57
- LYNCH, Maureen ve Melanie Teff. "Childhood Statelessness", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 31-33
- MİN, Maike V. "Reproductive Health-Care Provision in Emergencies: Preventing Needless Suffering", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 68-69
- PERKS, Katherina ve Jarlath Clifford. "The Legal Limbo of Detention", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 42-43
- STAINSBY, Richard. "UNHCR and Individual Refugee Status Determination", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 52-53
- STRANG, Alexandra. "Towards an EU-Wide regularisationscheme", **Forced Migration Review**, Sayı 32, 2009, s. 63-64
- TARHANLI, Turgut. "**Mülteciler, İnsan Hakları ve Yargı**", Türkiye'de Mülteci ve Sığınmacılarla ilgili Meselelerde Yagının Rolü ve İnsan Hakları Paneli, Ankara. Aralık 1998.
- Uluslar arası Af Örgütü Türkiye, **Uluslar arası Af Örgütü Van Mülteci ve Sığınmacı Danışma Ofisi Raporu**, 2006

Resmi Belgeler

Avrupa Birliği Sığınma Müktesebatı, Europe and Refugees, Aralık 1999

İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin
Türkiye Ulusal Eylem Planı

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Multeci hakları ile ilgili temel belgeler, Türkiye'deki kabul Merkezleri ve Tavsiye
Edilen Standartlar.

Multeci hakları ile ilgili temel belgeler, Türkiye'nin iltica alanında 1994
Yönetmeliğini Değiştiren 2006 Yönetmeliği

Türkiye'ye İltica Eeden Veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den
İkamet İzni Talep Eeden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma
Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara Ve Olabilecek Nüfus
Hareketlerine Uygulanacak Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki
2709 Sayılı Kanun

1951 Cenevre Sözleşmesi

1960 Roma Protokolü

14/9/1994 Tarih Ve 94/6169 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı İle Yürürlüğe Konulan
Yönetmeliğe Ek Ve Değişiklik Getiren Yönetmeliklerin Yürürlüğe Giriş
Tarihlerini Gösteren Çizelge

7564 Sayılı Resmi Gazete, 24 Temmuz 1950

18032 sayılı resmi gazete

06.05.2009 tarihinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)
Van Ofisi Ofis Başkanı Xhemil Shahu ile Van'daki Mültecilerin Durumu
Üzerine yapılan röportaj

Helsinki Yurttaşlar Derneği, Mülteciler **Mevzuat: İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı**, Trarihsiz

İnternet Kaynakları

Bahais, <http://www.bahai.org/> Erişim tarihi: 24.04.2009

İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı, “ Dünya Mülteci Hareketleri, Türkiye’nin Konumu ve Mültecilerin Karşılaştıkları Sorunlar, Mülteci Dosyası”,<http://multeci.ihh.org.tr/genel/dunyada-multeci-hareketleri-turkiyenin-konumu-ve-multecilerin-karsilastiklari-sorunlar.html>. Erişim tarihi: 03.04.2010

Migrants and Refugess,

<http://eurochild.gla.ac.uk/Documents/Un/other/Migrants/Refugees/Res%20429-51.htm>, Erişim tarihi: 22.5.2009

Mülteci ve Sığınmacı kimdir? Genel Tanımlar,

<http://multeci.ihh.org.tr/genel/siginmaci.html>. Erişim tarihi: 27.02.2009

Sığınmacı ve Mülteci Hakları, <http://www.unhcr.org/tr/mep/index.aspx>.

Erişim tarihi: 8.04.2009

United Nations Relief and Rehabilitation Administration.

(UNRRA)”,<http://www.un.org.tr/>. Erişim tarihi: 08.04.2009

What was The Cold War,

<http://www.historylearningsite.co.uk/what%20was%20the%20cold%20war.htm>,

Erişim tarihi: 08.04.2009

<http://www.unhchr.ch/udhr/lang/trk.htm>. Erişim tarihi: 27.02.2009

http://www.unicef.org/turkey/udhr/_gi17.html, Erişim tarihi: 18.02.2008

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/21589.html>, Erişim tarihi: 21.02.2008

<http://www.asam.org.tr/temp/temp32.pdf>. Erişim tarihi: 1.05.2009

1998 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1998.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

1999 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1999.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2000 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2000.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2001 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2001.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2002 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2002.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2003 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2004 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2004.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2005 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2005.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2006 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2006.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2007 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2007.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2008 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2008.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

2009 Türkiye İlerleme Raporu,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf , Erişim tarihi: 23.04.2008

EKLER

EK 1:

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

10 Aralık 1948

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı Kararıyla ilan edilmiştir.

6 Nisan 1949 tarih ve 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu ile "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin Resmi Gazete ile yayınlanması yayımdan sonra okullarda ve diğer eğitim müesseselerinde okutulması ve yorumlanması ve bu Beyanname hakkında radyo ve gazetelerde münasip neşriyatta bulunulması" kararlaştırılmıştır.

Bakanlar Kurulu Kararı 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu;

İnsanlık topluluğunun bütün bireyleriyle kuruluşlarının bu Bildirgeyi her zaman göz önünde tutarak eğitim ve öğretim yoluyla bu hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmeye, giderek artan ulusal ve uluslararası önlemlerle gerek üye devletlerin halkları ve gerekse bu devletlerin yönetimi altındaki ülkeler halkları arasında bu hakların dünyaca etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamaya çaba göstermeleri amacıyla tüm halklar ve uluslar için ortak ideal ölçüleri belirleyen bu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini ilan eder.

Madde 1- Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.

Madde 2- Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir.

Madde 3 -Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.

Madde 4- Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü biçimde yasaktır.

Madde 5- Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.

Madde 6- Herkesin, her nerede olursa olsun, hukuksal kişiliğinin tanınması hakkı vardır.

Madde 7- Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasanın korunmasından eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir. Herkesin bu Bildirgeye aykırı her türlü ayırım gözetici işleme karşı ve böyle işlemler için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde 8- Herkesin anayasa yada yasayla tanınmış temel haklarını çiğneyen eylemlere karşı yetkili ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yoluna başvurma hakkı vardır.

Madde 9- Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve sürgün edilemez.

Madde 10- Herkesin, hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç yüklenirken, tam bir şekilde davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakça ve açık olarak görülmesini istemeye hakkı vardır.

Madde 11

1. Kendisine bir suç yüklenen herkes, savunması için gerekli olan tüm güvencelerin tanındığı açık bir yargılama sonunda, yasaya göre suçlu olduğu saptanmadıkça, suçsuz sayılır.

2. Hiç kimse işlendiği sırada ulusal yada uluslararası hukuka göre bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu sayılamaz. Kimseye suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Madde 12- Kimsenin özel yaşamına, ailesine konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz.

Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

Madde 13

1. Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.

2. Herkes , kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir.

Madde 14

1. Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.

2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ülkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz.

Madde 15

1. Herkesin bir yurttaşlığa hakkı vardır.

2. Hiç kimse keyfi olarak yurttaşlığından veya yurttaşlığını değiştirme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 16

1. Yetişkin her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımlarından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır.

2. Evlenme sözleşmesi, ancak evleneceklerin özgür ve tam iradeleriyle yapılır.

3. Aile, toplumun, doğal ve temel unsurudur, toplum ve devlet tarafından korunur.

Madde 17

1. Herkesin tek başına veya başkalarıyla ortaklaşa mülkiyet hakkı vardır.

2. Hiç kimse keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamaz.

Madde 18- Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır.

Bu hak, din veya topluca, açık olarak ya da özel biçimde öğrenim, uygulama, ibadet ve dinsel törenlerle açığa vurma özgürlüğünü içerir.

Madde 19- Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar.

Madde 20

1. Herkesin silahsız ve saldırısız toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma özgürlüğü vardır.

2. Hiç kimse bir derneğe girmeye zorlanamaz.

Madde 21

1. Herkes, doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığı ile ülkesinin yönetimine katılma hakkına sahiptir.
2. Herkesin ülkesinin kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır.
3. Halkın iradesi hükümet otoritesinin temelidir. Bu irade, gizli veya serbestliği sağlayacak benzeri bir yöntemle genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak ve belirli aralıklarla tekrarlanacak dürüst seçimlerle belirlenir.

Madde 22- Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişim için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir.

Madde 23

1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.
2. Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır.+
3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.
4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır.

Madde 24- Herkesin dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izne çıkmaya hakkı vardır.

Madde 25

1. Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.

2. Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır.

Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar.

Madde 26

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yüksek öğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.

2. Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirir ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

3. Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmek, öncelikle ana ve babanın hakkıdır.

Madde 27

1. Herkes toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir.

2. Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır.

Madde 28- Herkesin bu Bildirgede öngörülen hak ve özgürlüklerin gerçekleşeceği bir toplumsal ve uluslararası düzene hakkı vardır.

Madde 29

1. Herkesin, kişiliğinin serbestçe ve tam gelişmesine olanak veren topluma karşı ödevleri vardır.

2. Herkes haklarını kullanırken ve özgürlüklerinden yararlanırken, başkalarının hak ve özgürlüklerinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesinin sağlanması ve demokratik bir toplumda genel ahlak ve kamu düzeniyle genel refahın gereklerinin karşılanması amacıyla yalnız yasayla belirlenmiş sınırlamalara bağlı olur.

3. Bu hak ve özgürlükler hiçbir koşulda Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30- Bu bildirgenin hiçbir kuralı, herhangi bir devlet, topluluk veya kişiye, burada açıklanan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini amaçlayan bir girişimde veya eylemde bulunma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.

EK 2:

Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi

1951 yılında imzalanmış Cenevre Antlaşmasına göre :

Yüksek İmzacı Taraflar,

Birleşmiş Milletler Antlaşması ve 10 Aralık 1948'de Genel Kurul'ca kabul olunan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin, insanların ana hürriyetlerden ve insan haklarından, fark gözetmeksizin faydalanmaları ilkesini teyit ettiğini dikkate alarak,

Birleşmiş Milletler'in, birçok defa, mültecilere karşı derin ilgisini ortaya koyduğunu ve mültecilerin temel hürriyetleri ile insan haklarını mümkün olduğu kadar kapsamlı bir şekilde kullanmalarını sağlamaya çaba gösterdiğini dikkate alarak,

Mültecilerin hukuki durumuna ilişkin daha önce imzalanan milletlerarası antlaşmaların tekrar gözden geçirilmesi ve bir araya getirilmesinin, bu antlaşmaların alanının ve bunların mülteciler için sağladığı himayenin yeni bir antlaşma yoluyla genişletilmesinin arzu edilir olduğunu dikkate alarak,

Sığınma hakkını tanımanın, bazı ülkelere son derece ağır yük yükleyebileceğini ve uluslararası kapsamı ile niteliği Birleşmiş Milletler'ce kabul edilmiş bulunan bir sorunun, uluslararası iş birliği olmaksızın tatmin edici bir şekilde çözümlenemeyeceğini dikkate alarak,

Bütün Devletlerin, mülteci sorununun toplumsal ve insani yönlerini kabul ederek,

Bu sorunun devletler arasında bir gerginlik sebebi halini almasını önlemek için olanakları ölçüsünde ellerinden geleni yapmalarını arzuladığını ifade ederek,

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri'nin, mültecilerin korunmasını sağlayan uluslararası sözleşmelerin uygulanmasına nezaret etmekle görevli olduğunu kaydederek ve bu sorunu çözmek için alınan önlemlerin birbiri ile verimli uyumunun, Devletler ile

Yüksek Komiser arasındaki iş birliğine bağlı olduğunu kabul ederek,

Aşağıdaki konularda anlaşmışlardır:

I. BÖLÜM

Madde 1- Genel Hükümler

A. İşbu Sözleşme'nin amaçları bakımından .mülteci. kavramı:

(1) 12 Mayıs 1926 ve 30 Haziran 1928 Düzenlemeleri veya 28 Ekim 1933 ve 10 Şubat 1938 Sözleşmeleri, 14 Eylül 1939 Protokolü ya da Uluslararası Mülteci Örgütü Tüzüğü'ne göre mülteci sayılan; Uluslararası Mülteci Örgütü tarafından, faaliyette bulunduğu dönem içinde alınmış mülteci sıfatını vermeme kararları bu bölümün 2. fıkrasındaki koşullara sahip olan kimselere mülteci sıfatının verilmesine engel değildir;

(2) 1 Ocak 1951.den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır. Birden fazla tabiiyeti olan bir kişi hakkındaki .vatandaşı olduğu ülke. ifadesi, tabiiyetini haiz olduğu ülkelerden her birini kasteder ve bir kişi, haklı bir sebebe dayalı bir korku olmaksızın, vatandaşı olduğu ülkelerden birinin korumasından yararlanmıyorsa, vatandaşı olduğu ülkenin korumasından mahrum sayılmayacaktır.

B. (1) İşbu Sözleşme'nin amaçları bakımından kısım A, Madde 1.deki .1 Ocak 1951.den önce meydana gelen olaylar. ifadesi ya,

(a) .1 Ocak 1951.den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar. veya,

(b) .1 Ocak 1951.den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar. anlamında anlaşılacak ve her Taraf Devlet bu Sözleşme'yi imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada bu Sözleşme'ye göre taahhüt ettiği yükümlülükler bakımından bu ifadenin kapsamını belirten bir beyanda bulunacaktır.

(2) a şıkkını kabul eden her Taraf Devlet, herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir notla, b şıkkını kabul ettiğini duyurarak yükümlülüklerini genişletebilir.

C. Yukarıdaki kısım A'da belirtilen hükümlerin kapsamına giren her kişi eğer:

(1) Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteği ile tekrar yararlanırsa veya

(2) Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar kazanırsa; veya

(3) Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını yeni kazandığı ülkenin himayesinden yararlanıyorsa; veya

(4) Kendi arzusu ile terk ettiği veya zulüm korkusu ile dışında bulunduğu ülkeye kendi arzusu ile tekrar yerleşmek üzere dönmüşse veya

(5) Mülteci tanınmasını sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaktan sakınmaya artık devam edemezse;

İşbu fıkra, vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden yararlanmayı reddetmek için önceden geçerli zulme ait haklı sebepler ileri sürebilen, bu maddenin A 1 Kısımının kapsamına giren bir mülteciye tatbik olunmayacaktır;

(6) Tabiiyetsiz olup da, mülteci tanınmasını yol açan koşullar ortadan kalktığı için, normal ikametgahının bulunduğu ülkeye dönebilecek durumda ise; Ancak işbu fıkra, normal ikametgahının bulunduğu ülkeye dönmeyi reddetmek için önceden maruz kaldığı zulme bağlı haklı sebepler ileri sürebilen, bu maddenin A 1 kısmının kapsamına giren bir mülteciye uygulanmayacaktır.

Bu kişiye, işbu Sözleşme'nin uygulanması sona erecektir.

D. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden halen koruma veya yardım gören kimselere uygulanmayacaktır.

Durumları, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun konuyla ilgili uygun kararları çerçevesinde kesin olarak halledilmeden, yararlandıkları bu tür koruma veya yardımlar herhangi bir sebeple sona eren kişiler, işbu Sözleşme'den tamamen yararlanırlar.

E. Bu Sözleşme, ikamet ettiği ülkenin yetkili makamlarınca o ülke vatandaşlığına sahip olanların sahip buldukları hak ve yükümlülüklerle sahip sayılan bir kişiye uygulanmayacaktır.

F. Bu Sözleşme hükümleri:

a barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine;

b mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine;

c Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna; dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında uygulanmayacaktır.

Madde 2- Her mültecinin, bulunduğu ülkeye karşı, özellikle yasalara, yönetmeliklere ve kamu düzenini için alınan önlemlere uymayı öngören yükümlülükleri vardır.

Madde 3- Taraf Devletler, bu Sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulayacaklardır.

Madde 4- Taraf Devletler, ülkelerindeki mültecilere, dini vecibelerini yerine getirme hürriyeti ve çocuklarının dini eğitim hürriyeti bakımından, en az vatandaşlara uyguladıkları muamele kadar uygun muamele uygulayacaklardır.

Madde 5- Bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, bir Taraf Devlet tarafından mültecilere bu Sözleşme dışında sağlanan diğer hakları ve çıkarları ihlal etmez.

Madde 6- Bu Sözleşme bakımından aynı şartlarla kavramı, belli bir kimsenin, söz konusu bir haktan yararlanabilmesi için, özellikleri açısından bir mültecinin yerine getiremeyecekleri dışında, mülteci olmasaydı belli bir hakkı kullanmak için yerine getirmesi gereken bütün şartları (geçici yahut daimi ikamet süresine ve şartlarına ait olanlar dahil), kendisinin yerine getirmesi anlamını ima eder.

Madde 7

1. Bu Sözleşme'nin daha uygun hükümler içerdiği durumlar hariç tutulmak koşuluyla, her Taraf Devlet, mültecilere genel olarak yabancılara uyguladığı muameleyi uygulayacaktır.

2. Bütün mülteciler, Taraf Devletlerin topraklarında üç yıl ikametten sonra kanuni mütekebbiliyet şartından muafiyet kazanacaklardır.

3. Her Taraf Devlet, bu Sözleşme kendisi hakkında yürürlüğe girdiği tarihte mültecilerin, mütekebbiliyet şartı olmadan yararlanabilecekleri hakları ve çıkarları kendilerine tanımaya devam edecektir.

4. Taraf Devletler, mütekebbiliyet şartının bulunmaması halinde, mültecilere 2. ve 3. fıkralara göre yararlanabilecekleri haklardan ve çıkarlardan başka hak ve çıkarlar sağlamak imkanlarını ve 2. ve 3. fıkralarda belirtilen şartlara sahip olmayan mültecileri mütekebbil muamele muafiyetinden istifade ettirmek imkanını uygun biçimde dikkate alacaklardır.

5. Yukarıdaki 2. ve 3. fıkralar hükümleri, gerek bu Sözleşme'nin 13., 18., 19., 21. ve 22. maddelerinde belirtilen haklara ve çıkarlara, gerekse bu Sözleşme'de belirtilmeyen haklara ve çıkarlara uygulanır.

Madde 8- Yabancı bir Devlet vatandaşlarının kişiliklerinin, mallarının veya menfaatlerinin aleyhinde uygulanabilecek istisnai tedbirler bakımından Taraf Devletler, bu gibi tedbirleri söz konusu yabancı devletin resmen vatandaşı olan bir mülteciye, sırf bu vatandaşlığına dayanarak uygulamayacaklardır. Bu maddede ifade olunan genel ilkeyi mevzuatlarına göre tatbik edemeyen Taraf Devletler bu gibi mültecilere uygun hallerde muafiyet tanıyacaktırlar.

Madde 9- İş bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü bir Taraf Devletin, savaş zamanında veya diğer vahim ve özel hallerde, belli bir kimse hakkında bu kimsenin gerçekte bir mülteci olduğu ve kendisiyle ilgili söz konusu

tedbirlerin, bu devletin milli güvenliği açısından devamının gerektiği tespit edilinceye kadar, milli güvenliği için elzem saydığı tedbirleri geçici olarak almasını engellemeyecektir.

Madde 10

1. Bir mülteci, İkinci Dünya Savaşı sırasında sürgün edilerek bir Taraf Devletin ülkesine götürülmüş olup burada ikamet etmekte ise, bu mecburi ikamet süresi, bu ülkedeki kanuni ikamet süresi sayılacaktır.

2. Bir mülteci, İkinci Dünya Savaşı sırasında bir Taraf Devletin ülkesinden sürgün edilip bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden önce sürekli ikamet amacı ile oraya dönmüş ise, sürgünden önceki ve sonraki süreler, hangi amaçla olursa olsun kesintisiz ikamet şart koşulduğu durumlar için, kesintisiz tek bir ikamet süresi sayılacaktır.

Madde 11- Bir Taraf Devlet, kendi bayrağını taşıyan bir geminin mürettebatı arasında düzenli bir şekilde çalışan mülteciler varsa, bu kişilerin ülkesinde yerleşmelerine ve özellikle bir başka ülkeye yerleşmelerini kolaylaştırmak üzere kendilerine seyahat belgeleri vermeye, ya da geçici olarak topraklarına girmelerine sıcak bakacaktır.

II. BÖLÜM

Madde 12- Hukuki Statü

1. Her mültecinin bireysel statüsü, daimi ikametgahının bulunduğu ülkenin yasalarına veya eğer daimi ikametgahı yoksa, bulunduğu ülkenin yasalarına tabidir.

2. Mültecinin önceden kazandığı ve bireysel statüsüyle ilgili haklara, özellikle evliliğe bağlı haklara, her Taraf Devlet tarafından, gerekirse bu devletin yasalarının gösterdiği koşulları yerine getirmek kaydıyla, söz konusu hakkın, kişi mülteci olmasaydı o devletin yasalarınca tanınacak haklar arasında bulunması durumunda, saygı gösterilecektir.

Madde 13- Taraf Devletler, menkul ve gayrimenkul mülkiyet edinme ile buna bağlı diğer hakları, menkul ve gayrimenkul mülkiyete ait kira ve diğer sözleşmelerle ilgili hakları, her mülteciye, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı

koşullardaki yabancılara sağlanandan daha az müsait olmayan bir şekilde uygulayacaktır.

Madde 14- Buluşlar, desenler, modeller, ticari markalar, ticari unvanlar gibi sınai mülkiyet haklarıyla, edebi, artistik ve ilmi çalışmalarla ilgili haklarının korunmasıyla ilgili olarak, her mülteci, sürekli ikametgahının bulunduğu ülkede, bu ülkenin kendi vatandaşlarına sağladığı korumanın aynısından yararlanacaktır. Mülteci, bir başka Taraf Devletin toprağındaiken, bu ülkede, sürekli ikametgahının bulunduğu ülkenin vatandaşlarına sağlanan korumadan yararlanacaktır.

Madde 15- Taraf Devletler, yasal olarak ülkelerinde ikamet eden mültecilere, siyasi amaç ve kar amacı taşımayan dernekler ile meslek sendikaları bakımından, aynı koşullar içindeki başka bir ülkenin vatandaşlarına tanıdıkları en müsait muameleyi uygulayacaklardır.

Madde 16

1. Her mülteci, bütün Taraf Devletler'in toprakları üzerindeki hukuk mahkemelerine serbestçe ve kolayca başvurabilecektir.

2. Her mülteci, sürekli ikametgahının bulunduğu Taraf Devlette, adli yardım ve teminat akçesinden muafiyet dahil, mahkemelere müracaat bakımından vatandaş gibi muamele görecektir.

3. Her mülteci, sürekli ikametgahının bulunduğu ülkenin dışındaki Taraf Devletlerde, o ülkelerin vatandaşlarına 2. fıkrada bahsedilen konular hakkında yapılan muamelenin aynından istifade edecektir.

III. BÖLÜM

Madde 17- Gelir Getirici

İşler

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden her mülteciye, ücretli bir meslekte çalışmak hakkı bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşına uyguladıkları en müsait muameleyi uygulayacaklardır.

2. Her halde ulusal işgücü piyasasını korumak amacıyla, yabancılara veya yabancıların çalıştırılmalarına konan sınırlama tedbirleri, bu Sözleşme'nin, ilgili Taraf Devlette yürürlüğe girdiği tarihte söz konusu tedbirlerden

muaf tutulan veya aşağıdaki koşullardan birine sahip olan mültecilere uygulanmayacaktır:

(a) Ülkede üç yıl ikamet etmiş olmak;

(b) İkamet ettiği ülkenin vatandaşı olan bir kimse ile evli bulunmak. Eşini terk etmiş olan bir mülteci bu hükümden istifadeyi iddia edemeyebilir;

(c) İkamet ettiği ülkenin vatandaşlığını taşıyan bir veya daha fazla çocuğı olmak.

3. Taraf Devletler, ücretli mesleklerde çalışmak bakımından bütün mültecilerin ve özellikle ülkelerine, bir işçi bulma programına yahut göçmen getirme planına göre girmiş olan mültecilerin haklarını, vatandaşlarına tanıdıkları çalışma haklarıyla aynı noktaya getirme konusuna sıcak bakacaklardır.

Madde 18- Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, tarım, sanayi, küçük sanatlar ile ticaret sahalarında kendi işyerlerini açmak ve sanayi, ticari şirketler kurmak haklarıyla ilgili olarak, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlardaki yabancılara tanıdıklarından daha az müsait olmayan muameleyi uygulayacaklardır.

Madde 19

1. Her Taraf Devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden ve bu Devletin yetkili makamlarınca tanınan diplomalara sahip olup bir ihtisas mesleğini icra etmek isteyen mültecilere, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlar içindeki tüm yabancılara sağlanandan daha az müsait olmayan şekilde muamele uygulayacaktır.

2. Taraf Devletler, bu gibi mültecilerin, anavatanları dışında, uluslararası ilişkilerini yürüttükleri ülkelere yerleşmelerini temin için, kanunlarına ve anayasalarına göre ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir.

IV. BÖLÜM

Madde 20- Sosyal Durum

Bütün nüfusun tabi olduğu ve nadir bulunan maddelerin genel dağıtımını düzenleyen bir vesika usulün mevcut bulunduğu hallerde, mültecilere vatandaşlar gibi muamele edilecektir.

Madde 21- Taraf Devletler, konut edinme bakımından, bu konu yasalar ve yönetmeliklerle düzenlendiği ya da kamu makamlarının kontrolüne tabi olduğu oranda, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, her halde genel olarak aynı şartlar altındaki yabancılara uygulanandan daha az olmayacak biçimde, mümkün olduğu kadar müsait bir muamele sağlayacaklardır.

Madde 22

1. Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitim konusunda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

2. Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitimin dışındaki eğitim konusunda ve özellikle çalışmalardan yararlanma, yabancı ülke okullarından alınmış eğitim sertifikalarının, üniversite diplomalarının ve derecelerinin tanınması, harç ve resimlerden muafiyet ve eğitim bursları alanlarında mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlar içindeki yabancılara tanınanlardan daha az müsait olmayan şekilde muamele edeceklerdir.

Madde 23- Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, sosyal yardım ve iane konularında vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

Madde 24

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, aşağıdaki konularda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır:

(a) Yasalarla düzenlendiği veya idari makamların yetkisine tabi oldukları ölçüde: maaşın bir parçası olduğu durumlarda aile yardımları, çalışma saatine göre başı ücret, fazla mesai ödemeleri, ücretli tatiller, eve iş götürmeye sınırlamalar, en az çalışma yaşı, çıraklık ve mesleki eğitim, kadınların ve gençlerin çalışması ve toplu ücret görüşmelerinden yararlanma;

(b) Sosyal güvenlik (iş kazaları, meslek hastalıkları, analık, hastalık, sakatlık, yaşlılık, ölüm, işsizlik, ailevi yükümlülükler ile, ulusal yasalara ve yönetmeliklere göre bir sosyal güvenlik programının kapsamına giren her hangi bir olağanüstü durum), aşağıdaki sınırlamalara tabidir:

(i) Kazanılmış hakların ve kazanılmak üzere olan hakların korunması için uygun düzenlemeler mevcut olabilir;

(ii) Tamamen devlet fonlarından karşılanan ödenekler veya ödenek bölümleri ile, normal bir emeklilik ödeneği için lüzumlu aidat koşullarını yerine getirmemiş kişilere yapılan yardımlar konusunda, ikamet edilen ülkenin ulusal yasaları ve yönetmelikleri hükümler içerebilir.

2. Bir mültecinin, bir iş kazası veya bir meslek hastalığı sonucunda ölümden doğacak tazminat haklarına, hak sahibinin, Taraf Devletin toprakları dışında ikamet etmesi yüzünden zarar gelmeyecektir.

3. Taraf Devletler, sosyal güvenlik konusundaki kazanılmış haklar veya kazanılmak üzere olan haklarla ilgili olarak, aralarında imzaladıkları ya da gelecekte aralarında imzalayacakları antlaşmaların sağlayacağı faydalardan, yalnızca ülke vatandaşlarında aranan şartların aranması kaydıyla, mültecileri de yararlandıracaklardır.

4. Taraf Devletler, taraf olmayan Devletler ile aralarında, yürürlükte bulunan veya herhangi bir zamanda yürürlüğe girecek olan, bunlara benzer antlaşmaların sağlayacağı faydalardan, mültecileri de, mümkün olduğu ölçüde yararlandırmak imkanlarını araştırmaya sıcak bakacaklardır.

V. BÖLÜM

Madde 25- İdari Önlemler

1. Bir mültecinin, bir hakkı kullanması için normal koşullarda yabancı bir ülkenin yetkililerinin yardımına ihtiyaç duyduğu, ama böyle bir yardımdan yararlanamadığı durumlarda, topraklarında ikamet ettiği Taraf Devletler, mülteciye, söz konusu yardımın kendi makamlarınca veya uluslararası bir makam tarafından yapılmasını sağlayacaklardır.

2. Birinci fıkrada bahsedilen makam veya makamlar, normal koşullarda bir yabancıya, o kişinin kendi ülkesinin ulusal makamları tarafından veya onların aracılığı ile sağlanabilecek belgeleri ya da sertifikaları, mültecilere sağlayacaklardır veya denetimleri altında sağlatacaklardır.

3. Bu yolla sağlanan belgeler veya sertifikalar, yabancılara kendi ulusal makamları tarafından veya onların aracılığıyla ile verilen resmi belgeler gibi kabul edileceklerdir ve aksi kanıtlanmadıkça geçerli sayılacaklardır.

4. Bu maddede bahsedilen hizmetler karşılığında, muhtaç kişilere sağlanabilen ayrıcalıklı uygulamalar saklı kalmak koşuluyla, ücret alınabilir

ama bu tür ücretler makul ölçüde ve benzer hizmetler için vatandaşlardan alınan harçlarla orantılı olacaktır.

5. Bu madde hükümleri hiç bir suretle 27. ve 28. maddeleri ihlal etmez.

Madde 26- Her Taraf Devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, genel olarak aynı koşullardaki yabancılara yönetmeliklerce sağlanan, toprakları üzerinde ikamet edeceği yeri seçme ve özgürce seyahat etme hakkını tanıyacaktır.

Madde 27- Taraf Devletler, ülkelerinde bulunan ve geçerli bir seyahat belgesine sahip olmayan her mülteciye kimlik kartı çıkartacaklardır.

Madde 28

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, ulusal güvenlikleri veya kamu düzenleri ile ilgili engelleyici ciddi sebepler bulunmadıkça, kendi toprakları dışında seyahatlerini temin edecek seyahat belgeleri vereceklerdir ve bu belgelere, bu Sözleşme'nin Cetvel'indeki hükümler uygulanacaktır. Taraf Devletler, bu tür bir belgeyi, ülkelerinde bulunan her hangi bir mülteciye verebilirler; kendi topraklarında bulunan ve yasal olarak ikamet ettikleri ülkeden bir seyahat belgesi almak imkanından mahrum olan mültecilere bu tür bir belge vermeye özellikle sıcak bakacaklardır.

2. Önceden yapılmış uluslararası antlaşmalar çerçevesinde, o antlaşmalara taraf olan Devletler tarafından mültecilere verilmiş seyahat belgeleri, Taraf Devletlerce tanınacaktır ve bu maddeye göre düzenlenmiş gibi muamele görecektir.

Madde 29

1. Taraf Devletler, mültecilere, her ne isimle olursa olsun, benzer koşullarda vatandaşlarına uyguladıklarından veya uygulayabileceklerinden farklı ya da daha yüksek resim, harç ve vergi uygulamayacaklardır.

2. Yukarıdaki fıkra hükümleri, kimlik kartları da dahil, yabancılara verilecek idari belgeler hakkındaki harçlara ait yasa ve yönetmelik hükümlerinin mültecilere uygulanmasına engel değildir.

Madde 30

1. Her Taraf Devlet, kendi yasa ve yönetmeliklerine uygun olarak, mültecilerin, topraklarına getirdikleri değerli varlıkları, yerleşmek üzere kabul edildikleri bir başka ülkeye nakletmelerine izin verecektir.

2. Her Taraf Devlet, yerleşmek üzere kabul edildikleri bir başka ülkeye yerleşmeleri için gerekli olan her hangi değerli varlığı nakletmek amacıyla mültecilerin yapacakları izin başvurusunu, sıcağ bir biçimde inceleyecektir.

Madde 31

1. Taraf Devletler, hayatlarının veya özgürlüklerinin, 1. madde gösterilen şekilde tehdit altında bulunduğu bir ülkeden doğruca gelerek izinsizce kendi topraklarına giren veya bu topraklarda bulunan mültecilere, gecikmeden yetkili makamlara başvurarak yasadışı girişlerinin veya bulunuşlarının geçerli nedenlerini göstermeleri koşuluyla, yasadışı yollardan girişleri veya bulunuşlarından dolayı ceza vermeyeceklerdir.

2. Taraf Devletler, bu mültecilerin hareketlerine gerekli olanların dışında kısıtlama uygulamayacaklardır ve bu kısıtlamalar ancak, ülkedeki statüleri belirleninceye veya bir başka ülkeye kabulleri sağlanıncaya kadar uygulanacaktır. Taraf Devletler, bu mültecilerin diğer bir ülkeye kabullerini sağlamak için makul bir süre ve gerekli bütün kolaylıkları sağlarlar.

Madde 32

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak bulunan bir mülteciyi, ulusal güvenlik veya kamu düzeni ile ilgili sebepler dışında sınır dışı edemeyeceklerdir.

2. Böyle bir mültecinin sınır dışı edilmesi, ancak ilgili yasal sürece göre alınmış bir karara uygun olabilir. Zorunlu ulusal güvenlik nedenlerinin, aksine bir uygulamayı gerekli kıldığı haller dışında, mültecinin, durumunu açıklaması için delil sunmasına, temyiz etmesine, bu amaçla yetkili bir makamın ya da, yetkili makamın özel olarak atayacağı bir kişinin veya kişilerin önünde temsil edilmesine izin verilecektir.

3. Taraf Devletler bu gibi bir mülteciye, diğer bir ülkeye yasal olarak kabulünü sağlayabilmesi için makul bir süre tanıyacaktırlar. Taraf Devletler, bu süre içinde, gerekli gördükleri işlemleriyle ilgili her hangi bir önlemi alma hakkını saklı tutarlar.

Madde 33

1. Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.

2. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümlü mahkum olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez.

Madde 34- Taraf Devletler, mültecileri özümlemeyi ve vatandaşlığa almayı her türlü imkan ölçüsünde kolaylaştıracaklardır. Vatandaşlığa alma işlemlerini çabuklaştırmaya ve bu işlemlerin masraf ve resimlerini her türlü imkan ölçüsünde azaltmaya özel çaba göstereceklerdir.

VI. BÖLÜM

Madde 35- Uygulamaya Yönelik Geçici Hükümler

1. Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği veya onun görevini devralacak diğer her hangi bir Birleşmiş Milletler kuruluşu ile, görevini yerine getirirlerken işbirliği yapmayı ve özellikle onların işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasına nezaret etme görevini kolaylaştırmayı taahhüt ederler.

2. Taraf Devletler, Yüksek Komiserliği'nin veya onun görevini devralacak her hangi bir Birleşmiş Milletler kuruluşunun, Birleşmiş Milletler'in yetkili organlarına rapor vermesi için, aşağıdaki konular hakkında isteyeceği bilgileri ve istatistikleri uygun bir şekilde vermeyi taahhüt ederler:

(a) Mültecilerin içinde buldukları durum,

(b) Bu Sözleşme'nin uygulanması ve

(c) Mülteciler konusunda mevcut veya yürürlüğe girecek yasalar, yönetmelikler ve kararnameler.

Madde 36- Taraf Devletler, işbu Sözleşme'nin uygulanabilmesi amacıyla çıkarabilecekleri yasaları ve yönetmelikleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildireceklerdir.

Madde 37- Bu Sözleşme'in 28. madde'sinin 2. fıkrası hükümlerine dokunmamak koşuluyla, işbu Sözleşme, taraflar arasında, 5 Temmuz 1922, 31 Mayıs 1924, 12 Mayıs 1926, 30 Haziran 1938 ve 30 Temmuz 1935 tarihli Düzenlemeler ile, 28 Ekim 1933, 10 Şubat 1938 tarihli Sözleşmeler'in, 14 Eylül 1939 tarihli Protokol'ün ve 15 Ekim 1946 tarihli Anlaşma'nın yerine geçer.

VII. BÖLÜM Nihai Hükümler

Madde 38- Nihai Hükümler
Bu Sözleşme'nin Tarafları arasında, Sözleşme'nin tefsiri veya uygulanması hakkında ortaya çıkan ve diğer yollardan halledilmemiş olan uyuşmazlıklar, uyuşmazlığın taraflarından birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı'na sevk edilebilir.

Madde 39

1. Bu Sözleşme, Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzaya açılacaktır ve daha sonra Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nce tutulacaktır. Birleşmiş Milletler Avrupa Ofisi'nde 28 Temmuz'undan 31 Ağustos 1951 tarihine kadar ve ardından, Birleşmiş Milletler Örgüt Merkezi'nde 17 Eylül 1951'den 31 Aralık 1952 ye kadar tekrar imzaya açık bulundurulacaktır.

2. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Örgütü'ne üye bütün Devletler ile mülteciler ve vatansızların hukuki durumu hakkındaki diplomatik konferansa davet edilen üye olmayan diğer her hangi bir devletin veya Genel Kurul tarafından imzalamaya davet olunan her devletin imzasına açık tutulacaktır. Sözleşme onaylanacaktır ve onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne gönderilecektir.

3. İşbu maddenin 2. fıkrasında işaret edilen Devletler, 28 Temmuz 1951 tarihinden itibaren Sözleşme'ye taraf olabileceklerdir. Taraf olmak, taraf olma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nce kayıtlara geçirilmesiyle başlayacaktır.

Madde 40

1. Her hangi bir Devlet, imzaladığı, onayladığı veya taraf olduğu anda, işbu Sözleşme'nin, uluslararası alanda sorumlu bulunduğu bütün topraklarda ya da bu toprakların herhangi bir bölümünde uygulanacağını ilan edebilir. Böyle bir ilan, Sözleşme'nin söz konusu Devlet için yürürlüğe girdiği tarihte geçerli olacaktır.

2. Bu tür bir bölge belirlemesi, söz konusu tarihten sonraki herhangi bir tarihte, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yapılacak bir duyuru ile gerçekleştirilecektir ve duyurunun, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne ulaştırıldığından doksanıncı günden itibaren veya Sözleşme, bu Devlet için yürürlüğe daha ileri bir tarihte giriyorsa, o tarihte uygulamaya geçecektir.

3. Bu Sözleşme'nin imzalandığı, onaylandığı veya ona taraf olduğu tarihte uygulanacak bölgelerin dışında tutulan topraklar açısından, ilgili her Devlet, bu toprakların da uygulama bölgesinin içine alınması için, bu bölgelerin yönetimlerinin, Anayasal nedenlerle öngörülen onaylarının alınması koşuluyla, gereken adımları atma imkanlarını araştıracaktır.

Madde 41- Üniter olmayan veya Federal bir Devlet hakkında aşağıdaki hükümler uygulanacaktır:

(a) Bu Sözleşme'nin, Federal bir yasama organının yasama yetkisi alanına giren maddeleriyle ilgili olarak, Federal Hükümet'in üstlendiği yükümlülükler, Federal olmayan devletlerinki ile aynı olacaktır.

(b) Bu Sözleşme'nin, Federasyonun anayasal sistemine göre, yasamayla ilgili adımlar atmak zorunluluğu bulunmayan eyaletlerin, Federasyonu oluşturan devletlerin veya kantonların yasama yetkileri alanına giren maddeleriyle ilgili olarak Federal Hükümet, bu tür maddeleri, mümkün olan en kısa zamanda eyaletlerin, Federasyonu oluşturan devletlerin veya kantonların ilgili makamlarına olumlu bir yorumla beraber bildirecektir.

(c) Bu Sözleşme'ye Taraf Federal bir Devlet, bir başka Taraf Devlet'in, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri kanalıyla kendisine iletilecek talebi üzerine, Sözleşme'nin her hangi bir hükmü hakkında, Federasyon'da ve federasyonu oluşturan birimlerde geçerli yasal mevzuat ve uygulamaya ait, söz konusu hükmün, yasal veya diğer yollarla ne oranda geçerli olduğunu gösteren bir açıklama yapacaktır.

Madde 42

1. Her Devlet, imzalama, onaylama veya taraf olma sırasında, Sözleşme'nin 1., 3., 4., 16. (1), 33., 36-46. (dahil) maddeleri dışındaki maddeler hakkında çekince koyabilir.

2. Bu maddenin 1. fıkrası çerçevesinde çekince koyan her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir duyuru ile söz konusu çekinceyi her zaman geri alabilir.

Madde 43

1. Bu Sözleşme, altıncı onay veya taraf olma belgesinin kayıt tarihini takip eden doksanıncı gün yürürlüğe girecektir.

2. Sözleşme, altıncı onay veya taraf olma belgesinin kayıt tarihinden sonra onaylayan veya taraf olan Devletlerden her biri hakkında, bu Devletin onay veya taraf olma belgesinin kayıt tarihini takip eden doksanıncı gün yürürlüğe girer.

Madde 44

1. Her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir duyuru ile Sözleşmeye taraf olmaya her zaman son verebilir.

2. Taraf olmanın sona erdiği, ilgili Devlet hakkındaki duyurunun, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alındığı tarihten bir sene sonra geçerli olur.

3. 40. madde çerçevesinde bir duyuru veya ilan yapmış olan her Devlet, bu tarihten sonraki herhangi bir tarihte, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yapacağı bir başvuru ile, bu başvurunun Genel Sekreter'ce alınmasından bir yıl sonra, Sözleşme'nin söz konusu toprağa uygulanışının sona ereceğini ilan edebilir.

Madde 45

1. Her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir başvuru ile bu Sözleşme'de değişiklik yapılmasını her zaman talep edebilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, bu talep hakkında eğer varsa, alınacak tedbirler konusunda tavsiyede bulunacaktır.

Madde 46- Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletler üyesi bütün Devletlere ve 39. maddede bahsedilen üye olmayan devletlere:

(a) Birinci maddenin B kısmı uyarınca yapılan duyuru ve ilânları;

(b) 39. madde uyarınca yapılan imzalama, onaylama veya taraf olma işlemlerini;

(c) 40. madde uyarınca yapılan duyuruları ve ilânları;

(d) 42. madde uyarınca konan çekinceleri veya çekinceleri geri çekişleri;

(e) 43. madde uyarınca, bu Sözleşme'nin yürürlüğe gireceği tarihi;

(f) 44. madde uyarınca taraf olmaya son verişleri ve bununla ilgili duyuruları;

(g) 45. madde uyarınca yapılacak değişiklik taleplerini bildirecektir.

YUKARIDAKI NOKTALARA SADIK KALAN aşağıda imzaları bulunanlar, usulüne uygun yetkili olarak, işbu Sözleşmeyi, Hükümetleri adına imzalamışlardır. Cenevre'de, Yirmi sekiz Temmuz Bin dokuz yüz elli bir tarihinde, Fransızca ve İngilizce metinleri aynı derecede geçerli olmak suretiyle bir nüsha olarak düzenlenmiş olup Birleşmiş Milletler Örgütü Arşivinde bulundurulacaktır ve tasdikli kopyaları, Birleşmiş Milletler üyesi bütün Devletlere ve 39. maddede belirtilen üye olmayan Devletlere yollanacaktır.

CETVEL Paragraf 1

1. Bu Sözleşme'nin 28. maddesinde belirtilen seyahat belgesi buraya ekli örneğe uygun olacaktır.

2. Bu belge, ikisinden biri İngilizce veya Fransızca olacak şekilde en az iki dilde düzenlenecektir.

Paragraf 2

Belgeyi veren ülkenin mevzuatı saklı kalmak koşuluyla, çocuklar, anne ve babadan birinin veya istisnai hallerde diğer bir reşit mültecinin seyahat belgesine kaydolunabilirler.

Paragraf 3

Belgenin verilmesi için alınacak harçlar, ulusal pasaportlara uygulanan en düşük harçlardan fazla olmayacaktır.

Paragraf 4

Özel veya istisnai durumlar dışında, belge, mümkün olduğu kadar çok sayıda ülke için geçerli olacak şekilde verilecektir.

Paragraf 5

Belgenin geçerlilik süresi, belgeyi veren makamın takdirine göre bir veya iki yıl olacaktır.

Paragraf 6

1. Belgenin yenilenmesi veya geçerlilik süresinin uzatılması, belge sahibi yasal ikametgahını diğer bir ülkeye nakletmediği sürece ve belgeyi veren makamın ülkesinde yasal olarak ikamet etmekte ise, onu veren makama aittir. Yeni bir belge verilmesi, aynıkoşullar altında, eski belgeyi veren makama aittir.

2. Bu konuda kendilerine özel olarak yetkilendirilmiş diplomatik temsilciler veya konsolosluk makamları, hükümetleri tarafından verilmiş olan seyahat belgelerinin süresini altı ayı geçmeyen bir süre için uzatma yetkisiyle donatılacaklardır.

3. Taraf Devletler, artık kendi ülkelerinde yasal olarak ikamet etmeyen ama yasal ikametgahlarının bulunduğu ülkeden seyahat belgesi alamayan mültecilerin seyahat belgelerini yenileme veya geçerlilik sürelerini uzatma, ya da onlara yeni belge verme konularına sıcak bakacaklardır.

Paragraf 7

Taraf Devletler işbu Sözleşme'nin 28. maddesi hükümleri gereğince verilen belgeleri geçerli sayacaklardır.

Paragraf 8

Bir mültecinin gitmek istediği ülkenin yetkili makamları, eğer kendisini o ülkeye kabul edeceklerse ve bunun için vizeye gereklilik varsa, mültecinin taşıdığı belgeye vize vereceklerdir.

Paragraf 9

1. Taraf Devletler, nihai olarak gidecekleri ülkenin vizesini almışolan mültecilere transit vizeleri vermeyi taahhüt ederler.

2. Bu tür vizelerin verilmesi, herhangi bir yabancıya vize verilmemesini haklı gösterebilecek sebeplerle reddedilebilir.

Paragraf 10

Çıkış, giriş veya transit vizelerine uygulanacak harçlar, yabancı pasaportlara verilen vizelere uygulanacak en düşük harçları geçmeyecektir.

Paragraf 11

Bir mültecinin kanuni ikametgahını değiştirip diğer bir Taraf Devletin ülkesinde yerleşmesi halinde, 28. maddenin hüküm ve şartlarına göre yeni bir belge verilmesi artık işbu ülkenin yetkili makamına ait olur ve mültecinin bu makama başvurma hakkı bulunur.

Paragraf 12

Yeni bir belge veren makam, eski belgeyi geri alacaktır ve eğer eski belgede, geri alındıktan sonra iadesi isteniyorsa belgeyi veren ülkeye iade edecektir. Aksi takdirde yeni belgeyi veren makam, eskisini geri alacaktır ve iptal edecektir.

Paragraf 13

1. Her Taraf Devlet, kendisi tarafından Sözleşmenin 28. maddesine göre düzenlenen bir seyahat belgesinin sahibinin, bu belgenin geçerlilik süresi içinde her zaman o ülkeye tekrar girmesine izin vereceğini taahhüt eder.

2. Yukarıdaki fıkra hükümleri saklı kalmak koşuluyla, bir Taraf Devlet, belge sahibinin, ülkeden çıkanlara veya girenlere uygulanan muamelelere tabi olmasını talep edebilir.

3. İstisnai hallerde veya mülteciye belirli bir süreyle ikamet izni verilmişse, Taraf Devletlerin, belgeyi verirken, mültecinin kalabileceği süreyi, üç aydan az olmamak üzere, sınırlama hakkı saklıdır.

Paragraf 14

Yalnız 13. paragraf hükümleri saklı kalmak koşuluyla, işbu Cetvel hükümleri, Taraf Devletlerin kendi topraklarında geçerli olan, girişler, transit geçişler, geçici ikamet, yerleşme ve çıkışlarla ilgili, yürürlükteki yasaları ve yönetmelikleri hiçbir ihlal etmez.

Paragraf 15

Belgenin verilmesi veya belgeye konan kayıtlar, özellikle vatandaşlık açısından, belge sahibinin statüsünü belirlemez veya ihlal etmez.

Paragraf 16

Bir belgenin verilmesi, sahibine, hiçbir şekilde, veren ülkenin diplomatik temsilcileri veya konsolosluk makamlarının himayesini talep etmek hakkını sağlamaz ve bu temsilci veya makamlara da bir himaye hakkı vermez.

İLİŞİK: Seyahat Vesikası Numunesi

(Vesika küçük bir defter şeklinde olacaktır)

(Takriben 15x10 cm.)

Kimyevi veya diğer vasıtalar ile yapılacak silinme ve değişikliklerin kolaylıkla fark edilecek bir tarzda basılması ve "28 Temmuz 1951 Sözleşmesi" kelimelerinin ita eden memleketin dilinde her sayfada tekrar edilerek basılması tavsiye olunur.

Defterin kapağı

SEYAHAT VESİKASI

(28 Temmuz 1951 Anlaşması)

(1)

SEYAHAT VESİKASI

(28 Temmuz 1951 Sözleşmesi)

Bu vesika, yürürlük süresi uzatılmazsa.....tarihine kadar muteberdir.

Soyadı.....

Adı (ları).....

Refakatindeki çocuk (lar).....

1- Bu vesika, hamiline sırf milli pasaport yerine geçecek bir seyahat vesikası sağlamak maksadıyla verilmiştir. Hamilinin vatandaşlık durumu hakkında hiçbir hüküm ifade eylemez ve vatandaşlığına tesir etmez.

2- Vesika hamilinin.....ye (vesikayı veren makamların mensup olduğu memleketin adı yazılır) aşağıda daha sonrası için bir tarih yazılmamışsa.....tarihine kadar dönmesine müsaade edilmiştir (vesika hamilinin dönmesine müsaade olunan süre üç aydan az olmamalıdır.)

3- Vesika hamili ikametgahını bu vesikanın verildiği memlekettten başka bir memlekete naklettiği takdirde, yeniden seyahati arzu ederse, yeni bir vesika almak için ikametgahı memleketinin, yetkili makamlarına müracaat etmelidir. (Eski vesika ita eden makama gönderilmek üzere yeni vesikayı veren makama tevdi edilir.)

(2)

Doğum yeri ve tarihi.....

Mesleki.....

Şimdiki ikametgahı.....

+ Karısının evlenmeden evvelki soyadı ve adı (ları).....

+ Kocasının soyadı ve adı (ları).....

EŞKAL

Boy.....

Saç.....

Göz rengi.....

Burun.....

Yüz şekli,.....

Renk.....

Hususi işaretler .....

Refakatindeki çocuklar

Soyadı   Adı (ları)   Doğum yeri ve tarihi   Cinsiyeti

.....
.....
.....
.....
.....

+ Lüzumsuz kelimeler çizilir.

(Bu vesika, kapak hariç.....sayfadan ibarettir.)

---

(3)

Vesika hamilinin fotoğrafı ve vesikayı veren makamın damgası

Hamilinin parmak izi, (ihtiyari)

Hamilinin imzası.....

(Bu vesika, kapak hariç,.....sayfadan ibarettir.)

(4)

1. Bu vesika aşağıdaki memleketler için verilmiştir:

.....

.....

2. Bu vesikanın verilmesine esas teşkil eden vesika veya vesikalar:

.....

.....

Vesikanın verildiği yer :.....

Tarihi.....

Vesikayı veren makamın imzası ve damgası

Tahsil edilen harç: (Bu vesika kapak hariç.....sayfadan ibarettir.)

---

(5)

Vesika süresinin uzatılması

Tahsil edilen harç .....

tarihinden..... tarihine

kadar..... de ..... tarihinde uzatılmıştır.

Vesikanın süresini uzatan makamın imza ve damgası

(Bu vesika, kapak hariç.....sayfadan ibarettir.)

(6)

Vesika süresinin uzatılması

Tahsil edilen harç.....tarihinden .....tarihine kadar

.....de.....tarihinde uzatılmıştır.

Vesikanın süresini uzatan makamın imza ve damgası

Vesika süresinin uzatılması

Tahsil edilen harç.....tarihinden.....tarihine
kadar.....

de.....tarihinde uzatılmıştır.

Vesikanın süresini uzatan makamın imza ve damgası

(7-32)

VİZELER

Her vizede vesika hamilinin soyadı tekrar edilir.

(Bu vesika, kapak hariç.....sayfadan ibarettir.)

İhtirazi Kayıt

5 Eylül 1961 tarih ve 10898 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin onaylanması Hakkında Kanunun 2. maddesi şöyledir: .2. madde: Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair sözleşmenin 42. maddesinin bahsettiği imkana uygun olarak, onaylama anında aşağıdaki ihtirazi kayıt kabul edilmiştir: Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz.

EK 3:

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü

Sözleşme'nin kabulünden bu yana, yeni mülteci ortamlarının ortaya çıktığını ve bu nedenle, söz konusu mültecilerin, Sözleşme'nin kapsamına giremeye bileceğini dikkate alınarak,

Sözleşme'deki tanımın kapsamına giren bütün mültecilerin, Ocak 1951 tarih sınırlamasına bakılmaksızın eşit hukuki statüden yararlanmalarının arzu edilir olduğunu dikkate alınarak,

Aşağıdaki konular üzerinde ANLAŞILMIŞDIR:

1.Madde

1. İşbu Protokole Taraf Devletler, Sözleşme'nin 2 ila 34. maddelerini aşağıda tanımı yapılan mültecilere uygulamayı taahhüt ederler.

2. İşbu Protokol bakımından, bu maddenin 3. fıkrasının uygulanması hali dışında, "mülteci" terimi, Sözleşme'nin 1.maddesinin A 2 kısmında mevcut "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve..." ve "söz konusu olaylar sonucunda" ifadeleri metinden çıkarılmış addedilerek, Sözleşme'nin 1. maddesinde yer alan tanıma giren her şahıs anlamına gelecektir.

3. İşbu Protokol, Sözleşme'ye Taraf Devletlerce, Sözleşme'nin madde 1 B (1) (a) hükmüne göre yapılanı mevcut duyuruların, madde 1 B (2) çerçevesinde genişletilmedikçe, bu Protokol bakımından da geçerli olması koşuluyla,

Taraf Devletler, işbu Protokolü, hiç bir coğrafi sınırlama yapılmaksızın uygulayacaklardır.

2. Madde

1. İşbu Protokol' e Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi veya onun yerini alabilecek diğer herhangi bir Birleşmiş Milletler'e bağlı kuruluş ile, görevlerinin yerine getirilmesi sırasında işbirliğinde bulunmayı taahhüt ederler ve özellikle işbu Protokol hükümlerinin uygulanmasına nezaret etme görevini kolaylaştıracaklardır.

2. Yüksek Komiserlik Ofisi'nin veya onun yerini alabilecek diğer herhangi bir Birleşmiş Milletler'e bağlı kuruluşun, Birleşmiş Milletler'in yetkili organlarına rapor vermesini sağlamak için, işbu Protokol'e taraf Devletler aşağıdaki konular hakkında talep edilecek bilgi ve istatistikleri uygun bir şekilde sağlamayı taahhüt ederler:

(a) Mültecilerin durumu;

(b) İşbu Protokol'ün uygulanması;

(c) Mültecilerle ilgili mevcut veya sonradan yürürlüğe girebilecek kanunlar, yönetmelikler ve kararnameler.

3. Madde

İşbu Protokol' e Taraf Devletler, bu Protokol'ün uygulanmasını sağlamak amacıyla yürürlüğe koyacakları yasaları ve yönetmelikleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildireceklerdir.

4. Madde

İşbu Protokol'e Taraf Devletler arasında bu Protokol'ün yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olan ve başka yollarla çözülemeyen herhangi bir uyuşmazlık, bu uyuşmazlığın taraflarından herhangi birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı'na götürülecektir.

5. Madde

İşbu Protokol, Sözleşme'ye Taraf bütün Devletlerin ve herhangi bir Birleşmiş Milletler üyesi Devletin veya herhangi bir ihtisas kuruluşu üyesinin veya Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından katılmaya davet edilmiş olanların Taraf olmasına açık olacaktır. Taraf olma, taraf oluş belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne ulaşmasıyla yürürlüğe girecektir.

6. Madde

Federal Devlet Hükmü

Uniter olmayan veya Federal bir devlet için aşağıdaki hükümler uygulanacaktır:

(a) İşbu Protokol'ün, 1. maddesinin 1. fıkrası gereğince uygulanacak olan ve federal yasama organının yasama yetkisine giren Sözleşme maddeleri konusunda, Federal Hükümetin yükümlülükleri, Federal Devlet olmayan Taraf Devletlerin yükümlülükleri ile aynı olacaktır;

(b) İşbu Protokol'ün 1. maddesinin, 1. fıkrası çerçevesinde uygulanması gereken ve Federasyonun anayasal sistemine göre, Federasyonu oluşturan devletlerin, eyaletlerin veya kantoların yasama yetkisi içine giren Sözleşme maddeleriyle ilgili olarak, Federal Hükümet, bu tür maddeleri, mümkün olan en kısa zamanda, olumlu bir yorumla, federe devletlerin, eyaletlerin veya kantoların yetkili makamlarının dikkatine sunacaktır;

(c) İşbu Protokol'e Taraf Federal bir Devlet, herhangi bir başka Taraf Devletin, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri kanalıyla kendisine ileticeği talebi üzerine, Federasyon'un ve onu oluşturan birimlerin, bu Protokol'ün 1. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde uygulanmaları gereken herhangi bir belli Sözleşme hükmünün yasama kararları veya diğer önlemlerle, ne oranda uygulandığına dair bilgi verecektir.

7. Madde

Çekinceler ve Duyurular

1. Taraf olma sırasında, her Devlet, işbu Protokol'ün 4. maddesi ve Sözleşme'nin 1, 3, 4, 16 (1) ve 33. maddelerinin dışında kalan hükümlerinin, işbu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca uygulanması konusunda, Sözleşmeye taraf Devletin söz konusu madde çerçevesinde koyacağı çekincelerin, Sözleşme'nin kapsamına giren mültecilere uygulanmaması koşulu ile, çekinceler koyabilir.

2. Sözleşme'ye Taraf Devletlerce, Sözleşme'nin 42. maddesine uygun olarak duyurulan çekinceler, geri alınmadıkları sürece, işbu Protokol uyarınca bu devletlerin üstlendikleri yükümlülükler için uygulanacaktır.

3. Bu maddenin 1. fıkrasına uygun olarak çekince koyan bir Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne hitaben bir bildiri ile bu çekinceyi her zaman için geri çekebilir.

4. Taraf bir Devlet'in, Sözleşme'nin 40. maddesinin 1. ve 2. fıkraları uyarınca yaptığı duyuruların, Protokol'e taraf olurken ilgili Taraf Devletçe Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne aksine bir bildiride bulunmadığı takdirde, işbu Protokol bakımında da, yürürlükte olacağı kabul edilecektir. Sözleşme'nin 40. maddesinin 2. ve 3. fıkraları ile 44. maddesinin 3. fıkrası hükümlerinin bire bir (mutatis mutandis) yürürlükte olacağı kabul edilecektir.

8. Madde

Yürürlüğe Girme

1. İşbu Protokol, altıncı taraf olma belgesinin ulaştığı gün yürürlüğe girecektir.

2. İşbu Protokole altıncı taraf olma belgesinin ulaştırılmasından sonra katılan her Devlet için Protokol, katılma belgesinin bu Devlet tarafından ulaştırıldığı tarihte yürürlüğe girecektir.

9. Madde

Taraf Olmaya Son Verme

1. Herhangi bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir bildiri ile işbu Protokol'e Taraf olmaktan herhangi bir zamanda vazgeçebilir.,

2. İlgili Taraf Devlet için, böyle bir vazgeçme, bu vazgeçiş bildirisinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alındığı tarihinden bir yıl sonra geçerli olacaktır.

10. Madde

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Duyuruları

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, yukarıdaki V. maddede Adı bahsedilen Devletleri, işbu Protokol'ün yürürlüğe giriş tarihinden, taraf oluşlardan, konan çekincelerden, geri çekilen çekincelerden, taraf olmaktan vazgeçmelerden ve bunlarla ilgili duyurularla bildirilerden haberdar edecektir.

11. Madde

Birleşmiş Milletler Sekreterliği Arşivinde Saklanma

Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça, ve İspanyolca metinleri aynı derecede geçerli bulunan bu Sözleşme'nin Genel Kurul Başkanı ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından imzalanmış bir örneği, Birleşmiş Milletler Sekreterliği arşivlerine gönderilecektir. Genel Sekreter işbu Protokol'ün onaylanmış örneklerini Birleşmiş Milletler üyesi bütün Devletlere ve yukarıda V. maddede bahsi geçen diğer Devletlere gönderecektir.

EK 4:

Türkiye'ye İltica Eeden Veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eeden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara Ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin Amaçı; 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol gereğince ülkemize münferiden iltica eden veya başka ülkelere iltica etmek üzere ülkemizden ikamet izni talep eden yabancılar ile topluca iltica veya sığınmak amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esasların tesbiti ile görevli kuruluşların belirlenmesidir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, yasal veya yasal olmayan yollardan ülkemize gelerek münferiden iltica etmek isteyen veya başka ülkelere iltica etmek üzere izni talep eden yabancılar ile topluca iltica veya sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine karşı alınacak tedbirleri, yapılacak işlemleri, müracaat, karar ve işbirliği yapacak makamlar ile bunların görevlerini ve yabancıların tabi olacakları esasları kapsar.

Tanımlar

Madde 3 - 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol ile diğer kanun, tüzük ve yönetmeliklerdeki tanımlar saklı kalmak üzere bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

Mülteci: Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle irki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,

Sığınmacı: irki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,

Muharip Yabancı Ordu Mensubu: Ülkeye kabul edilen veya ülkede ele geçirilen, mensubu bulunduğu silahlı kuvvetlerin bir üçüncü ülke ile savaş veya silahlı çatışma halinde bulunduğu asker kişiyi,

Munferit Yabancı: Tek bir kişi veya anne, baba ve reşit olmayan çocuklardan oluşan bir aileyi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica

Etmek Üzere Türkiyeden İkamet İzni Talep Eden

Münferit Yabancılara Uygulanacak Usul ve Esaslar Müracaat Makamları

Madde 4 - (Değişik: 15/12/1998 - 98/12243 K.)

Türkiye'ye iltica eden veya üçüncü bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden yabancılardan, Türkiye'ye yasal yollardan gelenler buldukları yer valiliklerine, yasal olmayan yollardan gelenler ise giriş yaptıkları yer valiliklerine en geç 10 gün içerisinde müracaat ederler. Bu süre ulusal güvenlik açısından gerekli görüldüğü takdirde, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle, İçişleri

Bakanlığı'nca daha kısa olarak belirlenebilir.

Bu maddenin birinci fıkrasına göre müracaatta bulunmayanlar hakkında 5682 sayılı Pasaport Kanunu ile 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.

Müracaat Makamlarının Görevleri

Madde 5 - Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere

Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancıların valiliklerce;

- a) Kimlikleri tespit edilerek fotoğraf ve parmak izleri alınır.
- b) 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi gereğince mülakatları yapılır.
- c) Mülakat evrağı valilik görüşü ile birlikte İçişleri Bakanlığı'na gönderilir.
- d) İçişleri Bakanlığı'ndan bir talimat gelinceye kadar yabancı denetim ve gözetim altında bulundurulur.
- e) İçişleri Bakanlığı'ndan alınacak talimata göre gerekli diğer işlemler yapılır.

Karar Makamı

Madde 6 - Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancıların talepleri, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol gereğince Dışişleri Bakanlığı ile ilgili diğer bakanlık ve kuruluşların görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığı'nca karara bağlanır.

İçişleri Bakanlığı'nca alınan karar valilikler aracılığıyla yabancıya tebliğ edilir.

Talebi kabul edilen yabancı, İçişleri Bakanlığı'nca uygun görülecek bir misafirhanede barındırılır veya İçişleri Bakanlığı'nca gösterilecek bir yerde serbest ikamet edebilir. (Ek: 15/12/1998 - 98/12243 K.) Talebi kabul edilmeyen yabancı bu karara karşı 15 gün içerisinde isterse ilgili valiliğe itiraz edebilir. Karara itiraz eden yabancı bu konudaki ifadesi ve ifadesini destekleyen diğer bilgi ve belgeler valilikce İçişleri Bakanlığı'na gönderilir. İtiraz, daha önce karar veren yetkilinin bir

üstü tarafından incelenerek sonuçlandırılır ve karar yabancıya tebliğ edilir.

İltica veya ikamet izni talebi uygun görülmeyen yabancılar, İçişleri Bakanlığı'nin talimatı ile valilikler tarafından Türkiye'den çıkartılırlar. Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılara ilişkin işlemlerde ve özellikle barınma, iase, nakil, üçüncü ülkelere kabul, pasaport ve vize temini gibi hususlarda ilke olarak Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve ilgili diğer uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılır. Bu yabancıların özellikle nakillerine ilişkin konularda Uluslararası Göç Örgütü ile de işbirliğinde bulunulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sığınmak Amacıyla Topluca Sınırlarımıza
Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine
Karşı Alınacak Tedbirler

Sığınma Hareketinin Başlaması ve Yabancıların Sınırlarımıza Gelmesi Halinde
Alınacak Tedbirler

Madde 8 - Uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerimiz saklı kalmak koşuluyla ve aksine bir siyasi karar alınmadıkça, nüfus hareketinin arazi avantajları da dikkate alınarak sınırda durdurulması ve sığınmacıların sınırı geçmelerinin önlenmesi esastır. İlgili makamlarca bu konuda gerekli ve etkin tedbirler alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sınırlarımıza Topluca Gelen veya Sınırlarımızı
Topluca Geçen Mülteci ve Sığınmacıların Ülkemize Kabul Edilmeleri Halinde
Yapılacak İşlemler ve Alınacak Tedbirler

Kimlik Tesbiti, Silahtan Arındırma ve Sevk

Madde 9 - Mülteciler ve Sığınmacılar, önce askeri makamlar tarafından silahtan arındırılır. Bilahare sınırın uygun bir yerinde müharip yabancı ordu mensupları ve

siviller birbirlerinden ayrılarak kimlikleri tesbit edilir. Bunlardan sivil olanlar daha sonra kurulacak olan kamplara sevk edilmek üzere ilgili polis veya jandarma makamlarına teslim edilir.

Müharip yabancı ordu mensupları hakkında 4104 sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Himaye

Madde 10 - Türkiye'den iltica talep edenler veya sığınmacılar ülkemizde buldukları süre içinde devletin himaye ve gözetimi altında bulundurulur.

Kampların Kurulması

Madde 11 - Mülteci ve sığınmacıların barınmalarına yönelik ileri toplama bölgeleri Genelkurmay Başkanlığı ile koordine edilerek, mümkün olduğu kadar sınıra yakın olacak şekilde, İçişleri Bakanlığı'nca tesbit edilir ve valiliklerce kurulur.

Toplama bölgeleri Genelkurmay Başkanlığı ile koordine edilerek İçişleri Bakanlığı'nca tesbit edilir ve valiliklerce kurulur.

Yerleştirme ve Mülakat

Madde 12 - Kara, deniz ve hava yoluyla sınırlarımıza gelen yabancıların, sınırlarımız önünde birikimlerinin önlenmesi ve güvenlik içinde geri bölgelere sevk edilmeleri için mülki makamlarca ileri toplama bölgeleri tesis edilir. Buralarda toplanan yabancılar toplama bölgelerine gönderilir.

Toplama bölgelerine gönderilen yabancıların kendi dilleri ile veya anladıkları bir dille mülakatları yapılır, deklarasyonları alınır. Bunlar mülakatları sırasında adlarını, soyadlarını, doğum yerleri ve tarihlerini, ülkelerinde buldukları statülerini, Türkiye'ye geliş sebeplerini, Türkiye'de ya da yurtdışında akraba ve yakınlarının olup olmadığını, varsa adreslerini bildirmek zorundadırlar.

Ayrıca, mülteci ve sığınmacıların fotoğraf ve parmak izleri alınarak bunların milliyetlerine göre tasnifi yapılır; terörist, huzur ve güven bozucu, tertipçi ile casus ve sabotörlerin ayrılmasına özen gösterilir.

Mülteci ve sığınmacıların imkanlar ölçüsünde örf ve adetlerine uygun olarak yerleştirilmelerine özen gösterilir. Bunlara, muhafaza altına alan valiliklerce bir tanıtma belgesi verilir ve kimlikleri kütük defterine kaydedilir.

Uluslararası kuruluşlarca aranmakta olanların kayıtlarına dair belgeler talep edildiğinde Kızılay'a verilir.

Görevlendirilecek Personel

Madde 13 - İleri toplama bölgeleri ile toplama bölgelerinde görevlendirilecek personel, İçişleri Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde ilgili bakanlık vekuruluşlar tarafından belirlenir.

Görev ve Yetki

Madde 14 - İleri toplama bölgeleri ile toplama bölgelerinde kurulan kamplar buldukları il valiliği tarafından yönetilir. Valiler ileri toplama ve toplama bölgelerinin tesis edilebilmesi için bütün kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerden geçici olarak yararlanabilir ve gerektiğinde özel kişilerden kiralama yoluna gidebilir.

Kampların yönetiminin sağlanması için gerekli araç ve gereç ilgili valilerin talebi üzerine görevli bakanlık veya kuruluşlarca sağlanır.

Muhafaza ve Disiplin

Madde 15 - İleri toplama ve toplama bölgelerinde mülteci ve sığınmacıların muhafazası ve disiplini ile buna ilişkin diğer işlerin yapılması ve görevlerin yerine getirilmesi hususunda ilgili valiler her türlü tedbiri alırlar. Yabancılar için, aksi gerekmedikçe İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanan Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği ile Mülteci Misafirhaneleri İç Hizmet Yönergesi hükümleri uygulanır.

Mülteci ve sığınmacıların buldukları kamptan kısa süreli ayrılmaları kampın bulunduğu yerin mülki amirinin iznine bağlıdır. Durumları uygun olanların yurt içinde serbest ikamet ve seyahatlerine ilgili bakanlık ve kuruluşların esasa

ilişkin görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nca izin verilebilir.

Yabancı Devlet ile Uluslararası Kuruluş Temsilcilerinin Ziyaretleri

Madde 16 - İleri toplama bölgeleri ve toplama bölgelerini ziyaret etmek isteyen devlet veya uluslararası kuruluş temsilcilerine Dışişleri Bakanlığı'nin uygun görüşü üzerine İçişleri Bakanlığı'nca izin verilebilir.

Bu ziyaretler, askeri zaruretler ve milli güvenlik muhalazasıyla geçici olarak kısıtlanabilir.

Halkla Temas ve Ziyaretçi Kabulü

Madde 17 - Mülteci ve sığınmacıların buldukları yöre halkı ile temasları veya kampa ziyaretçi kabul edilip edilmemesi hususlarına ilişkin esaslar ilgili valilerce belirlenerek uygulanır.

Dini Serbestlik

Madde 18 - Mülteci ve sığınmacılar; ilgili valilerce belirlenen disiplin tedbirlerine uymak şartıyla, din ve mezheplerinin ibadet ve ayinlerini yapabilirler. Bu amaçla, ibadet ve ayinler için imkanlar ölçüsünde uygun mahaller tahsis edilir.

Sağlık Muayeneleri

Madde 19 - Mülteci ve sığınmacılar için sağlık fişi tanzim edilir ve bunların preyodik sağlık muayeneleri yapılır. Bulaşıcı hastalık tesbit edildiğinde, ilgili valilikce derhal tedbir alınır ve durum ilgili makamlara bildirilir.

Ağır bir hastalığa yakalanan veya durumları özel bir tedaviyi, tıbbi mudahaleyi veya hastaneye yatırılmalarını gerektiren yabancıların muayene ve tedavileri ile koruyucu aşıların yapılması devlete ait hastanelerde yapılır ve tedavi ücretleri genel hükümler çerçevesinde karşılanır. Organ nakli, protez, ortez, hemodiyaliz veya uzun süreli tedaviyi gerektiren kronik hastalıkların tedavisine ait ücret ve bedeller ise ilgili kişilerin kendileri tarafından karşılanır.

Ölüm ve Defin

Madde 20 - Mülteci ve sığınmacılardan ölenler, ülkenin belirli mezarlıklarında

ayrılacak bir yere veya buldukları mahalde varsa kendi mezarlıklarına, kendi din ve adetleri uyarınca yapılan merasimle defnedilir. Bu konuda ilgili valiler görevli kuruluşlarla işbirliği içinde bulunur. Ölenlerin vatandaşı olduğu ülkenin bu konuda olabilecek talepleri Dışişleri Bakanlığı'nca uygun görüldüğü takdirde ve imkanlar ölçüsünde yerine getirilir.

Haberleşme

Madde 21 - Mülteci ve sığınmacılara, mümkün olduğu ölçüde yakınları ile bedeli mukabilinde haberleşme imkanı sağlanır. Bunlara gelen veya bunlar tarafından gönderilecek her dildeki mektup, koli ve paketler görevlilerce incelenebilir.

Yardım Gönderilmesi

Madde 22 - Mülteci ve sığınmacılara yurt içinden veya yurt dışından gerekli denetimi yapılmak koşulu ile posta ile veya başka yollarla gıda maddeleri, giyecek, ilaç, dini eğitim ve eğlence ihtiyaçlarını karşılayacak maddeler gönderilebilir.

Yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlar tarafından yardım amacıyla gönderilen eşyalar valiliğin gözetiminde Kızılay Derneği tarafından mülteci ve sığınmacılara dağıtılır.

Muafiyet

Madde 23 - Mülteci ve sığınmacıların vergi, resim, harç ve fonlardan muaf olup olmayacağı hususu ilgili mevzuata tabidir.

Koordinasyon Kurulları

Madde 24 - Sınırlarımızdan vuku bulacak toplu girişler ile ilgili işlemlerin yürütülmesi, gerekli işbirliği ve koordinasyonun sağlanması için Başbakan tarafından görevlendirilen bir Devlet Bakanı veya İçişleri Bakanlığı koordinatörlüğünde; Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile konusuna göre ilgili diğer bakanlık ve kuruluşlar ile Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı ve Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü temsilcilerinden oluşan geçici üst koordinasyon kurulu kurulur.

Kurulun sekreteryaya hizmetleri koordinasyondan sorumlu bakanlıkça yerine getirilir.

İllerde de vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında benzer görevleri yapmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşan bir alt koordinasyon kurulu teşkil edilir.

Üst koordinasyon kurulunun toplu girişlerle ilgili oy birliğiyle alacağı kararlar ilgili bakanlık ve kuruluşlarca kendi mevzuatları çerçevesinde öncelik ve ivedilikle yerine getirilir. Türkiye Kızılay Derneği'nin Görevleri

Madde 25 - Türkiye Kızılay Derneği;

- a) Kendi mevzuatına, uluslararası Kızılay, Kızılhaç anlaşma ilke ve kurallarına, mevzuat, uluslararası anlaşmalar ve yapılan protokol esasları çerçevesinde mevcut imkan ve kabiliyetlerini kullanmak,
- b) Dışişleri Bakanlığı'nın olumlu görüşü üzerine Uluslararası Kızılay Kızılhaç Dernekleri Federasyonu ile diğer kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım talep etmek ve sağlanan yardımın dağıtımını yapmak,
- c) Sağlık Bakanlığı ile işbirliği yaparak sağlık hizmetleri desteği sağlamak,
- d) Kampların kurulması sırasında gerek görülürse destek sağlamak, ile görevlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Türkiyeye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere

İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile

Sınırlarımızı Topluca Geçen Mülteci ve Sığınmacılara

Uygulanacak Ortak Hükümler

İade

Madde 26 - Toplu sığınanlar ile topluca iltica eden mültecilerin; savaşın, silahlı çatışmanın veya krizin sona ermesi halinde uyuğunda buldukları devlete iade edilmeleri, Genelkurmay Başkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı ile koordine edilerek İçişleri Bakanlığı'nca sağlanır. Münferiden iltica edenlerin iadeleri İçişleri Bakanlığı'nca sağlanır.

Çalışma ve Öğrenim

Madde 27 - Mülteci ve sığınmacıların ülkemizde kalacakları süre ile sınırlı olarak öğrenim görmeleri ve çalışmaları genel hükümlere tabidir.

İkamet İzninin Uzatılmaması

Madde 28 - Başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılara verilen ikamet izni, yabancının makul bir süre içinde üçüncü ülkelere gidememesi halinde uzatılmayabilir. Bu durumdaki yabancı ülkeyi terke davet edilir.

Sınırdışı

Madde 29

- Türkiye'de muntazam surette bulunan bir mülteci veya sığınmacı ancak milli emniyet veya kamu düzeni sebebi ile 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde İçişleri Bakanlığı'nca sınırdışı edilebilir.

Sınırdışı kararına karşı onbeş gün içinde İçişleri Bakanlığı'na müracaat edilerek itiraz edilebilir.

İtiraz, daha önce sınırdışı kararını veren yetkilinin bir üstü tarafından incelenerek sonuçlandırılır ve valiliklerce ilgiliye tebliğ edilir.

Geçici Görevlendirme

Madde 30 - Bu Yönetmeliğin uygulanabilmesi ve yeterli düzeyde personel ile desteklenebilmesi için ilgisine göre Genelkurmay Başkanlığı veya İçişleri Bakanlığı'nin teklifi üzerine ilgili bakanlık veya kamu kurum ve kuruluşları, ileri toplama ve toplama bölgelerinde yeteri kadar personeli geçici görevle görevlendirirler.

Bu şekilde geçici olarak görevlendirilen personelin, müstehak ise, harcırahları 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerince kendi kurumları tarafından ödenir.

Hukuki Dayanak

Madde 31 - Bu Yönetmelik 29/8/1961 tarihli ve 359 sayılı Kanun ile onaylanan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve 25/9/1968 tarihli ve 6/10733 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol hükümleri uyarınca hazırlanmıştır.

Yürürlük

Madde 32 - Bu Yönetmelik yayimi tarihinde yürürlüğe girer. 3203 – 1

EK 5:

**14/9/1994 Tarih Ve 94/6169 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı İle
Yürürlüğe Konulan Yönetmeliğe Ek Ve Değişiklik Getiren Yönetmeliklerin
Yürürlüğe Giriş Tarihlerini Gösteren Çizelge**

Ek ve Değişiklik Getiren Yönetmeliği
Yürürlüğe Koyan Kararnamenin

Tarihi	Numarası	Farklı Tarihte	
		Yürürlüğe Giren Maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
15/12/1998	98/12243	-	13/1/1999

İLGİ : a)24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

b)1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi

c)1967 Tarihli Newyork Protokolü

d)12.06.2002 gün ve 126701 sayılı Birleştirilmiş Hizmet Genelgesi.

e)30.11.1994 tarih ve 22127/23582 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanan 94/6169 sayılı İltica

Sığınma Yönetmeliği ve Değişiklikleri.

f)27.01.2006 tarih / 2006–9938 sayılı yönetmelik değişikliği

g)12.08.2005 tarih ve 22093/141460 sayılı genelgemiz.

h)25 Mart 2005 tarihli Başbakanlık Makamı Oluru ile yürürlüğe giren “Türkiye’nin İltica ve

Göç Ulusal Eylem Planı”.

ı)Umum Valiliklere ve EGM-Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığına muhatap

04.03.2005 tarih ve B.05,1.EGM.0.13.03.02. 6100–46314 sayılı Parmak izi genelgesi.

EK 6:

Uluslar arası Af Örgütü Türkiye Temsilciliği'nin Gerçekleştirdiği Acil Eylem Planı ve Çağrı Mektupları

Tunus mektupları

Saber Ragoubi (E), 24, Tunus Vatandaşı

“Mornaguia Cezaevi'nde saldırıya uğradım ve üç ön dişimi kaybettim. Saldırı hakkında inceleme açılmasını istedim. Ayrıca sakalımı kesmeye zorlanmak için, çıplak dans ettirildim.”

ŞİMDİ HAREKET GEÇ!

Tunus yetkililerine,

- Saber Ragoubi ve diğer tüm adil olmayan yargılamalarda suçlu bulunanların yeniden, uluslararası adil yargılama standartlarına uygun şekilde yargılanması veya serbest bırakılması.

- Saber Ragoubi ve diğerlerinin iddia edilen işkence ve kötü muameleye maruz kalmalarının derhal, etkin bir şekilde ve bağımsız araştırılmasının ve suçluların adalet önüne getirilmesinin sağlanması

- Saber Ragoubi'ye verilen ölüm cezasının değiştirilmesi için çağrıda bulununuz.

Mektuplarınızı aşağıdaki adreslere gönderebilirsiniz:

İçişleri Bakanlığı

Minister of the Interior

M. Rafik Haj Kacem

Ministère de l'Intérieur

Avenue Habib Bourguiba

1000 Tunis - Tunisia

Fax: + 216 71 340 888

Hitap: Sayın Bakan / Your Excellency

Adalet ve İnsan Hakları Bakanlığı

Minister of Justice and Human Rights
M. Béchir Tekkari
Ministère de la Justice et des Droits de l'Homme
31 Boulevard Bab Benat 1006 Tunis - La Kasbah - Tunisia
Fax: + 216 71 568 106
Salutation: Sayın Bakan / Your Excellency.⁷³

Azerbaycan mektupları

Eynulla Fetullayev (E) ,24, Azerbaycan vatandaşı

Sayın Devlet Başkanı İlham Aliyev,

Azerbaycan'da ifade özgürlüğü koşullarında genel bozulmalar olduğunu Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) 28 Şubat 2008'de yayınladığı EUR 55/002/2008 no.lu rapordan öğrenmiş bulunmaktayım.

2005 yılının Nisan ayında "Hükümet görevlilerinin gazetecilere saldırması kabul edilemez bir şey" demiş olmanız ifade özgürlüğü hakkı açısından memnuniyet vericidir. Fakat bu konuşmanızı takip eden 3 yıl boyunca gazetecilere yönelik gerçekleşen cinayet, çeşitli saldırı ve suçlamalardan endişe duymaktayım.

Bu doğrultuda, lütfen ifade özgürlüğü hakkını kullandığı için hapse atılan düşünce mahkumu Eynulla Fetullayev'i koşulsuz olarak serbest bırakılmasını, olası düşünce mahkumları Sakit Zahidov ve Ganimet Zahit'e yönelik suçlamaları ve kanıtların araştırılmasını ve doğrulukları tespit edilmediği halde uygun bir tazminatla serbest bırakılmalarını sağlayın.

Lütfen gazetecilere yönelik tüm saldırı vakalarının derhal, tarafsız ve bağımsız olarak soruşturulmasını ve failerin adalet önüne çıkarılmasını sağlayın.

---

⁷³ http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?option=com_content&view=article&id=741:haziran-2008-car-mektuplar-&catid=37:Çağrılar. Bağlantı tarihi: 03.04.2009

Yapılan bu soruşturmanın kapsamı, yöntemi ve elde edilen bulgular hakkında kamuoyuna bilgi verilmesini sağlayın.

Gazeteci Elmar Hüseyinov'un öldürülmesinin üçüncü yıl dönümünde sizden ifade özgürlüğünü garanti altına almak için uluslararası ve iç hukuktaki yükümlülükleri yerine getirmenizi ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin üye devletlere yönelik, iftiraya karşı yasaları "son derece sınırlı" uygulamalarına ve iftira için hapis cezaları verilmesini hemen kaldırmalarına dair 1577 (2007) No.lu tavsiye kararını dikkate almanızı istiyorum.

Adres:

Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Ofisi

19, Istiqlaliyyat Kuçesi

Bakı, AZ1066 AZERBAYCAN

Faks: +994 12 492 0625

e-posta: president@gov.azThis e-mail address is being protected from spambots, you need JavaScript enabled to view it , office@apparat.gov.azThis e-mail address is being protected from spambots, you need JavaScript enabled to view it

Hitap: Sayın Cumhurbaşkanı / Hörmətli Prezident / Dear President

Meksika mektupları

Barbara Italia Mendez (B), 23, Meksika vatandaşı

Cezasız kalan tecavüz

İki yıl önce polis memurları tarafından tecavüze uğrayan Bárbara Italia Méndez hala adalet için bekliyor. Bir çocuğun ölümüyle sonuçlanan polis ve göstericiler arasındaki şiddet olaylarından sonra halka destek amacıyla 3 Mayıs 2006 akşamı Meksika San Salvador Atenco'ya gitti. Polis tarafından yakalanarak bir evde tutuldu, protestoyu bırakması için zorlandı, daha sonra kendisini zorla tutan memurlar tarafından serbest bırakıldı.

Ertesi gün polis tarafından bir açıklama yapılmadan tutuklandı. Saçlarını çektiler, dövdüler ve başını bir sürü yara ve ezik içinde bıraktılar. Onu bir araca bindirip diğer tutukluların üzerine yattırdılar tezahüratlar eşliğinde kıyafetlerini soymaya zorlandı ve polisler yabancı nesnelere kullanarak Bárbara'ya tecavüz etti.

Barbara, 3-4 Mayıs'ta tutuklanıp cinsel ve diğer şiddete maruz kaldığını söyleyen 26 kadından biriydi.

Bárbara Italia Méndez Meksika'da Toluca yakınlarındaki "Santiaguito" Hapishanesi'ne götürölüp sağlık kontrolünden geçirildi. Cezaevi doktorları bedenindeki yaraları belgelemediler ve uğradığı cinsel suistimala dair kanıt toplamadılar. Başsavcılığa bağlı adli doktorlar ikinci bir sağlık muayenesi yaptılar fakat Bárbara Italia Méndez'e göre buradaki muayene zorla yapıldı, sınırlıydı ve ayrıntılı bir görüşme içermiyordu.

Barbara daha sonra başsavcı vekiline götürölldü ve tutuklanma sebebinin bilinmediğini öğrendi. Savunma avukatı istemedi ve ifade vermeyi reddetti, bunun yerine uğradığı tecavüz ve kötü muameleden şikayetçi oldu. İfade verdiği sırada bir memur ifadesini yırttı ve sadece San Salvador Atenco'da ne yaptığını anlatabileceğini söyledi. Tacizleri konu edinen kamusal bir protesto başsavcıyı soruşturma açmak zorunda bıraktı. Ne var ki, bu suçlardan sorumlu olan hiçbir polis memuru kovuşturmayaya uğramadı.

Lütfen mektup yazarak yetkililere Bárbara Italia Méndez ve diğer 25 kadının uğradığı cinsel taciz ve kötü muamele hakkında eksiksiz, bağımsız ve acele bir soruşturma açılması, bütün zararların karşılanması ve sorumluların yargılanması için çağrıda bulunun.

Adres:

Lic. Guadalupe Morfin,

Fiscal Especial para la Atención de Delitos Relacionados con Actos de Violencia contra las Mujeres, Procuraduría General de la República, Rio Elba, No. 17, Col. Cuauhtemoc, Del. Cuauhtemoc, México D.F., C.P. 06300, Meksika.

Faks: 0052 55 53 46 09 40

E-posta: atencionmujeres@pgr.gob.mxThis e-mail address is being protected from spambots, you need JavaScript enabled to view it

Iran mektupları

Ronak Safarzadeh (K) ,34, ve Hana Abdi (K) ,23, İran vatandaşı

Eşit hakları savundukları için tutuklandılar:

Düşünce mahkumları Ronak Safarzadeh ve Hana Abdi, İran'daki kadınların haklarını barışçıl bir şekilde savundukları için tutuklandılar. İki kadın da, İran'daki kadınların maruz kaldığı meşrulaşmış ayrımcılığı sonlandırmak için kurulan İran Kadın Hakları İnisyatifi "Eşitlik Kampanyası"nın aktif üyesi. Hala Kuzeybatı İran'daki Sanandaj Hapishanesi'nin kadınlar bölümünde tutuluyorlar.

Ronak Safarzadeh 9 ekim 2007'den beri Sanandaj'da tutuklu. Bir gün önce, Uluslararası Çocuk Günü için Sanandaj'da bir gösteriye katıldı ve "Eşitlik Kampanyası"na destek için imza topladı. Ailesi onu ziyaret edebiliyor ama bir avukata ulaşamıyor. "Eşitlik Kampanyası"na göre Ronak Safarzadeh'in annesi 30 Ekim'de kızını bulmak için gittiğinde adliyede memurlar tarafından dövüldü.

Öğrenci Hana Abdi 4 kasım 2007'de Sanandaj'da büyükbabasının evinde tutuklandı. Ailesi onu ziyaret edebiliyor fakat Ronak gibi onun da avukat erişimi yok. İki kadın İstihbarat Bakanlığı'na bağlı ajanlar tarafından tutuklandı. "Eşitlik Kampanyası"nın amaçlarını açıklayan broşürlerle birlikte bilgisayarlarına da el konuldu.

Lütfen mektup yazarak sadece İran'daki kadınların haklarını savundukları için tutuklanan Ronak Safarzadeh ve Hana Abdi'nin hemen ve şartsız tahliye edilmesi için çağrı mektupları yazın. Ronak Safarzadeh'in annesinin 30 ekim 2007'de adliye memurlarından gördüğü şiddetin soruşturulması, sorumluların yargılanması, ve İran'da kadınların maruz kaldığı meşrulaştırılmış ayrımcılığın sona erdirilmesi için çağrıda bulunun.

Adres:

Ekselansları Ayatollah Mahmoud Hashemi Shahroudi
Howzeh Riyasat-e Qoveh Qazaiyeh [Mahkeme Heyeti Başkanı'nın Ofisi]
Pasteur St., Vali Asr Ave., Güney Serah-e Jomhuri, Tahran 1316814737,
İran İslam Cumhuriyeti© Campaign for Equality

Hitap: Ekselansları

E-posta: info@dadgostary-tehran.ir This e-mail address is being protected from spambots, you need JavaScript enabled to view it

Konu: Ayatollah Shahrudi'nin dikkatine⁷⁴

Emadeddin Baghi (E) ,37, İran vatandaşı

Daha fazla demokrasi istediği için hapsedildi:

Emadeddin Baghi, bir yıllık hapis cezasını çekmekte olan bir insan hakları savunucusu.

Emadeddin Baghi, başkanlığını yaptığı Mahkum Haklarının Savunulması için Dernek (the Association for the Defence of Prisoners' Rights) kapsamında yürüttüğü faaliyetler nedeniyle, 14 Ekim 2007'de mahkemede sorgulandı. "Hükümetin gizli belgelerini yayınlamakla" suçlandı ve bırakılması için 500 milyon rial (yaklaşık 54.000 ABD Doları) kefalet istendi. Ailesi istenen miktarı verdi ancak, yetkililer Emadeddin Baghi'nin serbest kalması için 2003 yılında yapılan bir yargılamada tecil edilmiş olan bir yıllık hapis cezasını çekmek zorunda olduğunu söylediler. Emadeddin Baghi "İran'da Demokrasinin Trajedisi" (The Tragedy of Democracy in Iran) adlı kitabının yayınlanmasından sonra, "yalan yayın yapmak" ve "ulusal güvenliği tehlikeye sokmak"dan suçlandı. Mahkemedeki yargılama boyunca bir avukata erişmesine izin verilmedi. 26 Aralık 2007'de, Tahran'daki Evin hapishanesinde hücre hapsindeyken, hastalık nedeniyle yaşadığı iki ataktan ilkini geçirdi. Hastaneye kaldırıldığı sırada ikincisini geçirdi, ertesi gün hapishaneye geri gönderildi. Bundan sonra ailesiyle iletişime geçmesine izin verildi.

17 Ocak'da hastaneye gönderildi ve bir aylık bir tıbbi muayene için izin verildi. Daha sonra tekrar hapishaneye gönderildi. Birkaç yıldır Emadeddin Baghi ve Mahkum Haklarının Savunulması için Dernek mahkumların hakları için ve idam cezasına karşı, ve özellikle de çocuklara uygulanmasına karşı kampanya düzenliyordu. Emadeddin Baghi, hükümetin sonradan İstihbarat Bakanlığının içindeki "hilebaz unsurlar" olarak ilan ettiği, 1990'larda işlenen cinayetler ve özellikle de öldürülen muhalifler ve yazarlar hakkında yazdığı bir makaleden dolayı üç yıl hapse mahkum oldu. Şubat 2003'de serbest bırakılmasını takiben, hükümet

⁷⁴ http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?option=com_content&view=article&id=701:mart-2008-car-mektuplar&catid=37:%C3%87a%C4%9Fr%C4%B1lar. Bağlantı tarihi:03.04.2009

tarafından kapatıldığı 2004'e kadar bir günlük gazetede editör olarak çalıştı. Emadeddin Baghi son olarak, adil olmayan yargılamalardan sonra idama mahkum olan İranlı Araplar'ı savunmasıyla bağlantılı bir şekilde, pek çok diğer suçlamanın arasında, "sisteme karşı propaganda yapma"nın da olduğu suçlamadan sonra, Temmuz 2007'de üç yıllık hapis cezası için temyiz mahkemesine başvurmuştu

Lütfen mektup yazarak, bir düşünce mahkumu olan Emadeddin Baghi'nin tekrar cezaevine gönderilmemesini talep edin.

ESTYINTERNATIONAL

Adres: Ayatollah Mahmoud Hashemi Shahroudi, Office of the Head of the Judiciary, Pasteur St.,

Vali Asr Ave., South of Serah-e Jomhuri, Tehran, 1316814737, Iran

E-posta: info@dadgostary-tehran.ir This e-mail address is being protected from spambots, you need JavaScript enabled to view it (Konu kısmına şunu yazın: FAO Ayatollah Shahroudi)

Hitap: Sayın Ekselansları (Your Excellency)

Kosova mektupları

Mon Balaj (E) ,24, ve Arben Xheladini (E) ,27, Kosova vatandaşı

Bağımsızlık taraftarı göstericiler öldürüldü:

Mon Balaj ve Arben Xheladini Kosovalı Arnavutlar tarafından, Kosova'nın Başkenti Priştina'da, 10 Şubat 2007'de, Kosova'nın bağımsızlığından yana düzenlenen bir gösteri sırasında Romanya Polis Gücü'ne bağlı kimliği belirlenemeyen polisler tarafından öldürüldüler. Polis görevlileri BM Kosova Geçici Özyönetimi'ne (the UN Interim Administration Mission in Kosovo – UNMIK) bağlı uluslararası polis gücünde görev yapmaktaydı.

Gösteri bir Kosova STK'sı olan Vetëvendosje (Bağımsızlık) tarafından organize edilmişti. Gösterinin amacı BM Kosova Özel Temsilcisi Martti Ahtisaari tarafından Kosova'nın gelecekteki statüsüne ilişkin sunulan planı protesto etmektir. Gösterilerde seksen yedi kişi yaralandı. Yedi gösterici oldukça ağır yaralandı.

Gösterilerden sonra, bölgede dört farklı plastik mermi ya da plastik kaplı çelik merminin toplandığı rapor edildi. İki UNMIK raporu öldürülen iki kişinin, Romanya Polis Gücü'nün gösteriyi dağıtmak amacıyla kullandığı plastik mermilerden dolayı öldüğünü ifade etti. Bununla birlikte, UNMIK Adalet Bakanlığı yapmış olduğu soruşturmada ölümlere neden olan polis görevlilerini teşhis etmek konusunda başarısız oldu. Ayrıca Mart 2007'de Romanya yetkilileri olay hakkında bilgi temin eden polis görevlilerini geri çağırdı. Takip eden zaman diliminde gösterideki yaralanmalar ve ölümler hakkında hiçbir resmi tahkikat gerçekleşmedi.

Lütfen mektup yazarak, Kosova'daki BM yetkililerini ivedilikle Mon Balaj ve Arben Xheladini'nin öldürülmeleri hakkında kapsamlı ve tarafsız bir ceza kovuşturması açmaya çağırım. İki kişinin ölümüyle ilgili olarak savcılığın UNMIK Polis Gücü'ne tanınan dokunulmazlığı kaldırmasını talep edin. Ayrıca Romanya yetkililerini gösteride görev yapan tüm Romanyalı polis görevlilerini sorgulanmak üzere Kosova'ya geri göndermeye çağırım.

Adres: Joachim Ruecker, Special Representative of the UN Secretary-General, Room 511, UNMIK Headquarters, 38000 Pristina, Kosovo.

Faks: +1 212 963 9877

E-posta: ehailu@un.orgThis e-mail address is being protected from spambots, you need JavaScript enabled to view it

Hitap Biçimi: Dear Mr Ruecker (Sayın Bay Ruecker

EK 7:

**Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi
Hakkındaki 2709 Sayılı Kanun**

Kanun Numarası:2709

Kabul Tarihi:18/10/1982

Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 9/11/1982 Sayı:17863 (Mükerrer)

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 3 olan ilgili bu maddeye göre :

“ Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.